NTL LANDSMØTE 2026

SAK 5

Prinsipp- og handlingsprogram 2027–2030

Landsmøtets sak 5 består av to deler:

5.1 Landsstyrets forslag til nytt Prinsipp- og handlingsprogram 2027 – 2030
5.2 Uttalelser

Innhold 5.1

- Landsstyrets forslag til Prinsipp- og handlingsprogram 2027- 2030
- Innkomne forslag med landsstyrets innstillinger
- Språkvasket og linjert versjon av Prinsipp- og handlingsprogram 2023-2026 (utsendt i januar 2026)

Innledning

Prinsipp- og handlingsprogrammet er NTLs politiske plattform og gjelder for hele organisasjonen. Dette danner grunnlag for forbundets utforming av politikk mellom landsmøtene, og det faglige og politiske arbeidet på alle nivå i NTL.

I prinsipp- og handlingsprogrammet velger landsmøtet de viktigste politiske sakene og prinsippene for kravene vi skal stille overfor staten og andre arbeidsgivere i tariffoppgjørene.

Prinsipp- og handlingsprogrammet brukes når vi utformer høringssvar, møter politikere og myndigheter og driver påvirkningsarbeid og samarbeid med andre organisasjoner. Det sier også noe om NTL som organisasjon og hvordan vi skal utvikle oss slik at vi på en best mulig måte kan ivareta våre medlemmer.

Innledningen setter fokus på noen utviklingstrekk i samfunnet. De neste kapitlene beskriver enkeltområder og presenterer NTLs krav og svar på utfordringene. Det siste kapitlet handler om oss selv, om organisering, rekruttering og tillitsvalgtes rolle.

Om dokumentet

Dette er et samledokument til bruk under behandlingen av Sak 5.1.
Del 1 er landsstyrets innstilling til nytt prinsipp- og handlingsprogram for perioden 2027 - 2030 (forslag 5.1).

Del 2 er alle innkomne forslag til prinsipp- og handlingsprogrammet, med landsstyrets innstillinger.

Del 3 er en språkvasket og linjert versjon av nåværende PHP. Det ble sendt ut i januar som grunnlag for forslagene fra organisasjonsleddene.

Vi gjør oppmerksom på at alle innsendte forslag har fått nye forslagsnummer etter landsstyrets behandling.

Forslag til endringer

Forslag som skal fremmes på landsmøtet må forholde seg til del 1: Landsstyrets innstilling til nytt prinsipp- og handlingsprogram. Dette har linjenummer fra 0001- 1358 og eventuell opprettholdelse av tidligere innsendte forslag må vise til disse linjenumrene.

Vi ber om at forslag til endringer utformes på en slik måte at tilleggsforslag, endringsforslag eller strykninger beskrives så kort som mulig.

I tillegg til å vise til det aktuelle punktet og den/de linjene som ønskes endret, ber vi om at dere bruker følgende formuleringer:

• Etter vvv på linje x tilføyes zzz.
• Fra og med vvv på linje x fram til og med www på linje y erstattes med zzz.
• Fra og med vvv på linje x fram til og med www på linje y strykes.

NTL LANDSMØTE 2026

Grunnlagsdokument sak 5

Prinsipp- og handlingsprogram 2027–2030

LINJERT VERSJON

Innhold

Innledning 3

1. Trygghet for arbeid og inntekt 4
1.1 Faste, trygge jobber 4
1.2 Tariff og lønnsvilkår 5 og 34
1.3 Pensjon 6

2. Faglige rettigheter og krav 8
2.1 Lov- og avtaleverk 8
2.2 Medbestemmelse 8
2.3 Arbeidstid 9
2.4 Arbeidsplassutforming 10
2.5 Arbeidsmiljø og inkluderende arbeidsliv 11

3. En god forvaltning 12
3.1 Forvaltningens rammevilkår 12
3.2 Styring og ledelse av forvaltningen 13
3.3 Digitalisering 15
3.4 Kunstig intelligens (KI) i offentlig sektor 16

4. Samfunnssikkerhet og totalberedskap 16
4.1 Ansvar og styring 16
4.2 Tillit, motstandskraft og forsvarsberedskap 17
4.3 Internasjonal beredskap og forsvarsallianser 17
4.4 Samfunnskritisk infrastruktur 18
4.5 Rettssikkerhet og rettigheter 18

5. Klima, miljø og det grønne skiftet 19

6. Høyere utdanning og forskning 21
6.1 Rammevilkår 21
6.2 Studenter og studentvelferd 22

7. Velferd, likhet og fellesskapsløsninger 23
7.1 Velferd og likhet 23
7.2 Bolig 24
7.3 Privatisering og utskilling 24
7.4 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi 25
7.5 Mangfold og likeverd 26
7.6 Likestilling 27
7.7 Aktivt og forebyggede arbeid for likestilling og mot diskriminering 28
7.8 Skole og barnehage 28
7.9 Kultur 29

8. Internasjonal politikk og samarbeid 30

9. Et sterkt NTL 32
9.1 Organisering og rekruttering 32
9.2 Gode tillitsvalgte 33

Innledning

NTLs arbeid bygger på arbeiderbevegelsens prinsipper om frihet, likhet, solidaritet og et demokratisk samfunn.

Mennesker må ha mulighet til selv å påvirke sin arbeids- og livssituasjon. Vi må derfor styrke og utvikle fellesskapsløsningene. NTL ønsker et samfunn som gir god livskvalitet for alle i form av trygghet og rettferdighet. Alle mennesker er avhengige av et fellesskap som sikrer grunnleggende behov for utdanning, arbeid, bolig og helsetjenester. Velferdsstaten skal organiseres med mål om likeverdige tjenester uavhengig av bosted, sosial bakgrunn eller økonomisk evne. En sterk velferdsstat gir et trygt fundament hvor mennesker har gode forutsetninger for frihet til å skape sine egne liv.

NTL er en del av en stor, internasjonal solidaritetsbevegelse og i en urolig verden må vi bekjempe antidemokratiske krefter med hele bredden av fagorganiserte verden over. Offentlig ansatte spiller en viktig rolle i kampen mot oligarki, fascisme og høyreekstremisme, og offentlig sektor er avgjørende for tilliten mellom folket og myndighetene.

Fagbevegelsen skal sette dagsorden og forme det norske samfunnet. Gjennom et organisert og regulert arbeidsliv og en sterk velferdsstat, skaper vi i fellesskap et godt samfunn. Medbestemmelse er en forutsetning for demokratisering av arbeidslivet. Den norske staten fungerer godt, med høy effektivitet og lite korrupsjon. Norge er et land preget av tillit mellom mennesker. Norske arbeidstakere er svært produktive. Vi skal være stolte av at vi er et av verdens mest likestilte land.

Det organiserte arbeidslivet er kjernen i den norske modellen. Samarbeid og tillit mellom partene muliggjør utvikling av gode arbeidsplasser og felles løsninger.

Sentralisert lønnsdannelse og et godt samarbeid mellom fagbevegelsen, arbeidsgivere og politiske myndigheter, bidrar til mindre lønnsforskjeller og tryggere arbeidsplasser.

Den norske modellen er under press. Fellesskapsløsninger i form av velferdsordninger strammes inn og den enkelte får mer ansvar for egen velferd. Vi ser en utvikling hvor forskjellene mellom folk øker. Norge er i dag et av landene i verden hvor det er minst ulikhet og hvor flest deltar i arbeidslivet. For å sikre dette, også i framtida, trenger vi et organisert og regulert arbeidsliv og en sterk velferdsstat slik at vi kan sikre et godt samfunn.

Interessemotsetningene i arbeidslivet har blitt tydeligere de siste årene. Økende bruk av midlertidige ansettelser, underleverandører, innleie og andre løse tilknytningsformer til en arbeidsgiver, gir rom for utnytting av arbeidstakerne. Det er et økende press på pensjonsordninger, lov- og avtaleverk og arbeidsgivere ønsker å gjøre lønnsdannelsen

langt mer individualisert. NTL skal være et forbund som bekjemper disse trendene og vi skal samarbeide med andre organisasjoner med samme formål.

I et globalt marked tilbyr multinasjonale selskap tjenester også i offentlig sektor. Dette kan undergrave finansieringen av velferdsstaten vår. Det bidrar også til å flytte beslutninger som angår den enkeltes arbeidshverdag lengre unna arbeidstakerne.

Digitaliseringen endrer arbeidslivet. Digitaliseringen av samfunnet må underlegges demokratiske prosesser og innføres på en måte som forbedrer tjenestene til innbyggerne og frigjør ressurser og arbeidskraft for å styrke velferden.

Klimaendringene er en realitet som truer millioner av menneskers eksistensgrunnlag og får ringvirkninger langt utover de hardest rammede områdene. Omlegging av forbruksmønstre og arbeids- og produksjonslivet skjer ikke fort nok til å dempe eller stoppe den globale oppvarmingen. Norges utvinning av fossile energikilder gir oss et særlig ansvar for å gå i front for det grønne skiftet. Det er et overordnet mål for NTL at alle skal sikres økonomisk uavhengighet og sosial tilhørighet, og at alle som har arbeidsevne kan få arbeid. NTL skal kjempe for likestilling og like muligheter for alle. Vi krever et godt og inkluderende arbeidsliv som bruker felles ressurser til beste for den enkelte og for samfunnet. NTL arbeider for å utvikle samfunnet i tråd med våre grunnprinsipper og vår politikk. Vi har de beste mulighetene i Norge, forutsatt at velferdsstaten og den norske modellen videreutvikles som fundament for et godt og demokratisk samfunn.

1. Trygghet for arbeid og inntekt

1.1 Faste, trygge jobber

Fast jobb er grunnsteinen i arbeidslivet. Det skaper trygghet for arbeidstakerne, stabilitet og kompetanse i virksomhetene og bidrar til at maktbalansen i arbeidslivet blir jevnere. Den utstrakte bruken av midlertidige ansatte og eksterne konsulenter svekker arbeidstakernes stilling på arbeidsplassen.

For å sikre arbeidstakernes faste tilknytning til arbeidslivet må lovverket styrkes. Løse tilknytningsformer og midlertidige ansettelser gir rom for utnytting av arbeidstakerne. Retten til fast ansettelse må styrkes i arbeidsmiljøloven, lov om statens ansatte og i tilhørende forskrifter. Stillingsvernet må styrkes. Arbeidsgiver- og arbeidstakerbegrepene må tydeliggjøres. Sosiale rettigheter og rammevilkår for oppdragstakere og frilansere må bedres. Arbeidstakere skal ikke bli presset til å bli selvstendig næringsdrivende. Intensjonen i lovverket om å begrense midlertidige ansettelser må følges for å motvirke at faste oppgaver utføres av andre enn egne ansatte.

Retten til heltid må styrkes. Deltidsansatte må sikres reell mulighet til å øke sin stillingsprosent og gis fortrinnsrett ved ledighet. Vikarer skal kun brukes ved ansattes fravær, ikke som erstatning for faste ansatte. Bemanningsbransjen må forbys.

Innleie skal som hovedregel ikke være tillatt. Den offentlige arbeidsformidlingen må gjenreises. Målet er at all arbeidsformidling skal skje vederlagsfritt i offentlig regi.

Deltakelse i arbeidslivet er nøkkelen til velstandsutvikling. Retten til arbeid må derfor være reell for alle. Det må rettes særskilte tiltak mot grupper hvor arbeidsledigheten er høy, eller hvor det er stor fare for langtidsledighet. Som arbeidsgiver har staten et særskilt samfunnsansvar i tilfeller hvor arbeidsledighet blir konsekvensen etter nedleggelser, sentralisering og konkurranseutsetting.

1.2 Tariff og lønnsvilkår (Erstattes av linje 1303-1358 på side 34-35)

Partene og myndighetene må arbeide for en samfunnsmessig fornuftig lønnsdannelse, der hensynet til sysselsetting og fordeling blir prioritert. Frontfagsmodellen er en hensiktsmessig måte å ivareta dette på. En viktig forutsetning for frontfagsmodellen er at arbeidstakerne får sin rettmessige del av verdiskapningen og at grupper som er blitt hengende etter over tid kan løftes spesielt. NTL ønsker en samordnet lønnsdannelse basert på kollektive tariffavtaler der fordelingen forhandles mellom sentrale parter. Dette er en forutsetning for å kunne bruke tariffoppgjørene til å gjennomføre eller understøtte sosiale reformer og likelønnstiltak. Det gjør det også mulig å sikre god fordeling mellom ulike grupper også på tvers av virksomheter og tariffområder. Kollektive, landsomfattende tariffavtaler er en viktig forutsetning for dette.

Alle skal ha en lønn de kan leve av, og alle skal sikres lønnsvekst over tid. NTL mener at utgangspunktet for avlønning først og fremst skal være arbeidsoppgaver og ansvar. Ansiennitet skal vektlegges. Tariffsystemet må utformes for å ivareta dette. Både formell utdanning og realkompetanse skal verdsettes. NTL vil fjerne lønnsforskjeller som skyldes kjønn, etnisk bakgrunn eller tilfeldigheter. Dette krever åpenhet om lønn og lønnsvilkår. Tillitsvalgte skal ha innsyn i lønnsopplysninger for hele virksomheten. Lønnstilleggene må fordeles slik at forskjellene fra høyest til lavest blir redusert. NTL vil arbeide for lik lønn for likt og likeverdig arbeid, og for utjevning av lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. Dette sikres best ved at lønnsdannelsen skjer sentralt med størst mulig generelle kronetillegg. NTL krever oppgjør som sikrer reallønnsvekst over tid.

Tariffsystemene er først og fremst en fordeling av verdiskapningen, ikke et belønnings-system for enkeltindivider. NTL vil motarbeide at lønnsfastsetting blir et ledd i arbeids-givers mål- og resultatstyring.

Det er avgjørende at alle grupper omfattes av rammene for lønnsoppgjøret. Praksisen med å ta enkeltgrupper av arbeidstakere, herunder ledere, ut av den ordinære lønnsfastsettelsen, må derfor fjernes. All lønnsfastsettelse og lønnsendring skal være gjenstand for forhandlinger mellom partene. NTL mener lønnssystemer ikke skal basere seg på individuelle lønnstillegg, og at generelle lønns- og arbeidsvilkår må forhandles på et nivå hvor arbeidstakerne har streikerett.

Det er en forutsetning at lokal lønnsdannelse skjer i forhandlinger mellom likeverdige parter med reelle og styrkede tvistemuligheter. De lokale lønnskriteriene skal avtales mellom partene innenfor rammene av det kollektive avtaleverket. Kriteriene må være objektive, klare, forutsigbare og kjent for alle ansatte. Kriteriene skal ikke erstatte eller stå i motsetning til de kollektive lønnssystemene som er fastsatt i tariffavtaler. Også lokale og virksomhetsvise lønnsoppgjør skal bidra til målet om å sikre alle en reallønnsvekst over tid.

Lønnssystemet i staten må ivareta statens særpreg og sikre sentrale verdier for rettsstaten og byråkratiets uavhengige rolle. NTL mener staten må ha likelydende hovedtariffavtaler med felles lønnsmasse og felles forhandlinger, samt kollektive og systemiske virkemidler for lønnsfastsetting og -utvikling. Det er viktig at det finnes pålitelig statistikk som viser lønnsutviklingen mellom grupper, kjønn og virksomheter. Dette bidrar til å sikre åpenhet om lønn i staten og muliggjør tiltak for grupper blant annet for å sikre likelønn.

1.3 Pensjon

Alle skal ha rett til en anstendig og forutsigbar pensjon som det er mulig å leve av. Folketrygden, AFP og tjenestepensjonsordningene må sikre det økonomiske grunnlaget for en trygg og verdig alderdom for alle. NTL vil jobbe for et pensjonssystem med en sosial profil i tråd med folketrygdens opprinnelige intensjoner. NTLs krav og mål er fortsatt 66 prosent av sluttlønn ved 65 år og med 30 års opptjening.

NTL ønsker et pensjonssystem med kollektive ordninger, og avviser en utvikling der ansvaret for en anstendig pensjon skyves over på den enkelte gjennom privat og individuell sparing. NTL krever et spleiselag mellom myndighetene og partene i arbeidslivet for generell nivåheving av pensjonene.

Det må etableres brede, kollektive tjenestepensjonsordninger i privat sektor, med livsvarige og kjønnsnøytrale pensjonsytelser. Ordningene må reguleres i tariffavtale. Minstenivået i obligatorisk tjenestepensjon (OTP) må heves.

Pensjonsreformens levealdersjustering medfører at ytelsene fra folketrygden og de offentlige tjenestepensjonsordningene blir redusert. Ikke alle har mulighet til å jobbe

lenger for å kompensere for effekten av levealdersjusteringen. NTL vil derfor jobbe for endringer i pensjonsordningene for å bøte på dette, herunder å fjerne levealders-justeringen. Levealdersjusteringen virker sosialt skjevt og forsterker forskjeller i arbeidslivet ved å slå hardest ut for arbeidstakere med lavere inntekt og mindre mulighet til å stå lenge i arbeid.

De som er nødt til å gå tidlig ut av arbeidslivet må få en pensjon som gjør dette mulig. Mange kan ikke stå i jobb til de blir så gamle at de har kompensert for levealders-justeringen. NTL mener derfor at pensjonene ikke skal avkortes for dem som går av når de er mellom 62 og 67 år. NTL skal jobbe for at det innføres et tillegg som sikrer dem som må gå av tidlig i offentlig sektor. NTL vil arbeide for å avvikle uheldige utslag av samordningsreglene i offentlig tjenestepensjon, slik at videre arbeid ikke gir lavere pensjonsuttelling.

AFP-ordningen i offentlig sektor må være en reell tidligpensjon. Ordningen må gi reell mulighet til å gå av tidlig, uten at pensjonen reduseres til et nivå det ikke er mulig å leve av. AFP-ordningen i privat sektor må forbedres, slik at færre faller utenfor ordningen på grunn av endring av arbeidsgiver eller opptjeningskrav. Rettigheter tilsvarende betinget tjenestepensjon i offentlig sektor må også innføres i privat sektor. NTL krever at det settes i gang et arbeid med en nivåheving av pensjonene for dem som taper mest på å gå av tidlig.

NTL krever at uføres alderspensjon unntas fra levealdersjustering og skjermes mot framtidige kutt. Folketrygden må gi uføre opptjening av alderspensjon til 67 år. Det må sikres fortsatt gode uførepensjonsordninger i offentlig sektor. Uførepensjonsordningene i offentlig sektor må kompensere for bortfall av arbeidsinntekt, gi opptjening til 67 år og sikre at uføre får en trygg og forutsigbar pensjon. Det er viktig at det etableres gode uførepensjoner også innenfor alle tariffområder i privat sektor.

Samfunnsmessige hensyn knyttet til sikkerhet, og belastning på den enkelte, gjør at det også i framtida vil være behov for at stillinger i offentlig sektor skal ha særaldersgrense. Arbeidstakere som må forlate arbeidslivet tidlig på grunn av særaldersgrense skal ikke komme dårligere ut sammenlignet med andre grupper. Særaldersgrenser må sikre at alle arbeidstakere som har store fysiske eller psykiske belastninger i jobben, eller som har jobber som stiller spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper, blir ivaretatt. Ordningene må være forutsigbare, tariffestede og fullt ut finansierte.

2. Faglige rettigheter og krav

2.1 Lov- og avtaleverk

Lovene som regulerer arbeidslivet må bidra til å styrke arbeidstakernes innflytelse på arbeidsplassen og sørge for en jevnere maktbalanse i arbeidslivet.

Arbeidsmiljøloven må styrkes og videreutvikles for å sikre de ansattes vern og trygghet i arbeidsforholdet. NTL krever økt forebyggende innsats for å hindre diskriminering og trakassering, herunder seksuell trakassering. NTL krever tiltak og oppfølging når arbeidstakere melder fra om diskriminering, trakassering og mobbing, og andre kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Arbeidstakere som varsler skal sikres mot sanksjoner og gjengjeldelse.

Lov om statens ansatte innebærer en svekkelse av tjenestemannsretten og stillingsvernet. Et sterkt stillingsvern med adgang til rettslig prøving er avgjørende for å sikre innbyggernes tillit til forvaltningens faglige uavhengighet. Retten til mindretallsanke i ansettelsessaker må gjeninnføres. Adgangen til midlertidighet er for vid og må innskrenkes. Lov om statens ansatte må endres og rettighetene til statsansatte må styrkes.

Arbeidslivet trenger sterke og brede kollektive avtaler for å fungere godt. Kunnskapen rundt hovedavtalene må bli bedre for å sikre at de praktiseres riktig og for å sikre gode partsforhold. For å sikre god og felles forståelse av lov- og avtaleverket skal det jevnlig arrangeres felles skolering for arbeidstaker- og arbeidsgiversiden i virksomhetene.

Sykelønnsordninga med full lønn under sykdom må forsvares og styrkes. NTL vil ikke akseptere noen former for kutt i ordningen. Rett til lønn under sykdom må gjelde ut den alminnelige øvre aldersgrensen i arbeidslivet.

2.2 Medbestemmelse

Hovedavtalene inneholder klare bestemmelser om arbeidstakernes medbestemmelse. NTL skal kjempe for at ansatte gjennom sine organisasjoner sikres medbestemmelse på arbeidsplassen. NTL krever at medbestemmelsen utvides og styrkes. Tillitsvalgte skal gis tilstrekkelig tid og nødvendige ressurser til å kunne utføre oppgavene sine på en god måte. NTL krever at vervet som tillitsvalgt skal likestilles med vanlig tjeneste og at det vektlegges ved videre tjeneste og karriere.

Arbeidslivet er i stadig endring og utvikles best gjennom aktiv bruk av de ansattes faglighet og kunnskap. Medbestemmelse er avgjørende for å ivareta de ansattes interesser og samtidig opprettholde gode offentlige tjenester. NTL aksepterer ikke at innleide konsulenter eller eksterne utvalg fortrenger arbeidstakerorganisasjonenes medbestemmelse. NTL vil jobbe for at tillitsvalgte har et særskilt vern i omstillingsprosesser, slik at medbestemmelsen ikke blir forringet og at partsrepresentasjonen på arbeidsplassen forblir stabil.

Avtaleverket må sikre at medbestemmelsen ivaretas og utøves på alle organisatoriske nivå, uavhengig av virksomhetens styringsmodell eller struktur. NTL aksepterer ikke at arbeidsgiver organiserer seg vekk fra medbestemmelse. Respekt for, og oppfølging av lov- og avtaleverket er en nødvendig forutsetning for å få til gode løsninger. NTL aksepterer ikke at arbeidsgiver svekker partssamarbeidet ved å ensidig beslutte at drøftinger og forhandlinger gjennomføres på digitale plattformer.

Overordnede myndigheter har en plikt til å ta tak i, og følge opp virksomheter som ikke følger bestemmelsene og intensjonene i avtaleverket. NTL krever reelle sanksjoner mot virksomheter som bryter hovedavtalene.

I statlig sektor fattes store og viktige beslutninger for arbeidstakerne i etatsstyringsdialogen mellom departement og underliggende etater, en styringslinje hvor arbeidstakerne ikke er representert. NTL krever at arbeidstakerorganisasjonene får en formalisert rett til å delta i etatsstyringsdialogen. Medbestemmelse på tvers av departementsområder må sikres. Ensidige avgjørelser tatt av arbeidsgiver, eller løfting av beslutninger til politisk nivå, undergraver medbestemmelsen. Det er uakseptabelt at viktige beslutninger for arbeidstakerne tas uten medbestemmelse.

NTL krever at utvikling av virksomhetene foregår på en måte som ivaretar de ansattes behov for stabilitet og trygghet. Nye styringsformer, digitalisering og teknologiske løsninger må ikke svekke de ansattes rett til medbestemmelse. Virksomhetene må videreutvikle arbeidstakernes kompetanse og investere i egne ansatte, blant annet slik at de kvalifiserer seg til nye oppgaver i virksomhetene ved omstilling. Ansatte skal få tilbud om etter- og videreutdanning i arbeidstiden og rett til betalt permisjon. Effektiviseringsprosjekt må foregå innenfor rammene av medbestemmelsesapparatet. Virksomhetene skal som hovedregel få beholde effektiviseringsgevinstene og bruke dem i arbeidet med å utvikle bedre tjenester.

2.3 Arbeidstid

Normalarbeidsdagen skal fortsatt være utgangspunktet for organisering av arbeidstiden, og alt arbeid utover 07-17 skal kompenseres særskilt. Utviklingen de siste årene har vist

at arbeidsgivere, direkte og indirekte, i større grad krever tilgjengelighet og arbeid fra arbeidstakerne i deres fritid. Regelmessig lange arbeidsøkter og nattarbeid gir økt risiko for helseplager for den enkelte. NTL vil jobbe for å styrke den kollektive styringen og organisering av arbeidstiden.

Arbeidstidsreduksjoner er et bidrag til et mer inkluderende og likestilt arbeidsliv. Redusert arbeidstid vil føre til at flere kommer i arbeid gjennom deling av arbeidet. Flere kan jobbe heltid og mulighetene for å stå i arbeid til oppnådd pensjonsalder øker. NTL vil jobbe for en tariffestet og gradvis reduksjon av den ordinære arbeidstiden, med mål om å etablere sekstimers arbeidsdag eller firedagers uke – til sammen 30-timers arbeidsuke med full lønnskompensasjon.

Balansen mellom arbeidstid og fritid er sentral i menneskers liv. Det er viktig for NTL å sikre at medlemmene våre kan opprettholde denne balansen.

Utviklingen i retning av et mer uklart skille mellom arbeid og fritid går på bekostning av nødvendig logistikk, familieliv og fritidsaktiviteter. Denne tidsklemma bør løses med arbeidstidsreguleringer, ikke med individuelle ordninger for hjemmearbeid.

Fleksitidsordninger utgjør arbeidstakernes rett til å regulere egen arbeidstid og skal ikke misbrukes til å pålegge merarbeid for å skjule et reelt bemanningsproblem eller behov for overtid. NTL vil jobbe for at opparbeidet fleksitid ikke kan strykes. Det må være strenge restriksjoner på søndags- og helligdagsarbeid. Ubekvem arbeidstid må vurderes opp mot ulemper for de ansatte. NTL vil arbeide for at ansatte i ledende og særlig uavhengige stillinger gis reell beskyttelse mot ubegrenset arbeidstid, og at arbeidsgiver aktivt følger opp plikten til å sikre forsvarlig totalbelastning.

Ferieloven må tilpasses skift- og turnuspersonell for å sikre at de ansatte får like lang sammenhengende ferie/fritid som ansatte med ordinær femdagersuke. NTL krever at dagens ferielov må endres for å sikre at alle ansatte får mulighet til betalt ferie.

2.4 Arbeidsplassutforming

NTL legger til grunn at alle arbeidsplasser utformes med hensyn til et forsvarlig arbeidsmiljø, i tråd med arbeidsmiljølovens formålsparagraf. Åpent landskap, aktivitetsbaserte arbeidsplasser og andre tilsynelatende kostnadseffektive løsninger ender ofte med dårligere arbeidsmiljø, lavere effektivitet og kvalitet og økt sykefravær. Dette er dyrere enn reduksjonen i arealkostnader. NTL krever at den fysiske utformingen av arbeidsplassene tilpasses oppgavene som skal gjøres, ikke at arbeidet må tilpasses lite gjennomtenkte kostnads- og arealbesparelser. Arbeidsplassutformingen må ivareta de ansattes helse, sikkerhet og velferd og dette må prioriteres over kortsiktige, økonomiske besparelser.

Medbestemmelse er en forutsetning for forsvarlige endringsprosesser. Publikumsarealer må utformes slik at de minimerer risikoen for at ansatte blir utsatt for vold.

NTL krever at forskriften om arealnorm i statlige bygg oppheves, og at fagforeningene får utvidet forhandlingsrett knyttet til arbeidsplassutforming og arealendring, både i nye og i eksisterende bygg. NTL mener at alle arbeidstakere skal ha rett til fast, fysisk arbeidsplass med et fysisk arbeidsmiljø som har forsvarlige rammer og hvor de ansatte har gode arbeidsvilkår. Dette må gjelde også i en arbeidshverdag som i større grad er preget av digitale møter.

Økt bruk av hjemmekontor skal ikke medføre forventninger til digital tilgjengelighet utenfor arbeidstid og ved sykefravær og permisjoner. Samtidig som noe fleksibilitet i muligheten til å arbeide hjemmefra kan være positivt for enkeltpersoner, må det sikres gode, kollektive rammebetingelser. Arbeid i arbeidstakers hjem er en frivillig ordning som skal avtales mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Ordningen skal bidra til fleksibilitet og bedre balanse mellom arbeid og fritid. Den må ikke brukes som begrunnelse for redusert areal, bemanning eller kostnadskutt, eller til å omgå arbeidstidsbestemmelser, overtidsbetaling eller hviletidsregler.

NTL krever at både arbeid hjemmefra og mobile kontorløsninger skal være omfattet av faste omforente avtaler, retningslinjer og forsikringer.

NTL krever full kompensasjon og dekning av kostnader til utstyr, drift og abonnementer ved arbeid hjemmefra. Også når arbeid utføres i arbeidstakers hjem, må forsvarlige arbeidsforhold fullt ut ivaretas i tråd med arbeidsmiljølovens bestemmelser, herunder både fysisk og psykososialt arbeidsmiljø.

2.5 Arbeidsmiljø og inkluderende arbeidsliv

NTL vil arbeide for at alle virksomheter har en personalpolitikk som gir rom for tilpasninger til individuelle behov innenfor rammen av kollektive avtaler. Den enkelte arbeidstaker må gis økt innflytelse over utformingen av egen arbeidssituasjon.

For å nå dette målet må ulike tiltak prøves ut, som for eksempel radikal kvotering av funksjonshindrede i statlige virksomheter, eller å stille krav til hvor mange funksjonshindrede ansatte en statlig virksomhet må ha.

NTL krever at statlige virksomheter tar et særlig ansvar for å rekruttere funksjons-hindrede. For at funksjonshindrede skal ha tilgang til arbeidslivet, er det en forutsetning at arbeidsplassene følger prinsippene om universell utforming. NTL skal være en pådriver for et universelt utformet samfunn der alle kan delta.

Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) har over tid blitt svekket som et virkemiddel for økt inkludering i arbeidslivet. NTL vil jobbe for at avtalen styrkes og at arbeidsgiversiden etterlever målet om et mer inkluderende arbeidsliv. Psykisk og fysisk helse skal likestilles. Det er arbeidsgivers plikt å tilrettelegge og jobbe systematisk med det forebyggende HMS-arbeidet slik at det gir ansatte en reell mulighet til å stå i jobb gjennom ulike livsfaser. NTL vil arbeide for en IA-avtale som har tiltak for redusert sykefravær, sysselsetting for funksjonshindrede og et godt arbeidsliv for seniorer. For å få et inkluderende arbeidsliv må sykelønnsordningen opprettholdes, tilretteleggingsplikten i arbeidsmiljøloven overholdes og arbeidsgiverne må føre en aktiv seniorpolitikk.

Staten er landets største arbeidsgiver og har et særskilt ansvar for å være en rollemodell for det øvrige arbeidslivet. Tilretteleggingsplikten må praktiseres også ved psykiske helseutfordringer. NTL vil jobbe for at partene i arbeidslivet får bedre kunnskap om psykisk helse. NTL krever at støtteordninger, som for eksempel, inkluderingstilskudd økes.

3. En god forvaltning

3.1 Forvaltningens rammevilkår

NTL vil kjempe for en sterk offentlig sektor for å sikre rettferdig omfordeling av verdiskapningen og god og effektiv bruk av våre felles ressurser. Dette ivaretas best ved at viktige samfunnsoppgaver løses i offentlig regi, av offentlig ansatte. Offentlig sektor må dimensjoneres slik at samfunnsoppdraget kan utføres med høy kvalitet og til fellesskapets beste.

Forvaltningens virksomhet bygger på sentrale forvaltningsverdier som likebehandling, rettssikkerhet, nøytralitet, faglig uavhengighet og effektivitet. For at forvaltningen skal kunne etterleve disse verdiene, må virksomhetene gis tilstrekkelige økonomiske rammer. NTL krever en sterk offentlig sektor som er underlagt politisk styring med basis i faglighet og tillit.

De siste tiårene har ideer basert på markedsstyring lagt viktige premisser for endrings- og styringsreformer i offentlig sektor. Sentrale elementer har vært mål- og resultatstyring, bestiller/utførermodeller, oppsplitting av virksomheter, økt grad av privatisering og konkurranseutsetting og svekkelse av det offentlige som tjenesteyter. Dette, kombinert med kutt i offentlig sektors driftsbudsjetter, men ikke nedprioritering av oppgaver, fører til utarming og en drift som går på sparebluss og vil over tid svekke sektorens handlingsrom og evne til å utføre samfunnsoppdraget. En slik systematisk nedbygging av kvaliteten i offentlig sektor kan undergrave tilliten til forvaltningen og støtten til velferdsstaten. Mål- og resultatstyring og andre markedsstyringsprinsipper må derfor avvikles.

NTL krever en tillitsreform for å styrke offentlig sektor. Markedsstyringen må erstattes med medbestemmelse, faglighet og tillit til de ansatte. Regjeringen har ansvar for å endre styringen, finansieringen, organiseringen og arbeidsgiverpolitikken i staten slik at tillitsbasert styring på alle forvaltningsnivåene blir mulig. Reformen må føre til at avtaleverket blir etterlevd, at lederopplæringen i staten gir kompetanse om statens særegenhet og avtaleverk og at mål- og resultatstyringen erstattes med politisk styring på overordnede målsettinger. Organisasjonsformer som undergraver medbestemmelse og som bygger på konkurranse og markedsstyring må avvikles.

NTL ønsker å sikre likeverdige og gode offentlige tjenester i hele landet som tar hensyn til mangfoldet i befolkningen. NTL går imot å flytte etablerte arbeidsplasser og virksomheter. Dersom arbeidsoppgaver flyttes, mener NTL at de ansatte skal gis mulighet til å arbeide med relevante arbeidsoppgaver på sitt nåværende arbeidssted og at virksomhetene gis tilstrekkelige midler til omstilling. Nye statlige virksomheter skal som hovedregel etableres utenfor de store byregionene slik at man sikrer statlige arbeidsplasser i hele landet.

Konsulenttjenester er kostbart, fortrenger ordinære arbeidsplasser og reduserer på sikt virksomhetens egen kompetanse. Bruk av konsulenter må begrenses mest mulig slik at staten i stedet kan bruke økonomiske ressurser målrettet for å bygge kompetanse internt.

Norsk forvaltning skal utføres i Norge. NTL krever av sikkerhets- og styringshensyn at ingen oppgaver flyttes til utlandet der det ikke er nødvendig ut fra arbeidets art.

3.2 Styring og ledelse av forvaltningen

En god forvaltning er avhengig av gode prinsipper for styring og ledelse. Forvaltningen skal løse komplekse oppgaver og ivareta til dels kryssende hensyn og behov, og har medarbeidere med svært ulik bakgrunn og oppgaver. Statlige ledere må ha fagkunnskap om arbeidsområdene de er satt til å lede.

Markedsstyring i offentlig sektor er ikke kun et problem for de velferdsoppgavene offentlig sektor skal utføre, men bidrar til å undergrave partssamarbeidet og individualiserer krav til de ansattes arbeidsinnsats.

Markedsstyringsprinsipper svekker folkestyrte offentlige forvaltningsoppgaver, de ansattes medbestemmelse og fører til en mindre effektiv offentlig sektor, hvor et omfattende rapporteringsregime flytter fokus fra kvalitet og samfunnsoppdrag til kvantitet og produksjonsmål. Dette svekker ikke bare de ansattes rettigheter, men også innbyggernes mulighet til å fremme krav overfor forvaltningen og rett til tjenester fra det offentlige.

NTL vil jobbe imot en slik utvikling og krever økt fokus på faglighet og kvalitet i utførelsen av samfunnsoppdraget. Det må utvikles alternativer til markedsstyringen.

NTL mener lederopplæringen må endres. Ledere på alle nivå må lære om sektorens særpreg og få opplæring i partssamarbeidet og gjeldende lov og avtaleverk. Ledelse i staten skal basere seg på demokratiske verdier, partssamarbeid og tillit til de ansatte. Kunnskapen om hvordan virksomheter som oppfyller et samfunnsoppdrag bør ledes må styrkes.

De ansattes kunnskap og kompetanse er offentlig sektors fremste ressurs og må tas bedre i bruk. I stedet for unødvendig måling og kontroll, må ansatte gis økt tillit til å styre sin egen arbeidshverdag. HR-trenden i offentlig sektor kjennetegnes av arbeidsgivere som vil utvide styringsretten på bekostning av arbeidstakernes medbestemmelse gjennom deres organisasjoner. Oppgaver som tidligere ble løst i medbestemmelsesapparatet og i partssamarbeidet tas over av HR-systemene. NTL krever at det settes i gang et arbeid for å styrke partssamarbeidet på arbeidsplassen. For å lykkes må HR-trenden med individualisering av arbeidslivet fjernes.

Kvalitet og faglig skjønn er avgjørende for å sikre innbyggernes rettssikkerhet, og likeverdige tjenester. En økonomisering av de ansattes arbeidsoppgaver gjennom målstyring og produksjonsmål, representerer en mistillit som svekker de ansattes faglighet og uavhengighet. NTL vil derfor jobbe mot alle former for individualisering av produksjonsmål. Økonomireglementet i staten må endres i tråd med dette.

Arbeidstakerne må sikres mot ulovlig eller uønsket overvåking på arbeidsplassen. NTL vil arbeide mot rapporterings- og målstyringssystemer som identifiserer den enkelte og som fratar de ansatte innflytelse over egen arbeidshverdag. NTL går imot ulike former for individualiserte mål og vurderinger da de er subjektive, vilkårlige og hindrer et likeverdig partsforhold.

Kartlegging av den enkelte ansattes personlighet og holdninger skal ikke forekomme. Hovedavtalenes formålsparagrafer fastslår at partene skal finne løsninger i fellesskap. NTL ser at arbeidsgiverne i større grad søker å omgjøre saker som skal løses i medbestemmelsesapparatet til juridiske spørsmål. Denne rettsliggjøringen av partsspørsmålene undergraver hovedavtalenes formål. Dette svekker partssamarbeidet, som er en av bærebjelkene i den norske arbeidslivsmodellen. NTL krever at ansattes erfaring og kompetanse i større grad tas i bruk ved omstilling og i utviklingen av virksomhetene.

Arbeidsgivere stiller i økende grad krav til de tilsattes lojalitet og atferd gjennom verdiplattformer, leder- og medarbeiderplattformer, husregler og lignende. En slik utvikling er et forsøk på å utvide styringsretten. Bruken av såkalte faktaundersøkelser er økende. Faktaundersøkelser er arbeidsgivers metode, som marginaliserer partssamarbeidet og vernetjenesten, og er en trussel mot de ansattes rettssikkerhet i

tilsettingsforholdet. Konflikter må søkes løst på lavest mulig nivå i organisasjonen 0505
gjennom medbestemmelsesapparatet, arbeidsmiljøutvalg og verneombudsordningen. 0506
Faktaundersøkelser og lignende prosesser må forbys. NTL krever at arbeidsgiver 0507
må legge til rette for at alle ansatte skal kunne ytre seg fritt i faglige spørsmål på 0508
arbeidsplassen, også som privatpersoner, uten fare for gjengjeldelse eller sanksjoner. 0509
0510
0511

3.3 Digitalisering 0512

0513
Offentlig sektor har gjennom mange tiår vært blant de fremste til å ta i bruk mulighetene 0514
som ligger i digitalisering. NTL støtter opp om en videre digitalisering av forvaltningen 0515
som ivaretar og videreutvikler innbyggernes tilgang til offentlige tjenester, rettssikkerhet, 0516
arbeidsmiljøet til de ansatte og hensynet til en mer effektiv forvaltning. 0517
0518
NTL mener utvikling og drift av offentlige IKT-tjenester må organiseres slik at de er 0519
underlagt demokratisk styring og kontroll. Forvaltning av IKT-systemene må anses som 0520
en statlig kjerneoppgave. Statlige virksomheter bør utvikle og drifte sine fagsystemer 0521
i egen regi og ha eierskap til sin egen digitale struktur og arkitektur. NTL krever at det 0522
opprettes en statlig eid og drevet skytjeneste og statlig eide datasentre for behandling 0523
og lagring av offentlige data. 0524
0525
Den digitale utviklingen utfordrer forutsetningene for partssamarbeidet. Med- 0526
bestemmelsen over IT-utviklingen i virksomhetene må styrkes. En vellykket digitalisering 0527
forutsetter at virksomhetene gis tilstrekkelige midler til utvikling og implementering, 0528
og at arbeidet er forankret i medbestemmelsesapparatet. Tverretatlige IT-løsninger må 0529
underlegges medbestemmelse i henhold til Hovedavtalen i staten. 0530
0531
NTL skal jobbe for en regulering og organisering som ivaretar arbeidstakernes rettigheter 0532
og sikkerhetsnett i det framtidige arbeidslivet. 0533
0534
For mange ansatte vil det være nødvendig med kompetanseheving eller -endring, og NTL 0535
krever at arbeidsgiverne iverksetter tiltak som gir de ansatte mulighet til å videreutvikle 0536
sin kompetanse. 0537
0538
Offentlig sektors fremste oppgave er å gi alle innbyggere god hjelp når de trenger det. For 0539
flertallet av innbyggerne kan dette i stadig større grad gjøres på digitale plattformer. De 0540
som ikke behersker disse, må få tilbud om brukeropplæring og veiledning. Digitaliserte 0541
løsninger må ikke uthule prinsippet om lik tilgang til offentlige tjenester. Det offentlige må 0542
tilrettelegge sine tjenester for innbyggere som ikke benytter digitale løsninger. Offentlige 0543
tjenester må innrettes slik at alle har mulighet til å få hjelp og bistand gjennom personlig 0544
oppmøte eller henvendelser via telefon. Veiledningsplikten må ivaretas uavhengig av 0545
hvordan man tar kontakt med det offentlige. 0546

3.4 Kunstig intelligens (KI) i offentlig sektor

Kunstig intelligens (KI) blir tatt i bruk i forvaltningen og arbeidslivet for øvrig. Innføringen kan gi muligheter for effektivisering og forbedring, men kan føre til utfordringer for faglige rettigheter, arbeidsmiljø og innbyggernes rettssikkerhet. Innføring av KI-systemer må ikke bli et mål i seg selv, men løse konkrete oppgaver på en etisk forsvarlig og sikker måte. Bruken må være i tråd med lov, normer for god forvaltningspraksis, personvern og datasikkerhet. Teknologien har potensial til å gripe direkte inn i organiseringen av arbeid, arbeidsoppgavene og maktforholdet i arbeidslivet og må derfor behandles som et arbeidslivs og omstillingsspørsmål. Fagbevegelsen må derfor ha reell medbestemmelse over hvordan KI benyttes.

Tillitsvalgte må involveres tidlig i prosessene, før valg av løsninger og før teknologiske føringer er foretatt. Arbeidsgiver må sørge for at ansatte får nødvendig kompetanse til å bruke verktøyene på forsvarlig måte. NTL aksepterer ikke bruk av KI som erstatter menneskelig ansvar og faglig skjønn, eller som brukes til automatisert kontroll, overvåking eller rangering av ansatte. NTL mener at utvikling og bruk av KI i offentlig sektor skal skje i offentlig regi.

4. Samfunnssikkerhet og totalberedskap

4.1 Ansvar og styring

Norge står overfor et mer komplekst og samtidig risikobilde enn noen gang, med geopolitisk uro, krig i våre nærområder, klimarelaterte hendelser og digitale trusler. Staten har ansvaret for vår nasjonale suverenitet, befolkningens sikkerhet, styringen av samfunnet, og gjennom denne styringen, sørge for god totalberedskap.

Totalberedskap handler om teknologi og strukturer, men mest om folk. God beredskap krever faste ansatte med kompetanse og forutsigbarhet og lokal tilstedeværelse i hele landet. Et felles ansvar for å forebygge kriser, håndtere dem, og gjenopprette samfunnsfunksjoner i etterkant må være integrert i daglig drift gjennom styring og organisering. NTL krever derfor en nasjonal langtidsplan for totalberedskap med tydelige avklaringer og forpliktende finansiering.

NTL organiserer medlemmer på tvers av hele statsapparatet og også utenfor staten. Våre medlemmer er avgjørende for at folk kan ferdes, leve og jobbe trygt. Myndighetene må sikre god bemanning i alle virksomheter som har en rolle i totalberedskapen. Det betyr

faste ansettelser, tilstrekkelig finansiering og realisering av nødvendig infrastruktur og utstyr. Det betyr også tydelig koordinering mellom ulike nivåer og aktører både i og utenfor offentlig forvaltning, ikke oppsplitting av ansvar og fagmiljøer.

Alle virksomheter har et ansvar for å trene og forberede seg på kritiske hendelser. Det må settes av både tid og penger til øvelser og det er avgjørende å øve sammen med andre, slik at ressursene finner hverandre når det er nødvendig.

4.2 Tillit, motstandskraft og forsvarsberedskap

Velferdsstaten er grunnmuren i tillitssamfunnet og må virke til befolkningens beste. Ulikhet, polarisering og desinformasjon bidrar negativt til tryggheten. Liberale demokratier er avhengige av at ytringsfriheten respekteres og at rettsstaten fungerer. Tillit mellom folk gjør det enklere å ta vare på hverandre i en krise, og tillit til myndighetene er viktig for at folk skal forholde seg til rådene som blir gitt i en krisesituasjon.

Politiet har en kritisk rolle i alle deler av krisespekteret. Et mangfoldig politi med sivilt preg er viktig for å ivareta trygghet og rettssikkerhet i håndhevingen av dagens og framtidens samfunnsoppdrag. For NTL er stabil og langsiktig finansiering av hele straffesakskjeden viktig. Fra politiet, domstolene og kriminalomsorgen til konfliktråd og voldsoffererstatning. Vi må styrke vår forsvars- og beredskapsevne både selvstendig og i samarbeid. Det norske forsvaret bygges opp etter mange år med svak finansiering. For NTL er det viktig at det investeres i materiell og menneskelige ressurser, og at støttefunksjonene i forsvarssektoren prioriteres høyere.

NTL ønsker å opprettholde den allmenne verneplikten og at den kan avtjenes som førstegangstjeneste i Forsvaret, eller som beredskapstjeneste i andre statlige etater eller virksomheter som har en rolle i beredskapen. Det er nødvendig at alle får et bevisst forhold til hva de skal gjøre i en krise eller krig, og ikke minst at de får trening i å løse oppgavene.

4.3 Internasjonal beredskap og forsvarsallianser

NTL mener Norge er avhengig av å skape allianser og jobbe felles med andre for å sikre vår frihet, øke vår motstandskraft og sikre vår evne til å ivareta sikkerhet og suverenitet. I en tid hvor det blir mer usikkerhet må vi finne sammen med venner og allierte i kampen for fred og demokrati. De nordiske landene og andre allierte i Europa er særlig viktige. Et styrket nordisk samarbeid bidrar til mer effektiv krisehåndtering, bedre utnyttelse av samlede ressurser, og er særlig viktig for sikkerheten i Nordområdene. Et sterkt samarbeid med allierte må også inkludere forskning og utvikling. Det er viktig

for totalberedskapen at Norge jobber diplomatisk for å senke spenningsnivået i våre nærområder. Utenlandske tropper skal ikke være fast stasjonert i Norge i fredstid.

4.4 Samfunnskritisk infrastruktur

Effektive transportmuligheter og robuste forsyningssystemer er avgjørende for Norges sikkerhet og forsvarsevne. Det handler både om befolkningens og samfunnets grunnleggende behov, og om samfunnets funksjonalitet. Digital utvikling kan gjøre hele samfunnet mer sårbart, og det er derfor nødvendig å styrke sikkerheten i alle digitale systemer.

Utbygging, drift og vedlikehold av kritisk infrastruktur må ta høyde for totalforsvarets behov, sikre fremkommelighet, og sørge for at befolkningen kan evakueres eller forsynes raskt i en krisesituasjon. NTL mener at det ikke kan eksporteres kraft på bekostning av forsyningssikkerheten og at det må reetableres nasjonale og regionale beredskapslager for mat, medisiner og andre kritiske innsatsfaktorer både på fastlandet og Svalbard. Det nordiske samarbeidet om transport og infrastruktur må styrkes. NTL krever at det prioriteres investeringer i kritisk infrastruktur og at det etableres felles nordiske strategier som styrker forsvaret av Norden og Østersjøregionen. Effektiv transport og logistikk er avgjørende for å demonstrere og opprettholde alliert forsvarsevne.

4.5 Rettssikkerhet og rettigheter

Staten har behov for et godt system der ansatte og andre kan sikkerhetsklareres, slik at norske interesser og rikets sikkerhet blir ivaretatt. NTL krever at det alltid skal gjøres individuelle helhetsvurderinger ved klarering av personell. Avgjørelsen er særdeles inngripende for den enkelte, og tydelige saksbehandlingskriterier må ligge til grunn for vedtakene.I kriser øker risikoen for at unntakstilstander kan gå på bekostning av rettssikkerhet, maktfordeling og åpenhet. Tydelige rammer for ansvar, styring, koordinering og kontroll – fra lokalt partssamarbeid til kriseråd og internasjonalt samarbeid – sikrer at demokratiet ikke svekkes, men styrkes, også i pressede situasjoner. Dette er avgjørende for arbeidstakernes tillit, trygghet og mulighet til å bidra. NTL jobber derfor for tydelige avklaringer knyttet til lov og avtaleverk i krise og krig. Det er viktig å styrke partsrettigheter i krisespekteret slik at medbestemmelsen også kan fungere i en krisesituasjon.

5. Klima, miljø og det grønne skiftet

NTL ønsker en bærekraftig utvikling der hensynet til miljø og rettferdig fordeling mellom fattige og rike land setter rammen for økonomisk vekst og forbruk. Forbruks- og produksjonsmønstre må legges om i hele verden. Norges klimapolitikk og klimamål må være i tråd med Parisavtalens målsetninger og staten må etterleve sine forpliktelser etter klima-paragrafen i Grunnloven. Bevaring av biologisk mangfold og reduksjon av klimagassutslipp er overordnede mål som må legge føringer på tvers av ulike sektorer også i Norge.

Staten må ta et større ansvar for å beskytte naturen blant annet ved å sikre at areal-utbygging ikke fører til irreversibelt naturtap. Norge bør etterstrebe arealnøytralitet blant annet ved å utnytte eksisterende, grå arealer. Vernet av naturverdier, både på land og til havs, må være reelt. NTL krever derfor at terskelen for å oppheve vern blir betydelig høyere.

Som Norges største byggherre og innkjøper må offentlig sektor forplikte seg til klimavennlige løsninger i alle anbudsprosesser. Offentlig sektor skal være en pådriver for utvikling og bruk av ny og miljøvennlig teknologi innen bygg og produksjon. Som oppdragsgiver skal offentlig sektor innrette sin anskaffelsespraksis slik at den fremmer nyskapende løsninger for null- og lavutslipp og sirkulærøkonomi, samt unngår helse- og miljøfarlige stoffer. Offentlige oppdragsgivere må også utvikle tiltak for bedre oppfølging og etterlevelse av klima- og miljøvennlige anskaffelser.

Transportsektoren er sentral for å løse miljø- og klimautfordringene. Gods må over fra vei til sjø og bane, og for å nå klimamålene må utslippene fra alle transportformer reduseres. Likevel er et åpent og trygt veinett avgjørende for bosetting og nærings-utvikling over hele landet. Der det er sikkerhetsmessig forsvarlig bør vedlikehold av og klimatilpasningstiltak på eksisterende vei prioriteres framfor bygging av ny vei. NTL ønsker en kraftfull satsing på miljøvennlig kollektivtransport i hele landet, og at utbygging av trygge og sammenhengende gang- og sykkelveier prioriteres. Virksomhetene må prioritere miljøvennlige alternativer framfor økonomi når det gjelder jobbreiser. Jernbanenettverket må forlenges og oppgraderes, med fokus på nye prosjekter som har færrest negative konsekvenser på klima, natur og urfolk. Utbygging av jernbanenettet, opprettholdelse av kortbanenettet og satsning på el-flyutvikling og infrastruktur for elektrisk lading er avgjørende for bosetting og næringsliv i nord.

I internasjonalt klimasamarbeid må Norge være en pådriver for forpliktende avtaler om utslippskutt. For å ivareta solidaritet med det globale sør og de landene som rammes hardest av klimaendringer bør verdenssamfunnet bidra til klimatilpasning og grønn utvikling.

For å ta Norges klimaansvar på alvor må norsk olje- og gassvirksomhet trappes ned med mål om en utfasing av fossile ressurser. En plan for utfasing må være basert på rettferdig omstilling for arbeidstakere og lokalsamfunn. Lofoten, Vesterålen, Senja, iskantsonen og andre sårbare områder må varig vernes som petroleumsfrie soner. NTL vil jobbe for at det ikke åpnes nye olje- og gassfelt på norsk sokkel, eller gruvedrift i dyphavet.

Klima- og miljøavgifter er en sentral bærebjelke i klimapolitikken. Dersom vi skal nå klimamålene, må det bli dyrere å slippe ut klimagasser. Den sosiale profilen i klimapolitikken må sikres gjennom et omfordelende skattesystem og en sterk velferdsstat, ikke kutt i avgiftene.

Norge bør være i front på opprydning av plast og begrense utslippene av mikroplast til hav og elveleier. Dumping av avfall som forringer det biologiske mangfoldet i havet bør derfor heller ikke tillates. Oppdrettsnæringen må stå til ansvar for dyrevelferden i sine anlegg og deres påvirkning på det marine økosystemet. Norge skal jobbe aktivt for at alle lands militære utslipp telles med i de nasjonale klima- og miljøregnskapene.

På samme måte som staten har tilrettelagt for at oljenæringen har kunnet vokse gjennom en aktiv næringspolitikk og reguleringer, må staten nå legge til rette for en overgang til framtidsrettede, klimavennlige næringer. Norsk næringspolitikk må bygge videre på det beste av norsk industribygging for å kunne skape nye, grønne næringer. Næringspolitikken bør støtte opp under grønne næringer som på sikt vil bli lønnsomme. NTL krever en forpliktende plan for omstillingen som sikrer at vi klarer å kutte utslipp samtidig som målet om full sysselsetting kan nås. Det er kun en fullstendig plan som vil sikre at vi lykkes med en fullskala grønn omstiling av hele samfunnet i alle sektorer.

Norsk næringspolitikk må ha som overordnet mål å bidra til omstilling til et nullutslippssamfunn og utnytte mulighetene omstillingen gir til verdiskapning og nye arbeidsplasser. Det er store muligheter i det grønne skiftet og Norge har både kompetanse, kapital og teknologi til å lykkes. Myndighetene må ta en aktiv rolle i omstillingen og legge til rette for forskning, innovasjon og næringsutvikling. Den grønne omstillingen må gjennomføres på en måte som ivaretar viktige naturverdier og hensynet til samisk kultur, samfunns- og næringsliv. Staten og statlige selskapers klimaprosjekter skal ikke gå på bekostning av urfolks menneskerettigheter slik som retten til kulturutøvelse, verken i Norge eller i utlandet.

NTL krever minst 100 000 nye arbeidsplasser, til erstatning for arbeidsplasser i forurensende næringer som vil bli faset ut. Når staten bidrar med kapital til næringsutvikling, må det være en forutsetning at de nye jobbene fører til store utslippskutt eller bidrar til den grønne omstillingen.

For å bidra til det grønne skiftet ønsker NTL at Statens pensjonsfond utland, kommunale fond og andre offentlige og private investorer trekker sine investeringer ut av fossilindustri, og heller satser på grønne alternativer og slik bidrar aktivt til bedre

klimaløsninger. Det offentlige må sette av mer ressurser til forskning på, og utvikling av mer effektive, fornybare og miljøvennlige måter å framskaffe, omforme og forbruke energi på i omstillingen mot nullutslippssamfunnet.

Norges naturressurser og infrastruktur må eies og forvaltes av det offentlige til størst mulig nytte for fellesskapet. Strøm er en knapp ressurs som må utnyttes effektivt. NTL støtter derfor ikke en elektrifisering av sokkelen. Strømstøtteordninger bør utformes slik at de stimulerer til energisparing, samtidig som en sikrer økonomien til husholdningene. Kraftutveksling med nabolandene våre bidrar til inntekter til det offentlige, effektiv utnyttelse av ressursene og omstilling og utslippskutt også utenfor Norges grenser. Etablering av kraftkrevende datasentre må reguleres slik at kraftressurser og natur forvaltes ansvarlig, og at virksomheten gir reell samfunnsnytte og varige arbeidsplasser i Norge. Kraftressurser bør ikke brukes til virksomhet som i praksis innebærer eksport av kraft uten tilsvarende verdiskaping i Norge.

Arbeidsgivere og arbeidstakere bidrar sammen til en kontinuerlig kompetanseheving og utvikling av norske virksomheter. Skal vi lykkes med det grønne skiftet og framtidige omstillinger, må partene i arbeidslivet samarbeide godt, ha faste og trygge jobber og legge til rette for en kompetanseheving og -dreining som involverer, ikke ekskluderer, de ansatte. Staten må skape trygghet for omstilling, trygghet for virksomhetene, og trygghet for enkeltmenneskene. De som står i midten av omstillingen skal ikke måtte ta kostnadene selv, det er fellesskapets ansvar.

6. Høyere utdanning og forskning

6.1 Rammevilkår

Utdanning og forskning er grunnlaget for videreutvikling av demokrati og velferd. Lik rett til utdanning er et grunnleggende demokratisk prinsipp. Offentlig utdanning skal være gratis for alle.

Overordnet styring og finansiering av utdannings- og forskningssektoren er et offentlig ansvar. Universitetene og høgskolene skal være demokratisk styrte statlige forvaltningsorgan. Universitetsdemokratiet må styrkes på alle nivåer. NTL mener at den kollegiale styringen sikres best gjennom valgt ledelse. Ansatte og studenter må ha en avgjørende rolle i styringen av universiteter og høgskoler, og selv kunne velge styringsmodell.

Finansiering av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter må støtte opp under den frie forskningen. NTL krever at mest mulig av finansieringen gis som basisbevilgning, på bekostning av den resultatbaserte delen. Det må sikres finansiering som er uavhengig av konkurranse og næringslivets prioriteringer. NTL krever at det med nye oppgaver følger friske midler. Offentlig finansierte forskningsinstitusjoner som universiteter og høgskoler, samt forskningsinstitutter, må være de største bidragsytere til forskning på vesentlige samfunnsoppgaver. NTL krever at bevilgende myndigheter bidrar til at Norges samlede forsknings- og utviklingsinnsats på sikt utgjør tre prosent av BNP. Forskningsinstituttene må gis grunnbevilgninger som er tilstrekkelige til å ivareta forskernes faglige utvikling.

Forskningsinstituttene må finansieres slik at de er konkurransedyktige, med tilstrekkelig og forutsigbar finansiering. Arbeidsdelingen mellom utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter må være politisk styrt, og det må sikres at departementene og direktoratene ikke løser sine forskningsoppdrag gjennom private konsulentselskaper. En større andel av forskningsmidlene må kanaliseres direkte til institusjonene. Sterk vekt på resultatbasert finansiering skaper usunn konkurranse som hindrer samarbeid både mellom institusjoner og innen institusjoner. NTL krever at en større andel av midlene i Norges Forskningsråd går til forskning som er satt i gang av forskerne selv.

Hovedregelen må være at vitenskapelige stillinger er delt mellom undervisning, forskning, utviklingsarbeid og formidling. Den individuelle forskningsretten må styrkes og den akademiske friheten må ivaretas både på universitetene og høgskolene og i instituttsektoren. Arbeidstid for vitenskapelige ansatte bør omfattes av kollektive arbeidstidsbestemmelser. NTL vil arbeide for å styrke rettighetene til midlertidig ansatte.

Høyere yrkesfaglig utdanning er for lite utbygd og må i større grad gjøres likeverdig med annen høyere utdanning. Fagskole har en viktig rolle som selvstendig utdanningsvei og som tilbyder av etter- og videreutdanning.

6.2 Studenter og studentvelferd

Et godt læringsutbytte krever et helhetlig og inkluderende læringsmiljø som tar hensyn til faglige, sosiale og velferdsmessige forhold. Studentene skal sikres rett til medvirkning. Deres primære velferd, inkludert et trygt bomiljø, gode helse- og rådgivningstjenester, beredskapsbehov, sunn mat og et tilpasset barnehagetilbud, skal ivaretas av studentsamskipnadene. Studentene må sikres et billig og godt boligtilbud i tilknytting til studiestedet. For å få dette til må studentsamskipnadene bygge nye studentboliger, og rehabilitere eksisterende bygningsmasse slik at dekningsgrad på 20 prosent under hver samskipnad, og minimum 30 prosent dekningsgrad i pressområder definert av Husbanken. Tilsagn må også gis for å vedlikeholde allerede eksisterende studentboliger. Tilskuddsandelen settes til 49 prosent av kostnadsrammen, kostnadsrammene økes og

indeksreguleres årlig også for gitte tilsagn. Kostnadsrammen og tilskuddsandelen skal være lik i hele landet.

En gunstig studiefinansiering må sikre at alle har lik rett til utdanning, uavhengig av alder, kjønn, økonomi eller sosial situasjon. For å skape trygghet og forutsigbarhet må studiefinansieringen knyttes til grunnbeløpet i folketrygden. Å være student er fulltidsjobb. Det må være mulig å leve på studiestøtte fra Lånekassen. NTL krever en politisk styrt rente på studielån og studiestøtte på minst 2 G, der 70 prosent skal gis som stipend. NTL mener at all utdanning har verdi, og at omgjøring av stipend ikke skal knyttes til gjennomføring av en grad. Ubalanse mellom kjønnene på ulike studieretninger forsterker kjønnsdelingen av arbeidsmarkedet. Tiltak for å motvirke denne ubalansen innen enkelte studieretninger, som for eksempel kjønnspoeng og kjønnskvotering ved opptak, er derfor positivt.

7. Velferd, likhet og fellesskaps-løsninger

7.1 Velferd og likhet

Velferdsstaten er fundamentet for et godt og demokratisk samfunn. Velferdsstaten må være sterk og forutsigbar, samtidig som den stadig må utvikles for å imøtekomme folks behov. Alle skal ha tilgang til gode og tilpassede helse- og velferdstjenester, økonomisk trygghet og like muligheter til deltakelse i skole og utdanning.

Folketrygdens ytelser må opp på et nivå som gjør det mulig å leve et fullverdig liv. Ytelser fra folketrygden må være rettighetsbaserte og omfatte alle. Offentlig forvaltning må bygge på tillit til innbyggerne. Ordninger må ikke utformes basert på mistillit til de som mottar ytelser. Barnefattigdommen har økt de siste tiårene. NTL skal arbeide for en uføretrygd som gir trygghet og forutsigbarhet og som bidrar til å utjevne forskjeller. En økning av barnetillegget i uføretrygden vil bidra til å bekjempe barnefattigdom. NTL vil øke barnetrygden og beholde denne som en universell ordning. Tannhelse må likestilles med øvrige helsetjenester.

Et omfordelende skattesystem er avgjørende for å finansiere velferd og for å sikre inntektsfordelingen. For å oppnå dette må skattesystemet bli mer progressivt med økt beskatning for de med høyest inntekt. Økt skatt på formue og arv vil bidra til utjevning og en mer rettferdig fordeling. For å sikre skatteinngangen og opprettholde tilliten til skattesystemet i befolkningen må Skatteetatens kontrollapparat styrkes kraftig. NTL krever at regjeringen prioriterer ressurser for å hindre skatteunndragelse og skjerper tiltak mot skatteplanlegging og overskuddsflytting.

Skattlegging må skje i det landet inntektene oppstår, og norske myndigheter må ta initiativ til å utvikle folkeretten for å bekjempe skatteflukt og skatteparadis.

Velferdsstaten sikrer lik rett til utdanning, helse- og andre velferdstjenester, samtidig som den legger til rette for at privat sektor utvikler seg. Offentlig sektor legger til rette for at folk kan kombinere arbeid og omsorgsoppgaver. Dette fremmer likestilling og mer rettferdig fordeling. Veksten i offentlig sektor bør minst være på nivå med veksten i privat sektor. Offentlig og privat sektor er gjensidig avhengige av hverandre for å fungere.

7.2 Bolig

Å ha et trygt sted å bo er en grunnleggende forutsetning for et godt liv. Bolig er et grunnleggende velferdsgode og ikke en markedsvare. Boligpolitikken må styrkes for å oppnå en tilstrekkelig boligdekning. Husbankens samfunnsoppdrag må utvides for å styrke etaten som et boligpolitisk verktøy. Startlånsordningen bør bli et rettighetslån for nye boligkjøpere.

Den kommunale sosiale boligbygningen må økes og bli et alternativ for flere enn de mest utsatte gruppene. Bostøtteordningen må styrkes. Samtidig må det tilrettelegges for en ikke-kommersiell boligsektor drevet av boligstiftelser. Det må etableres en statlig lånemodell gjennom Husbanken som sikrer tilstrekkelig og langsiktig finansiering til utbygging av flere ikke-kommersielle utleieboliger. Husbankens lånerammer til kommuner og enkeltpersoner må økes slik at det utgjør et reelt alternativ til finansiering fra de private bankene.

Husleieloven må endres for å gi større trygghet for leietakere og det må innføres nye kontroll- og sanksjonsvirkemidler. Økt turisme og korttidsleie legger beslag på boliger i distriktene, og presser opp prisnivået. Korttidsutleie må reguleres langt strengere enn dagens regelverk tillater.

7.3 Privatisering og utskilling

NTL vil kjempe for en sterk offentlig sektor, for å sikre rettferdig fordeling av verdi-skapingen og god og effektiv bruk av våre felles ressurser. Dette ivaretas best ved at viktige samfunnsoppgaver løses i offentlig regi, av offentlig ansatte. Veier, jernbane, lufthavner, strømnett og bredbånd er eksempler på infrastruktur som best organiseres gjennom fellesskapsløsninger, samtidig som det er avgjørende for næringsutvikling i hele landet. NTL vil derfor kjempe for å styrke og utvide offentlig sektors ansvar for sentrale samfunnsoppgaver.

Privatisering av statlige tjenester eller myndighetsutøvelse skal ikke forekomme. 0925
Offentlige midler skal komme innbyggerne til gode og ikke gå til profitt hos private 0926
tjenestetilbydere. NTL vil forby profitt på velferdstjenester. Privatisering, nedsalg og 0927
reduksjon i offentlig eierskap og oppsplitting av virksomheter, fører til uforutsigbarhet 0928
for brukere og ansatte, svekket lønn, pensjon og medbestemmelse for ansatte, 0929
og dårligere demokratisk styring. NTL krever stans i all privatisering, utskilling og 0930
konkurranseutsetting av offentlige oppgaver, arbeidsplasser og infrastruktur. Der 0931
offentlige oppgaver allerede er privatisert, konkurranseutsatt eller skilt ut må dette 0932
reverseres. NTL krever at all utbygging, drift og vedlikehold av riks- og europavegnettet 0933
skal samles hos Statens vegvesen. NTL er imot utstrakt bruk av kjøp av tjenester til 0934
erstatning for å løse oppgaver i egen regi og med egne faste ansatte. 0935
0936
Statlige virksomheter har et særskilt samfunnsansvar i forbindelse med anbuds- 0937
prosesser. Dette gjelder ikke minst ansvaret for å sikre gode arbeidsbetingelser og vilkår. 0938
NTL mener at det skal være krav om tariffavtale i alle offentlige anskaffelser. 0939
0940
0941

7.4 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi 0942

0943
NTL vil aldri akseptere svart økonomi, sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og 0944
menneskehandel. Sosial dumping gir dårlige arbeidsvilkår for de som rammes direkte, 0945
og fører til svekkelse av rettigheter i hele arbeidslivet. Offentlige virksomheter må styrke 0946
samordningen av arbeidet mot sosial dumping. 0947
0948
Offentlig sektor skal ikke anskaffe varer og tjenester fra virksomheter som driver sosial 0949
dumping. Offentlig sektor må pålegges å kreve at leverandører i bransjer med behov 0950
for læreplasser benytter lærlinger i tråd med læreordningens intensjon. Staten har en 0951
særskilt rolle som Norges største innkjøper og byggherre. NTL krever at alle innkjøp av 0952
varer og tjenester skal gjøres fra leverandører som kontrollerer at lønns- og arbeidsvilkår 0953
hos sine underleverandører samsvarer med krav i lov, forskrift og avtaleverk. 0954
0955
Økonomisk kriminalitet fører til urettmessig og uønsket fordeling av samfunnets 0956
ressurser og er grunnlag for sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og annen alvorlig 0957
kriminalitet. Kampen mot skatteunndragelser og annen økonomisk kriminalitet 0958
må styrkes. Det er nødvendig med et bedre samarbeid mellom offentlige etater og 0959
tilstrekkelige ressurser må prioriteres til dette arbeidet. NTL krever at kontrolletatene, 0960
politiet og straffesakskjeden sikres ressurser til å forfølge og stoppe arbeidslivs- 0961
kriminalitet og svart økonomi. Kontrolletatens lovhjemler for innhenting og deling av 0962
informasjon må videreutvikles og en delingsplikt etter mønster fra Sverige bør utredes. 0963
Videre er det avgjørende at det utvikles egnede verktøy som gjør delingen av informasjon 0964
mellom etatene effektiv. 0965
0966

7.5 Mangfold og likeverd

Norge er et flerkulturelt samfunn hvor etnisk mangfold er en del av folks hverdag. God integrering bygger på trygghet og tillit, og er avgjørende for at kulturmangfoldet gjør samfunnet vårt rikere på kunnskap, språk, meninger og livssyn. Integreringsstønaden må sikre et verdig liv. NTL vil bekjempe en utvikling hvor arbeidsledighet og store økonomiske forskjeller mellom grupper skaper grobunn for sosiale underklasser, segregering, fremmedhat og rasisme. NTL krever at alle asylsøkere og ureturnerbare får rett til å arbeide, og at introduksjonsprogrammet for flyktninger styrkes på området fagforeningenes rolle og viktigheten av å organisere seg.

God språkopplæring er avgjørende for å få til godt integreringsarbeid. Denne opplæringen bør være relevant ut fra kompetansen innvandrere har med seg til Norge og for framtidige jobbmuligheter. Det skal være mulig å kombinere språkopplæringen med arbeidspraksis. NTL krever bedre kartlegging og bruk av asylsøkeres og flyktningers kompetanse, samt sterkere satsing på norskopplæring. Språkopplæring bør være et gratis tilbud til alle med utenlandsk opprinnelse som er bosatt i Norge. Det er også behov for bedre og raskere godkjenningsordninger for formell og uformell kompetanse for innvandrere. NTL mener bruk av kvalifiserte tolker er essensielt for å ivareta prinsippet om likeverdige offentlige tjenester.

Staten som arbeidsgiver har et særlig ansvar for å rekruttere arbeidstakere slik at det gjenspeiler samfunnet vårt. Diskriminering ved ansettelser er ulovlig og skal ikke forekomme. Representanter i ansettelsesråd og innstillingsråd må få opplæring i diskrimineringslovverket. Det bør tilstrebes at personer med minoritetsbakgrunn er med i ansettelsesprosesser. NTL krever at minst én arbeidssøker med minoritetsbakgrunn som er kvalifisert og oppfyller kravene skal innkalles til intervju i statlig heleide bedrifter, kommunale og private virksomheter.

NTL ønsker et åpent og inkluderende samfunn, og vil bekjempe alle former for diskriminering og rasisme. NTL ser med bekymring på framveksten av høyreekstreme organisasjoner som ytrer seg hatefullt mot grupper av mennesker i Norge. Slike organisasjoner og nettsteder bør ikke få støtte fra det offentlige. NTL skal være med på å bekjempe rasisme og fascisme, og vil også bidra til et politisk ordskifte som ikke bidrar til polarisering, fremmedfrykt og intoleranse gjennom negative framstillinger av urfolk, innvandrere og flyktninger. Ingen må utsettes for hatkriminalitet og vold på grunn av sin hudfarge, opprinnelse, legning, funksjonsvariasjon eller kjønnsuttrykk. Kampen mot rasisme er en del av kampen for et trygt arbeidsliv. Det innebærer nulltoleranse for rasisme på arbeidsplassen. NTL mener det bør satses på systematisk opplæring i antirasisme for ledere og tillitsvalgte. NTL skal arbeide målrettet for å sikre at alle behandles likeverdig. Retten til å søke om permanent oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag må ikke begrenses av inntekt. Arbeidsstyrken og de tillitsvalgte bør gjenspeile

mangfoldet i befolkningen og vi må bidra aktivt til at alle behandles likeverdig. Formelle og faktiske hindringer må identifiseres og fjernes.

7.6 Likestilling

Likestilling handler om grunnleggende maktstrukturer i samfunnet, om formelle rettigheter, og om lønn, stillingsprosent, utviklings- og karrieremuligheter og innflytelse. NTL vil kjempe for reell likestilling uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. NTL mener at arbeidet for likestilling må bygge på et interseksjonelt perspektiv, der man anerkjenner at ulike former for diskriminering kan virke sammen og forsterke hverandre. NTL mener at det er en styrke for alle virksomheter å ha medarbeidere av flere kjønn og hvor kjønnsmangfold blir respektert. De fleste i Norge kan leve gode og åpne liv uten å bli utsatt for intoleranse, trakassering og diskriminering. Vi ser likevel en økende politisering særlig av transpersoners liv og rettigheter. NTL står solidarisk med, og støtter LHBT+ -bevegelsen i kampen for frihet.

Bedrifter og arbeidsplasser skal være diskrimineringsfrie og derfor er holdningsskapende arbeid essensielt for deltakelse og for å hindre forskjellbehandling. For å kunne bidra til dette skal temaet kjønns- og seksualitetsmangfold være en del av opplæringen for tillitsvalgte og verneombud.

Foreldrepermisjon er et gode for barn og foreldre, men også for norsk arbeidsliv. Gunstige permisjonsordninger sikrer høy yrkesdeltakelse blant kvinner og er viktig for å sikre kvinners økonomiske frihet. NTL krever at retten til ammefri styrkes. En arbeidstaker som ønsker å ta ut ammefri skal ikke hindres, og arbeidsgiver plikter å legge til rette for at ammefri kan tas ut når mor og barn trenger det. Fedrekvoten bidrar til å fremme likestilling i arbeidslivet og i hjemmet. At alle foreldre har permisjon, øker ordningens legitimitet hos arbeidsgiverne.

Vold mot kvinner er et stort samfunnsproblem. NTL krever en kraftig intensivering av bekjempelsen og forebygging av vold mot kvinner, mot barn, i nære relasjoner, netthets, seksuell trakassering og seksualisert og æresmotivert vold. NTL vil arbeide for at forebygging av vold gis høyere prioritet gjennom økt kunnskap, tidligere innsats og bedre samordning mellom tjenester. I tillegg trengs bedre tverretatlig samarbeid, økt bruk av risikovurderingsverktøy og tydeligere ansvar for å avverge vold. NTL vil jobbe for et betydelig kompetanseløft, og at politi, rettsvesen, barnevern, krisesenter og øvrige hjelpeinstanser styrkes, slik at alle former for vold identifiseres tidlig og tas på alvor. For bedre hjelp og forebygging av kjønnsrelatert vold er det nødvendig med et kompetanseløft i voksenopplæringen. Tilbudet om gratis juridisk rådgiving for kvinner som utsettes for vold må bygges ut. Kampen mot prostitusjon og menneskehandel må prioriteres, sexkjøpsloven opprettholdes og hjelpetiltakene må styrkes. Ofre for menneskehandel må gis sterkere rettsvern og beskyttelse, samt varig oppholdstillatelse.

7.7 Aktivt og forebyggede arbeid for likestilling og mot diskriminering

NTL krever økt forebyggende innsats for å sikre likestilling og hindre diskriminering og trakassering. Aktivitets- og redegjørelsespliktene (ARP) etter likestillings- og diskriminerings-loven gir arbeidsgivere en lovfestet plikt til å jobbe for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Aktivitets- og redegjørelsespliktene må styrkes ved at Likestillings- og diskrimineringsombudet får utvidet oppfølgingsplikt og styrkede sanksjonsmuligheter overfor arbeidsgiverne. NTL mener dette vil bidra til mer aktivt likestillingsarbeid på norske arbeidsplasser. NTL krever at alder inntas som et grunnlag i aktivitets- og redegjørelses-plikten. NTL må bidra aktivt til å hindre diskriminering og sikre likestilling. Vi vil bidra til økt kunnskap om aktivitets- og redegjørelsespliktene blant arbeidsgivere og tillitsvalgte.

7.8 Skole og barnehage

Gode barnehager er et viktig velferdsgode for å sikre barn en god start på livet. Kvaliteten i barnehagen må sikres ved at det er god bemanning, både tilstrekkelig antall barnehage-lærere og barne- og ungdomsarbeidere, og gjennom stabile offentlige bevilgninger som holder maksprisen så lav som mulig. Et godt barnehagetilbud med lek, læring og sosialisering gir en god inngang til skolegang og utdanning. Studentsamskipnadenes barnehager må regnes som ideelle barnehager. NTL krever at det innføres løpende barnehageopptak over hele landet.

En sterk offentlig fellesskole er grunnlaget for et fritt og rettferdig samfunn med like muligheter for alle. Skolen må gi alle nødvendige kunnskaper til å kunne skape gode liv og bidra til samfunnet ved å støtte opp under hver enkelt elevs evner og behov. Første klasse skal primært være en arena for lek, fysisk utfoldelse og trivsel. NTL er for at det skal innføres gratis mat i grunnskolen. Arbeidslivskunnskap må inn i skolenes læreplaner. Skolen må være livssynsnøytral. Antallet privatskoler må holdes på et minimum. Samtidig må skoler som diskriminerer på bakgrunn av hudfarge, bakgrunn, tro, kjønn, seksuell orientering og kjønnsidentitet miste retten til statsstøtte. NTL er motstander av systemet med fritt skolevalg, og vil arbeide for at det innføres alternative opptaksmodeller der det ikke er den enkeltes karakterer som avgjør hvilken videregående skole man kan gå på.

Retten til 13-årig grunnopplæring må være reell ved at alle får mulighet til å fullføre utdanningsløpet, uavhengig av studieretning og sosial bakgrunn. Fagutdanning og studiespesialisering må sikre en bred og relevant inngang til arbeidsmarkedet som gir muligheter for å møte teknologisk utvikling og ruste den enkelte for et arbeidsliv i rask endring. Mulighetene til å ta fagbrev må gjøres tilgjengelig for flere, også de som har fullført videregående opplæring. Det er avgjørende at retten til lærlingplass sikres på lik linje med retten til å ta videregående utdanning. NTL krever at alle lærlinger i offentlige

virksomheter skal ha lønn i hele lærlingeperioden. Staten og alle virksomheter som er helt eller delvis finansiert av statlige midler, må i større grad enn i dag legge til rette for at det utdannes flere fagarbeidere. Elever som har rett til videregående opplæring, må få gratis skolemateriell og fullstipendiert utdanning. Folkehøgskolene er et viktig supplement til ordinære utdanningsløp og må sikres trygge rammevilkår.

Representantene for arbeidstakerorganisasjonene må få fullverdig styrerepresentasjon i opplæringskontorenes styrer. Dimensjoneringen i videregående skole må i større grad ta hensyn til muligheter for å få lærlingeplass.

Fylkeskommunen må systematisk rekruttere nye lærebedrifter i samarbeid med partene i arbeidslivet gjennom Yrkesopplæringsnemnda. Elever og lærlinger må få samme rett til rådgiving. Det er behov for mer praksisopplæring i programfagene.

For å fremme livslang læring er styrking av opplæring i regi av bibliotek, arkiv og museum, frivillige og ideelle organisasjoner og studieforbund viktig. Livslang læring gir mennesker muligheter, styrker demokratisk deltakelse og bidrar til inkludering. NTL krever at lavterskeltilbud og ikke-formelle opplæringsarenaer styrkes.

7.9 Kultur

Et aktivt og mangfoldig kulturliv er viktig for å gi våre liv et rikere innhold. NTL vil arbeide for å øke forståelsen for kunstens og kulturens betydning i samfunnet og for økt kulturelt engasjement. Alle skal ha tilgang til, og mulighet for deltakelse i kulturlivet. Dette sikres best gjennom offentlige støtteordninger. Å sørge for et bredt og tilgjengelig kulturtilbud til barn og unge skal være et nasjonalt ansvar. NTL skal jobbe for å sikre gode ordninger som ivaretar dette ansvaret.

De nasjonale og regionale kulturinstitusjonene er sentrale for kunstnerisk utvikling og kontinuitet. For at institusjonene skal ha rom til å utvikle kulturen er det nødvendig med en stabil og tilstrekkelig finansiering. NTL ønsker at 1 prosent av statsbudsjettet settes av til kulturformål. Ordnede lønns og arbeidsvilkår for kulturarbeidere og kunstnere er en forutsetning for et velfungerende kulturliv. NTL vil jobbe for å styrke disse gruppenes stilling ved å forhandle fram avtaler som sikrer faste ansettelser og gode lønnsvilkår.

Språklig mangfold er en styrke for Norge. NTL vil arbeide for å sikre reell likestilling mellom nynorsk og bokmål. Dette innebærer at språklova følges i praksis og at det blir gitt god språkopplæring i skolen.

Den samiske kulturen og det mangfold som et flerkulturelt samfunn innebærer er en berikelse for hele samfunnet, og vi har et særskilt ansvar for å ivareta den samiske

befolkningens språk og kultur. Derfor skal NTL arbeide for å synliggjøre samiske samfunn og språk. Framtida for de samiske språkene er avhengig av at den enkelte har muligheten til å lære og bruke samisk i barnehagen, på skolen, i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig.

God forvaltning av areal, natur og kulturarv er viktig for å sikre bevaring og utvikling av samisk kultur. Folk må ha mulighet til å lære og bruke samiske språk. NTL krever at flere offentlige dokumenter oversettes til samisk, en styrking av samiske organisasjoner og interessegruppers arbeidsvilkår og en styrking av forskning på og formidling av samiske forhold. NTL vil arbeide for å øke forståelsen for de nasjonale minoritetenes situasjon og for å styrke rammene for videreføring av deres språk og kultur.

For å fremme livslang læring og leseglede er gratis bibliotek viktig. Gode bibliotek med et bredt tilbud ivaretar og styrker demokratisk deltakelse og integrering. NTL krever at bibliotekene styrkes som lavterskeltilbud til hele befolkningen.

Foreninger, lag og andre organisasjoner som i hovedsak drives ved frivillig arbeid gjør en uvurderlig innsats for Norges befolkning. NTL vil arbeide for bedre koordinering og tilgjengelighet, samt sikre videreføring av støtteordninger innenfor frivilligheten.

Pressestøtten er sentral for å opprettholde mediemangfoldet i Norge, og må styrkes. NTL mener det er viktig med en sterk, ikke-kommersiell allmennkringkaster som har redaksjonell frihet. NRK er en bærende institusjon når det gjelder språk, kultur og forvalter av det frie ord. NRK må ha en finansiering som ivaretar uavhengigheten og gir forutsigbare økonomiske rammer. For å sikre et sterkt norsk fagmiljø for innholdsproduksjon må NRK styrkes som produksjonshus. For å dekke hele landet må NRK være godt representert i distriktene.

NTL mener behovet for en ansvarlig pengespillpolitikk basert på offentlig kontroll, forebygging og langsiktige samfunnshensyn er tydelig. NTL vil derfor arbeide for å videreføre og styrke enerettsmodellen som et sentralt virkemiddel i norsk pengespill-politikk og for at overskuddet fra pengespill fortsatt skal gå til samfunnsnyttige formål som idrett, kultur og frivillighet.

8. Internasjonal politikk og samarbeid

NTL ønsker en fri og rettferdig verden der alle mennesker har like muligheter til å skape seg gode liv. NTL støtter en verdensorden basert på folkeretten, med FN-pakten og menneskerettighetene i sentrum. Faglige rettigheter og andre grunnleggende demokratiske rettigheter må sikres gjennom rettslig forpliktende avtaler. NTL skal

arbeide for at ILOs konvensjoner videreutvikles, ratifiseres og etterleves. NTL krever at å beskytte barn på flukt skal være et sentralt innvandringspolitisk hensyn.

Norge må bidra til fred og nedrustning gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid hvor vi jobber for avskaffelse av biologiske og kjemiske våpen og for å ratifisere FNs atomvåpenforbud. Norsk deltakelse i internasjonale operasjoner må bygge på et klart FN-mandat og være innenfor rammer satt av folkeretten.

Norge må være en pådriver for å finne internasjonale løsninger for å bekjempe fattigdom og utnytting, og realisere FNs bærekraftsmål. Det er avgjørende at den norske staten tar avstand fra folkerettsbrudd. Norske offentlige institusjoner må ikke inngå internasjonalt samarbeid eller investeringer som kan bidra til eller legitimere folkerettsbrudd.

Liberaliseringen av verdensøkonomien har ført til at kapital og markedskreftene har styrket seg. Vi ser i tillegg en utvikling med økt bruk av direkte makt og trusler fra stormakter i handels- og verdenspolitikken. NTL ønsker et sterkere internasjonalt samarbeid for mer rettferdige handelsregler, sletting av u-landsgjeld og økt bistand. NTL skal fortsette alliansebygging med aktuelle partnere for fred og solidaritet. NTL krever at Norge taler de fattige landenes sak i WTO og IMF og påvirker Verdensbankens utlånspolitikk i en mindre markedsliberal retning. Det etiske rammeverket for statens utenlandsinvesteringer må styrkes, og staten må trekke seg ut av investeringer som bryter med grunnleggende menneskerettigheter og folkerett.

NTL er motstander av internasjonale handelsavtaler som legger opp til å styrke kommersiell tjenesteyting på bekostning av det offentlige tilbudet.

NTL støtter et sterkt og uavhengig Europa, og tett europeisk samarbeid om felles verdier og interesser. Samtidig blir Norge i økende grad styrt av EU, også når det gjelder arbeidstakerrettigheter og økonomisk fordelingspolitikk. Vårt nasjonale regelverk gjennomgår omfattende endringer for å tilpasses EUs direktiver og handelspolitikk. Dette berører også de fleste tjenesteområder i offentlig sektor. For å påvirke denne utviklingen og forhindre sosial dumping, er det nødvendig med samarbeid over landegrensene. Regjeringen må bruke reservasjonsretten mot EU-direktiv som innskrenker nasjonale virkemidler mot sosial dumping og som svekker faglige rettigheter og velferdsordninger. ILO-konvensjoner, norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslovgivning må ha forrang foran EU/EØS-regler og EU/EØS-direktiver.

9. Et sterkt NTL

9.1 Organisering og rekruttering

NTLs hovedoppgave er å sikre medlemmene trygge, stabile og faste arbeidsforhold med rettferdige og forutsigbare lønns- og arbeidsvilkår. NTL skal være den beste fagforeninga på arbeidsplasser innenfor NTLs organisasjonsområde.

Aktive, engasjerte og skolerte tillitsvalgte og medlemmer i lokale fagforeninger er en forutsetning for vår kamp- og forhandlingsstyrke. NTL har som felles mål å være en fagforening der medlemsdemokratiet står sterkt, og deltagelse i lokale fagforeninger er en naturlig del av det å være medlem. For å oppnå dette må NTL som forbund sammen med de lokale fagforeningene jobbe etter felles prinsipper. Det innebærer å skape styrke nedenfra, gjennom å fremme aktiv deltakelse og bredt engasjement blant medlemmer og tillitsvalgte, samt å jobbe for å mobilisere rundt saker lokalt på arbeidsplassene og nasjonalt i forbundet. NTLs bredde er vår styrke. Våre medlemmer er organisert på tvers av yrkesgrupper uavhengig av utdannings- og yrkesbakgrunn. Denne bredden skaper samhold og legitimitet, og gir NTL et helhetlig perspektiv på hva som er nødvendig for å utvikle gode arbeidsplasser og et inkluderende arbeidsliv. Ved at NTL gjennom tillitsvalgte involverer og aktiviserer medlemmene, skal vi styrke vår evne til å gjennomføre målene vi setter oss. Systematisk tillitsvalgtarbeid over tid gir resultater for det enkelte medlem, hvert enkelt organisasjonsledd og forbundet som helhet.

NTL er en fagforening som bygger sin styrke på fellesskap, kunnskap og relasjoner. Som det største forbundet i staten og et av de største i LO, har NTL en sterk politisk og organisatorisk stilling. NTL skal derfor være synlige i den offentlige debatten i saker som omhandler NTLs kjernesaker. NTL skal styrke det systematiske arbeidet med politisk påvirkning, bedre koordineringen i organisasjonen og være tidlig på banen i viktige politiske prosesser. LO-fellesskapet og relevante allianser skal brukes aktivt for å øke gjennomslaget. For ytterligere å styrke NTL og øke vår gjennomslagskraft og posisjon, må vi organisere flere arbeidstakere innenfor våre organisasjonsområder. Det er gjennom høyere organisasjonsgrad og aktive, godt skolerte tillitsvalgte vi skal være den ledende fagforeninga som ivaretar medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår best.

En organiserende fagforening er en fagforening som har plass til alle. NTL skal sikre at informasjon om rettigheter, medlemskap og organisasjonen er tilgjengelig på relevante språk, slik at alle arbeidstakere har reell mulighet til å organisere seg.

Organisasjonsleddene og forbundet må derfor strekke seg etter å være et inkluderende fellesskap hvor alle som deler NTLs grunnholdninger og verdier kan kjenne seg hjemme. Et godt og inkluderende felleskap innebærer en kultur som forebygger og slår ned på

trakasserende atferd. Mulighetene til å varsle om trakasserende og uønsket atferd må være velkjent i organisasjonen og det skal oppleves som trygt å si fra.

En stadig større andel av arbeidstakerne har høyere utdanning. For å øke organisasjonsgraden, er det avgjørende at vi styrker oss i denne gruppen. Som et ledd i dette arbeidet, vil vi verve flere studenter og unge arbeidstakere. Fortsatt prioritering av NTL Ung, satsing på konkrete vervetiltak i virksomhetene og samarbeid innad i LO er avgjørende for å få dette til.

9.2 Gode tillitsvalgte

NTL skal være et forbund med godt skolerte tillitsvalgte. Skolerte og aktive tillitsvalgte er det beste fundamentet for å verve og organisere nye medlemmer. Det er de tillitsvalgte som sammen med medlemmene ivaretar medlemmenes interesser og skaper aktivitet og engasjement på den enkelte arbeidsplass. Tillitsvalgtes rettigheter, vern og arbeidsbetingelser må styrkes i hovedavtalene.

Det er viktig at tillitsvalgte rekrutteres bredt for å være representative og gjenspeile mangfoldet i NTLs medlemsmasse.

Prinsipper for vår organiserende fagforening må inn i alle deler av NTLs arbeid, lokalt og sentralt, inkludert i NTLs kurs- og skoleringsvirksomhet. NTL gjennomfører kurs og skolering som sikrer størst mulig deltakelse for tillitsvalgte og medlemmer i ulike livssituasjoner. Skoleringen må være relevant for oppgavene som skal utføres og de utfordringene man møter som tillitsvalgt.

NTL krever at tillitsvalgtes og medlemmers rett til å delta på kurs og skolering respekteres av arbeidsgiver. Det skal legges til rette for å gjennomføre skolering og kurs ute i distriktene. Fylkesutvalget skal ha en sentral rolle inn i dette arbeidet, i samarbeid med foreninger og landsforeninger.

NTL skal jobbe med å ta i bruk flere digitale verktøy i medlems- og tillitsvalgtopplæringen, for å støtte opp under målene om en relevant og tilgjengelig skolering. NTL skal kartlegge og definere behovene for digitale støtteverktøy til de tillitsvalgte. Nye digitale verktøy som anskaffes eller utvikles, må forenkle og støtte opp under arbeidet til de tillitsvalgte. Med gode digitale verktøy kan mest mulig tid brukes på å jobbe for medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår.

NTL skal sette de tillitsvalgte i stand til å ivareta sine oppgaver gjennom informasjon, skolering og støtte i det daglige arbeidet.

1.2 Tariff og lønnsvilkår

Partene og myndighetene må arbeide for en samfunnsmessig fornuftig lønnsdannelse, der hensynet til sysselsetting og rettferdig fordeling blir prioritert. Frontfagsmodellen er en hensiktsmessig måte å ivareta dette på. En viktig forutsetning for frontfagsmodellen er at arbeidstakerne får sin rettmessige del av verdiskapningen og at grupper som er blitt hengende etter over tid kan løftes spesielt. NTL ønsker en samordnet lønnsdannelse basert på landsomfattende kollektive tariffavtaler der fordelingen forhandles mellom sentrale parter. Dette er en forutsetning for å kunne bruke tariffoppgjørene til å gjennomføre eller understøtte sosiale reformer og likelønnstiltak. Det gjør det også mulig å sikre god fordeling mellom ulike grupper også på tvers av virksomheter og tariffområder.

Alle skal ha en lønn de kan leve av, og alle skal sikres lønnsvekst over tid. NTL mener at utgangspunktet for avlønning først og fremst skal være arbeidsoppgaver og ansvar. Ansiennitet skal vektlegges. Tariffsystemet må utformes for å ivareta dette. Både formell utdanning og realkompetanse skal verdsettes. NTL vil fjerne lønnsforskjeller som skyldes kjønn, etnisk bakgrunn eller tilfeldigheter. Dette krever åpenhet om lønn og lønnsvilkår. Tillitsvalgte skal ha innsyn i lønnsopplysninger for hele virksomheten. Lønnstilleggene må fordeles slik at forskjellene fra høyest til lavest blir redusert. NTL vil arbeide for lik lønn for likt og likeverdig arbeid, og for utjevning av lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. Dette sikres best ved at lønnsdannelsen skjer sentralt med størst mulig generelle kronetillegg. NTL krever lønnsoppgjør som sikrer reallønnsvekst over tid.

Fagbevegelsens mål er å utjevne styrkeforholdet i arbeidslivet og gi arbeidstakerne kollektiv makt gjennom fagforeningene og tariffavtalene. Tariffavtaler skal sikre en rettferdig fordeling av verdiskapningen. Tariffavtaler som sikrer maktfordeling, regulerer lønn og gir forutsigbarhet for lønnsutvikling og lønnsfastsetting er den viktigste garantien for utjevning og likhet, og er en forutsetning for opprettholdelsen av den norske modellen. Tariffsystemene sin viktigste funksjon er først og fremst fordeling av det vi skaper i fellesskap, ikke et belønningssystem for enkeltindivider. NTL vil motarbeide at lønnsfastsetting blir et ledd i arbeidsgivers mål- og resultatstyring.

Det er avgjørende at alle grupper omfattes av rammene for lønnsoppgjøret. Praksisen med å ta enkeltgrupper av arbeidstakere, herunder ledere, ut av den ordinære lønnsfastsettelsen, må derfor fjernes. Endringer i lønn og andre goder for ledere skal følge den samme økonomiske rammen som tariffområdet for øvrig. All lønnsfastsettelse og lønnsendring skal være gjenstand for forhandlinger mellom partene. NTL mener lønnssystemer ikke skal basere seg på individuelle lønnstillegg, og at generelle lønns- og arbeidsvilkår må forhandles på et nivå hvor arbeidstakerne har streikerett.

Det er en forutsetning at lokal lønnsdannelse skjer i forhandlinger mellom likeverdige parter med reelle og styrkede tvistemuligheter. De lokale lønnskriteriene skal avtales

mellom partene innenfor rammene av det kollektive avtaleverket. Kriteriene må være objektive, klare, forutsigbare og kjent for alle ansatte. Kriteriene skal ikke erstatte eller stå i motsetning til de kollektive lønnssystemene som er fastsatt i tariffavtaler. Også lokale og virksomhetsvise forhandlinger skal bidra til målene om likelønn, reallønnsvekst og lønnsutjevning. Dette krever en lokal lønnspolitikk der NTL sine mål gjenspeiles.

Lønnssystemet i staten må ivareta statens særpreg og sikre sentrale verdier for rettsstaten og byråkratiets uavhengige rolle. NTL mener staten må ha likelydende hovedtariffavtaler med felles lønnsmasse og felles forhandlinger, samt kollektive og systemiske virkemidler for lønnsfastsetting og -utvikling. Tariffavtalene må inneholde forhandlingsbestemmelser og lønnssystemer som sikrer utjevning og likelønn. Det er viktig at det finnes pålitelig statistikk som viser lønnsutviklingen mellom grupper, kjønn og virksomheter. Dette bidrar til å sikre åpenhet om lønn i staten og muliggjør tiltak for grupper blant annet for å sikre likelønn.

Innkomne forslag til sak 5.1 Prinsipp og handlingsprogram 2027-2030 med landsstyrets innstillinger

Om landsstyrets innstillinger til de ulike forslagene:
Alle forslag har en overskrift som viser forslagsnummer og forslagsstiller, og en fargekode som viser landsstyrets innstilling til høyre. Landsstyrets begrunnelse for innstillingen ligger på slutten av forslaget.

Fargekoder som er brukt i dokumentet:
Tiltres – Betyr at forslaget støttes og at tekst tas inn i sin helhet i ny linjert versjon

Tiltres ikke – Betyr at forslaget ikke støttes

Tiltres delvis – betyr at deler av forslaget tas inn i ny linjert versjon

Delvis ivaretatt – Betyr at andre forslag/annen tekst dekker deler av intensjonen i forslaget

Ivaretatt – Betyr at andre forslag/annen tekst dekker intensjonen i forslaget

Foreslås oversendt – Betyr at forslaget oversendes til instans landsstyret mener er egnet

5.1 fra Forbundsstyret **Tiltres**

Linjenummer: 13

Fascisme og urolig verden i innledningen
NTL er en del av en stor, internasjonal solidaritetsbevegelse og i en urolig verden må vi bekjempe antidemokratiske krefter med hele bredden av fagorganiserte verden over. Offentlig sektor er avgjørende for tilliten mellom folket og myndighetene, og offentlig ansatte og deres fagforeninger spiller en viktig rolle i kampen mot oligarki, fascisme og høyreekstremisme.

Begrunnelse: Ivaretar forslag 5.3, 5.4 fra NTL NAV og delvis 5.315 fra NTL NTNU

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.2 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 15

Demokratisering av arbeidslivet

Ny setning etter ... godt samfunn.: Medbestemmelse er en forutsetning for demokratisering av arbeidslivet.

Begrunnelse: Setningen falt ut da adm tiltrådte et annet forslag senere i PHP og her er den løftet til innledningen.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.3 fra NTL NAV Ivaretatt

Linjenummer: 19

Beredskap

Legge til: I en urolig verden er offentlig ansatte og fagbevegelsen en sentral del av beredskapen.

Begrunnelse: Vi ser en stadig mer urolig verden, med krig og kriser, også i Europa. Offentlig ansatte er vesentlig for vårt totalforsvar og beredskapen.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.1

5.4 fra NTL NAV Ivaretatt

Linjenummer: 39

Styrking av offentlig sektor

Tillegg - Ny tekst: Ytre høyre har blitt mer fremtredende i flere vestlige land. Vi lever nå i den mest utfordrende tiden for liberale demokratier etter andre verdenskrig. Dette påvirker offentlig sektor i stor grad, og offentlig sektor må derfor styrkes. Dette gjelder både innenfor forsvar og beredskap, men også i andre virksomheter som kan være med på å øke tilliten mellom folket og våre demokratiske institusjoner.

Begrunnelse: Vi lever i en annen verden nå enn for fire år siden, og det har stor innvirkning på offentlig sektor. Tillitssamfunnet og offentlig sektor er viktig for totalberedskapen, og dette bør komme frem i innledningskapittelet.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.1

5.5 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres ikke

Linjenummer: 43

Digitale løsninger

NTL Nasjonalarkivet: «Digitaliseringen av samfunnet» på linje nr 43 erstattes med «Digitale løsninger». Da blir ny tekst «Digitale løsninger må underlegges demokratiske prosesser og innføres på en måte som forbedrer tjenestene til innbyggerne …»

Begrunnelse: Vi kan ikke lenger snakke om digitalisering av samfunnet som om det er noe som innføres, vi er et digitalt samfunn. Men vi kan snakke om innføring av digitale løsninger.
Landsforeningens innstilling: Tiltres

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: digitalisering av samfunnet er bredere enn løsninger, og det er prosessen som adresseres i innledningen.

5.6 fra NTL Universitetet i Oslo Ivaretatt

Linjenummer: 43

Drift av digitale systemer settes ut til private
Legge til ny setning etter "...arbeidslivet"; og stadig mer av offentlig sektors drift avhenger av tjenester fra kommersielle aktører. Avhengigheten av slike selskaper er både kostbar og undergraver statens beredskap."

Begrunnelse: Digitalisering av arbeidslivet og drift avhenger for mye av eksterne, kommersielle aktører, og må problematiseres.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i kapitlene 3.3, 3.4 og 6.2

5.7 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 50 - 51

Utvinning, ikke bruk, er hovedutfordringa
Opprinnelig: Norges bruk av fossile energikilder gir oss et særlig ansvar for å gå i front for det grønne skiftet. Nytt forslag: Norges utvinning av olje og gass gir oss et særlig ansvar for å gå i front for det grønne skiftet.

Begrunnelse: Norge bruker ikke mer olje og gass enn andre sammenlignbare land. Derimot er Norge den 11. største olje- og gassprodusenten i verden, og det er på grunn av utvinningen, og ikke forbruket, som gir oss et særlig ansvar for det grønne skiftet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.8 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 72

NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Ny setning
Fra og med ‘’ arbeidsgiver» på linje 72, til og med ‘’tydeliggjøres’’ strykes og erstattes med en ny setning som er lettere å forstå for alle som lese dokumentet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Manglende begrunnelse, ikke konkret forslag

5.9 fra NTL NTNU Delvis ivaretatt

Linjenummer: 76

Legge til: Arbeidstakere som jobber i virksomheter.

Tillegg: Arbeidstakere som jobber i virksomheter med stor prosjektfinansiering, må sikres reelt faste stillinger med mellomfinansiering, slik at de ikke rutinemessig sies opp i forkant av prosjektets avslutning.

Begrunnelse: Mange blir ansatt i prosjektstillinger, og har formelt fast stilling, men er reelt sett midlertidige, ved at stillingsvernet faller bort når prosjektmidlene forsvinner, og blir rutinemessig oppsagt et år før prosjektperioden avsluttes, hvorpå oppsigelsen blir trukket tilbake om det kommer nye prosjektmidler. Man bør jobbe for å ha intern mellomfinansiering som gjør at slike stillinger blir reelt faste.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.193

5.10 fra NTL NAV Ivaretatt

Linjenummer: 78

Deltidsarbeid

Endring av tekst: Erstatte andre setning på linje 78 Fra: Deltidsansatte må sikres reell mulighet til å øke sin stillingsprosent og gis fortrinnsrett ved ledighet. Til: Ansatte som jobber ufrivillig delt må sikres reell mulighet til å øke sin stillingsprosent og gis fortrinnsrett ved ledighet.

Begrunnelse: Ikke alle deltidsansatte er ufrivillig. Noen velger å være deltidsansatte. Det er viktig i et arbeidsinkluderingsperspektiv at vi kan få flere av de som i dag står utenfor til å jobbe noe i stedet for alt eller ingenting.

Landsstyrets innstilling: Anses ivaretatt i eksisterende tekst

5.11 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 80 - 81

Fast jobb uten lønn mellom oppdrag

Strykning. Siste setning 80-81 strykes

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.12 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 81

Konsulenter

NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet: Legge inn ny setning i linje 81 etter setningen som ender med ‘’forbys’’ og den lyder ‘’ begrense bruk av eksterne konsulenter og all ekstern konsulentbruk bør drøftes med hovedtillitsvalgte’’

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: For detaljert for innledningen.

5.13 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 94

Rettferdig fordeling
Legge til "rettferdig" før "fordeling"

Begrunnelse: Fordelingen i tariffoppgjør skal også være rettferdig.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.14 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 97

Landsomfattende tariffavtaler
Legge til "landsomfattende" før "kollektive tariffavtaler"

Begrunnelse: Samordnet lønnsdannelsen må være basert på landsomfattende tariffavtaler.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.15 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 101

Overflødig setning
Stryke siste setning som begynner med "Kollektive..."

Begrunnelse: Intensjonen blir ivaretatt hvis "landsomfattende" legges til på linje 97 (se eget forslag)

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.16 fra NTL Universitetet i Oslo Delvis ivaretatt

Linjenummer: 102

Alle skal omfattes av oppgjørene
Ny setning før "NTL mener"; For å oppnå dette må alle ansatte omfattes av resultatet i tariffoppgjørene

Begrunnelse: Ingen grupper skal kunne "tas ut" i forhandlinger, med mindre de allerede er sikret tillegg - ref grupper som er blitt tatt ut i lokale forhandlinger på det andre avtaleområdet i staten. NTL må være mot dette i en situasjon der vi risikerer at mer av eller all lønnsdannelse kan skje lokalt

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.24

5.17 fra NTL Arbeidstilsynet Delvis ivaretatt

Linjenummer: 105

Trygghet for arbeid og inntekt - ny tekst inn.
NTL skal jobbe for at det i langt større grad åpnes for formuleringer som gir rom for at også relevant yrkesfaglig utdanning eller lang og særlig relevant erfaring kan være alternative kvalifikasjonsveier i rekruttering, ansettelser og i karrierestiger i virksomhetene. Erfaring og realkompetanse skal tillegges mye større vekt i offentlige rekrutteringsprosesser og i stillingsutlysninger.

Begrunnelse: Utdanning skal fortsatt være et viktig kvalifikasjonsgrunnlag i offentlig sektor. Men reelle karrieremuligheter snevres inn for ansatte med lang erfaring, men uten formell grad på det nivået som etter hvert er blitt vanlig i mange stillingsutlysninger.

Det oppstår et tydelig paradoks i lys av politiske mål om at folk skal stå lenger i arbeför pensjon. Dersom erfaringskompetanse i praksis ikke gis reell vekt i rekruttering, vil mange kunne oppleve at dørene til nye oppgaver og stillinger lukkes tidligere i yrkeslivet. Mange har yrkesskole, fagbrev og mesterbrev som ikke verdsettes i likhet med annen akademisk utdanning. Men som har stor betydning og verdi for oppgaveløsning og ansvar i mange stillinger i det offentlige.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i eksisterende tekst

5.18 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres ikke

Linjenummer: 109 - 111

Om sentrale oppgjør
Linje som starter med «Dette sikres best ved at lønnsdannelsen…» erstattes med: «Dette sikres best ved at lønnsdannelsen i størst mulig grad skjer sentralt. NTL krever sentrale oppgjør som sikrer at alle arbeidstakere opprettholder kjøpekraften, og som reduserer forskjeller mellom inntektsgrupper.

Begrunnelse: Reallønnsvekst måles i prosent. Når teksten både viser til kronetillegg og prosentvis reallønnsvekst, kan det skape uklarhet. I PHP bør derfor målet formuleres tydeligere uten å låse oss til ett bestemt virkemiddel (kronetillegg). Prinsippet må være en rettferdig fordeling av verdiskapningen, der alle arbeidstakere sikres lønnsvekst og opprettholdt kjøpekraft, også på tvers av inntektsgrupper. Dette innebærer ikke nødvendigvis lik prosentvis vekst for alle, men at resultatet må oppleves som reelt for ulike grupper.

Utviklingen de siste årene har også vist at reallønnsvekst ikke alltid beskriver hvordan prisstigning faktisk rammer ulike grupper. Prisene på basisvarer har økt mer enn andre varer, og på områder som bolig slår utviklingen skjevt ut mellom inntektsgrupper. Samtidig har tariffsystemet blitt mer sammensatt, særlig i staten, med flere HTA og større innslag av lokale forhandlinger. Tillegget «i hovedsak» tydeliggjør derfor at sentral lønnsdannelse fortsatt skal være hovedregelen, samtidig som formuleringen gir nødvendig fleksibilitet i

dagens tariffsituasjon. Virkemidlene må vurderes gjennom våre krav i de enkelte oppgjør og i de påfølgende forhandlingene.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Nåværende tekst er mer dekkende for vår politikk.

5.19 fra NTL Utenriksdepartementet Tiltres ikke

Linjenummer: 109 - 110

Lokal lønnsdannelse - fremme én HTA i staten.
Linje 109-110: ‘’Dette sikres best ved at lønnsdannelsen skjer sentralt med størst mulig generelle kronetillegg.’’ Justert til: ‘’Dette sikres best ved at lønnsdannelsen skjer med størst mulig generelle kronetillegg. Vi er åpne for at lønnstilleggene kan fordeles lokalt, dersom en stor andel kan gis som generelle tillegg.’’

Begrunnelse: NTL UD opplever at NTL over taper i konkurranse med Akademikerne, siden Akademikernes medlemmer kommer dokumenterbart bedre ut lønnsmessig som følge av delt lønnsmasse, og fordi det er mer krevende for NTL å kommunisere at lønnsutviklingen er en kombinasjon av sentrale og lokale tillegg, mot Akademikernes enkle budskap om uttelling etter lokale forhandlinger. NTLs fokus på sentrale tillegg er en hovedårsak til at det er vanskelig å oppnå en felles hovedtariffavtale i staten, og NTL bør etter NTL UDs syn derfor utvise økt fleksibilitet på dette punktet. Vi har tro på at det er mulig å forhandle oss fram til en betydelig andel generelle tillegg også lokalt, og selv om vi anerkjenner at vi ikke har streikerett i lokale forhandlinger, ser vi dette som mindre betydningsfullt enn muligheten for å oppnå én hoovedtariffavtale i staten, og sikre felles lønnsmasse. Vi anerkjenner at dette er et ideologisk spørsmål av stor betydning, og at profilendringen vi foreslår er betydelig, men tror en slik endring vil tjene NTLs medlemsmasse best.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Nåværende tekst er mer dekkende for vår politikk.

5.20 fra NTL NAV Tiltres

Linjenummer: 110

Lønnsoppgjør
Endring i tekst på linje 110: Fra "sentrale oppgjør" til "lønnsoppgjør".

Begrunnelse: Sentrale oppgjør er et middel og ikke et mål. Målet er reallønnsvekst for alle våre medlemmer, og det krever vi gjennom våre lønnsoppgjør, uavhengig om det er sentrale eller lokale oppgjør.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.21 fra Landsstyret Tiltres

Linjenummer 113

Om tariffsystem og tariffavtalen og avtalen

Avsnittet erstattes med nytt avsnitt «Fagbevegelsens mål er å utjevne styrkeforholdet i arbeidslivet og gi arbeidstakerne kollektiv makt gjennom fagforeningene og tariffavtalene. Tariffavtaler skal sikre en rettferdig fordeling av verdiskapningen. Tariffavtaler som sikrer maktfordeling, regulerer lønn og gir forutsigbarhet for lønnsutvikling og lønnsfastsetting er den viktigste garantien for utjevning og likhet, og er en forutsetning for opprettholdelsen av den norske modellen. Tariffsystemene sin viktigste funksjon er først og fremst fordeling av det vi skaper i felleskap, og ikke et belønningssystem for enkeltindivider NTL vil motarbeide at lønnsfastsetting blir et ledd i arbeidsgivers mål- og resultatstyring»

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.22 fra NTL Stortinget Ivaretatt

Linjenummer: 117

Presisere ledere i setning om å ta ut grupper av den ordinære lønnsfastsettelsen

Stryk enkeltgrupper av arbeidstakere, og erstatt med ny tekst: “Det er avgjørende at alle grupper omfattes av rammene for lønnsoppgjøret. Praksisen med å ta ledere ~~enkeltgrupper av arbeidstakere~~ ut av den ordinære lønnsfastsettelsen~~, herunder ledere,~~ må derfor fjernes.”

Begrunnelse: Viktig presisering av kjernen i problemet, som er lederlønnen, og ikke hvilken som helst enkeltgrupper av arbeidstakere i samfunnet. Det er et stort problem, spesielt i små virksomheter, at ledere tas ut av lønnspotten, mens lønnsmassen blir igjen. Dette skaper store skjevheter på avtaleområdene.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.24

5.23 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 119

Om lederlønninger

Ny setning etter "….derfor fjernes.": Lederlønninger i staten må reguleres og legges på et ansvarlig nivå."

Begrunnelse: Lederlønninger har over tøkt betydelig mer enn lønningene til øvrige ansatte. Dette bidrar til økte lønnsforskjeller og svekker legitimiteten til lønnssystemene i arbeidslivet. Det er derfor behov for en mer ansvarlig lønnspolitikk der lederlønninger holdes på et nivå som ikke bidrar til økende forskjeller.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.24

5.24 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 119

Ny setning

Settes inn etter «fjernes». Endringer i lønn og andre goder for ledere skal følge den samme økonomiske rammen som tariffområdet for øvrig.

Begrunnelse: Ivaretar intensjonen i forslagene om lederlønn, nummer 5.22, 5.23, 5.16 (5.45).

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.25 fra NTL NAV Ivaretatt

Linjenummer: 120 - 122

Lønnssystem

Endring av tekst på linje 120 - 122:
Fra: NTL vil motsette seg lønnssystem som baserer seg på individuelle lønnstillegg, og mener derfor at generelle lønns- og arbeidsvilkår må forhandles på et nivå hvor arbeidstakerne har streikerett.
TIl: NTL vil ha et lønnssystem som baserer seg minst mulig på individuelle lønnstillegg. NTL mener generelle lønns- og arbeidsvilkår må forhandles på et nivå hvor arbeidstakerne har streikerett.

Begrunnelse: I fremtidens lønnsoppgjør i staten hvor alle fire hovedsammenslutninger er samlet, så vil det være grader av individuelle lønnsforhandlinger. Vi må fremover jobbe for at minst mulig blir basert på individuelle lønnstillegg.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.26

5.26 fra Landsstyret Tiltres

Linjenummer: 120 - 122

Nytt forslag som ivaretar forslag 5.25

Redaksjonskomiteen foreslår at dagens formulering som starter med "NTL vil motsette seg..." erstattes med følgende: "NTL mener lønnssystemer ikke skal basere seg på individuelle lønnstillegg, og at generelle lønns- og arbeidsvilkår må forhandles på et nivå hvor arbeidstakerne har streikerett". Dette ivaretar forslag 23 som var ment å myke opp formuleringen om å "motsette seg".

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.27 fra NTL Sentralforvaltningen Delvis ivaretatt

Linjenummer: 125

Kampmidler og tvisteløsning
Etter "…reelle tvistemuligheter." på linje 125 tilføyes: Forhandlingsbestemmelsene må utvikles videre, og det må utredes muligheter til å bruke kampmidler i de lokale lønnsoppgjørene og hvordan tvisteløsninger kan forbedres.

Begrunnelse: "For de fleste ansatte skjer skjer en stor del av lønnsdannelsen i den enkelte virksomhet: gjennom lønnsfastsettelse ved tilsetting, lønnsjustering innen første år og lokale forhandlinger etter HTA 2.5.1 og 2.5.3.

I og med at en stor del av lønnsdannelsen allerede skjer lokalt, må tillitsvalgtes innflytelse på denne styrkes. NTL bør jobbe for å bedre forhandlingsbestemmelsene, inkludert å utrede muligheten til å bruke lokale kampmidler i de lokale lønnsoppgjørene."

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i 5.29 og forslag 5.39

5.28 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 125

lokale forhandlingers mål
Fra og med "Også lokale" linje 125 til og med "over tid" linje 126 erstattes med: Også lokale og virksomhetsvise forhandlinger skal bidra til målene om likelønn, reallønnsvekst og lønnsutjevning.

Begrunnelse: Det bør presiseres at NTLs lønnspolitiske prinsipper også gjelder ved lokale forhandlinger.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.29 fra Landsstyret Tiltres

Linjenummer: 125

Nytt forslag om å legge inn "og styrkede" før "tvistemuligheter" som delvis ivaretar forslag 5.27
Det foreslås å legge inn ordene "og styrkede" før "tvistemuligheter" på linje 125. Dette anses å delvis ivareta forslag 24, som lød "Forhandlingsbestemmelsene må utvikles videre, og det må utredes muligheter til å bruke kampmidler i de lokale lønnsoppgjørene og hvordan tvisteløsninger kan forbedres". Dette forslaget er også delvis ivaretatt av forslag 5.39 som er vedtatt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.30 fra Landsstyret Tiltres

Linjenummer: 125 - 129

Nytt forslag om lokal lønnspolitikk som delvis ivaretar forslag 5.32
Det foreslås å flytte setningen "Også lokale og virksomhetsvise forhandlinger skal bidra til målene om likelønn, reallønnsvekst og lønnsutjevning" fra linje 125 til 129. I tillegg foreslås

det å legge inn setningen "Dette krever en lokal lønnspolitikk der NTL sine mål gjenspeiles", og å stryke siste setning i avsnittet, som lød "I perioder der sentrale tillegg ikke sikrer reallønnsvekst, er det enda viktigere å sikre de sentrale målene i den lokale lønnspolitikken". Dette gir etter redaksjonskomiteens mening en bedre flyt i avsnittet, og ivaretar delvis forslag 5.32 som lød "Utviklingen med økt lokal lønnsdannelse gjør det enda viktigere å sikre NTL sine mål i den lokale lønnspolitikken".

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.31 fra NTL Ung

Tiltres ikke

Linjenummer: 126

Tilleggsforslag - lokale lønnsforhandlinger

Legge til ny setning, slik at det blir: … sikre alle en reallønnsvekst over tid. Lokale lønnsforhandlinger skal benyttes til å løfte grupper som systematisk har blitt hengende etter, for å kompensere for usaklige skjevheter mellom grupper, eller fordeles jevnt. De lokale lønnskriteriene …

Begrunnelse: Vår lønnspolitikk kjennetegnes av at vi ønsker å redusere forskjellene mellom de med høyest og lavest lønn. Vi ønsker at mest mulig og helst alt skal fordeles sentralt med kronetillegg, men det er lokale forhandlinger, da må vi bruke de systematisk til å løfte grupper som systematisk har blitt hengende etter for å kompensere for skjevheter som har skjedd gjennom tidligere oppgjør. Dersom det ikke er slike skjevheter bør de lokale oppgjørene også fordeles likt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Forslaget medfører en innsnevring av mandatet for lokale forhandlinger.

5.32 fra NTL Sentralforvaltningen

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 129 - 130

NTLs lønnspolitiske mål

Fra og med "I perioder der sentrale" linje 129 til og med "den lokale lønnspolitikken." linje 130 erstattes med: Utviklingen med økt lokal lønnsdannelse gjør det enda viktigere å sikre NTL sine mål i den lokale lønnspolitikken.

Begrunnelse: Siden en stor del av lønnsdannelsen skjer lokalt, er det viktig at NTLs mål preger den lokale lønnspolitikken.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i 5.30

5.33 fra NTL Ung

Tiltres ikke

Linjenummer: 133 - 135

Strykningsforslag tariff

Stryke ledd i setningen: NTL vil ha likelydende hovedtariffavtaler i staten med felles lønnssystem og felles arbeidsvilkår, ~~så lenge dette kan sikres~~ innenfor rammen av NTLs tariffpolitiske prinsipper.

Begrunnelse: Det er en unødvendig presisering med mindre tanken er at så lenge vi ikke får hundre prosent gjennomslag er det uaktuelt å samles. Det virker ikke å være holdningen de fleste i NTL står for i dag.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Forslaget svekker NTLs forhandlingsposisjon ved at vi fraviker prinsippene våre før vi i det hele tatt har møtt motparten ved forhandlingsbordet.

5.34 fra Landsstyret

Tiltres

Linjenummer: 133 - 135

Nytt forslag som delvis ivaretar forslagene 5.37, 5.38, 5.36 og 5.40

Det foreslås at setningen fra linje 133 erstattes med følgende: "NTL mener staten må ha likelydende hovedtariffavtaler med felles lønnsmasse og felles forhandlinger, samt kollektive og systemiske virkemidler for lønnsfastsetting og -utvikling". I tillegg strykes setningen "Mekanismene i lønnssystemet må ivaretas og forbedres og sikre lønnsutvikling over tid", slik det var foreslått i 344. Redaksjonskomiteen mener det er bedre å unngå inntrykket av ”ultimatum” i begrepet "så lenge dette kan sikres innenfor", og diskusjonen om bruk av ”mål” eller ”prinsipper” ved å bruke en ny setning som ivaretar det omforente meningsinnholdet. Den gamle formuleringen viste til noen mekanismer som ikke lengre eksisterer.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.35 fra NTL Riksrevisjonen

Tiltres ikke

Linjenummer: 133 - 136

Tariffsituasjonen i staten

NTL mener at tariffsituasjonen i staten er uholdbar. Ulik lønn for likt arbeer i ferd med å bli hovedregelen, noe som bryter med det grunnleggende likebehandlingskravet i staten. NTL vil ha en felles hovedtariffavtale i staten, med samlet lønnsmasse og fagforeninger som forhandler lønn ved samme bord, for å sikre åpenhet, transparens og mulighet for lik lønn for likt arbeid.

Begrunnelse: Erstatte tekst fra og med linje 133 «NTL vil ha…» til og med linje 136 «…må utjevnes».

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Nåværende tekst er mer dekkende for vår politikk.

5.36 fra Forbundsstyret Delvis ivaretatt

Linjenummer: 133 - 136

Likelydende hovedtariffavtaler

NTL vil ha likelydende hovedtariffavtaler i staten, med samlet lønnsmasse og fagforeninger som forhandler lønn ved samme bord, for å sikre åpenhet, transparens og mulighet for lik lønn for likt arbeid.
Erstatte tekst fra og med linje 133 «NTL vil ha…» til og med linje 136 «…må utjevnes».
Begrunnelse: Tariffsituasjonen i staten er uholdbar. Ulik lønn for likt arbeid er i ferd med å bli hovedregelen, noe som bryter med det grunnleggende likebehandlingskravet i staten.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i 5.34

5.37 fra NTL NAV

Linjenummer: 134 – 135 Delvis ivaretatt

Tariffpolitiske prinsipper

Fjerne setningen etter komma på linje 134/135:
"så lenge dette kan sikres innenfor rammen av NTLs tariffpolitiske prinsipper".

Begrunnelse: Setningen før komma er «NTL vil ha likelydende hovedtariffavtaler i staten med felles lønnssystem og felles arbeidsvilkår». Dette er et viktig mål for NTL, og vi mener det ikke er riktig å stille for bombastiske forutsetninger for at vi mener dette. Hva våre forhandlere til slutt går inn på er et annet spørsmål, som avhenger av flere faktorer. Det vil komme press mot å splitte opp avtalene i fremtiden igjen. Det er derfor viktig at vi ikke gir argumenter som vil gjøre det mulig at vi havner på en avtale helt alene i staten.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i 5.34

5.38 fra NTL Sentralforvaltningen Delvis ivaretatt

Linjenummer: 135

Mål, ikke prinsipp

"prinsipper" erstattes med "mål".

Begrunnelse: Mål kan gjerne være prinsipp, men virkemiddel kan ikke være prinsipp. Mål skal ligge fast, mens virkemiddel kan variere alt etter hva som er hensiktsmessig. Endring tydeliggjør at likelydende avtaler er et virkemiddel for å nå mål. Målene skal ligge fast, mens at det kan være flere virkemidler som kan benyttes for å nå målene.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i 5.34

5.39 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 135

Forhandlingsbestemmelser

Legge til ny setning etter "prinsipper"; Tariffavtalene må inneholde forhandlingsbestemmelser og lønnssystemer som sikrer utjevning og likelønn.

Begrunnelse: I tillegg til å være likelydende, må avtalene også inneholde kollektive og systemiske elementer som gir NTL mulighet til å oppnå sine lønnspolitiske mål.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.40 fra Landsstyret Delvis ivaretatt

Tariff: Ny setning linje 135

Setningen som starter med «Mekanismene... " erstattes med ny setning «Tariffavtalene må forbedres og inneholde forhandlingsbestemmelser og kollektive elementer som sikrer utjevning, lønnsutvikling over tid og likelønn»

Begrunnelse: Det finnes ikke lenger mekanismer i tariffavtalene å ivareta, men NTL vil jobbe videre for at den avtalen vi har i dag forbedres og styrkes – f.eks med ansiennitetsstiger og bedre tvistemuligheter.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i 5.34

5.41 fra NTL Veg Tiltres

Linjenummer: 136

Fjerne «Intervallene mellom lønnstrinnene må utjevnes»

«Intervallene mellom lønnstrinnene må utjevnes», fjernes.

Begrunnelse: Lønnstrinn finns ikkje lenger

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.42 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres

Linjenummer: 136

Stryke lønnstrinn

Fra og med ‘’ Intervallene’’ i linje 136 til og med ‘’utjevnes’’ strykes siden lønnstrinnene er historie nå.

Begrunnelse: Lønnstrinna er borte.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.43 fra NTL Nasjonalarkivet: Tiltres

Linjenummer: 136

Stryke lønnstrinn

«Intervallene mellom lønnstrinnene må utjevnes» på linje 136 strykes.

Begrunnelse: Lønnstrinn er tatt ut av Hovedtariffavtalen.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.44 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 136

Stryke setning

Stryke setningen som starter med "Intervallene..."

Begrunnelse: Siden vi ikke lenger har lønnstrinn

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.45 fra NTL Stortinget Tiltres delvis

Linjenummer: 138

Ny setning om forpliktende tak på lederlønningene i staten

Ny setning på linje 138 etter …blant annet for å sikre likelønn. *NTL mener det må være et forpliktende tak på lederlønningene i staten. Lønnsnivået for statlige ledere skal ikke utvikle seg uavhengig av den generelle lønnsutviklingen i staten, og skal stå i rimelig forhold til gjennomsnittslønnen i virksomhetene.*

Begrunnelse: Et lønnstak fungerer som et tydelig styringsverktøy som avgrenser både lønnsnivå ved ansettelse og videre lønnsutvikling. Store lønnsforskjeller mellom ledere og øvrige ansatte utfordrer den interne balansen som statens lønnssystem er ment å ivareta.

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis i forslag 5.24

Begrunnelse: Første setning tiltres, resten er ivaretatt i forslag 5.24

5.46 fra NTL Forsvar Ivaretatt

Linjenummer: 139

Endringsforslag (tilleggstekst)

For å sikre forutsigbarhet for arbeidstakere og virksomheter, og en mest mulig sømløs overgang mellom de ulike fasene i krisespekteret er det viktig å ha avklart hvilke rettigheter og plikter som gjelder for den enkelte arbeidstaker i de ulike fasene. NTL vil jobbe for at staten og virksomhetene har avklarte regler knyttet til avlønning, arbeidstid, kompensasjon og forsikringsordninger ved mobilisering og disponering. Hvem som har arbeidsgiveransvar, og eventuelt hvordan og når endring av arbeidsgiveransvar skal gjøres, må være tydelig avklart.

Begrunnelse: Det er behov for å styrke arbeidstakernes rettigheter i krise krig, samt forutsigbarhet for den enkelte. Dette vil styrke samfunnets forvarsevne i krisesituasjoner.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.47 fra NTL Samfunnssikkerhet og beredskap Ivaretatt

Linjenummer: 139

Nytt avsnitt om rettigheter og plikter i hele krisespekteret

For å sikre forutsigbarhet for arbeidstakere og virksomheter, og en mest mulig sømløs overgang mellom de ulike fasene i krisespekteret er det viktig å ha avklart hvilke rettigheter og plikter som gjelder for den enkelte arbeidstaker i de ulike fasene. NTL vil jobbe for at staten og virksomhetene har avklarte regler knyttet til avlønning, arbeidstid, kompensasjon og forsikringsordninger ved mobilisering og disponering. Hvem som har arbeidsgiveransvar, og eventuelt hvordan og når endring av arbeidsgiveransvar skal gjøres, må være tydelig avklart.

Begrunnelse: I en krisesituasjon – enten det gjelder beredskap, mobilisering eller overgang til andre faser av krisespekteret – er forutsigbarhet helt avgjørende. Når arbeidstakere ikke vet hvilke rettigheter og plikter som gjelder, svekkes både tryggheten og evnen til å løse samfunnsoppdraget. Et nytt kapittel som tydelig avklarer rammer for avlønning, arbeidstid, kompensasjon og forsikringsordninger i slike situasjoner, er nødvendig for å sikre at arbeidet kan utføres profesjonelt og forsvarlig. Dette er særlig viktig i staten, der det forventes at ansatte stiller opp i kritiske faser med høy belastning og stort ansvar.

Forslaget resonnerer sterkt med LO-bevegelsens grunnleggende verdier om trygghet, solidaritet og likebehandling. I kriser øker risikoen for at rettigheter uthules eller at praksis blir uforutsigbar mellom virksomheter og sektorer. Ved å sikre klare og enhetlige regler, hindrer man forskjellsbehandling og legger til rette for at alle arbeidstakere møtes med samme standarder – uavhengig av hvor i staten de jobber. Dette styrker fellesskapet og motvirker urettferdighet, som alltid har vært et sentralt anliggende for fagbevegelsen.

Et tydelig rammeverk er også viktig for virksomhetene. God beredskap handler ikke bare om ressurser og infrastruktur, men om mennesker som vet hva som forventes av dem. Klare regler for arbeidsgiveransvar og overganger mellom ulike faser gjør at virksomhetene kan planlegge realistisk og respondere raskere og mer koordinert når situasjonen krever det. Dette er i tråd med LO og NTLs vektlegging av ordnede forhold, forutsigbarhet og god styring i arbeidslivet.

I kriser er det dessuten helt avgjørende at arbeidstakere ikke overlates til usikkerhet eller tilfeldige vurderinger fra etatsledelse eller ad hoc-løsninger. Når risikoen øker, må vern og rettigheter styrkes – ikke svekkes. Ved å sikre klare regler for kompensasjon, arbeidstog forsikring under mobilisering, ivaretar forslaget arbeidstakernes sikkerhet og verdighet, og understreker at samfunnet aldri kan be ansatte ta større risiko uten også å gi tydelig beskyttelse og anerkjennelse. Dette er et grunnprinsipp i fagbevegelsen.

Til sammen gjør dette forslaget det mulig å skape et mer robust, rettferdig og forutsigbart

system for statens ansatte i kriser. Det viser at NTL tar ansvar både for beredskap og for arbeidstakernes trygghet – og at forbundet holder fast ved LO-bevegelsens kjerneverdier: solidaritet, trygghet, maktbalanse og sterke felles institusjoner, også når samfunnet står under press.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.48 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 141

Forståelig pensjon

Første setning i avsnittet endres til: Alle skal ha rett til en anstendig og forutsigbar pensjon som det er mulig å leve av.

Begrunnelse: Pensjon er blitt så komplisert og teknisk at det er vanskelig for den enkelte å forstå sin egen pensjon.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 13 stemmer)

5.49 fra NTL Sentralforvaltningen Delvis ivaretatt

Linjenummer: 144

Pensjon

Tillegg etter siste setning i avsnittet: Pensjon er utsatt lønn og et kollektivt samfunnsansvar.

Begrunnelse: Tydeliggjøring og forankring av NTLs politikk om fordelingsprofil.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i eksisterende tekst

5.50 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 146 - 147

Pensjon

«NTL ønsker et pensjonssystem som ikke legger opp til privat, individuell sparing for å få en anstendig pensjon.» erstattes med «NTL ønsker et pensjonssystem med kollektive ordninger, og avviser en utvikling der ansvaret for en anstendig pensjon skyves over på den enkelte gjennom privat og individuell sparing.»

Begrunnelse: Tydeligere og mer politisk formulering.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.51 fra NTL Stortinget

Tiltres ikke

Linjenummer: 148

Tilleggssetning om at overtid bør være pensjonsgivende

Tilleggssetning etter "NTL krever et spleiselag mellom myndighetene og partene i arbeidslivet for generell nivåheving av pensjonene" linje 147: "NTL skal arbeide for at overtidsbetaling i større grad blir pensjonsgivende i offentlige tjenestepensjonsordninger."

Begrunnelse: Selv om pensjon i hovedsak baserer seg på fast lønn, er overtid fortsatt arbeid utført for arbeidsgiver og bør ses som en del av den totale inntekten som burde gi pensjonsopptjening.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Dette er et tariffkrav. Samtidig reiser det diskusjon om god nok grunnbemanning, ett arbeid å leve med og hvordan forholdet mellom menn som jobber overtid og kvinner som ikke gjør det øker inntektsforskjellene på den enkelte arbeidsplass.

5.52 fra NTL Sentralforvaltningen

Tiltres

Linjenummer: 156 - 160

Levealdersjustering

«Levealdersjusteringen er en usosial reform som favoriserer yrkesgrupper med høy utdanning, som har lange arbeidskarrierer og et yrkesliv som gjør det mulig å stå i jobb også i høy alder, og straffer tradisjonelle arbeideryrker der arbeidstakerne ofte har startet i jobb i ung alder, men har et yrkesliv som gjør at de må gå av med pensjon når de er noe yngre.» erstattes med «Levealdersjusteringen virker sosialt skjevt og forsterker forskjeller i arbeidslivet ved å slå hardest ut for arbeidstakere med lavere inntekt og mindre mulighet til å stå lenge i arbeid.»

Begrunnelse: Kortere setning som favner både helse, yrkesbelastning og strukturelle forhold.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.53 fra NTL Sentralforvaltningen

Tiltres ikke

Linjenummer: 163 - 164

Tidlig avgang

«NTL skal jobbe for at det innføres et tillegg som sikrer dem som må gå av tidlig i offentlig sektor.» erstattes med «Det må etableres varige ordninger som kompenserer for manglende mulighet til å stå lenger i arbeid, herunder et tillegg i offentlig sektor for dem som må gå av tidlig.»

Begrunnelse: Henger bedre sammen med setningen foran, og styrker handlingsperspektivet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Intensjonen i forslaget er ivaretatt i eksisterende tekst.

5.54 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 165

Samordning pensjon

NTL vil arbeide for å avvikle uheldige utslag av samordningsreglene i offentlig tjenestepensjon, slik at videre arbeid ikke gir lavere pensjonsuttelling.

Begrunnelse: "NTL er kritisk til utviklingen i pensjonssystemet der arbeidstakere i praksis må stå stadig lenger i arbeid for å opprettholde pensjonsnivået. Samtidig viser dagens samordningsregler at offentlig ansatte i enkelte tilfeller kan få lavere samlet pensjon ved å stå lenger i arbeid etter 67 år. Dette er en konsekvens av samordningen mellom folketrygden og offentlig tjenestepensjon, og står i motstrid til målet i pensjonsreformen om at det skal lønne seg å arbeide lengre.

Når regelverket gir slike utslag, svekker det både tilliten til pensjonssystemet og forutsigbarheten for den enkelte. Så lenge systemet legger opp til at flere skal stå lenger i arbeid, må det som et minimum sikres at videre yrkesdeltakelse ikke gir lavere pensjonsuttelling."

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.55 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 166 - 166

Reell tidligpensjon

Ny setning inn etter …må være en reell tidligpensjon: «Ordningen må gi reell mulighet til å gå av tidlig, uten at pensjonen reduseres til et nivå det ikke er mulig å leve av.»

Begrunnelse: Dette konkretiserer hva «reell tidligpensjon» betyr, og kan kobles til hovedbudskapet om en anstendig pensjon.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.56 fra NTL Sentralforvaltningen Delvis ivaretatt

Linjenummer: 169

AFP

Ny setning inn etter: …i privat sektor: «Ansiennitet må kunne følge arbeidstakere begge veier mellom offentlig og privat sektor, slik at ingen mister AFP-rettigheter når de bytter jobb.»

Begrunnelse: Få likt regelverk mellom privat og offentlig AFP. Slik det er nå, er offentlig AFP dårligere enn den private.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i eksisterende tekst

5.57 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 172

Uføres alderspensjon

«NTL krever at uføres alderspensjon ikke levealdersjusteres.» erstattes med «NTL krever at uføres alderspensjon unntas fra levealdersjustering og skjermes mot framtidige kutt.»

Begrunnelse: Tydeliggjør at det gjelder alle kutt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 9 stemmer)

5.58 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 183

Forutsigbare ordninger

tillegg etter siste setning i avsnittet: Ordningene må være forutsigbare, tariffestede og fullt ut finansierte.

Begrunnelse: Styrker kravene i avsnittet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.59 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 185 - 187

Strykningsforslag

Strykes (gjelder pensjon fra første krone)

Begrunnelse: Kravet om minst 20 prosent stilling for medlemskap i Statens pensjonskasse er fjernet etter vedtak i Stortinget i 2024, med ikrafttredelse 1. januar 2025. Endringen innebærer at arbeidstakere i staten nå får pensjonsopptjening fra første krone og første dag, også i små stillingsbrøker. Bestemmelsen i programmet kan derfor strykes fordi kravet er innfridd.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.60 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres ikke

Linjenummer: 187

Pensjon fra første krone

«.., slik at pensjon fra første krone blir gjeldende også for alle arbeidstakere i staten.» erstattes med «…, slik at pensjonsopptjening i Statens pensjonskasse gjelder fra første krone og uten krav til minste stillingsandel eller opptjeningstid.»

Begrunnelse: For å også dekke kravet om ett års opptjeningstid for oppsatte rettigheter i offentlig tjenestepensjon.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Se forslag 5.59 i samme kapittel, php er oppfylt.

5.61 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 192

Stryke setning

Stryke setningen som begynner med " Medbestemmelse i arbeidslivet..."

Begrunnelse: Intensjonen blir ivaretatt i nytt forslag til 2.2 Medbestemmelse

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.62 fra NTL NAV Tiltres ikke

Linjenummer: 201

Språklig endring

Fjerne setning: Lov om statens ansatte innebærer en svekkelse av tjenestemannsretten og stillingsvernet.

Begrunnelse: Tjenestemannsretten er et ukjent begrep for mange. Vi mener at intensjonen i avsnittet står seg fint ved at første setning strykes og at avsnittet starter med "Et sterkt stillingsvern ...." Det viktige er jobbe for å styrke nåværende Lov om statens ansatte, det kan gjøres uten henvisning til tjenestemannsloven.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Tjenestemannsretten er et etablert begrep.

5.63 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 212

Sykelønnsordninga

Opprinnelig: Dagens sykelønnsordning med full lønn under sykdom må forsvares. Ny: Sykelønnsordninga med full lønn under sykdom må forsvares og styrkes.

Begrunnelse: Det er viktig at dagens sykelønnsordning med full lønn forsvare. Samtidig må vi kjempe for en styrket sykelønnsordning som ivaretar ansatte i enda større grad enn i dag.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.64 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres ikke

Linjenummer: 213

Tillegg ang sykelønn

legg til ny setning: Innstramminger vil øke ulikheten og særlig ramme dem som har jobber som ikke kan utføres hjemmefra

Begrunnelse: Sykelønnsordningen er høyaktuell i den politiske debatten og bør derfor omtales tydelig i programmet. Innstramminger i ordningen vil ramme arbeidstakere ulikt,

avhengig av type arbeid og muligheten til tilpasning ved sykdom. Det er derfor viktig å synliggjøre at en universell sykelønnsordning også handler om rettferdighet mellom ulike yrkesgrupper.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Hvis du er syk skal du ikke jobbe hjemmefra.

5.65 fra NTL NAV Tiltres

Linjenummer: 213

Sykelønnsordningen

Legg til: Rett til lønn under sykdom må gjelde ut den alminnelige øvre aldersgrensen i arbeidslivet.

Begrunnelse: Vi skal alle jobbe lenger og dette må det tilrettelegges for. Derfor trenger vi at rettighetene i folketrygdloven utvides til de over 67 år.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.66 fra NTL NAV Ivaretatt

Linjenummer: 213

Sykelønnsordningen

Legge til: Reglene for sykepenger etter folketrygden og rettigheter ved sykefravær etter arbeidsmiljøloven må tilpasses de til en hver tid gjeldende aldersgrenser i arbeidslivet.

Begrunnelse: Aldersgrensene i arbeidslivet og pensjonsrettigheter endrer seg. Reglene for sykepenger og rettigheter ved sykefravær må tilpasses gjeldende aldersgrenser.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.65

5.67 fra NTL Skatt og DFØ Ivaretatt

Ingen linjehenvisning

Rett til sykepenger etter fylte 70 år

NTL skal jobbe for å påvirke at aldersgrensen for rett til sykepenger oppheves og at den følger den alminnelige aldersgrensen i arbeidslivet.

Begrunnelse: Fra 1. januar 2026 økte aldersgrensen i arbeidslivet til 72 år. Reglene for rett til sykepenger stopper imidlertid i dag ved 70 år, og da ved at ansatte mellom 67 – 70 år bare har rett til sykepenger i opptil 60 dager. Når det nå er åpnet opp for å stå i jobb til 72 år, må ansatte ha mulighet og rett til sykepenger frem til den nye aldersgrensen på 72 år.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.65

5.68 fra NTL Forsvar

Ivaretatt

Linjenummer: 214

Endringsforslag (tilleggstekst)

NTL mener maktfordelingsprinsippet og et regelstyrt samfunn er helt grunnleggende for vårt demokrati. NTL mener videre at partssamarbeidet er et av de viktigste verktøyene vi har for å motstå autoritære krefter og trekk. Både maktfordelingsprinsippet og partssamarbeidet vil bli satt på prøve, bevisst eller ubevisst, i en situasjon med krise eller krig. For å redusere risiko knyttet til en svekkelse av de demokratiske grunnsteinene vil NTL jobbe for tydelige avklaringer knyttet til lov og avtaleverk i krise og krig, herunder at:- Intensjonen i arbeidsmiljøloven skal følges også i krise og krig- Drøftinger, medbestemmelse og verneombudsordningen skal videreføres i ekstraordinære situasjoner- Det er tydelighet om unntaksbestemmelser, hvilke lover som kan fravikes, og krav til kontrollmekanismer i de ulike delene av krisespekteret- At rettssikkerhet, åpenhet og parlamentarisk ansvar opprettholdes i kriser- At hovedsammenslutningene må ha fast representasjon i regjeringens kriseråd

Begrunnelse: Det er viktig å styrke partsrettigheter i krisespekteret slik at bedriftsdemokratiet også fungerer i en krisesituasjon. Dagens kriser er annerledes enn hva vi tidligere og vi rammes på andre måter enn tidligere. Overgangen til fred til krise og en annen form for krigssituasjon er flytende. Derfor er det viktig at samfunnet og virksomhetene i totalforsvaret fungerer i hele spekteret. Dette vil styrke samfunnets totale motstandskraft.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.69 fra NTL Domstolene

Tiltres ikke

Linjenummer: 214

Tvisteløsningsnemnda

Nytt avsnitt etter eksisterende tekst: NTL vil arbeide for å endre fristreglene i Tvisteløsningsnemnda slik at arbeidstakere ikke mister retten til behandling på grunn av dagens urimelig korte fireukersfrist. Fristen må forlenges og regelverket tydeliggjøres for å sikre bedre rettssikkerhet.

Begrunnelse: Dagens fireukersfrist for å bringe en sak inn for Tvisteløsningsnemnda er så kort at mange arbeidstakere mister muligheten til å få prøvd saken sin, ofte fordi de ikke er kjent med regelverket eller ikke rekker å få bistand i tide. Dette svekker rettssikkerheten betydelig, særlig i saker om arbeidstid, stillingsvern og likestilling. NTL må derfor arbeide for fristforlengelse og tydeligere regler, slik at flere får reell tilgang til tvisteløsning og sakene vurderes på sitt innhold – ikke avvises på grunn av formaliteter.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: For detaljert for PHP. Forslaget leveres til sak 8 i stedet

5.70 fra NTL Samfunnssikkerhet og beredskap Delvis ivaretatt

Linjenummer: 214

Nytt avsnitt og punktliste om blant annet partssamarbeidet under krise og krig

NTL mener maktfordelingsprinsippet og et regelstyrt samfunn er helt grunnleggende for vårt demokrati. NTL mener videre at partssamarbeidet er et av de viktigste verktøyene vi har for å motstå autoritære krefter og trekk. Både maktfordelingsprinsippet og partssamarbeidet vil bli satt på prøve, bevisst eller ubevisst, i en situasjon med krise eller krig. For å redusere risiko knyttet til en svekkelse av de demokratiske grunnsteinene vil NTL jobbe for tydelige avklaringer knyttet til lov og avtaleverk i krise og krig, herunder at:

-Intensjonen i arbeidsmiljøloven skal følges også i krise og krig

-Drøftinger, medbestemmelse og verneombudsordningen skal videreføres i ekstraordinære situasjoner

-Det er tydelighet om unntaksbestemmelser, hvilke lover som kan fravikes, og krav til kontrollmekanismer i de ulike delene av krisespekteret

-At rettssikkerhet, åpenhet og parlamentarisk ansvar opprettholdes i kriser

-At hovedsammenslutningene må ha fast representasjon i regjeringens kriseråd

Begrunnelse: Dette nye avsnittet er nødvendig for å sikre at demokratiske prinsipper og partsrettigheter står fast også i krise og krig. Når maktfordeling, rettssikkerhet og partssamarbeid settes under press, må NTL arbeide for klare regler som ivaretar arbeidstakernes rettigheter og den norske modellens grunnpilarer. Forslaget tydeliggjør at arbeidsmiljøloven, medbestemmelse og verneombudsordningen skal gjelde også i ekstraordinære situasjoner, og at unntaksbestemmelser må være transparente og underlagt kontroll. Kravet om å opprettholde åpenhet, parlamentarisk ansvar og representasjon av hovedsammenslutningene i regjeringens kriseråd forankrer forslaget tydelig i LO-bevegelsens verdier om demokrati, solidaritet og maktspredning. Dette styrker både arbeidstakernes trygghet og samfunnets motstandskraft i krevende tider.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.71 fra NTL Ung Delvis ivaretatt

Linjenummer: 218 - 219

Endringsforslag

Tillitsvalgte må gis tilstrekkelig til å kunne utføre oppgavene sine på en god måte.

Begrunnelse: Tilbakemeldinger NTL Ung får fra tillitsvalgte er at de opplever å ikke få nok tid til å utføre sitt verv som tillitsvalgt, og at selv om hovedavtalen sier at dette skal være en rett er den ikke reell. Dette støttes også av funnene organisasjonsprosjektet NTL 2033 har avdekket.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.73

5.72 fra NTL Sentralforvaltningen Ivaretatt

Linjenummer: 218

Medbestemmelse

«NTL krever at medbestemmelsen utvides og styrkes.» erstattes med «NTL krever at medbestemmelsen utvides, styrkes og praktiseres i tråd med intensjonen i lov- og avtaleverket.»

Begrunnelse: Tydeliggjøre at medbestemmelsen ikke bare skal være formell, men reell.

Landsstyrets innstilling: Anses ivaretatt i eksisterende tekst

5.73 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 218 - 219

Tid til tillitsvalgtarbeid

«Tillitsvalgte må gis tid til å kunne utføre oppgavene sine på en god måte.» erstattes med «Tillitsvalgte skal gis tilstrekkelig tog nødvendige ressurser til å kunne utføre oppgavene sine på en god måte.»

Begrunnelse: Til stadighet opplever tillitsvalgte at de ikke får nok tid til å utføre sine oppgaver. Når det kun står tog ikke tilstrekkelig legges det til rette for at arbeidsgiver kan argumentere med at det er gitt tid i henhold til avtaleverket, uten av tillitsvalgte har kunne utføre sine oppgaver.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.74 fra NTL Universitetet i Oslo Delvis ivaretatt

Linjenummer: 218

Medbestemmelse og demokrati

NTL UiO: Erstatte setningen som begynner med " NTL krever at..." med "Hovedavtalen og medbestemmelse er et grunnleggende ledd i demokratiseringen av arbeidslivet. Det er viktig at de ansatte har medvirkning på forhold som påvirker deres arbeidshverdag, og at de sikres medbestemmelse gjennom sine tillitsvalgte. Forhandlingsretten må utvides og styrkes."

Begrunnelse: Medbestemmelse er demokrati, og forslaget konkretisering hva som ligger i å skulle styrke og utvide medbestemmelsen.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.2

5.75 fra NTL Skatt og DFØ Delvis ivaretatt

Linjenummer: 220

Pkt 2.2 Medbestemmelse

Etter teksten «…. og at det vektlegges ved videre tjeneste og karriere» på linje 220 tilføyes ny setning: «NTL skal arbeide for at tillitsvalgte gis lønns- og arbeidsvilkår som står i forhold til det ansvar, kompetanse og omfang av oppgaver som følger av vervet.»

Begrunnelse: Tillitsvalgte bærer i dag et betydelig ansvar og utfører oppgaver som i mange tilfeller er like komplekse, krevende og tidkrevende som ordinære leder- og fagroller i virksomhetene. Rollen innebærer omfattende partssamarbeid, forhandlinger, håndtering av konflikter, medvirkning i omstillinger, juridiske vurderinger, ivaretakelse av arbeidsmiljø og representasjon på flere nivåer. Likevel opplever mange tillitsvalgte at denne innsatsen ikke gjenspeiles i deres lønns- og arbeidsvilkår. Dette kan føre til svekket lønnsutvikling for noen av de som innehar høyt belastede verv.

Dette gir uforutsigbarhet, svekker rekruttering, skaper risiko for at erfarne tillitsvalgte slutter i vervet, og kan redusere kvaliteten i partssamarbeidet.

NTL må derfor tydelig slå fast at oppgavene og ansvaret i tillitsvalgtrollen skal verdsettes og avlønnes. Forbundet må aktivt fremme bruk av særavtaler og lokale ordninger som sikrer at tillitsvalgte ikke taper lønnsmessig eller faglig på å ta på seg verv, men tvert imot opplever at vervet anerkjennes som relevant kompetansebygging og meritterende arbeidserfaring.

En slik tydelig politikk vil styrke rekruttering, kontinuitet, partssamarbeid og kvaliteten på medbestemmelsen i hele staten og NTLs organisasjonsledd.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i eksisterende tekst
Begrunnelse: Intensjonen delvis ivaretatt i eksisterende tekst.

5.76 fra NTL Sentralforvaltningen Ivaretatt

Linjenummer: 224

Valg av digitale prosesser
Ny setning inn etter «tjenester»: Tillitsvalgte må involveres så tidlig som mulig i valg av digitale prosesser og valg av systemer

Begrunnelse: Digitale prosesser påvirker arbeidsprosesser, kompetansebehov og tjenestekvalitet i stadig større grad. Tillitsvalgte blir ofte først involvert etter at viktige teknologivalg allerede er tatt, noe som svekker reell medbestemmelse. For å sikre gode offentlige tjenester og et bærekraftig digitalt arbeidsliv må tillitsvalgte involveres så tidlig som mulig i slike prosesser.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i kapitlene 3.3 og 3.4

5.77 fra NTL Domstolene Tiltres ikke

Linjenummer: 224

Digitale tjenester
Ny bisetning inn etter «tjenester»: , herunder ved å involvere tillitsvalgte så tidlig som mulig i valg av digitale prosesser og valg av systemer.

Begrunnelse: Digitale prosesser påvirker arbeidsprosesser, kompetansebehov og tjenestekvalitet i stadig større grad. Tillitsvalgte blir ofte først involvert etter at viktige teknologivalg allerede er tatt, noe som svekker reell medbestemmelse. For å sikre gode

offentlige tjenester og et bærekraftig digitalt arbeidsliv må tillitsvalgte involveres så tidlig som mulig i slike prosesser.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Bedre språk og mer presist i forslag 5.76

5.78 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 226

Særskilt vern
Endre «ekstra» til «særskilt», så setningen starter med «NTL vil jobbe for at tillitsvalgte har et særskilt vern i omstillingsprosesser…»

Begrunnelse: Særskilt vern» er et mer presist begrep enn «ekstra vern». Det viser til det etablerte, rettslige vernet tillitsvalgte har på grunn av sin rolle.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.79 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 229 - 235

Rydde i struktur
Flytte avsnittet til linje 254 slik at dette blir siste avsnitt i kapittelet

Begrunnelse: Rydder i den tematiske strukturen i kapittelet da denne handler om de ansattes kompetanse, mens resten av avsnittene handler om avtaleverk/medbestemmelse og henger mer sammen

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.80 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 230

Digital medbestemmelse
ny setning inn etter «…og trygghet.»: Nye styringsformer, digitalisering og teknologiske løsninger må ikke svekke de ansattes rett til medbestemmelse.

Begrunnelse: Får digitalisering inn i medbestemmelses-kap, og dermed binder kap 2.2 og 3.3 sammen.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.81 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres

Linjenummer: 234

Medbestemmelse

bør endres til skal

Begrunnelse: Sterkere budskap, og når det etterfølges av «som hovedregel», er det ingen absolutt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.82 fra NTL Arbeidstilsynet Tiltres ikke

Linjenummer: 253

Medbestemmelse

Arbeidstakerrepresentanter som skal delta i etatsstyringsdialogen utpekes av arbeidstakerorganisasjonene proporsjonalt av hovedsammenslutningene i virksomheten.

Begrunnelse: Ønsker å tilføye ny tekst etter punktum linje 253. For å presisere at det ikke er arbeidsgiver som skal utpeke.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: For detaljert

5.83 fra NTL Domstolene Tiltres delvis

Linjenummer: 257

Uavhengig stilling

NTL vil arbeide for at ansatte i ledende og særlig uavhengige stillinger gis reell beskyttelse mot ubegrenset arbeidstid, og at arbeidsgiver aktivt følger opp plikten til å sikre forsvarlig totalbelastning.

Begrunnelse: Ansatte i ledende og særlig uavhengige stillinger faller ofte utenfor de ordinære arbeidstidsbestemmelsene, noe som i praksis kan føre til ubegrenset tilgjengelighet og belastning. Selv om lovverket forutsetter at slike stillinger bare skal brukes unntaksvis, og at arbeidsgiver uansett har ansvar for å sikre forsvarlig arbeidstog totalbelastning, viser erfaring at dette ikke følges godt nok opp. Uklare forventninger og fravær av oversikt over faktisk arbeidstid skaper risiko for helseplager, svekker balansen mellom arbeid og fritid og kan bidra til et mer individualisert og uregulert arbeidsliv – i strid med NTLs grunnleggende prinsipper. En tydelig formulering i PHP vil styrke forbundets mulighet til å kreve bedre vern, tettere oppfølging og mer ansvarlig bruk av slike stillinger.

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis

Begrunnelse: Støtter forslaget, men vil plassere setningen på linje 279.

5.84 fra NTL Arbeidstilsynet Tiltres ikke

Linjenummer: 260 - 261

Arbeidstid

NTL skal jobbe for en lovendring og innføre et tydelig formkrav som tillegg i arbeidsmiljølovens §10-7 - Oversikt over arbeidstiden.

Begrunnelse: Ønsker å legge til ny setning etter punktum på linje 260.

Det vil være høy nytteverdi og en forenkling for både arbeidsgiver, arbeidstaker og kontrolletatene at det innføres formkrav til hva og hvordan timelister/oversikt over arbeidstiden skal føres. Lettere å stille krav og kontrollere at det er ført i henhold til kravene. Ryddigere å forholde seg til konkrete formkrav for alle parter.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: For detaljert

5.85 fra NTL Skatt informasjonsforvaltning Tiltres

Linjenummer: 264 - 266

Pkt 2.3 Arbeidstid

Forslag til nye setninger, linje 264- 266: NTL vil jobbe for en tariffestet og gradvis reduksjon av den ordinære arbeidstiden, med mål om å etablere 6□timers arbeidsdag eller 4□dagers uke – til sammen 30-timers arbeidsuke med full lønnskompensasjon.

Begrunnelse: Det er over 40 år siden ordinær arbeidstid ble satt til 37,5 timer, og utviklingen siden den gang – med økt digitalisering og mer effektive arbeidsverktøy – muliggjør en ny vurdering av arbeidstidens lengde. En 30 timers uke fordelt på fire dager vil gi ansatte bedre balanse mellom arbeid og fritid, mer tid til restitusjon og redusert risiko for slitasje og sykefravær. Erfaringer fra virksomheter som allerede har prøvd kortere uke, viser at ansatte opplever økt motivasjon, bedre konsentrasjon og større trivsel. En slik endring vil være et viktig tiltak for å skape et mer bærekraftig arbeidsliv for den enkelte.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 5 stemmer)

5.86 fra NTL Skatt informasjonsforvaltning Ivaretatt

Arbeidstid

Forslag om revisjon av HTA § 7 Arbeidstid– innføring av 30 timers arbeidsuke fordelt på fire arbeidsdager

Begrunnelse: Det er over 40 år siden ordinær arbeidstid ble satt til 37,5 timer, og utviklingen siden den gang – med økt digitalisering og mer effektive arbeidsverktøy – muliggjør en ny vurdering av arbeidstidens lengde. En 30 timers uke fordelt på fire dager vil gi ansatte bedre balanse mellom arbeid og fritid, mer tid til restitusjon og redusert risiko for slitasje og sykefravær. Erfaringer fra virksomheter som allerede har prøvd kortere uke, viser at ansatte opplever økt motivasjon, bedre konsentrasjon og større trivsel. En slik endring vil være et viktig tiltak for å skape et mer bærekraftig arbeidsliv for den enkelte.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.85

5.87 fra NTL Ung

Ivaretatt

Linjenummer: 264 - 266

Endringsforslag 30-timers uke

NTL vil jobbe for en tariffestet og gradvis reduksjon i arbeidstiden, med mål om ~~6~~30-timers normalarbeidsuke ~~dag~~ med full lønnskompensasjon.

Begrunnelse: Arbeidstidsreduksjon til 6-timers normalarbeidsdag vil tilsvare en normalarbeidsuke på 30 timer. NTL Ung mener at en arbeidstidsreduksjon til 30-timers normalarbeidsuke vil være en bedre strategi enn at hver dag må kuttes med halvannen time. Dette kan gi mer fleksibilitet for den ansatte, og svare til det som kan være behovet.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.85

.

5.88 fra NTL NTNU

Ivaretatt

Linjenummer: 265

Erstatt «6-timers normalarbeidsdag»

Erstatt «6-timers normalarbeidsdag» med «30-timers normalarbeidsuke»

Begrunnelse: 30-timers normalarbeidsuke vil gi mer fleksibilitet og vil være en bedre strategi enn 6-timersdagen. 30-timers normalarbeidsuke vil også inkludere flere yrkesgrupper, inkludert de som jobber turnus.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.85

5.89 fra NTL Stortinget

Tiltres

Linjenummer: 265

Språklig endring fra 6-timers til sekstimers normalarbeidsdag

Flere kan jobbe heltid og mulighetene for å stå i arbeid til oppnådd pensjonsalder øker. NTL vil jobbe for en tariffestet og gradvis reduksjon i arbeidstiden med mål om ~~6-timers~~ sekstimers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon.

Begrunnelse: Språklig korreksjon

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.90 fra NTL Universitetet i Oslo

Ivaretatt

Linjenummer: 265

Arbeidstidsreduksjon

Legge til etter 6-timers normalarbeidsdag; "/30-timers uke"

Begrunnelse: En reduksjon av arbeidstiden må også kunne åpne opp for flere alternativer enn redusert daglig arbeidstid for at flere grupper skal kunne omfattes (f.eks de som jobber turnus eller andre arbeidstidsordninger).

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.85

5.91 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 277

Utbetaling av mertid

Etter ‘’ikke kan strykes» på linje 277 legges følgende setning til «, eventuelt utbetales timene etter 50 timer som overtid».

Begrunnelse: Betaling er bedre enn timer som blir strøket

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Tilslører forholdet mellom fleksitid og overtid, kan være et insitament til å jobbe utover avtalt arbeidstid. Vi vil heller kreve grunnlønna hevet.

5.92 fra NTL Ung Ivaretatt

Linjenummer: 282

Tilleggsforslag ferieloven

Legge til ny tekst i slutten av avsnittet: Dagens ferielov er utformet slik at den krever fullt arbeid året forut for å kunne ta lønnet ferie. Dette er særlig ugunstig for nye i arbeidslivet som kommer rett fra utdanning eller som har jobbet i utlandet. NTL mener at dagens ferielov må endres for å sikre alle lik mulighet til betalt ferie.

Begrunnelse: I Norge må du arbeide fullt ut året forut for å ha full ferieopptjening i det kommende året. For de aller fleste fungerer dette godt, men de som er nye i arbeidslivet starter sjeldent i ny jobb 1. januar, og dermed har ikke den samme reelle retten til «lønnet» ferie, som de som har jobbet i flere år. Selv om ESA har slått fast at Norge bryter med EU direktiver om arbeidsrett hva angår rett til ferie, er ikke dette endret, derfor må vi kjempe for våre medlemmers rett til «lønnet» ferie. Danmark fikk det til, det burde også Norge.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.92

5.93 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 282

Ferie for alle

"NTL krever at dagens ferielov må endres for å sikre at alle ansatte får mulighet til betalt ferie."

Begrunnelse: Ivaretar intensjonen fra forslag 5.92 til samme kapittel.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.94 fra NTL Arbeidstilsynet Ivaretatt

Linjenummer: 284 - 285

Arbeidsplassutforming

NTL legger til grunn at alle arbeidsplasser skal utformes fullt forsvarlig ut fra hensynet til arbeidstakernes helse, miljø, sikkerhet og velferd.

Begrunnelse: Ønsker å erstatte setningen som starter på linje 284 og slutter ved første punktum på linje 285.

Det er ryddigere å bruke arbeidsmiljølovens begreper og formulering om fullt forsvarlig arbeidsmiljø.

Landsstyrets innstilling: Anses ivaretatt i eksisterende tekst

5.95 fra NTL Stortinget Tiltres

Linjenummer: 291

Ny setning som presiserer viktigheten av medbestemmelse over eget arbeidsmiljø

Ny setning om medbestemmelse settes inn etter setning om arbeidsplassutforming: Arbeidsplassutformingen må ivareta de ansattes helse, sikkerhet og velferd. Det må prioriteres over kortsiktige, økonomiske besparelser. Medbestemmelse er en forutsetning for forsvarlige endringsprosesser. Publikumsarealer må utformes slik at de minimerer risikoen for at ansatte blir utsatt for vold.

Begrunnelse: Presisering av viktigheten av medbestemmelse over eget arbeidsmiljø.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.96 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Ivaretatt

Linjenummer: 292

Tillit og tilgjengelighet

Etter setningen som ender med ‘’ for vold’’ på linje 292, legge inn 2 nye setninger ‘’Det er viktig å sikre at statlige virksomheter opprettholder tillit i befolkningen og er tilgjengelige for brukerne. Kanaler som gir kontakt med publikum, må ikke stenges.’’

Begrunnelse: Tillit og tilgjengelighet henger nøye sammen.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i eksisterende tekst

Begrunnelse: Ivaretatt av eksisterende tekst: 482-485

5.97 fra NTL Ung Tiltres

Linjenummer: 299-301

Endringsforslag
Samtidig som noe fleksibilitet i muligheten til å arbeide hjemmefra kan være positivt for enkeltpersoners livssituasjon, må det sikres gode, kollektive rammebetingelser.

Begrunnelse: Tilgangen til å kunne bruke hjemmekontor kan være positivt for den enkelte, uavhengig av livssituasjon. Ved at vi sier at det kan være positivt i ulike livssituasjoner fremstår det som om vi vil frita arbeidsgiver plikten til å tilrettelegge.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.98 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 300

Stryk «livssituasjon»
Stryk «livssituasjon»

Begrunnelse: Tilgangen til å kunne bruke hjemmekontor kan være positivt for den enkelte, uavhengig av livssituasjon. Ved at vi sier at det kan være positivt i ulike livssituasjoner fremstår det som om vi vil frita arbeidsgiver plikten til å tilrettelegge.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.99 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 301

Tillegg ang hjemmekontor
Ny setning: Ordningen skal bidra til fleksibilitet og bedre balanse mellom arbeid og fritid. Den må ikke brukes som begrunnelse for redusert areal, bemanning eller kostnadskutt, eller til å omgå arbeidstidsbestemmelser, overtidsbetaling eller hviletidsregler.

Begrunnelse: Tillegget tydeliggjør at arbeid hjemmefra skal være en ordning for fleksibilitet og bedre balanse mellom arbeid og fritid, ikke et virkemiddel for effektivisering eller innsparing. Presiseringen klargjør at hjemmearbeid ikke må brukes som begrunnelse for redusert areal, bemanning eller kostnadskutt. Hjemmekontor og fjernarbeid kan gi økt fleksibilitet, men skal ikke føre til svekkede rettigheter, som brudd på hviletidsregler, ubetalt merarbeid eller økte krav til tilgjengelighet. Dette er viktig for å sikre at ordningen utvikles til fordel for arbeidstakerne og innenfor rammene av etablerte arbeidslivsregler.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.100 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 301

Flytting av tekst om hjemmekontor
Endring: Linje 305 til 307 flyttes til linje 301 og endres i forbindelse med tiltrådt forslag 5.91. Sammenhengen blir slik: Arbeid arbeidstakers hjem er en frivillig ordning som skal avtales mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Ordningen skal bidra til fleksibilitet og bedre balanse mellom arbeid og fritid. Den må ikke brukes som begrunnelse for redusert areal,

bemanning eller kostnadskutt, eller til å omgå arbeidstidsbestemmelser, overtidsbetaling eller hviletidsregler.

Begrunnelse: Bedre sammenheng

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.101 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 303

Fysisk arbeidsplass

Flytte de to første setningene i avsnittet til linje 297

Begrunnelse: Faste fysiske arbeidsplasser er et krav når vi jobber på arbeidsplassen, i stedet for f eks "free sitting". Og ved å flytte disse setningene opp henger de mer sammen med avsnittet over om arealnorm o.l, og det som står om hjemmekontor samles i eget avsnitt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.102 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Ivaretatt

Linjenummer: 304

Inneklima

Etter setningen som ender med ‘’ hvor de ansatte har gode arbeidsvilkår’’ på linje 304, legges inn setningen ‘’ Arbeidsgiver må ansvarliggjøres for godt inneklima i kontorlokaler, da dette påvirker produktivitet og trivsel’’

Begrunnelse: Hovedansvaret må plasseres hos arbeidsgiver.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i eksisterende tekst kap. 2.4

5.103 fra NTL Arbeidstilsynet Tiltres ikke

Linjenummer: 318

Arbeidsmiljø og inkluderende arbeidsliv

Erstatte ordet personalpolitikk med personal- og livsfasepolitikk

Begrunnelse: Legge til ord i teksten. Det er viktig å tilpasse arbeidshverdagen til arbeidstakernes skiftende behov gjennom ulike livssituasjoner. Det vil bidra til lavere sykefravær, mer inkluderende arbeidsmiljø, økt trivsel -og vil skape en mer bærekraftig og attraktiv arbeidsplass.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Livsfasepolitikken utgjør en del av personalpolitikken. Partene er pålagt å drøfte livsfasepolitikk etter HTA.

5.104 fra NTL Arbeidstilsynet Tiltres ikke

Linjenummer: 322 - 341

Arbeidsmiljø og inkluderende arbeidsliv

Ønsker å erstatte ordet funksjonshindrede med personer med funksjonsvariasjoner på linje 322, 326, 327 og 341.

Begrunnelse: Ordet funksjonshindrede erstattes med personer med funksjonsvariasjoner. Vi mener det er en bedre betegnelse da det oppfattes som moderne og inkluderende av mange. Bør gjøres gjennomgående i hele dokumentet der det omtales.

Den viktigste tommelfingerregelen er å bruke mennesket først (f.eks. "person med..."

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Funksjonsvariasjon er ikke et synonym for funksjonshemming eller funksjonsnedsettelse. Norges Handikapforbundet benytter begrepet funksjonshindrede.

5.105 fra NTL Veg Delvis ivaretatt

Linjenummer: 330

2.5 Arbeidsmiljø g inkluderende arbeidsliv, Nytt avsnitt linje 330

Arbeid er den viktigste kilden til inkludering, verdighet og fellesskap. Staten har et særlig ansvar for å gå foran i arbeidet med å inkludere personer som har falt utenfor arbeidslivet. Offentlig sektor skal være en pådriver for at mennesker med svak tilknytning til arbeidslivet skal få faste, trygge jobber, ikke midlertidige ordninger, passive ytelser og kortvarige tiltak. Alle som kan, skal få bidra med hele sin arbeidsevne, også der det innebærer en redusert stilling.

Begrunnelse: Det er ikkje alle som har helse til å stå i ein 100% stilling, difor må det i desse tilfella vera opning for at ein kan tilsetta folk i 100% av deira arbeidsevne. Arbeid er av ein så stor verdi og bidraget den enkelte kan gje er viktig for fellesskapet.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.106

5.106 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 330 - 342

IA-avtalen, psykisk helse

Endring: Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) har over tid blitt svekket som et virkemiddel for økt inkludering i arbeidslivet. NTL vil jobbe for at avtalen styrkes og at arbeidsgiversiden etterlever målet om et mer inkluderende arbeidsliv. Det er arbeidsgivers plikt å tilrettelegge og jobbe systematisk med det forebyggende HMS-arbeidet slik at det gir ansatte en reell mulighet til å stå i jobb gjennom ulike livsfaser. NTL vil arbeide for en IA-avtale som har tiltak for redusert sykefravær, sysselsetting for funksjonshindrede og et godt arbeidsliv for seniorer. For å få et inkluderende arbeidsliv må sykelønnsordningen opprettholdes, tilretteleggingsplikten i arbeidsmiljøloven overholdes og arbeidsgiverne må føre en aktiv seniorpolitikk. Staten er landets største arbeidsgiver og har et særskilt ansvar

for å være en rollemodell for det øvrige arbeidslivet. Tilretteleggingsplikten må praktiseres også ved psykiske helseutfordringer. NTL vil jobbe for at partene i arbeidslivet får bedre kunnskap om psykisk helse. NTL krever at støtteordninger, som for eksempel, inkluderingstilskudd økes.

Begrunnelse: IA-avtalen er endret, det er nødvendig å styrke avtalen og arbeidet for et mer inkluderende arbeidsliv. Ivaretar 5.109 og 5.110, og delvis ivaretar 5.105, 5.112, 5.113, 5.114, 5.115, 5.116, 5.117

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.107 fra Landsstyret Tiltres ikke

Ny setning inn i forslag 5.106 - Arbeidsmiljø og Inkluderende arbeidsliv

Legge inn setningen, som står på linje 338-339 i dagens php: *Forutsetningen for et inkluderende arbeidsliv er at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig.* etter «…øvrige arbeidslivet» og før «Tilretteleggingsplikten…».

Begrunnelse: Dette er kjernen i hele IA-arbeidet. Uten et fullt forsvarlig arbeidsmiljø – både fysisk og psykisk – blir resten av tiltakene mindre treffsikre.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke (mot 15 stemmer)

5.108 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 330 - 342

Tilleggsforslag til 5.106

Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) har over tblitt svekket som et virkemiddel for økt inkludering i arbeidslivet. NTL vil jobbe for at avtalen styrkes og at arbeidsgiversiden etterlever målet om et mer inkluderende arbeidsliv. Psykisk og fysisk helse skal likestilles. Det er arbeidsgivers plikt å tilrettelegge og jobbe systematisk med det forebyggende HMS-arbeidet slik at det gir ansatte en reell mulighet til å stå i jobb gjennom ulike livsfaser. NTL vil arbeide for en IA-avtale som har tiltak for redusert sykefravær, sysselsetting for funksjonshindrede og et godt arbeidsliv for seniorer. For å få et inkluderende arbeidsliv må sykelønnsordningen opprettholdes, tilretteleggingsplikten i arbeidsmiljøloven overholdes og arbeidsgiverne må føre en aktiv seniorpolitikk. Staten er landets største arbeidsgiver og har et særskilt ansvar for å være en rollemodell for det øvrige arbeidslivet. Tilretteleggingsplikten må praktiseres også ved psykiske helseutfordringer. NTL vil jobbe for at partene i arbeidslivet får bedre kunnskap om psykisk helse. NTL krever at støtteordninger, som for eksempel, inkluderingstilskudd økes.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 10 stemmer)

5.109 fra NTL Universitetet i Oslo Ivaretatt

Linjenummer: 333 - 335

Tilrettelegging

Linjene fra og med " Å få flere..." strykes og erstattes med "Det er et ansvar for den enkelte arbeidsgiver å tilrettelegge slik at arbeidstaker kan stå i jobb gjennom alle livets faser."

Begrunnelse: Slik det står nå kan det lese som om tilrettelegging begrenses til å gjelde ved alderdom. Forslaget ønsker å peke på plikten til å tilrettelegge i ulike livsfaser.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.106

Begrunnelse: Ivaretas i nytt kapittel om IA

5.110 fra NTL Arbeidstilsynet Ivaretatt

Linjenummer: 334 - 335

Arbeidsmiljø og inkluderende arbeidsliv

Det er arbeidsgivers plikt å tilrettelegge og jobbe systematisk med det forebyggende HMS-arbeidet slik at ansatte har en reell mulighet til å jobbe lengre.

Begrunnelse: Ny tekst som kan erstatte setningen som starter på linje 334 etter første punktum.

Alle arbeidsgivere har en plikt til forebyggende HMS-arbeidet er viktig å presisere. Derfor ønskes endringen.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.106

5.111 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 335

Sykelønn for seniorer

For å få et inkluderende arbeidsliv må sykelønnsordningen opprettholdes også etter fylte 67/70 år.

Begrunnelse: Enten vi liker det eller ikke så legger myndighetene opp til at folk skal stå lenger i arbeid. Dagens regler innebærer likevel at retten til sykepenger begrenses etter fylte 67 år og faller helt bort etter fylte 70 år. Dette svekker tryggheten for arbeidstakere som fortsatt er i jobb. Dersom flere skal arbeide lenger, må også de sosiale rettighetene i arbeidslivet gjelde fullt ut. Arbeidstakere som står i arbeid må derfor ha fulle sykepengerettigheter uavhengig av alder. (evt på linje 212)

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.65

5.112 fra NTL Riksrevisjonen Ivaretatt

Linjenummer: 336

Psykisk helse og psykososialt arbeidsmiljø

Arbeidstakere står i økende grad i krevende arbeidssituasjoner preget av høyt arbeidspress, utrygghet og psykiske helseutfordringer. Dette kommer i tillegg til eller som en direkte konsekvens av at vi lever i mer usikre tider i samfunnet generelt. Arbeidsmiljøloven stiller nå tydeligere krav til det psykososiale arbeidsmiljøet.

Begrunnelse: Tilleggsforslag.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.106

5.113 fra NTL Sentralforvaltningen Ivaretatt

Linjenummer: 338 - 340

Inkluderende arbeidsliv

Opprinnelig: Forutsetningen for et inkluderende arbeidsliv er at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig og tilrettelagt både fysisk og psykisk. NTL skal bidra til et større fokus på psykisk helse i arbeidslivet med sikte på større åpenhet og toleranse for dette
Nytt: Forutsetningen for et inkluderende arbeidsliv er at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig. Psykisk og fysisk helse skal likestilles i arbeidslivet, der også psykisk uhelse gir krav på tilrettelegging. Et større fokus på psykisk helse vil bidra til større åpenhet og toleranse, samt et mer inkluderende arbeidsliv. NTL skal bidra til mer og bedre kunnskap og kompetanse om psykisk helse slik at flere kan stå i jobb samtidig som de får hjelp.

Begrunnelse: NTL må styrke sin politikk på psykisk helse i arbeidslivet. Sykefraværet som skyldes psykiske lidelser øker, og det blir ikke iverksatt tiltak som er effektive nok til å snu denne utviklingen. Det trengs et økt fokus og bedre kompetanse på området, både blant arbeidsgivere og arbeidstakere.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.106

5.114 fra NTL Ung Delvis ivaretatt

Linjenummer: 339 - 340

Tilleggsforslag psykisk helse

Psykisk og fysisk helse skal likestilles, der også personer med psykiske helseutfordringer skal ha tilrettelegging. NTL skal bidra til at arbeidslivet får mer og bedre kunnskap om psykisk helse og sørge for god nok kompetanse til at arbeidstakere kan stå i jobb og samtidig få god hjelp et større fokus på psykisk helse i arbeidslivet med sikte på større åpenhet og toleranse for dette.

Begrunnelse: Vi må gå lenger enn å bidra til et større fokus på psykisk helse i arbeidslivet. Psykisk uhelse koster samfunnet mer enn 300 milliarder kroner hvert år. Sykefravær som skyldes psykiske lidelser øker raskt, uten at det norske samfunnet klarer å iverksette effektive mottiltak for å takle problemet. Vi må kjempe for et arbeidsliv med bedre kompetanse og som sikrer at folk kan stå i jobb samtidig som de får hjelp.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.106

5.115 fra NTL NTNU Delvis ivaretatt

Linjenummer: 339 - 340

Erstatte tekst linje 339-340

Erstatt «NTL skal bidra til et større fokus på psykisk helse i arbeidslivet med sikte på større åpenhet og toleranse for dette» med: «Psykisk og fysisk helse skal likestilles, der også personer med psykiske helseutfordringer skal ha tilrettelegging. NTL skal bidra til at arbeidslivet får mer og bedre kunnskap om psykisk helse og sørge for god nok kompetanse til at arbeidstakere kan stå i jobb og samtidig få god hjelp»

Begrunnelse: Begrunnelse: Vi må gå lenger enn å bidra til et større fokus på psykisk helse i arbeidslivet. Psykisk uhelse koster samfunnet mer enn 300 milliarder kroner hvert år. Sykefravær som skyldes psykiske lidelser øker raskt, uten at det norske samfunnet klarer å iverksette effektive mottiltak for å takle problemet. Vi må kjempe for et arbeidsliv med bedre kompetanse og som sikrer at folk kan stå i jobb samtidig som de får hjelp.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.106

5.116 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Delvis ivaretatt

Linjenummer: 340

Psykososialt arbeidsmiljø

Psykososialt arbeidsmiljø må likestilles med fysisk arbeidsmiljø.

Begrunnelse: Å løfte det psykososiale arbeidsmiljøet i programmet er nødvendig for å sikre at arbeidsgivere tar ansvar for arbeidsbelastning, organisering og ledelse, og for å motvirke en utvikling der risiko skyves over på den enkelte arbeidstaker. Psykososiale belastninger i arbeidslivet har økt, blant annet som følge av høyt arbeidspress, omstillinger og økt digital tilgjengelighet. For å sikre et trygt og bærekraftig arbeidsliv må det psykososiale arbeidsmiljøet behandles på lik linje med det fysiske. Endringene i arbeidsmiljøloven fra 1. januar 2026 tydeliggjør arbeidsgivers ansvar for psykososiale forhold, jf. § 4-3.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.106

5.117 fra NTL Riksrevisjonen Ivaretatt

Linjenummer: 344

Psykisk helse og psykososialt arbeidsmiljø

Det er en utfordring at arbeidstakere som trenger støtte og verktøy ikke får dette. NTL krever et arbeidsliv som er bedre rustet til å også håndtere arbeidstakere med psykiske helseutfordringer. Derfor trenger vi et arbeidsliv som har bedre kunnskap og kompetanse om psykiske helseplager. NTL vil at arbeidsgivere aktivt skal arbeide for bedre psykososialt miljø på arbeidsplassen. Som et ledd i dette arbeidet vil NTL at arbeidsgivere skal arbeide for at det blir utviklet en tilgjengelig og praktisk kompetansepakke for alle ledere om psykisk helse i arbeidslivet. Kompetansepakken skal gi ledere økt kunnskap om psykiske helseutfordringer,

tydeliggjøre deres rolle og handlingsrom, og gi konkrete verktøy for å møte og følge opp ansatte på en trygg og forsvarlig måte. Pakken skal videre inkludere verktøy til hvordan problematikken kan løftes i medbestemmelsesapparatet på den enkelte arbeidsplass.

Begrunnelse: Tilleggsforslag

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.106

5.118 fra NTL Skatt og DFØ Delvis ivaretatt

Linjenummer: 347

Pkt 2.5 Arbeidsmiljø og inkluderende arbeidsliv

Etter setning 346 tilføyes nytt pkt 2.6 på linje 347: «Hjemmekontor og yrkesskadedekning NTL må arbeide for at regelverket for yrkesskade og yrkesskadeforsikring moderniseres, slik at arbeidstakere har samme rettigheter og vern ved arbeid hjemmet som på den ordinære arbeidsplassen.»

Begrunnelse: Arbeidslivet er i rask utvikling, og hjemmekontor har blitt en varig og integrert del av arbeidshverdagen i store deler av staten og offentlig sektor. Likevel ligger dagens regelverk for yrkesskade i stor grad fast i en tid da arbeid normalt foregikk på et fysisk arbeidssted.

Den juridiske utviklingen viser at arbeidstakere som skades hjemme i arbeid, noen ganger får yrkesskadegodkjenning, men flere dommer – inkludert fra Høyesterett i 2024 – viser at arbeidet hjemmefra fortsatt vurderes strengere enn arbeid på kontoret. Det betyr at ansatte risikerer dårligere rettigheter når arbeidet utføres etter arbeidsgivers behov fra hjemmekontor.

Når arbeidsulykkes begrepet vurderes endret, er det helt avgjørende at fagbevegelsen får gjennomslag for at hjemmekontor må omfattes av yrkesskadedekningen på en klar og entydig måte.

NTL må derfor bidra aktivt inn i politikkutforming, høringsprosesser og partssamarbeidet, slik at medlemmer ikke mister rettigheter når arbeidsgiver legger til rette for – eller forventer – hjemmekontor.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i eksisterende tekst

5.119 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres ikke

Linjenummer: 386

Motvirke sentralisering

Etter "i hele landet": "Økende sentralisering skaper press på boligmarked, transport og infrastruktur i de største byene. Statlige arbeidsplasser og tjenester må derfor bidra til å motvirke denne utviklingen."

Begrunnelse: Tillegget synliggjør konsekvensene av økende sentralisering. Når arbeidsplasser og tjenester samles i de største byene, øker presset på boligmarked,

transport og infrastruktur, samtidig som mange lokalsamfunn mister arbeidsplasser og kompetansemiljøer. Statlig lokalisering av arbeidsplasser og tjenester er et viktig virkemiddel for å motvirke denne utviklingen og bidra til bosetting og verdiskaping også utenfor de største byene.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Forslaget introduserer følgeproblemstillinger og er for omfattende

5.120 fra NTL Stortinget Tiltres

Linjenummer: 389 - 390

Erstatte tekst slik at det blir en presisering av det økonomiske aspektet ved konsulenttjenester

Stryk setning og erstatt med ny tekst: Bruk av konsulenter må begrenses mest mulig og staten må arbeide målrettet, slik at staten i stedet kan bruke økonomiske ressurser målrettet for å bygge kompetanse internt.

Begrunnelse: Presiserer at det også er et økonomisk aspekt ved bruk av konsulenttjenester

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.121 fra NTL NTNU Tiltres ikke

Linjenummer: 418 - 425

Erstatt tekst

Erstatt tekst på linje 418 – 425 med: Ansatte skal ikke bare være et middel for å oppnå andre mål, de skal alltid også være et mål i seg selv. Samtidig er de ansattes kunnskap og kompetanse offentlig sektors viktigste ressurs, og den må brukes langt bedre. Ansatte må få den tilliten som trengs for å ta faglige beslutninger i sin egen arbeidshverdag. I dag ser vi en utvikling der oppgaver som tidligere hørte hjemme i partssamarbeidet og i etablerte medbestemmelsesorgan, overtas av ledelsesstyrte systemer som svekker de ansattes kollektive innflytelse. NTL krever at denne maktforskyvningen stoppes. Skal arbeidslivet utvikles i en demokratisk og bærekraftig retning, må denne trenden snus.

Begrunnelse: Avsnittet slik det er nå peker i for stor grad mot at det er HR som er hovedproblemet, mens den reelle utfordringen er at ledelsen i stor grad har overlatt til lederstøtte å behandle mye av det som ligger til partsarbeidet i virksomhetene.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Eksisterende tekst viser til en større HR-trend, ikke HR som sådan.

5.122 fra NTL Universitetet i Oslo Ivaretatt

Linjenummer: 432

Kontrolltiltak

Legge til "...og kontrolltiltak" etter overvåkning.

Begrunnelse: Ansatte må også sikres mot ulovlig kontrolltiltak

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i eksisterende tekst på linje 419

5.123 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Delvis ivaretatt

Linjenummer: 444

KI og medbestemmelse

Ny setning: Bruk av kunstig intelligens og automatiserte beslutningssystemer i offentlig sektor skal være underlagt demokratisk kontroll og reell medbestemmelse. Tillitsvalgte skal involveres før slike systemer tas i bruk, endres eller utvides. Bruken skal være transparent og etterprøvbar.

Begrunnelse: Kunstig intelligens vil få økende betydning i offentlig sektor og påvirke hvordan arbeid organiseres og beslutninger tas. For å sikre tillit til forvaltningen og ivareta den norske arbeidslivsmodellen, må innføring og bruk av KI være underlagt demokratisk kontroll og reell medbestemmelse. Tillitsvalgte må involveres i utvikling, innføring og endringer av slike systemer. Åpenhet og etterprøvbarhet er avgjørende for å sikre legitimitet og ansvarlighet i forvaltningen.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.124 fra NTL Universiteter og høgskoler Delvis ivaretatt

Linjenummer: 455

Digitalisering i staten

Følgende tekst tas inn i kapitlet om digitalisering i Prinsipp- og handlingsprogrammet: Staten må i større grad samordne og standardisere arbeidsverktøy og fagsystemer på tvers av statlige virksomheter. Fragmenterte systemløsninger skaper ineffektivitet og øker arbeidsbelastningen for ansatte. Fellesløsninger bør være hovedregelen der dette er hensiktsmessig. Valg og innføring av nye systemer må skje med reell medvirkning fra tillitsvalgte og med tilstrekkelig opplæring for ansatte i arbeidstiden.

Begrunnelse: Digitalisering må skje på en måte som styrker arbeidshverdagen til ansatte og sikrer bedre ressursbruk i staten.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i eksisterende tekst i 3.3, 3.4

5.125 fra NTL Universiteter og høgskoler

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 455

Kunstig intelligens i offentlig sektor

NTL skal arbeide for en ansvarlig bruk av kunstig intelligens i offentlig sektor. Innføring av KI baserte løsninger må skje på en måte som ivaretar personvern, faglig kvalitet, digital suverenitet og arbeidstakernes rettigheter, og med medbestemmelse fra tillitsvalgte.

Begrunnelse: Bruken av kunstig intelligens i offentlig sektor øker raskt og vil få betydning for arbeidshverdagen til ansatte.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.126 fra NTL Samfunnssikkerhet og beredskap

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 456 - 485

Ny tekst 3.3 Digitalisering, hele kapittelet

Offentlig sektor har i flere tiår vært blant de fremste til å ta i bruk mulighetene digitaliseringen gir. Vi må bruke den digital utvikling til både å forbedre offentlige tjenester, styrke rettssikkerheten og gi ansatte et trygt og godt arbeidsmiljø. Digitalisering skal bidra til en effektiv forvaltning, men må alltid være underlagt demokratisk styring, åpenhet og et sterkt partssamarbeid.

Digital motstandskraft er en forutsetning for et velfungerende demokratisk samfunn. Økende digitalisering gir nye sårbarheter, og NTL mener at staten må sikre høy kvalitet i informasjonssikkerheten på tvers av sektorer. Det innebærer god cyberberedskap, tydelige krav til hendelseshåndtering, og systematisk arbeid med digital grunnhygiene. Uavhengighet fra kommersielle leverandører og sikkerhet i hele verdikjeden er viktig for å ivareta robusthet, kontinuitet og beskyttelse mot både digitale angrep og påvirkningsoperasjoner.

Kunstig intelligens (KI) endrer arbeidsprosesser, beslutningsgrunnlag og samfunnsoppgaver. NTL mener at bruken av KI må være ansvarlig, sporbar og demokratisk styrt. Staten og virksomhetene må etablere tydelige modeller for risikoaksept, styring og faglig involvering, og sikre at KI aldri svekker rettssikkerheten, ansattes medbestemmelse eller grunnleggende etiske standarder. Kompetansekrav og en sterk sikkerhetskultur er avgjørende for at ansatte skal mestre endringene på en trygg måte.

Avhengigheten av utenlandske kommersielle tilbydere må reduseres for å sikre beredskap, motstandskraft og demokratisk kontroll. Digitale løsninger skal være robuste også ved cyberhendelser og integreres i eksisterende sikkerhets- og beredskapsregimer. Det må stimuleres til nasjonalt eid og drevet digital infrastruktur og skytjenester. Staten må utarbeide nasjonale standarder og fleksible fellesskapsløsninger slik at digitale kompetasemiljø i de forskjellige virksomhetene kan samle sine krefter og holde tritt med den rake digitale utviklingstakten.

Digitaliseringen i offentlig virksomhet vil ikke lykkes uten godt partssamarbeid. De ansatte må involveres tidlig i utvikling og innføring av nye digitale løsninger, og tverretatlige systemer

skal underlegges medbestemmelse i tråd med Hovedavtalen. NTL vil jobbe for at arbeidstakerrettigheter, vern og trygghet ivaretas i et framtidig arbeidsliv med økende automatisering og KI bruk. Arbeidsgivere må sikre at ansatte får nødvendig kompetanseheving slik at digitaliseringen styrker – og ikke svekker – kvaliteten i tjenestene og arbeidshverdagen for de som leverer dem.

Begrunnelse: et er nødvendig å erstatte dagens kapittel 3.3 fordi digitaliseringen av statlig sektor i dag stiller helt andre krav enn da teksten først ble skrevet. Digitalisering handler ikke lenger primært om effektivisering, men om samfunnssikkerhet, demokratisk styring og nasjonal kontroll over kritisk infrastruktur. Den eksisterende teksten legger til grunn at staten skal utvikle og drifte mest mulig selv, men dette er i praksis urealistisk i møte med komplekse teknologier, kort innovasjonssyklus og global digital konkurranse. Derfor må programmet oppdateres slik at det reflekterer behovet for statlig styring, uten å basere seg på en modell staten ikke kan levere på alene.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.127 fra NTL Nasjonalarkivet Tiltres ikke

Linjenummer: 457 - 459

Endring av oppramsing

Fra «… offentlige tjenester …» på linje 457-458 til og med «hensynet til en mer effektiv offentlig forvaltning» på linje 459 erstattes med «og dokumentasjon, rettssikkerhet og hensynet til en mer effektiv offentlig forvaltning. De ansattes arbeidsmiljø skal også ivaretas.»

Begrunnelse: Oppramsing av ulike ting som ikke helt henger sammen, særlig det som går på arbeidsmiljø. Samtidig er grunnlaget for både tilgang til offentlige tjenester, rettssikkerhet og en effektiv forvaltning knyttet til ivaretakelse av dokumentasjon. Foreslår derfor å ta inn "dokumentasjon" i den opprinnelige oppramsingen, og ta ut "ansattes arbeidsmiljø" som et selvstendig poeng.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Forslaget er for spesifikt i sammenhengen

5.128 fra NTL Sentralforvaltningen Delvis ivaretatt

Linjenummer: 459

Digitalisering og kompetanse

tillegg etter siste linje i avsnittet: Digitalisering må bygge på høy kompetanse i egen virksomhet og sikre reell medbestemmelse og nødvendig opplæring for de ansatte.

Begrunnelse: Utdyper arbeidsmiljøperspektivet.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.129 fra NTL Sentralforvaltningen Delvis ivaretatt

Linjenummer: 461 - 465

Digitalisering

Eksisterende avsnitt linje 461-465 splittes og nytt avsnitt settes inn midt i, slik at det hele blir slik: NTL mener utvikling og drift av offentlige IKT-tjenester må organiseres slik at de er underlagt demokratisk styring og kontroll. Forvaltning av IKT-systemene må anses som en statlig kjerneoppgave. Innføring av kunstig intelligens og automatiserte beslutningssystemer må skje på en måte som ivaretar åpenhet, rettssikkerhet og faglig tillit. Statlige virksomheter bør utvikle og drifte sine fagsystemer i egen regi og ha eierskap til sin egen digitale struktur og arkitektur. NTL krever at det opprettes en statlig eid og drevet skytjeneste for behandling og lagring av offentlige data.

Begrunnelse: KI er et nytt tema

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.130 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres ikke

Linjenummer: 461

Eierskap til data

Legge til på starten av avsnitt: "Som følge av digitalisering omgjøres innbyggernes og de ansattes handlinger til datapunkter som igjen blir kommersielle varer. Norge er et foregangsland for digitalisering, og produserer med det enorme mengder data som utgjør en ettertraktet inntektskilde for multinasjonale selskaper."

Begrunnelse: Spesifisere eierskap av data som et viktig hensyn i arbeidet med digitalisering

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Forslaget er for vidtfavnende for den øvrige sammenhengen

5.131 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Delvis ivaretatt

Linjenummer: 462

Kontroll på offentlige data

Legg til etter "...underlagt demokratisk styring og kontroll": ", og sikrer nasjonal styring over offentlige data. Dette innebærer større offentlig kontroll over egen programvare, basert på åpen kildekode, åpne standarder og flere mindre aktører."

Begrunnelse: Den økende betydningen av digital infrastruktur gjør det nødvendig å sikre nasjonal kontroll over offentlige IKT-systemer og data. For å styrke demokratisk styring og redusere sårbarhet må det offentlige ha større kontroll over egen programvare og teknologivalg. Bruk av åpne standarder, åpne protokoller og åpen kildekode bidrar til å redusere leverandøravhengighet, fremme konkurranse og sikre langsiktig kontroll over kritisk digital infrastruktur.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.132 fra NTL Sentralforvaltningen Delvis ivaretatt

Linjenummer: 462

Kontroll over digitale systemer og data

Tillegg – ny tekst etter «…styring og kontroll.»: Demokratisk styring må omfatte både systemene og dataene de produserer slik at offentlig sektor beholder kontroll over samfunnskritisk informasjon

Begrunnelse: Tydeliggjøring at det gjelder både systemene og dataene.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.133 fra NTL Sentralforvaltningen Delvis ivaretatt

Linjenummer: 462

Digitalisering

I PHP 3.3. - Digitalisering - til lnr. 462, etter «[…] slik at de er underlagt demokratisk styring og kontroll.»: Dette må også gjelde valg av digitale arbeidsverktøy, som må være uavhengig av andre lands interesser og underlagt norsk eller europeisk lovgivning. Løsningene bør være basert på fri programvare/åpen kildekode.

Begrunnelse: det er uheldig å begrense valget av løsninger (for eksempel programvare) til kun Norge eller Europa. Det er en stor mengde programvare fra utenfor Europa eller med bidrag fra utenfor Europa vi fortsatt vil ønske å bruke. Det viktige er når man velger leverandør av digitale tjenester, og at disse er underlagt norsk og europeisk (les: EU)-lover og regler, og ikke er gjenstand for andre lands interesser.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.134 fra NTL Domstolene Delvis ivaretatt

Linjenummer: 462

Digitale verktøy

Tillegg: Dette må også gjelde valg av digitale arbeidsverktøy, som bør være basert på norske eller europeiske løsninger under demokratisk kontroll.

Begrunnelse: Digitaliseringen i staten gjør oss stadig mer avhengige av teknologier som utvikles og kontrolleres utenfor norsk og europeisk jurisdiksjon. Dette skaper risiko for både personvern, sikkerhet, beredskap og demokratisk styring. I en tpreget av økte geopolitiske spenninger og hybride trusler er det avgjørende at staten velger digitale arbeidsverktøy som forvaltes innenfor rettssystemer vi kan ha tillit til. Norske eller europeiske løsninger gir bedre mulighet for kontroll, åpenhet og innsyn, og reduserer sårbarheten knyttet til kommersielle aktører som ikke er underlagt våre standarder. Et tydelig krav om at staten skal velge verktøy innenfor europeisk eller norsk kontroll vil styrke både beredskap, tillit og sikkerheten for både ansatte og innbyggere.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.135 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 464 - 465

Statlige datasentre

legg til "...og statlig eide datasentre...": "NTL krever at det opprettes en statlig eid og drevet skytjeneste og statlig eide datasentre for behandling og lagring av offentlige data"

Begrunnelse: NTL har lenge krevd en statlig eid og drevet skytjeneste for behandling og lagring av offentlige data. Økende avhengighet av kommersielle og utenlandske leverandører gjør det nødvendig å etablere nasjonal infrastruktur, inkludert statlig eide datasentre. Dette er avgjørende for å sikre demokratisk kontroll, datasuverenitet og trygg forvaltning av offentlige data.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 8 stemmer)

5.136 fra NTL Ruter Tiltres ikke

Linjenummer: 464 – 465

Statlig sky

I kapittel 3.3, linje 464-465 strykes følgende linje: «NTL krever at det opprettes en statlig eid og drevet skytjeneste for behandling og lagring av offentlige data.»

Begrunnelse: Strykes, sett i sammenheng med forslag 5.137 om å sette inn nytt avsnitt som dekker dette.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Bedre formulering om statlig skytjeneste i dagens PHP.

5.137 fra NTL Ruter Tiltres ikke

Linjenummer: 465

Kunstig intelligens

Nytt avsnitt etter linje 465: Bruk av KI-verktøy, språkmodeller og andre digitale tjenester krever særlig oppmerksomhet på datasikkerhet og personvern. NTL krever full kontroll og åpenhet om hvor slikt er lokalisert, hvem som har tilgang til data som flyter gjennom, og hvordan dataene behandles og lagres. Det kreves videre at offentlige data og KI-infrastruktur forvaltes under norsk jurisdiksjon og datasuverenitet, uavhengig av hvem som leverer den tekniske løsningen.

Begrunnelse: Viktig presisering i forhold til bruk av KI, sammen med eierskap og forvaltning av offentlig data.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Bedre formulering om statlig skytjeneste i dagens PHP.

5.138 fra NTL Universitetet i Oslo

Tiltres ikke

Linjenummer: 465

Eierskap til data II
Legge til ny siste setning på slutten: "På denne måten sikrer vi både at offentlig data brukes til å videreutvikle og styrke norske offentlige tjenester, og til at innbyggeres persondata skapt gjennom deres bruk av offentlige tjenester behandles i tråd med prinsipper om privatpersoners integritet."

Begrunnelse: Spesifisere eierskap av data som et viktig hensyn i arbeidet med digitalisering

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Forslaget er for vidtfavnende for den øvrige sammenhengen

5.139 fra NTL NTNU

Delvis ivaretat

Linjenummer: 466

Nytt avsnitt linje 466
Kunstig intelligens (KI) har blitt en sentral del av den digitale utviklingen. Riktig bruk av KI kan bidra til bedre tjenester, mer presise vurderinger og lavere arbeidsbelastning for den ansatte. Det er viktig at digitalisering og effektivisering gjennom innføring og bruk av KI ikke går på bekostning av faglige og etiske hensyn. Gode tjenester, brukernes behov og arbeidsmiljø er viktigere enn mulige effektiviseringsgevinster. For å sikre en ansvarlig innføring må utvikling og bruk av KI være solforankret i partssamarbeidet.

Begrunnelse: NTL trenger en politikk om kunstig intelligens. Det er viktig at NTL og våre tillitsvalgte er med i prosesser om innføring og bruk av kunstig intelligens i offentlig sektor for å sørge for at hensyn til gode tjenester, fag, etikk og arbeidsmiljø blir ivaretatt.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.140 fra NTL Ung

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 466

Tilleggsforslag (nye avsnitt om digitalisering og KI)
Legge til nye avsnitt: Digitaliseringen av samfunnet går i et stadig raskere tempo, og KI er blitt en sentral del av utviklingen. Riktig bruk av KI kan bidra til bedre tjenester, mer presise vurderinger og lavere arbeidsbelastning for den ansatte. Samtidig har KI en rekke sosiale, etiske og miljømessige utfordringer. Det er viktig at effektivisering ikke blir et mål i seg selv, men må ses i sammenheng med faglige og etiske hensyn.

Drift av KI-systemer krever store energiressurser og fører til økt utbygging av datasentre. Mange av disse eies av utenlandske aktører og legger beslag på felles naturresurser som

kraft og areal. Utvikling og bruk av KI må derfor skje under demokratisk kontroll og med tydelige krav til klima, miljø og urfolks rettigheter. Staten må sikre at regelverk og tilsyn holder tritt med utviklingen og at rettferdig behandling, personvern og bærekraft ivaretas. Utvikling og innføring av KI må være forankret i partssamarbeidet. Arbeidsgiver har et særlig ansvar for å involvere tillitsvalgte tidlig i prosessene, slik at risiko, konsekvenser og nødvendige tiltak vurderes før beslutninger tas. Reell medbestemmelse forutsetter åpenhet og kompetanse. Tillitsvalgte må sikre nødvendig opplæring og tilgang til informasjon om KI-systemer som tas i bruk, inkludert formål, fortjeneste, datagrunnlag og konsekvenser for arbeidsmiljø, personvern og faglig kvalitet.

Begrunnelse: NTL trenger en politikk om kunstig intelligens. Det er viktig at NTL og våre tillitsvalgte er med i prosesser om innføring og bruk av kunstig intelligens i offentlig sektor, og stiller krav til at innføringen av KI også må skje i partssamarbeidet og ikke som hastebeslutninger for å effektivisere for effektiviseringens skyld.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.141 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 471

KI i offentlig sektor

Ny setning: Innføring av KI-verktøy i offentlig forvaltning skal skje i samarbeid med de tillitsvalgte. KI kan være et støtteverktøy for faglig skjønn og må ikke erstatte menneskelige vurderinger i saker som berører innbyggernes rettssikkerhet.

Begrunnelse: Bruk av KI i offentlig forvaltning reiser grunnleggende spørsmål om rettssikkerhet og kvalitet i beslutninger. Offentlige vedtak må kunne begrunnes og etterprøves, og beslutninger som påvirker innbyggernes rettigheter må bygge på menneskelig vurdering. KI bør være et støtteverktøy for faglig skjønn, ikke erstatte det. Tydelige prinsipper for bruk av KI er nødvendig for å sikre rettssikkerhet og opprettholde tilliten til forvaltningen.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.147

5.142 fra NTL Digitaliseringsdirektoratet Delvis ivaretatt

Linjenummer: 472

Ny teknologi

Nytt avsnitt: Ved innføring av ny teknologi må arbeidsgiver ta ansvar for den mulige risikoen forbundet med teknologien. Enkeltansatte skal ikke stå med dette ansvaret alene.

Begrunnelse: De ansatte i statlig sektor står overfor store spørsmål og vurderinger når nye teknologier innføres. Samtidig som bruk av teknologien kan være gitt av politiske føringer og arbeidsgivers målsetninger, må komplekse etiske og juridiske vurderinger, hensynet til personvern samt sikkerhetsvurderinger ligge til grunn for bruken av teknologien. Ansvaret for disse vurderingene må ikke skyves over på hver enkelt ansatt, særlig hvis krav og føringer kommer i konflikt med etikk, juss, personvern eller sikkerhet. Innføring av KI er et eksempel på en slik problemstilling, hvor systemenes etterprøvbarhet, egnethet og sikkerhet må nøye

vurderes opp mot politiske målsetninger om bruk. Ansvaret for risikoen ved innføring av disse systemene kan ikke ligge på hver enkelt ansatt alene, og er noe arbeidsgiver må ta ansvar for.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.143 fra NTL Universitetet i Oslo

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 473 - 474

Avsnitt om KI

Stryke og erstatte med nytt avsnitt: "Økt bruk av KI preger forvaltningen og arbeidslivet, og fører med seg en rekke faglige, sosiale og miljømessige utfordringer. Økt bruk og effektivisering kan ikke være et mål alene. Bruken må følge relevant lovverk, etablert praksis og normer for god forvaltningspraksis, personvern og datasikkerhet. Virksomhetene må foreta etiske avveiinger og risikovurderinger for bruk av KI. Herunder vurderinger rundt miljøbelastning, ulegitimert bruk av andres åndsverk og selskapenes øvrige virksomhet. NTL skal jobbe for at de tillitsvalgtes medbestemmelse for utvikling, innføring og bruk av KI styrkes. KI-systemer skal bare kunne trenes eller optimaliseres med ansattes arbeid når det foregår i et lukket miljø, og hvis dataen eller modellen ikke blir tilgjengelige utenfor virksomheten. At systemene trenes eller optimaliseres ved hjelp av ansattes arbeid skal ikke føre til overflødighet for ansatte, men kan brukes for å optimalisere for ansatte i samråd med dem"

Begrunnelse: NTL trenger poltikk om medbestemmelse og KI

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.144 fra NTL Veg

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 486

Nytt kapitel: 3.4 Kunstig intelligens og demokratisk styring

NTL mener at fagbevegelsen må sitte i førersetet for utvikling, innføring og bruk av kunstig intelligens i offentlig sektor. KI kan ikke overlates til arbeidsgivers styringsrett alene. Teknologien griper direkte inn i organiseringen av
arbeid, innholdet i arbeidsoppgaver og maktforholdene i arbeidslivet, og må
derfor behandles som et arbeidslivs- og omstillingsspørsmål.

En ansvarlig KI-politikk forutsetter aktivt faglig eierskap, reell medbestemmelse
og tydelige rammer for bruk.

Utvikling og bruk av KI skal være underlagt demokratisk styring, åpenhet og medbestemmelse i tråd med Hovedavtalen. Tillitsvalgte skal involveres tidlig i prosessene, før valg av løsninger og før teknologiske føringer er lagt. NTL aksepterer ikke bruk av KI som erstatter menneskelig ansvar og faglig skjønn, eller som brukes til automatisert kontroll, overvåking eller rangering av ansatte.

Kunstig intelligens skal brukes til å støtte ansatte i deres arbeid, redusere belastning
og frigjøre tid til kjerneoppgaver. Endringer i arbeidsoppgaver som følge av KI-bruk skal
skje innenfor trygge og forutsigbare rammer og følges av nødvendig kompetanseutvikling

i arbeidstiden. KI må ikke føre til økt arbeidspress eller svekket arbeidsmiljø.
KI er også en del av det digitale trusselbildet og må sees i sammenheng med digital sikkerhet og samfunnsberedskap.

Offentlige virksomheter som forvalter kritiske samfunnsfunksjoner må ha kontroll over egne data, systemer og KI-løsninger. NTL mener at utvikling og bruk av KI i offentlig sektor som hovedregel skal skje i offentlig regi, og at offentlige data og digitale løsninger skal forvaltes under demokratisk kontroll til beste for samfunnet.

Begrunnelse: Kunstig intelligens (KI) vil i økende grad prege offentlig sektor og arbeidslivet. Teknologien vil bli tatt i bruk uavhengig av motstand, og nettopp derfor er det avgjørende at utvikling og bruk av KI skjer under demokratisk styring og på fellesskapets premisser. NTL kan ikke møte denne utviklingen med et generelt nei. En passiv holdning vil i praksis innebære at arbeidsgiver og leverandørmarkedet alene definerer hvordan KI tas i bruk og hvilke konsekvenser det får for ansatte og innbyggere.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.145 fra NTL Riksrevisjonen

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 486

Kunstig intelligens

NTL skal være en tydelig stemme i den offentlige debatten om hva vi skal bruke kunstig intelligens til, og hvordan vi skal ivareta viktige etiske prinsipper. For at ansatte skal kunne ha reell medbestemmelse på arbeidsplassen, må fagforeningene sammen med forbundet være med på å sette de overordnede rammene, i tråd med intensjonen i hovedavtalen.

Begrunnelse: PHP bør inneholde noe om kunstig intelligens, etiske prinsipper og medbestemmelse.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.146 fra NTL Stortinget

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 487

Legge til nytt delkapittel – 3.4 Kunstig intelligens

Legge til nytt delkapittel – 3.4 Kunstig intelligens: De senere årene har generativ kunstig intelligens og store språkmodeller blitt en større del av samfunnsbildet. I regjeringens digitaliseringsstrategi har Norge som mål å bli best av OECD-landene når det gjelder offentlig digitalisering, en prosess som vil inkludere kunstig intelligens og datadeling. Mange virksomheter i Norge benytter nå KI-verktøy, men utviklingen på området går raskere enn at lover, forskrifter og retningslinjer kan holde tritt.
Det er viktig at Norge følger med i den digitale utviklingen, herunder framskrittene på KI-feltet, men innføring av KI på arbeidsplasser må ikke gå på bekostning av verken informasjonssikkerhet, faglig kvalitet, klima og miljø eller arbeidstakeres trygghet og medbestemmelsesrett.

KI som arbeidsverktøy er ikke en erstatning for fagkompetanse eller arbeidserfaring. En maskinlært språkmodell vil ikke kunne konkurrere med ansattes kreativitet, kunnskap og kompetanse. Reell medbestemmelse, tidlig planlegging og kompetanseheving er forutsetninger for at KI skal kunne ha en positiv virkning og fungere som et effektiviseringsverktøy.

Bruk av KI i arbeid offentlig sektor kan medføre betydelige sikkerhetsrisikoer. Språkmodeller trenes på alt materiale de mates med. Konfidensiell og gradert informasjon vil også bli videreført om dette limes inn i en språkmodell, og man har ikke kontroll på hvor disse dataene lagres eller prosesseres. Om KI skal benyttes i arbeidet, må arbeidsgiver utarbeide tydelige og faglig forankrede retningslinjer for forsvarlig bruk.

KI-datasentre opptar store landmasser, og det brukes store mengder vann, energi og mineraler for å holde serverne i drift. Norske arbeidsgivere skal ikke oppfordre til unødvendig bruk som vil føre til en ytterligere belastning på miljøet. Bruk av KI må være kunnskapsbasert og ha en påviselig, kvantifiserbar og reell gevinst.

Norske virksomheter bruker i større og større grad KI-verktøy til å lage egne illustrasjoner eller bildemateriell istedenfor å benytte seg av tjenestene til illustratører, fotografer og kunstnere. NTL mener at norske virksomheter ikke skal bruke KI som metode for innsparing og heller betale ekte mennesker for ekte arbeid.

Begrunnelse: KI endrer allerede arbeidslivet kraftig, skaper nye kompetansekrav og kan føre til både omstilling og risiko for personvern, overvåkning og diskriminering. Regjeringen satser tungt på KI i offentlig sektor, og etableringen av KI i norsk arbeidsliv viser at teknologien blir en sentral del av statlig styring og tjenesteutvikling. NTL trenger en tydelig politikk rundt etisk bruk, medbestemmelse og kompetanseheving

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.147

5.147 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 487

Kunstig intelligens i offentlig sektor

Tillegg 3.4 Kunstig intelligens (KI) i offentlig sektor. Kunstig intelligens (KI) blir tatt i bruk i forvaltningen og arbeidslivet for øvrig. Innføringen kan gi muligheter for effektivisering og forbedring, men kan føre til utfordringer for faglige rettigheter, arbeidsmiljø og innbyggernes rettssikkerhet. Innføring av KI-systemer må ikke bli et mål i seg selv, men løse konkrete oppgaver på en etisk forsvarlig og sikker måte. Bruken må være i tråd med lov, normer for god forvaltningspraksis, personvern og datasikkerhet. Teknologien har potensial til å gripe direkte inn i organiseringen av arbeid, arbeidsoppgavene og maktforholdet i arbeidslivet og må derfor behandles som et arbeidslivs- og omstillingsspørsmål. Fagbevegelsen må derfor ha reell medbestemmelse over hvordan KI benyttes.

Tillitsvalgte må involveres tidlig i prosessene, før valg av løsninger og før teknologiske føringer er foretatt. Arbeidsgiver må sørge for at ansatte får nødvendig kompetanse til å bruke verktøyene på forsvarlig måte. NTL aksepterer ikke bruk av KI som erstatter menneskelig ansvar og faglig skjønn, eller som brukes til automatisert

kontroll, overvåking eller rangering av ansatte. NTL mener at utvikling og bruk av KI i offentlig sektor skal skje i offentlig regi.

Begrunnelse: Forslaget ivaretar delvis innkomne forslag om KI. De innkomne forslagene oversendes til uttalelser.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.148 fra NTL Riksrevisjonen

Tiltres ikke

Linjenummer: 490

Klima og miljø, tilleggsforslag

Klimakrisen øker i omfang, konsekvensene merker vi allerede, også her hjemme. Det haster å få på plass tiltak og faktiske kutt som gjør Norge i stand til å nå målet om 55 prosent utslippskutt innen 2030, og å være et reelt nullutslippssamfunn i 2050. Klima og miljøomstillingen er nødvendig og vil stille oss ovenfor store omstillinger både i arbeidslivet og samfunnet. Skal vi lykkes med omstillingen er det nødvendig med en sterk stat og et godt sikkerhetsnett. NTL skal være en tydelig stemme for bærekraft og klimavennlig politikk og skal benytte naturlige arenaer til å løfte temaet. NTL skal arbeide for å sette miljø og klima høyere opp på agendaen i samfunnsdebatten og utfordre arbeidsgivere til å gjøre forbedringer. Det kan innebære å lage et klimabudsjett, klimaregnskap og tilhørende strategier og tiltaksplan for å kutte utslipp. I tillegg skal vi internt i NTL rette oppmerksomhet mot klima og miljø i våre egne aktiviteter. Det kan innebære å bestille mer vegetar og vegansk mat til møter, som vil bidra til et lavere klimafotavtrykk.

Begrunnelse: Tilleggforslag

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Forslaget tilfører ikke noe nytt til kapitlet eller til NTLs politikk.

5.149 fra NTL Universitetet i Oslo

Tiltres ikke

Linjenummer: 490

Mellomtittel

Legge til overskrift: 4.1 Overordnede mål for klima og bærekraft

Begrunnelse: Mellomtitler skaper mer struktur i kapittelet

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Nye underoverskrifter krever en større omstrukturering av hele kapitlet

5.150 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 494

Klimaparagrafen

Legge til etter "...Parisavtalen målsetninger": og staten må etterleve sine forpliktelser etter Klimaparagrafen.

Begrunnelse: Klimaparagrafen skal og bør forplikte Norge i mye større grad enn det gjør nå. Rettsakene viser Grunnloven aktivt i kampen for å bevare naturen vår.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.151 fra Forbundsstyret Tiltres

Tillegg til forslag 5.150

Legg til "i Grunnloven" etter Klimaparagrafen.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.152 fra NTL Universitetet i Oslo Ivaretatt

Linjenummer: 494

Mangfold på land og under vann

Legge til/skrive om: Bevaring av natur- og biologisk mangfold på land og under vann, i tillegg til reduksjon av klimagassutslipp er overordnede ...

Begrunnelse: Viktig at vi presiserer hva vi skal bevare og inkluderer havet også.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.154

5.153 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres ikke

Linjenummer: 496

Mellomtittel

Legge til overskrift: 4.2 Offentlig sektor som motor i omstillingen

Begrunnelse: Mellomtitler gir kapittelet bedre struktur

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: mellomtitler krever en større omstrukturering av kapitlet.

5.154 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 496

Avsnitt om natur og naturvern

Legg inn nytt avsnitt: Staten må ta et større ansvar for å beskytte naturen blant annet ved å sikre at arealutbygging ikke fører til irreversibelt naturtap. Norge bør etterstrebe arealnøytralitet blant annet ved å utnytte eksisterende, grå arealer. Vernet av naturverdier, både på land og til havs, må være reelt. NTL krever derfor at terskelen for å oppheve vern blir betydelig høyere.

Begrunnelse: Ivaretar delvis forslagene 5.152 fra NTL UiO, 5.156 fra NTL NTNU, 5.157 fra NTL NTNU, 5.160 fra NTL UiO, 5.173 fra NTL UNG

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.155 fra NTL Design og arkitektur Norge

Tiltres

Linjenummer: 499 - 501

Offentlig sektor som oppdragsgiver

Setningen som starter midt på linje 499 endres til «Som oppdragsgiver skal offentlig sektor innrette sin anskaffelsespraksis slik at den fremmer nyskapende løsninger for null- og lavutslipp og sirkulærøkonomi, samt unngår helse- og miljøfarlige stoffer.»

Begrunnelse: Det skjer veldig mye nyskaping på dette området i næringslivet i Norge i dag (og internasjonalt) så viktig å ta en posisjon på å styrke satsning på nyskaping og innovasjon gjennom for eksempel virkemiddelapparatet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.156 fra NTL NTNU

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 502

Legge til ny setning

Legge til: Nye offentlige bygg bør være energipositive og bidra aktivt til utslippsreduksjoner gjennom hele livsløpet. Norge bør etterstrebe arealnøytralitet ved å bedre utnytte eksiterende grå arealer.

Begrunnelse: (Intensjonen i første setning er egentlig også at nye bygg i høyere grad bør være selvforsynte på energi.) Dette handler om å begrense behovet for nedbygging av natur for å sikre energibehov, og beredskapssammenheng bidrar det til økt sikkerhet dersom det skulle bli problemer med strømnettet. I tillegg tydeliggjør dette at nye bygg ikke skal gå på bekostning av grøntarealer.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.154

5.157 fra NTL NTNU

Ivaretatt

Linjenummer: 503

Legge til tekst etter linje 503:

Det bør settes begrensninger på nedbygging av natur. Kommunene bør ikke alene ha hovedansvaret for plan- og bygningsloven. De store variasjonene i kapasitet, kompetanse og lokalt press gjør at miljøhensyn ikke ivaretas på en tilstrekkelig og ensartet måte. Vernet av natur må være reelt, NTL krever at terskelen for å oppheve vern blir betydelig høyere enn i dag. Oppheving av vern skal være demokratisk forankret i befolkningen, og næringshensyn kan ikke overgå miljømessige hensyn. Irreversibelt naturtap skal ikke aksepteres

Begrunnelse: Begrunnelse: Kapitlet har veldig lite tekst ang naturtap. Det er bedre å benytte seg av grå arealer enn å tape enda mer natur. NTL kan ikke akseptere irreversibelt naturtap. I lys av de siste års avsløringer har vi sett at lokalpolitikere ikke alene er i stand til å verne vår felles natur. Vi må stramme inn slik at ansvaret for dette ikke ligger på dem alene. Samtidig har flere regjeringer satt vern av natur til side de siste årene. Det viser at kampen mot naturtap må følges opp på alle forvaltningsnivå

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.154

5.158 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 508 - 509

Kollektivtransport og sykkelvei

Endring: NTL ønsker en kraftfull satsing på miljøvennlig kollektivtransport i hele landet, og at utbygging av trygge og sammenhengende gang- og sykkelveier prioriteres.

Begrunnelse: Kortere forslag som ivaretar forslag 5.159 fra NTL Veg

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.159 fra NTL Veg

Ivaretatt

Linjenummer: 509 - 510

Endring på linje 509-510

«NTL ønsker en omfattende utbygging og opprusting av miljøvennlig kollektivtrafikk, også utenfor byområdene» Endres til «NTL ønsker en kraftfull satsing på miljøvennlig kollektivtransport i hele landet, og vil prioritere utbygging av trygge og sammenhengende gang og sykkelveier som gjør det enklere å velge bort bilen».

Begrunnelse: Gode gang- og sykkelvegar er ein måte å få folk til å velgje miljø- og helsevenlege alternativ til bilkøyring.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.158

5.160 fra NTL Universitetet i Oslo Ivaretatt

Linjenummer: 509

Arealutbygging

Legge til etter "også utenfor byområdene.": Staten må ta et større ansvar for å beskytte naturen vår, arealutbygging skal ikke gå på bekostning av naturmangfoldet.

Begrunnelse: Kommunene har for lite ressurser til å si nei til utbygging som skader naturmangfoldet, f.eks utbygging av hyttefelt. Staten må derfor ta et større ansvar slik at det ikke er den enkeltes kommunens økonomiske situasjon som legger føringer.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.154

5.161 fra NTL Ung Tiltres

Linjenummer: 510

Tilleggsforslag jernbane

Legge inn ny setning på linje 510: … framfor økonomi når det gjelder jobbreiser. Jernbanenettverket må forlenges og oppgraderes, med fokus på nye prosjekter som har færrest negative konsekvenser på klima, natur og urfolk. Utbygging av jernbanenettet …

Begrunnelse: Av hensyn til mer klimavennlige reiser og bedre beredskap har vi behov for nye jernbanestrekninger og oppgraderinger av eksisterende jernbanenett.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.162 fra NTL Design og arkitektur Norge Tiltres

Linjenummer: 510 - 511

Samferdsel

Setningen som starter midt på linje 510 endres til «Utbygging av jernbanenettet, opprettholdelse av kortbanenettet og satsning på el-flyutvikling og infrastruktur for elektrisk lading er avgjørende for bosetting og næringsliv i nord.»

Begrunnelse: Jernbanen er kun en av flere miljøvennlige gods-og kollektive transportmidler som er viktig for næringsutvikling og bosetting i nord. Det gjelder selvsagt også for hele landet. Norge er verdensledende i satsingen på elfly, med mål om første kommersielle rute innen 2026-2028 og full elektrifisering av innenriks luftfart innen 2040. Avinor etablerer nå ladeinfrastruktur for elfly på Sola og Flesland, og en første testflyvning (frakt) med BETA Technologies ALIA er planlagt i 2025 (NTB). Se også tiln Norske El-fly Group, nå Noemi Airspace, verdens første helelektriske sjøfly. Flere norske kommuner har opprettet dialog med de og tilbakemeldingen er at dette kan være redningen for de. Noemi Airspace har også landet stor amerikansk kontrakt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.163 fra NTL Design og arkitektur Norge Tiltres

Linjenummer: 511

Nord-Norgebanen

Setningen «Nord-Norgebanen må bygges» strykes, eventuelt endres må til bør.

Begrunnelse: Se forslag 5.162

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.164 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 511

Stryke setning

Stryke setningen "Nord-Norgebanen må bygges"

Begrunnelse: Utbyggingen er ikke klimavennlig og vil være ødeleggende for mye natur.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.165 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres ikke

Linjenummer: 512

Mellomtittel

Legge til overskrift 4.3 Internasjonalt samarbeid og solidaritet

Begrunnelse: Forslaget om ny overskrift her må også sees i sammenheng med forslag om å flytte opp avsnitt på linje 526

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Krever større omstrukturering/omskriving av kapitlet

5.166 fra NTL Design og arkitektur Norge Tiltres

Linjenummer: 514

Det globale sør

Bytte ut begrepet utviklingsland med begrepet det globale sør.

Begrunnelse: Det globale sør (eventuelt lav- og mellominntektsland) erstatter ordet utviklingsland. Det er et mer korrekt og mest benyttet begrep i dag enn ‘utviklingsland’.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.167 fra NTL Universitetet i Oslo

Tiltres ikke

Linjenummer: 516

Mellomtittel

Legge til overskrift 4.4 Rettferdig omstilling

Begrunnelse: Mellomtitler gir kapittelet bedre struktur

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Krever større omstrukturering av kapitlet

5.168 fra NTL Naturvernforbundet

Tiltres delvis

Linjenummer: 517 - 518

Nedtrapping av olje- og gassvirksomhet

Eksisterende tekst «Av hensyn til klimaendringer må en rettferdig omstilling av olje- og gassnæringen planlegges med mål om en framtidig utfasing av fossile ressurser.» erstattes med «For å ta Norges klimaansvar på alvor må norsk olje- og gassvirksomhet trappes ned med mål om en framtidig utfasing av fossile ressurser. En plan for utfasing må være basert på rettferdig omstilling for arbeidstakere og lokalsamfunn.»

Begrunnelse: Rettferdig omstilling for folk i petroleumsnæringa og leverandørindustrien er viktig å ta med når vi snakker om utfasing. Viktig at folk har andre jobber å gå til.

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis

Begrunnelse: Tiltres delvis, i første setning tas "framtidig" ut, og ellers tiltres forslaget. Rettferdig omstilling for folk i petroleumsnæringa og leverandørindustrien er viktig. Skal ikke omstille folk til arbeidsledighet.

5.169 fra NTL NTNU

Tiltres

Linjenummer: 518

Strykningsforslag

Stryk ordet "framtidig"

Begrunnelse: Mer fremoverlent og forpliktende, vi krever handling nå.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

Begrunnelse: Mer fremoverlent og forpliktende

5.170 fra NTL Ung

Tiltres

Linjenummer: 518

Strykningsforslag

Stryke ordet «framtidig».

Begrunnelse: Setningen er passiv, vi må være mer fremoverlent og kreve at endringen begynner allerede nå.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.171 fra NTL Design og arkitektur Norge:

Tiltres

Linjenummer: 518

Få inn iskantsonen etter Senja

Begrunnelse: Iskantsonen er et spesielt sårbart område og bør nevnes på lik linje med Loften, Vesterålen og Senja. Det begrenser ikke nåværende produksjon og der det er gitt tillatelser, men områdemessig forholder det seg til hva som er miljøfaglig forsvarlig (ref. risiko ved ulykker mm).

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.172 fra NTL Universitetet i Oslo

Tiltres

Linjenummer: 520

Gruvedrift på dyphavet

Legge til etter "norsk sokkel ":, eller gruvedrift på dyphavet.

Begrunnelse: Vi trenger dyphavet for karbonfangst, gruvedrift der vil skade alle fjordene våre. Argumentet er ofte mineraler, men vi kan heller gjenvinne mineraler som allerede forekommer av gruvedrift på land.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.173 fra NTL Ung

Ivaretatt

Linjenummer: 521

Tilleggsforslag arealnøytralitet

Legge inn nytt avsnitt på linje 521: Norge bør etterstrebe arealnøytralitet ved å blant annet bedre utnytte eksiterende grå arealer. Det bør settes begrensninger på nedbygging av natur. Kommunene bør ikke alene ha hovedansvaret for plan- og bygningsloven. De store variasjonene i kapasitet, kompetanse og lokalt press gjør at miljøhensyn ikke ivaretas på en tilstrekkelig og ensartet måte. Vernet av natur må være reelt, NTL krever at terskelen for å oppheve vern blir betydelig høyere enn i dag. Oppheving av vern skal være demokratisk forankret i befolkningen, og næringshensyn kan ikke overgå miljømessige hensyn. Irreversibelt naturtap skal ikke aksepteres.

Begrunnelse: Det er bedre å benytte seg av grå arealer enn å tape enda mer natur. NTL kan ikke akseptere irreversibelt naturtap. I lys av de siste års avsløringer har vi sett at lokalpolitikere ikke alene er i stand til å verne vår felles natur. Vi må stramme inn slik at ansvaret for dette ikke ligger på dem alene. Samtidig har flere regjeringer satt vern av natur til side de siste årene. Det viser at kampen mot naturtap må følges opp på alle forvaltningsnivå.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.154

5.174 fra NTL Design og arkitektur Norge Tiltres delvis

Linjenummer: 526 - 527

Plastopprydding

Første setning i avsnittet endres til «Norge bør være i front på opprydning av plast og begrense utslippene av mikroplast til hav og elveleier.». Hele avsnittet flyttes til linje 515.

Begrunnelse: Spisse setningen, og tydeliggjøre at plastopprydning er allerede pågående arbeid samt at elveleier er transportårer til havet og bør inkluderes. Vi flytter begge setninger opp til internasjonalt samarbeid for det er hva dette krever og hvor Norge kan bidra.

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis

Begrunnelse: Støtter tillegget om elveleier, men dette handler om ting som skal skje i Norge (være i front), så bør beholde opprinnelig plassering

5.175 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres ikke

Linjenummer: 526 - 528

Flytte avsnitt

Flytte avsnittet opp til linje 516

Begrunnelse: Slik at avsnittet henger sammen med argumenter om å ha et globalt perspektiv

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Handler også om ting vi skal gjøre hjemme, så kan stå der det står.

5.176 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 527 - 528

Legge til nye setninger linje 527.

For å jobbe for et bedre miljø bør Norge være i front for å starte opprydning av plast og begrense utslippet av mikroplast i havet. Dumping av avfall som forringer det biologiske mangfoldet i havet bør derfor heller ikke tillates. Oppdrettsnæringen må stå til ansvar for dyrevelferden i sine anlegg og deres påvirkning på det marine økosystemet. Norge skal jobbe aktivt for at alle lands militære utslipp telles med i de nasjonale klima- og miljøregnskapene.

Begrunnelse: Setningen ble stående veldig alene og uten kontekst. Å legge til denne teksten bidrar både til en bedre tekst og styrker NTLs politikk på biologisk mangfold og marine økosystem.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.177 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres ikke

Linjenummer: 529

Mellomtittel

Legge til overskrift 4.5 Grønn næringspolitikk, energipolitikk og forskning

Begrunnelse: Mellomtitler gir bedre struktur

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Krever en større omstrukturering av kapitlet

5.178 fra NTL Ung Tiltres

Linjenummer: 533

Tilleggsforslag plan for omstilling

Legge inn nye setninger i slutten av avsnittet på linje 533: … grønne næringer som på sikt vil bli lønnsomme. NTL krever en forpliktende plan for omstillingen som sikrer at vi klarer å kutte utslipp samtidig som målet om full sysselsetting kan nås. Det er kun en fullstendig plan som vil sikre at vi lykkes med en fullskala grønn omstilling av hele samfunnet i alle sektorer.

Begrunnelse: Vi vet alle at skal vi lykkes med den fullskala grønne omstillingen av samfunnet må vi ha en forpliktende plan som tar for seg hele samfunnet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.179 fra NTL Design og arkitektur Norge Tiltres delvis

Linjenummer: 538

Forskning og design

«forskning, design,» legges til, så setninga blir «Myndighetene må ta en aktiv rolle i omstillingen og legge til rette for forskning, design, innovasjon og næringsutvikling.»

Begrunnelse: Fokus på virkemidler for forskning og design er viktig i sammenheng med innovasjon og næringsutvikling knyttet til null- og lavutslipp og sirkulærøkonomi

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis

Begrunnelse: Innstiller på å ta med forskning, men ikke design.

5.180 fra NTL Ung

Tiltres

Linjenummer: 540

Tilleggsforslag urfolks rettigheter

Legge inn ny setning i slutten av avsnittet på linje 540:… samiske næringer og interesser. Staten og statlige selskapers klimaprosjekter skal ikke gå på bekostning av urfolks menneskerettigheter slik som retten til kulturutøvelse, verken i Norge eller i utlandet.

Begrunnelse: Det er viktig at prosjektet som skal løse klimakrisen ikke skaper nye problemer og utfordringer. Vi løser ikke energikrisen med å ødelegge urfolks rett til kulturutøvelse, vi må ta lærdom av tidligere tider og klare å tenke langs flere linjer samtidig.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 5 stemmer)

5.181 fra NTL Sentralforvaltningen

Tiltres

Linjenummer: 540

Samisk

kap 4, linje 540 endrast til "..samisk kultur, samfunns- og næringsliv."

Begrunnelse: Språklig forbedring

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.182 fra NTL Sentralforvaltningen

Tiltres ikke

Linjenummer: 540

Samiske interesser

NTL Design og arkitektur Norge: Interesser endres til kulturutøvelse.

Begrunnelse: Språklig presisering og modernisering. Interesser er vagt

Landsforeningens innstilling: Tiltres ikke

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Støtter i stedet forslag 5.181

5.183 fra NTL Forskningsinstitutter

Tiltres delvis

Linjenummer: 542 - 545

Grønn omstilling

Dagens PHP, linje 542-545: NTL krever minst 100 000 nye arbeidsplasser, for eksempel innen batteriproduksjon, havvind, hydrogen, karbonfangst og -lagring, prosessindustri og skog- og trenæringen. Når staten bidrar med kapital til næringsutvikling, må det være en forutsetning at de nye jobbene fører til store utslippskutt. Endre til: NTL krever minst 100 000 nye arbeidsplasser til erstatning for arbeidsplasser i forurensende næringer som vil bli faset ut. Når staten bidrar med kapital til næringsutvikling, må det være en forutsetning at de nye

jobbene fører til store utslippskutt eller bidrar til den grønne omstillingen. Alle jobber som ikke forurenser er klimajobber.

Begrunnelse: Grønn omstilling handler først og fremst om å begrense klimaskadelig aktivitet, ikke hva slags aktivitet som erstatter denne. NTL har ingen interesser knyttet til noen av de næringene som er nevnt i dagens tekst. Tvert imot har vi interesse av at eventuell bruk av skattepenger til næringsstøtte vurderes kritisk slik at dette ikke går på bekostning av offentlige tjenester. Vi bør derfor være forsiktige med å peke på enkeltnæringer.

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis

Begrunnelse: Støtter forslaget. Det viktigste er at det kommer nye arbeidsplasser, og det å peke på enkeltnæringer kan fort skaffe problemer. Den siste setningen i forslaget blir hengende i lufta og tas ikke inn

5.184 fra NTL Sentralforvaltningen Tiltres ikke

Linjenummer: 542 - 543

Nye punkter

«manufactering, maritim industri» legges til i opplistingen, så fullstendig setning blir «NTL krever minst 100 000 nye arbeidsplasser, for eksempel innen batteriproduksjon, havvind, hydrogen, karbonfangst og -lagring, prosessindustri, manufactering, maritim industri og skog- og trenæringen.»

Begrunnelse: Både manufactering og maritim industri er essensielle næringer for å få til grønn omstilling. Når man lister opp fem av åtte næringer av regjeringens veikart for grønn omstilling så må man ikke utelukke av de viktigste som bygger oppunder fokusområder nevnt gjennom hele kapittelet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Denne oppramsingen forsvinner dersom innstillingen på forslag 5.183 fra NTL forskningsinstitutter vedtas

5.185 fra NTL Forskningsinstitutter Tiltres

Linjenummer: 553 - 556

Eierskap til naturresurser og infrastruktur

Dagens PHP, linje 553-556: Norges naturressurser og infrastruktur må eies og forvaltes av det offentlige. Strøm er et grunnleggende behov for både innbyggere og industri, og staten må sikre forutsetninger for at det grønne skiftet kan realiseres. Det kan ikke eksporteres kraft på bekostning av forsyningssikkerheten og en viss forutsigbarhet for pris for både husholdninger og bedrifter. Endre til: Norges naturressurser og infrastruktur må eies og forvaltes av det offentlige, til størst mulig nytte for fellesskapet. Strøm er en knapp ressurs som må utnyttes effektivt. Strømstøtteordninger bør utformes slik at de stimulerer til energisparing, samtidig som en sikrer økonomien til husholdningene. Kraftutveksling med nabolandene våre bidrar til inntekter til det offentlige, effektiv utnyttelse av ressursene og omstilling og utslippskutt også utenfor Norges grenser.

Begrunnelse: Klimautvalget 2050 peker på at hvis klimamålene skal nås, må knappe ressurser utnyttes effektivt på tvers av sektorer. Strømstøtteordninger som Norgespris trekker i motsatt retning, ved at de stimulerer til å bruke mer strøm når knappheten er størst. Det er mulig å trygge husholdningenes økonomi på andre måter. Å begrense kraftsamarbeidet med andre land er både dumt for oss selv og et dårlig signal å sende i en tder europeiske land prøver å omstille seg vekk fra avhengighet av russisk gass. NTL bør skue mer mot El og IT-forbundet enn industriforbundene i disse spørsmålene.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

Begrunnelse: Det er viktig med fokus på energisparing.

5.186 fra NTL Ung

Tiltres ikke

Linjenummer: 553 - 555

Tilleggsforslag strømpriser

Endre setningen i linje 553-555: Strøm er et grunnleggende behov for både innbyggere og industri, og staten må sikre forutsetninger for at det grønne skiftet kan realiseres, med forutsigbare, konkurransedyktige og lave strømpriser.

Begrunnelse: Det er det offentliges ansvar å sikre innbyggerne og industrien forutsigbare og lave strømpriser. Skal vi lykkes med omstillinga må befolkningen og industrien oppleve at politikken står på lag og støtte overgangen til nullutslippssamfunnet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke (mot 16 stemmer)

Begrunnelse: Det er vel så viktig med energisparing og enøk.

5.187 fra NTL UIT Norges arktiske universitet

Linjenummer: 553 - 554

Begrunnelse for nasjonal kontroll over naturressurser

Legg til etter "… og forvaltes av det offentlige": "Dette er viktig for å sikre nasjonal kontroll, langsiktig verdiskaping og en bærekraftig forvaltning av landets naturressurser."

Begrunnelse: Forsterke betydningen av offentlig eierskap og demokratisk kontroll over Norges naturressurser. Kraftressurser og andre naturgitte verdier må forvaltes slik at verdiskapingen kommer hele samfunnet til gode, og at hensynet til langsiktig og bærekraftig forvaltning ivaretas. I lys av økende debatt om eierskap i energisektoren og større innslag av utenlandske aktører, er det viktig å tydeliggjøre behovet for nasjonal kontroll og en forvaltning som sikrer fellesskapets interesser også for framtidige generasjoner.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.185

5.188 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres delvis

Linjenummer: 555

Elektrifisering av sokkelen

Ny setning etter "... kan realiseres": NTL støtter derfor ikke en elektrifisering av sokkelen, men heller en utfasing av oljen.

Begrunnelse: Elektrifisering av sokkelen vil gi husholdninger høyere regninger, og forlenge veien mot et mer klimavennlig samfunn. Dette er greenwashing av Equinor.

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis

Begrunnelse: Tiltres delvis (første del) - utfasing dekkes av eksisterende tekst. Må også få ny plassering fordi sammenhengen blir endret av andre forslag

5.189 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 556

Etablering av datasentre

ny setning: "Etablering av kraftkrevende datasentre må reguleres slik at kraftressurser og natur forvaltes ansvarlig, og at virksomheten gir reell samfunnsnytte og varige arbeidsplasser i Norge. Kraftressurser bør ikke brukes til virksomhet som i praksis innebærer eksport av kraft uten tilsvarende verdiskaping i Norge."

Begrunnelse: Etablering av store datasentre kan innebære svært høyt kraftforbruk, samtidig som sysselsettingseffekten ofte er begrenset. Når virksomheten i liten grad skaper arbeidsplasser eller verdiskaping i Norge, kan bruken av norsk kraft i praksis ligne på eksport av kraft til utlandet. I en situasjon der kraftressurser og naturarealer er under økende press, er det derfor viktig å tydeliggjøre at etablering av kraftkrevende datasentre må vurderes ut fra samfunnsnytte, naturinngrep og verdiskaping i Norge. Presiseringen understreker at norske kraftressurser bør forvaltes slik at de bidrar til varige arbeidsplasser og verdiskaping i Norge.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.190 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres ikke

Linjenummer: 556

Utbygging av kraftnettet

ny setning: "Det må åpnes for at utviklingen kan skje i offentlig regi av lokale nettselskaper og så overføres til Statnett ved ferdigstillelse"

Begrunnelse: Statnett har ansvar for planlegging og utbygging av strømnettet, men dagens modell kan føre til forsinkelser, nedprioriteringer og for lav kapasitetsutbygging. Ved å åpne for at lokale nettselskaper kan stå for utbygging og finansiering, kan nødvendig kapasitet realiseres raskere. Ferdig utbygd nett kan deretter overføres til Statnett mot vederlag. Behovet er særlig tydelig i Troms og Finnmark, der det er et tydelig gap mellom meldt behov og planlagt kapasitetsutbygging. Dette kan få alvorlige konsekvenser for næringsutviklingen, blant annet ved at prosjekter som Grøtsund næringspark ikke lar seg realisere. Erfaringer fra

pilotprosjekter på Vestlandet viser at en slik modell er gjennomførbar. I tillegg vil det være mer kostnadseffektivt å bygge ut nå enn å utsette investeringene 5–10 år fram i tid.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Dette er en oppsplitting av ansvar som vi ikke kjenner konsekvensene av. Må heller sørge for at Statnett gjør jobben.

5.191 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres ikke

Linjenummer: 558

Mellomtittel

Legge til overskrift 4.6 Trygg omstilling gjennom samarbeid

Begrunnelse: Mellomtitler gir teksten bedre struktur

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Krever en større omstrukturering av hele kapitlet

5.192 fra NTL Universiteter og høgskoler Ivaretatt

Linjenummer: 567

Universitets- og høgskolesektorens rolle

Universiteter og høgskoler spiller en sentral rolle i totalberedskapen og sikkerhetspolitikken i Norge gjennom å utvikle kunnskap, styrke demokratiet og fremme samfunnskritisk refleksjon. NTL skal arbeide for sterke og uavhengige kunnskapsinstitusjoner med akademisk frihet og gode arbeidsvilkår.

Begrunnelse: En sterk UH-sektor er avgjørende for kunnskapsbasert samfunnsutvikling og et opplyst demokrati.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193

5.193 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 567 - 666

Helhetlig endringsforslag til hele kapittel 5.

Helhetlig endringsforslag til hele kapittelet, inklusive innstillingene på alle innkommende forslag til kapittelet:

5. HØYERE UTDANNING OG FORSKNING

5.1 Rammevilkår

Utdanning og forskning er grunnlaget for videreutvikling av demokrati og velferd. Lik rett til utdanning er et grunnleggende demokratisk prinsipp. Offentlig utdanning skal være gratis for alle. Overordnet styring og finansiering av utdannings- og forskningssektoren er et offentlig ansvar. Universitetene og høgskolene skal være demokratisk styrte statlige forvaltningsorgan. Universitetsdemokratiet må styrkes på alle nivåer. NTL mener at den

kollegiale styringen sikres best gjennom valgt ledelse. Ansatte og studenter må ha en avgjørende rolle i styringen av universiteter og høgskoler, og selv kunne velge styringsmodell. Finansiering av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter må støtte opp under den frie forskningen. NTL krever at mest mulig av finansieringen gis som basisbevilgning, på bekostning av den resultatbaserte delen. Det må sikres finansiering som er uavhengig av konkurranse og næringslivets prioriteringer. NTL krever at det med nye oppgaver følger friske midler. Offentlig finansierte forskningsinstitusjoner som universiteter og høgskoler, samt forskningsinstitutter, må være de største bidragsytere til forskning på vesentlige samfunnsoppgaver. NTL krever at bevilgende myndigheter bidrar til at Norges samlede forsknings- og utviklingsinnsats på sikt utgjør 3 prosent av BNP.

Forskningsinstituttene må gis grunnbevilgninger som er tilstrekkelige til å ivareta forskernes faglige utvikling. Forskningsinstituttene må finansieres slik at de er konkurransedyktige, med tilstrekkelig og forutsigbar finansiering. Arbeidsdelingen mellom utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter må være politisk styrt, og det må sikres at departementene og direktoratene ikke løser sine forskningsoppdrag gjennom private konsulentselskaper. En større andel av forskningsmidlene må kanaliseres direkte til institusjonene. Sterk vekt på resultatbasert finansiering skaper usunn konkurranse som hindrer samarbeid både mellom institusjoner og innen institusjoner. NTL krever at en større andel av midlene i Norges Forskningsråd går til forskning som er satt i gang av forskerne selv. Hovedregelen må være at vitenskapelige stillinger er delt mellom undervisning, forskning, utviklingsarbeid og formidling. Den individuelle forskningsretten må styrkes og den akademiske friheten må ivaretas både på universitetene og høgskolene og i instituttsektoren. Arbeidstid for vitenskapelige ansatte bør omfattes av kollektive arbeidstidsbestemmelser. NTL vil arbeide for å styrke rettighetene til midlertidig ansatte. Høyere yrkesfaglig utdanning er for lite utbygd og må i større grad gjøres likeverdig med annen høyere utdanning. Fagskole har en viktig rolle som selvstendig utdanningsvei og som tilbyder av etter- og videreutdanning.

5.2 Studenter og studentvelferd

Et godt læringsutbytte krever et helhetlig og inkluderende læringsmiljø som tar hensyn til faglige, sosiale og velferdsmessige forhold. Studentene skal sikres rett til medvirkning. Deres primære velferd, inkludert et trygt bomiljø, gode helse- og rådgivingstjenester, beredskapsbehov, sunn mat og et tilpasset barnehagetilbud, skal ivaretas av studentsamskipnadene. Studentene må sikres et billig og godt boligtilbud i tilknytting til studiestedet. For å få dette til må studentsamskipnadene bygge nye studentboliger, og rehabilitere eksisterende bygningsmasse slik at dekningsgrad på 20% under hver samskipnad, og minimum 30% dekningsgrad i pressområder definert av Husbanken. Tilsagn må også gis for å vedlikeholde allerede eksiterende studentboliger. Tilskuddsandelen settes til 49 prosent av kostnadsrammen, kostnadsrammene økes og indeksreguleres årlig også for gitte tilsagn. Kostnadsrammen og tilskuddsandelen skal være lik i hele landet. En gunstig studiefinansiering må sikre at alle har lik rett til utdanning, uavhengig av alder, kjønn, økonomi eller sosial situasjon. For å skape trygghet og forutsigbarhet må studiefinansieringen knyttes til grunnbeløpet i folketrygden. Å være student er fulltidsjobb. Det må være mulig å leve på studiestøtte fra Lånekassen. NTL krever en politisk styrt rente på studielån og studiestøtte på minst 2 G, der 70 prosent skal gis som stipend. NTL mener at all utdanning har verdi, og at omgjøring av stipend ikke skal knyttes til gjennomføring av en grad. Ubalanse mellom kjønnene på ulike studieretninger forsterker kjønnsdelingen av

arbeidsmarkedet. Tiltak for å motvirke denne ubalansen innen enkelte studieretninger, som for eksempel kjønnspoeng og kjønnskvotering ved opptak, er derfor positivt.

Begrunnelse: Det helthetlige endringsforslaget fra NTL NTNU og NTL UiO er lagt til grunn, og tatt med de endringene vi har gjort under de andre forslagene til kapitelet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres
Begrunnelse: Helhetlig endringsforslag med bakgrunn i forslag fra NTL NTNU og NTL UiO, samt de endringer som er gjort i tråd med de andre innkommende forslagene på kapitelet.

5.194 fra Landsstyret

Tiltres ikke

Tillegg til 5.193

Tilleggsforslag til 5.2 - omskrevet fra forbundsstyret (5.193): Legge til som avslutning under 5.2 Studenter og studentvelferd" NTL mener at studenter som nylig har fullført en bachelor- eller mastergrad, skal sikres økonomisk de første seks månedene gjennom en statlig ytelse, så lenge de ikke er i utdanning eller arbeid."

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke (mot 6 stemmer)

5.195 fra NTL NTNU

Ivaretatt

Linjenummer: 569 - 665

Erstatter kapitel 5. HØYERE UTDANNING OG FORSKNING
Utdanning og forskning er grunnlaget for videreutvikling av demokrati og velferd. Lik rett til utdanning er et grunnleggende demokratisk prinsipp. Offentlig utdanning skal være gratis for alle. Overordnet styring og finansiering av utdannings- og forskningssektoren er et offentlig ansvar. Universitetene og høgskolene skal være demokratisk styrte statlige forvaltningsorgan. Universitetsdemokratiet må styrkes på alle nivåer. NTL mener at den kollegiale styringen sikres best gjennom valgt ledelse. Ansatte og studenter må ha en avgjørende rolle i styringen av universiteter og høgskoler, og selv kunne velge styringsmodell. Finansiering av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter må støtte opp under den frie forskningen. En større del av finansieringen skal gis som basisbevilgning, på bekostning av den resultatbaserte delen. Det må sikres finansiering som er uavhengig av konkurranse og næringslivets prioriteringer. NTL krever at det med nye oppgaver følger friske midler. Offentlig finansierte forskningsinstitusjoner som universiteter og høgskoler, samt forskningsinstitutter, må være de største bidragsytere til forskning på vesentlige samfunnsoppgaver. Forskningsinstituttene må gis grunnbevilgninger som er tilstrekkelige til å ivareta forskernes faglige utvikling. Forskningsinstituttene må finansieres slik at de er konkurransedyktige, med tilstrekkelig og forutsigbarfinansiering. Arbeidsdelingen mellom utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter må være politisk styrt, og det må sikres at departementene og direktoratene ikke løser sine forskningsoppdrag gjennom private konsulentselskaper.

En større andel av forskningsmidlene må kanaliseres direkte til institusjonene. Sterk vekt på resultatbasert finansiering skaper usunn konkurranse som hindrer samarbeid både mellom institusjoner og innen institusjoner. NTL krever at en større andel av midlene i Norges

Forskningsråd går til forskning som er satt i gang av forskerne selv. Hovedregelen må være at vitenskapelige stillinger er delt mellom undervisning, forsknings-, utviklingsarbeid og formidling. Den individuelle forskningsretten må styrkes og den akademiske friheten må ivaretas både på universitetene og høgskolene og i instituttsektoren. Arbeidstid for vitenskapelige ansatte bør omfattes av kollektive arbeidstidsbestemmelser. NTL vil arbeide for å styrke rettighetene til midlertidig ansatte. Høyere yrkesfaglig utdanning er for lite utbygd og må i større grad gjøres likeverdig med annen høyere utdanning. Fagskole har en viktig rolle som selvstendig utdanning vei og som tilbyder av etter- og videreutdanning.

5.2 Studenter og studentvelferd.
Et godt læringsutbytte krever et helhetlig og inkluderende læringsmiljø som tar hensyn til faglige, sosiale og velferdsmessige forhold. Studentene skal sikres rett til medvirkning. Deres primære velferd, inkludert et trygt bomiljø, gode helse- og rådgivingstjenester, sunn mat og et tilpasset barnehagetilbud, skal ivaretas av studentsamskipnadene. Studentene må sikres et billig og godt boligtilbud i tilknytting til studiestedet. For å få dette til må studentsamskipnadene bygge minimum 3000 nye studentboliger per år for å møte det reelle behovet, kostnadsrammene økes og indeksreguleres årlig også for gitte tilsagn. Tilsagn må også gis for å vedlikeholde allerede eksiterende student-boliger. Tilskuddsandelen settes til 50 prosent av kostnadsrammen. Kostnadsrammen og tilskuddsandelen skal være lik i hele landet. En gunstig studiefinansiering må sikre at alle har lik rett til utdanning, uavhengig av alder, kjønn, økonomi eller sosial situasjon. For å skape trygghet og forutsigbarhet må studiefinansieringen knyttes til grunnbeløpet i folketrygden. Å være student er fulltidsjobb. Det må være mulig å leve på studiestøtte fra Lånekassen. NTL krever en politisk styrt rente på studielån og studiestøtte på minst 2 G, der 70 prosent skal gis som stipend. NTL mener at all utdanning har verdi, og at omgjøring av stipend ikke skal knyttes til gjennomføring av en grad. Ubalanse mellom kjønnene på ulike studieretninger forsterker kjønnsdelingen av arbeidsmarkedet. Tiltak for åmotvirke denne ubalansen innen enkelte studieretninger, som for eksempel kjønns- poeng og kjønnskvotering ved opptak, er derfor positivt.

Begrunnelse: Felles forslag med NTL UiO

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193

5.196 fra NTL Universitetet i Oslo Ivaretatt

Linjenummer: 569 - 665

Forslag til nytt kapittel 5. HØYERE UTDANNING OG FORSKNING

5. HØYERE UTDANNING OG FORSKNING
Utdanning og forskning er grunnlaget for videreutvikling av demokrati og velferd. Lik rett til utdanning er et grunnleggende demokratisk prinsipp. Offentlig utdanning skal være gratis for alle.

Overordnet styring og finansiering av utdannings- og forskningssektoren er et offentligansvar. Universitetene og høgskolene skal være demokratisk styrte statlige forvaltningsorgan. Universitetsdemokratiet må styrkes på alle nivåer. NTL mener at den kollegiale styringen sikres best gjennom valgt ledelse. Ansatte og studenter må ha en

avgjørende rolle i styringen av universiteter og høgskoler, og selv kunne velge styringsmodell.

Finansiering av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter må støtte opp under den frie forskningen. En større del av finansieringen skal gis som basisbevilgning, på bekostning av den resultatbaserte delen. Det må sikres finansiering som er uavhengig av konkurranse og næringslivets prioriteringer. NTL krever at det med nye oppgaver følger friske midler. Offentlig finansierte forskningsinstitusjoner som universiteter og høgskoler, samt forskningsinstitutter, må være de største bidragsytere til forskning på vesentlige samfunnsoppgaver. Forskningsinstituttene må gis grunnbevilgninger som er tilstrekkelige til å ivareta forskernes faglige utvikling. Forskningsinstituttene må finansieres slik at de er konkurransedyktige, med tilstrekkelig og forutsigbarfinansiering. Arbeidsdelingen mellom utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter må være politisk styrt, og det må sikres at departementene og direktoratene ikke løser sine forskningsoppdrag gjennom private konsulentselskaper.

En større andel av forskningsmidlene må kanaliseres direkte til institusjonene. Sterk vekt på resultatbasert finansiering skaper usunn konkurranse som hindrer samarbeid både mellom institusjoner og innen institusjoner. NTL krever at en større andel av midlene i Norges Forskningsråd går til forskning som er satt i gang av forskerne selv.

Hovedregelen må være at vitenskapelige stillinger er delt mellom undervisning, forsknings-, utviklingsarbeid og formidling. Den individuelle forskningsretten må styrkes og den akademiske friheten må ivaretas både på universitetene og høgskolene og i instituttsektoren. Arbeidstid for vitenskapelige ansatte bør omfattes av kollektive arbeidstidsbestemmelser. NTL vil arbeide for å styrke rettighetene til midlertidig ansatte. Høyere yrkesfaglig utdanning er for lite utbygd og må i større grad gjøres likeverdig med annen høyere utdanning. Fagskole har en viktig rolle som selvstendig utdanningsvei og som tilbyder av etter- og videreutdanning.

5.2 Studenter og studentvelferd

Et godt læringsutbytte krever et helhetlig og inkluderende læringsmiljø som tar hensyn til faglige, sosiale og velferdsmessige forhold. Studentene skal sikres rett til medvirkning. Deres primære velferd, inkludert et trygt bomiljø, gode helse- og rådgivingstjenester, sunn mat og et tilpasset barnehagetilbud, skal ivaretas av studentsamskipnadene. Studentene må sikres et billig og godt boligtilbud i tilknytting til studiestedet. For å få dette til må studentsamskipnadene bygge minimum 3000 nye studentboliger per år for å møte det reelle behovet, kostnadsrammene økes og indeksreguleres årlig også for gitte tilsagn. Tilsagn må også gis for å vedlikeholde allerede eksiterende studentboliger. Tilskuddsandelen settes til 50 prosent av kostnadsrammen. Kostnadsrammen og tilskuddsandelen skal være lik i hele landet.

En gunstig studiefinansiering må sikre at alle har lik rett til utdanning, uavhengig av alder, kjønn, økonomi eller sosial situasjon. For å skape trygghet og forutsigbarhet må studiefinansieringen knyttes til grunnbeløpet i folketrygden. Å være student er fulltidsjobb. Det må være mulig å leve på studiestøtte fra Lånekassen.

NTL krever en politisk styrt rente på studielån og studiestøtte på minst 2 G, der 70prosent skal gis som stipend. NTL mener at all utdanning har verdi, og at omgjøring av stipend ikke skal knyttes til gjennomføring av en grad. Ubalanse mellom kjønnene på ulike

studieretninger forsterker kjønnsdelingen av arbeidsmarkedet. Tiltak for åmotvirke denne ubalansen innen enkelte studieretninger, som for eksempel kjønns-poeng og kjønnskvotering ved opptak, er derfor positivt.

Begrunnelse: Forslaget korter betraktelig ned på dagens tekst, men ivaretar det som er særegent for denne sektoren sammenlignet med resten av staten. Og overordnet politikk og mål er ivaretatt, og detaljnivået fjernet.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193

5.197 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres ikke

Linjenummer: 586

Strykningsforslag

Fra og med «, på bekostning» på linje 585 fram til og med «…resultatbaserte delen.» på linje 586 strykes.

Begrunnelse: Altså en endring fra "NTL krever at en større del av finansieringen gis som basisbevilgning, på bekostning av den resultatbaserte delen. " til "NTL krever at mest mulig av finansieringen gis som basisbevilgning." Fra og med 2025 er 5 av 8 resultatbaserte indikatorer kuttet fra finansiering av universiteter og høgskoler. Dei resterande indikatorane går på studiepoengproduksjon, kandidatproduksjon og avlagte doktorgrader. Det er ikkje sikkert det er klokt å gå inn for å kutte dei siste tre resultatindikatorene, ettersom de er i «åpen ramme» (institusjonene konkurrerer ikkje om en lukka pott) og er meint å dimensjonera finansieringa etter behovet. Generelt er det også betre å seia kva me vil oppnå, og ikkje kva me vil endra. Då blir ikkje PHP så lett utdatert.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Vi krever styrking av basis, det impliserer mindre resultatbasert finansiering.

5.198 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 625

Beredskapsbehov studenter

Legge til beredskapsbehov under "trygt bomiljø, gode helse- og rådgivningstjenester, beredskapsbehov, sunn mat osv..."

Begrunnelse: Å sørge for egenberedskap som student i studentbolig er ikke verken økonomisk eller plassmessig realistisk.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193

5.199 fra NTL Ung Ivaretatt

Linjenummer: 628 - 630

Endringsforslag studentboliger
Endre setningen i linje 628-630: For å få dette til må det bygges og rehabiliteres studentboliger slik at man minimum har en dekningsgrad på 20% under hver ~~studentsamskipnadene bygge minimum 3000 nye studentboliger per år for å møte det reelle behovet, kostnadsrammene økes og indeksreguleres årlig også for gitte tilsagn~~.

Begrunnelse: Flere ungdomsforbund i LO og studentorganisasjoner står samlet i kravene om en ny politikk på studentbolig, der vi i stedet for å snakke om bygging av et visst antall per år, heller snakker om dekningsgrad per studentsamskipnad.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193

5.200 fra NTL Studentsamskipnadene Ivaretatt

Linjenummer: 631

Tilskuddsandel kostnadsramme studentboliger
Endringsforslag linje 631: Endre fra "Tilskuddsandelen settes til 50 prosent av kostnadsrammen." til "Tilskuddsandelen settes til 49 prosent av kostnadsrammen."

Begrunnelse: Hvis tilskuddsandelen blir 50 prosent vil dette medføre at dette blir en offentlig anskaffelse og det må ut på anbud. Med 49 prosent kan studentsamskipnadene bygge uten å måtte gå inn med anbud på lik linje med alle andre på markedet. Det sikrer fortsatt profittfri bygging av bærekraftige boliger. Alt overskudd går tilbake til studentene i form av mer og bedre studentvelferd.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193

5.201 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 636 - 637

Strykningsforslag
Fra og med «For å skape…» på linje 636 fram til og med «…i folketrygden.» på linje 637 strykes.

Begrunnelse: Ifm budsjettforhandlingene i Stortinget 2025 ble det vedtatt at studiestøtten skal knyttes til folketrygdens grunnbeløp. Setningen «For å skape trygghet og forutsigbarhet må studiefinansieringen knyttes til grunnbeløpet i folketrygden» kan dermed strykes.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193
Begrunnelse: Kravet er oppfylt.

5.202 fra NTL Ung

Ivaretatt

Linjenummer: 640 - 641

Endringsforslag studiestøtte

Endre setningen i linje 640-641: NTL krever en politisk styrt rente på studielån og studiestøtte på minst 2 ~~1,5~~ G, der 70 prosent skal gis som stipend.

Begrunnelse: LO vedtok på kongressen i 2025 2G, NTL må følge etter.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193

5.203 fra NTL Studentsamskipnadene

Ivaretatt

Linjenummer: 640 - 641

Endringsforslag linje 640-641 studiestøtte 2 G og 70 prosent gis som stipend

Endre fra "NTL krever en politisk styrt rente på studielån og studiestøtte på minst 1,5 G, der 70 prosent skal gis som stipend." til "NTL krever en politisk styrt rente på studielån og studiestøtte på minst 2 G, der 70 prosent skal gis som stipend."

Begrunnelse: I tråd med vedtaket på LO Kongressen

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.193

5.204 fra NTL Universitetet i Oslo

Tiltres

Linjenummer: 652 - 653

Flytte setning

Setningen flyttes til kapittel 6.7 og blir ny siste setning på linje 848

Begrunnelse: Henger tematisk bedre sammen

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.205 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 666

Ny kapitteloverskrift

Endring 6. VELFERD, LIKHET OG FELLESSKAPSLØSNINGER

Begrunnelse: Tydeligere politikk på et kapittel som omhandler velferdstjenester, ytelser og skatt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.206 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 668

Endring av delkapitteloverskrift

6.1 Velferd og likhet

Begrunnelse: I tråd med hovedkapittelendring

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.207 fra NTL Ung

Ivaretatt

Linjenummer: 670

Tilleggsforslag trygghet

Legge inn nytt i setningen på linje 670-672: Alle har rett til å føle seg trygge på jobb, og alle skal ha like muligheter til deltakelse i skole og utdanning, tilgang til gode og tilpassede helse- og velferdstjenester og et sterkt sosialt og økonomisk sikkerhetsnett.

Begrunnelse: Viktig presisering at alle har rett på å føle seg trygge på jobb.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i eksisterende tekst i kap 2

5.208 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 670 - 672

Presisering av hensikten med trygdeytelsene

Endring: Alle skal ha tilgang til gode og tilpassede helse- og velferdstjenester, økonomisk trygghet og like muligheter til deltakelse i skole og utdanning.

Begrunnelse: Tydeliggjør hensiktene med velferdsstaten.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.209 fra NTL Ung

Tiltres ikke

Linjenummer: 672

Tilleggsforslag arbeidsinkludering

Legge inn ny setning på linje 672: … sikkerhetsnett. Å ha en jobb eller utdanning å gå til, gir både utfordringer og mestringsfølelse, i tillegg til at en blir en del av et større fellesskap. Det er avgjørende at vi sikrer et arbeidsliv som er inkluderende, mangfoldig og likestilt, og at alle får mulighet til å bidra etter evne. Tannhelse …

Begrunnelse: For å sikre at alle får mulighet til å bidra i samfunnet må vi jobbe for et enda mer inkluderende, mangfoldig og likestilt arbeidsliv.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Omtalt i kapittel 2

5.210 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 676 - 677

Barnefattigdom

Endring: Barnefattigdommen har økt de siste ti-årene.

Begrunnelse: Antallet barn som lever i fattigdom gar sunket de siste årene, men økningen over tid har vært markant.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.211 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 676

Tillit til innbyggerne

Offentlig forvaltning må bygge på tillit til innbyggerne. Ordninger må ikke utformes basert på mistillit til de som mottar ytelser.

Begrunnelse: Ivaretar forslag 5.213

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.212 fra NTL Ung Tiltres ikke

Linjenummer: 680

Tilleggsforslag - økonomisk sikkerhet studenter

Legge inn nye setninger på linje 680 (slutten av avsnittet): De fleste studenter jobber delteller som ringevikar. Som gruppe preges de av dårlige lønns- og arbeidsvilkår, manglende stillingsvern og mangel på tariffestede rettigheter. Derfor skal NTL jobbe for at studenter som mister jobben får dagpengerettigheter på lik linje med andre arbeidstakere, og at arbeidsledige som mulig har fullført en bachelor- eller mastergrad skal sikres økonomisk de første seks månedene av en statlig ytelse.

Begrunnelse: Dette forslaget handler om å sikre at studenter med deltidsjobb som mister deltidsjobben sikres dagpengerettigheter på lik linje med andre arbeidstakere.

Det andre elementet her handler om at stadig flere unge bruker lengre og lengre tpå å få jobb etter avsluttet studier, denne gruppen klarer ikke sikkerhetsnettet vårt å ta vare på i dag. Derfor må det på plass en ytelse som er tilgjengelig for studenter som blir stående uten arbeid etter uteksaminering.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Omfattende forslag med usikker fordelingseffekt. Se krav linje 675.

5.213 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 680

Tillit til folk

Offentlig forvaltning må bygge på tillit til innbyggerne. Staten skal ikke utformes ut fra en grunnleggende mistanke om at folk forsøker å omgå regelverket.

Begrunnelse: Utviklingen i offentlig forvaltning har de siste årene vært preget av økt kontroll, rapportering og overvåking av innbyggerne. Dette kan bidra til mistillit mellom stat og borgere og svekke rettssikkerheten. En velferdsstat må bygge på tillit, respekt og et menneskesyn som tar utgangspunkt i at folk flest ønsker å følge regelverket.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.211

5.214 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 680

Strykningsforslag

stryk «NTL vil jobbe for at pleiepenger ikke skal være tidsavgrenset.»

Begrunnelse: Folketrygdloven § 9-12 fastsatte tidligere en grense på 1300 pleiepengedager per barn (260 dager med full kompensasjon og resten med redusert sats). Bestemmelsen ble innført ved reformen av pleiepengeordningen i 2017. Grensen ble senere opphevet ved lov 20. desember 2018, med virkning fra 1. januar 2019, slik at pleiepenger i dag ikke har en fast tidsbegrensning.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.215 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 680

Flytting av tekst om tannhelse

Flytting. Setning på linje 672-673 om tannhelse flyttes til linje 680

Begrunnelse: Bedre sammenheng med øvrige satsninger.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.216 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 682 - 684

Presisering av skatt som grunnlag for fordeling

Endring: Et omfordelende skattesystem er avgjørende for å finansiere velferd og for å sikre inntektsfordelingen. For å oppnå dette må skattesystemet bli mer progressivt med økt beskatning for de med høyest inntekt. Økt skatt på formue og arv vil bidra til utjevning og en mer rettferdig fordeling. For å sikre skatteinngangen og opprettholde tilliten til skattesystemet i befolkningen må Skatteetatens kontrollapparat styrkes kraftig. NTL krever at regjeringen

prioriterer ressurser for å hindre skatteunndragelse og skjerper tiltak mot skatteplanlegging og overskuddsflytting.

Begrunnelse: Bedre sammenheng i avsnittet, i tråd med NTLs forslag til LOs handlingsprogram.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.217 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 684

Kryptovaluta

Etter setningen som ender med ‘’ aksjeutbytte’’ på linje 684, legges inn en ny setning ‘’ Betalingsmidler som bitcoin må regnes som formuer og beskattes på lik linje som andre formuer’’.

Begrunnelse: Kryptovaluta bør ikke slippe unna beskatning.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Bitcoin skattelegges som et formuesobjekt i dag

5.218 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 689 - 695

Flytting av avsnitt om vekst i offentlig sektor

Endring: Linje 689-690 flyttes til 695.

Begrunnelse: Forbedrer sammenhengen.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.219 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 696

Om bolig

ny setning etter "...forutsetning for et godt liv. Boliger skal først og fremst være et sted å bo for innbyggerne, ikke investeringsobjekter for kapitalinteresser.

Begrunnelse: Press fra turisme og boligspekulasjon driver boligprisene opp i mange norske byer og bygder. Dette går særlig utover enslige og lavtlønte som ikke har råd til å komme seg inn på boligmarkedet, men må leie. Disse finner gjerne ikke en plass å bo nært der de jobber, og må enten pendle lange avstander eller flytte ofte. I tillegg begynner det å bli et problem for virksomheter og bedrifter, som sliter med å tiltrekke seg arbeidskraft i mangel av plasser å bo.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.220

5.220 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 696 - 700

6.2 Bolig

Endring. Å ha et trygt sted å bo er en grunnleggende forutsetning for et godt liv. Bolig er et grunnleggende velferdsgode og ikke en markedsvare. Boligpolitikken må styrkes for å oppnå en tilstrekkelig boligdekning. Husbankens samfunnsoppdrag må utvides for å styrke etaten som et boligpolitisk verktøy. Startlånsordningen bør bli et rettighetslån for nye boligkjøpere. Den kommunale sosiale boligbygningen må økes og bli et alternativ for flere enn de mest utsatte gruppene. Bostøtteordningen må styrkes. Samtidig må det tilrettelegges for en ikke-kommersiell boligsektor drevet av boligstiftelser. Det må etableres en statlig lånemodell gjennom Husbanken som sikrer tilstrekkelig og langsiktig finansiering til utbygging av flere ikke-kommersielle utleieboliger.

Husbankens lånerammer til kommuner og enkeltpersoner må økes slik at det utgjør et reelt alternativ til finansiering fra de private bankene.

Husleieloven må endres for å gi større trygghet for leietakere og det må innføres nye kontroll- og sanksjonsvirkemidler.

Økt turisme og korttidsleie legger beslag på boliger i distriktene, og presser opp prisnået. Korttidsutleie må reguleres langt strengere enn dagens regelverk tillater.

Begrunnelse: Boligpolitikk er for lite omtalt i eksisterende php.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.221 fra NTL Veg Tiltres ikke

Linjenummer: 708

Presisering - reinhald/kantine mm Linje 708, etter punktum;

Dette innebærer også at funksjoner som for eksempel renhold og kantine, der dette er en integrert del av tjenestene i statlige virksomheter, ikke skal privatiseres, men løses som en del av det helhetlige oppdraget.

Begrunnelse: I kriser og ved pandemi er stabil drift, smittevern og tryggleik avgjerande, og alle på ein arbeidsplass bør få vera ein del av det samla arbeidsmiljøet. Fast tilsette gir kontinuitet, lokalkunnskap og godt samspel i verksemda. Anbodsutsetting gir ikkje mindre kostnad, men fører ofte til at dei tilsette får svekka lønns- og arbeidsvilkår

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: For omfattende

5.222 fra NTL Ung Tiltres

Linjenummer: 712 - 713

Endringsforslaget - medbestemmelse

Endre setningen på linje 712-713: … brukere og ansatte, svekket lønn, ~~og~~ pensjon og medbestemmelse for ansatte, og dårligere …

Begrunnelse: Utskilling utfordrer også medbestemmelsen på arbeidsplassen

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.223 fra Landsstyret Tiltres

Nytt framlegg; tillegg linje 716

NTL krever at all utbygging, drift og vedlikehold av riks- og europavegnettet skal samles hos Statens vegvesen.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.224 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 717

Konsulentbruk

Etter setningen som ender med ‘’ansatte’’ på linje 717, kommer en ny setning ‘’ eksterne konsulenter brukers utelukkende på digitaliseringsutvikling og skal ikke belaste driftsbudsjett til statlige virksomheter’’.

Begrunnelse: Spesifisere konsulentbruk på digitalisering.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Bør gjelde flere typer konsulentbruk enn bare på digitalisering.

5.225 fra NTL Veg Foreslås oversendt

Linjenummer: 718

6.2 Privatisering og utskilling

Tillegg; NTL mener at eierskapet til hele riks- og europaveinettet må samles hos Statens vegvesen

NTL mener at eierskapet til hele riks- og europaveinettet må samles hos Statens vegvesen. Etableringen av Nye Veier AS bygger på prinsipper fra New Public Management, der markedslogikk settes foran et helhetlig samfunnsoppdrag. Dette har bidratt til fragmentering, parallelle strukturer, svekket demokratisk styring og oppsplitting av fagmiljøer. NTL krever derfor at Nye Veier AS innlemmes i Statens vegvesen, slik at Statens vegvesen som én samlet, statlig virksomhet får ansvar for planlegging, utbygging, drift og vedlikehold av riks- og europaveinettet, samt samfunnssikkerhet og beredskap, og samtidig sikrer sterke, helhetlige fagmiljøer med langsiktig kompetansebygging.

Begrunnelse: Eigarskap og ansvar for heile riks- og europavegnettet må samlast i Statens vegvesen for å sikre heilskapleg styring og god samfunnskontroll. Dagens organisering, med både Statens vegvesen og Nye Veier AS, har ført til fragmentering, doble strukturar og uklare ansvarsforhold. Dette svekkar demokratisk styring og gjer det vanskelegare å sjå planlegging, utbygging, drift og vedlikehald i samanheng.

Statens vegvesen har eit samfunnsoppdrag som omfattar trafikksikkerheit, beredskap, klimaomsyn og langsiktig forvaltning av infrastruktur på vegne av fellesskapet. Når vegutbygging, drift og vedlikehald vert skilt ut i eit statsaksjeselskap, vert marknadslogikk og prosjektøkonomi lett prioriterte framfor heilskap og samfunnstryggleik. Der dei store prosjekta til SVV vert prioriterte av Stortinget, er det styret i Nye Veier AS som prioriterer gjennomføringsrekkjefølgja på prosjekta som er tildelt Nye Veier AS.

Dersom alt ansvaret for riks- og eurpoavegnettet vert samla hjå Statens vegvesen vil det gje betre ressursutnytting, sterkare fagmiljø og klårare ansvar for beredskap og samfunnssikkerheit. NTL Veg meiner dette er avgjerande for eit tryg og effektivt vegnett i heile landet.

Landsstyrets innstilling: Oversendes sak 5.2 Uttalelser
Begrunnelse: Det er veldig detaljert og langt. Forslaget foreslås oversendt til sak 5.2 Uttalelser

5.226 fra NTL NAV

Ivaretatt

Linjenummer: 719

Offentlige anskaffelser
Legge til, etter eksisterende setning i linje 719:
Kravet skal også gjelde underleverandører.

Begrunnelse: I en arbeidslivskjede der flere virksomheter leverer tjenester til hverandre, er det avgjørende at ikke bare hovedleverandøren, men også underleverandørene, er bundet av tariffavtaler. Dette handler både om ansvar, kvalitet og om å sikre et bærekraftig arbeidsliv.

For det første bidrar tariffavtaler til ryddige og forutsigbare arbeidsforhold. Når underleverandører opererer uten slike avtaler, skapes det større rom for lønnsdumping, midlertidighet og uforutsigbare vilkår. Dette svekker ikke bare den enkelte arbeidstaker, men undergraver hele bransjen ved å presse prisene ned gjennom dårligere arbeidsvilkår i stedet for gjennom faglighet og effektivitet.

For det andre sikrer tariffavtaler like konkurransevilkår. Bedrifter som følger lov- og avtaleverk skal ikke tape anbud til aktører som kutter kostnader ved å omgå minstelønn, arbeidstidbestemmelser eller pensjonsforpliktelser. Når alle ledd i leverandørkjeden er tariffbundne, styrkes den seriøse delen av arbeidslivet og useriøse aktører får mindre handlingsrom.

Videre er tariffavtaler en garanti for medbestemmelse og partsamarbeid. Uten dette mangler

ansatte hos underleverandører muligheten til å påvirke egen arbeidshverdag, håndtere uenigheter eller sikre gode lokale løsninger.

I tillegg er det et spørsmål om samfunnsansvar. Offentlige og private virksomheter som bestiller tjenester, bør sikre at verdiskapingen skjer på en måte som ivaretar arbeidstakerrettigheter i alle ledd. Tariffavtaler bidrar til seriøsitet, kvalitet og stabilitet — verdier som har betydning langt utover det enkelte oppdraget.

Når underleverandører inngår tariffavtaler, skaper man derfor et mer hardført arbeidsliv der kvalitet, trygghet og seriøsitet går foran kortsiktige kostnadsbesparelser. Det gagner arbeidstakeren, virksomhetene og samfunnet som helhet.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i eksisterende tekst linje 721 og 731-733

5.227 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres ikke

Linjenummer: 723

Ny tittel

Ny tittel: 6.3 Arbeidslivskriminalitet, korrupsjon og svart økonomi.

Begrunnelse: Korrupsjon undergraver tilliten til offentlige institusjoner, svekker demokratiet og kan føre til feil bruk av fellesskapets ressurser. Ved å løfte korrupsjon eksplisitt inn i overskrift tydeliggjøres alvoret og behovet for systematisk forebygging, kontroll og oppfølging.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Kapittelet handler lite om korrupsjon

5.228 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 723

Svart økonomi

Erstatt "svart økonomi" med "skyggeøkonomi"

Begrunnelse: Svart bør ikke brukes om det negative

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Svart økonomi er et innarbeidet uttrykk.

5.229 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres ikke

Linjenummer: 724 - 725

Tillegg korrupsjon

legg til korrupsjon: "NTL vil aldri akseptere svart økonomi, sosial dumping, arbeidslivskriminalitet, korrupsjon og menneskehandel."

Begrunnelse: Korrupsjon undergraver tilliten til offentlige institusjoner, svekker demokratiet og kan føre til feil bruk av fellesskapets ressurser. Ved å løfte korrupsjon eksplisitt inn i teksten tydeliggjøres alvoret og behovet for systematisk forebygging, kontroll og oppfølging.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Korrupsjon er dekket av svart økonomi og arbeidslivskriminalitet.

5.230 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 724

Svart økonomi

: Erstatt "svart økonomi" med "skyggeøkonomi"

Begrunnelse: Svart bør ikke brukes om det negative

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Svart økonomi er et innarbeidet uttrykk.

5.231 fra NTL Skatt næring Tiltres

Linjenummer: 726

Pkt 6.3 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

: Endre: vekkelse til svekkelse

Begrunnelse: Skrivefeil

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.232 fra NTL NAV Tiltres

Linjenummer: 726

Språklig forbedring

Endre fra: Sosial dumping gir dårlig arbeidsvilkår for de som rammes direkte, og fører til vekkelse av rettigheter i hele arbeidslivet.
Endre til: Sosial dumping gir dårlige arbeidsvilkår for de som rammes direkte, og fører til svekkelse av rettigheter i hele arbeidslivet

Begrunnelse: Ordvalg - språklig endring.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.233 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 729 - 730

Misbruk av læreordningen

Endring: Offentlig sektor skal ikke anskaffe varer og tjenester fra virksomheter som driver sosial dumping. Offentlig sektor må pålegges å kreve at leverandører i bransjer med behov for læreplasser benytter lærlinger i tråd med læreordningens intensjon

Begrunnelse: Ivaretar forslag 5.234

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.234 fra NTL Skatt næring Ivaretatt

Linjenummer: 730

Pkt 6.3 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

Etter teksten: «…med behov for læreplasser benytter lærlinger» på linje 730 tilføyes: «…fra norske utdanningsinstitusjoner.»

Begrunnelse: Ved å føye til «fra norske utdanningsinstitusjoner» kan vi være tydelig på at vi krever et godt utdanningsløp for lærlinger som tar sin utdanning i Norge. Det har også vært debattartikkel i Dagsavisen Norske lærlinger vrakes i byggenæringen 19.02.2026, med henvisning til NRK Norske lærlinger vrakes i byggenæringen 16.02.2026.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.233

5.235 fra NTL Arbeidstilsynet Tiltres ikke

Linjenummer: 733

Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

hos...alle ledd i kontraktkjeden i henhold til krav i lov, forskrift og avtaleverk.

Begrunnelse: Ny tekst etter ordet hos i linje 733. Bytte ut underleverandører med alle ledd i kontraktkjeden.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Kravene må gjøres gjeldende for den faktiske underleverandøren. Begrepet ledd er mindre presist.

5.236 fra NTL Skatt næring Ivaretatt

Linjenummer: 738

Pkt 6.3 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

Etter «…tilstrekkelige ressurser må prioriteres til dette arbeidet» på linje 738 tilføyes: Det er viktig at digitale systemer i samfunnet har innebygde mekanismer for kontroll og etterlevelse. Systemene i de forskjellige etatene bør kommunisere med hverandre slik at all informasjon til enhver ter oppdatert.

Begrunnelse: Sikker ID, både for personer, virksomheter og eiendeler er viktig og et grunnlag for riktig behandling i mange sammenhenger. Sikre digitale kjeder av informasjon fra hendelser/transaksjoner oppstår til man gjennomfører beskatning eller utbetale velferdsytelser, reduserer mulighetsrommet for økonomisk kriminalitet. Gjensidig informasjon mellom etatene vil gjøre det vanskeligere å misbruke velferdsordningene.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.240

5.237 fra NTL Skatt og DFØ Ivaretatt

Linjenummer: 740 - 741

Pkt 6.3 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

Følgende endringer foreslås: NTL krever at a-krimsentrene får tilstrekkelige ressurser, ~~og lovhjemler til å innhente og dele nødvendig informasjon.~~og at utviklingen av ny a-krimplattform prioriteres. Videre må NTL jobbe for at det innføres samme generelle delingsplikt som Sverige har innført for alle offentlige etater. Dette som en del av bekjempelsen av økonomisk kriminalitet.

Begrunnelse: A-krimsentrene har nå fått gode delingshjemler for deltakere i a-krimsamarbeidet. Disse reglene omfatter imidlertid ikke alle etater. Tiden er nå kommet for å fjerne taushetsbegrensningene alle etater imellom etter mønster fra nye delingsregler i Sverige.

Privat næringsliv, som for eksempel bank- og forsikringsselskaper, har et ønske om å kunne dele informasjon til offentlige etater som et ledd i arbeidet mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet. En enklere vei for slik deling vil styrke arbeidet mot svart økonomi.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.240

5.238 fra NTL Arbeidstilsynet Delvis ivaretatt

Linjenummer: 740 - 741

Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

NTL krever at kontrolletatene skal få tilstrekkelig myndighet og lovhjemler til å innhente og dele nødvendig opplysninger og informasjon som bidrar til å sikre lovlige lønns- og arbeidsvilkår. Det må utvikles verktøy og infrastruktur som gjør det effektivt å dele nødvendig informasjon og opplysninger mellom etatene.

Begrunnelse: Erstatte setningen som begynner etter punktum på linje 740 med ny tekst. Setningen må endres da den er begrensende slik den står nå. Det må gjelde kontrolletatene og ikke bare A-krim sentrene. Det er bare Skatt, Politi, NAV og Arbeidstilsynet som er der. Det er vel så viktig at opplysninger kan deles med Mattilsynet, Toll og Statens vegvesen også for eksempel.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.240

5.239 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 740

Svart økonomi

Erstatt "svart økonomi" med "skyggeøkonomi"

Begrunnelse: Svart bør ikke brukes om det negative.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Svart økonomi er et innarbeidet uttrykk.

5.240 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 740 - 741

Deling av informasjon a-krim

Endring: Kontrolletatens lovhjemler for innhenting og deling av informasjon må videreutvikles og en delingsplikt etter mønster fra Sverige bør utredes. Videre er det avgjørende at det utvikles egnede verktøy som gjør delingen av informasjon mellom etatene effektiv.

Begrunnelse: Presiserer viktigheten av korrekte hjemler og systemstøtte.
Ivaretar 5.236, 5.237, 5.238

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.241 fra NTL Skatt næring Tiltres ikke

Linjenummer: 741

Pkt 6.3 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

Etter «ressurser og…» endres til: «at taushetsplikten mellom alle offentlige etater oppheves.

Begrunnelse: A-krimsentrene har nå fått gode delingshjemler for deltakere i a-krimsamarbeidet. Disse reglene omfatter imidlertid ikke alle etater. Tiden er nå kommet for å fjerne taushetsbegrensningene alle etater imellom etter mønster fra nye delingsregler i Sverige.Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: For vidtrekkende.

5.242 fra NTL Skatt næring Tiltres ikke

Linjenummer: 741

Pkt 6.3 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

Nytt siste punktum: «Bank- og forsikringsselskaper må fritt kunne dele informasjon til a-krimsamarbeidet».

Begrunnelse: Privat næringsliv, som for eksempel bank- og forsikringsselskaper, har et ønske om å kunne dele informasjon til offentlige etater som et ledd i arbeidet mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet. En enklere vei for slik deling vil styrke arbeidet mot svart økonomi.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: For vidtrekkende.

5.243 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres

Linjenummer: 744

Etnisk mangfold

Etter ordet «hvor» på linje 744 slett ordet «mangfold» og erstatt det med «etnisk mangfold»

Begrunnelse: Her er det tydelig at det er etnisk mangfold det er snakk om siden setningen omtaler det flerkulturelle Norge.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.244 fra NTL Design og arkitektur Norge Tiltres ikke

Linjenummer: 744 - 746

Flerkulturelt samfunn

Første setning endres til «Norge er et flerkulturelt og mangfoldig samfunn. God integrering gjør samfunnet vårt rikere på kunnskap, språk, meninger og livssyn.»

Begrunnelse: Det holder ikke i dag å kun omtale mangfold i relasjon til kultur og etnisitet. Mangfold gjelder så mange flere som: Kulturell bakgrunn og etnisitet: Nasjonalitet, språk, kultur og religion. Kjønn og kjønnsidentitet: Balansert representasjon av kjønn og uttrykk. Alder og generasjoner: Variasjon i erfaringsgrunnlag fra ulike aldersgrupper.

Funksjonsnedsettelser (funksjonsforskjeller): Fysiske, kognitive eller psykiske utfordringer. Seksuell orientering: LHBT+-personer. Utdanning og yrkesbakgrunn: Ulike kompetanseområder og erfaringer. Sosioøkonomisk bakgrunn: Klasse og livserfaring. Personlighet og verdier: Ulike måter å tenke og engasjere seg på.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Dette er godt dekket i dagens tekst

5.245 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 744

Integrering

Endre andre setning til: God integrering bygger på trygghet og tillit, og er avgjørende for at kulturmangfoldet gjør samfunnet vårt rikere på kunnskap, språk, meninger og livssyn.

Begrunnelse: Integrering fremmes ikke først og fremst med strenge krav, men med tillitt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.246 fra NTL Design og arkitektur Norge Tiltres ikke

Linjenummer: 746 - 757

Godkjenning av kompetanse

Fra linje 746 til linje 757 slås sammen til ett avsnitt. Fra «NTL vil bekjempe » til og med «Det er også behov for formell og raskere godkjenningsordninger for formell og uformell kompetanse for innvandrere. »

Begrunnelse: Ved å slå dette sammen til ett avsnitt blir dette et avsnitt med spesielt fokus på integrering av flyktninger og innvandrere, som er viktig. Det utelukker ikke at NTL samtidig utvider perspektivet på hva mangfold faktisk handler om utover kun kultur/etnisitet. Mangfold er også kjønn, funksjonsnedsettelser, alder/alderisme, LGBTQ+ , sosiale forskjeller, utdanningsnivå, livssyn, språk med mer.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Det er ønskelig å beholde fokus på etnisk mangfold i dette underkapitlet.

5.247 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 746

Integreringsstønad

Ny setning etter "livssyn": Integreringsstønaden må sikre et verdig liv.

Begrunnelse: Kutt i integreringsstønad er usosialt og til hinder for god integrering.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.248 fra NTL NTNU Tiltres ikke

Linjenummer: 748 - 749

Ny setning: Linje 748 – 749

NTL krever at alle asylsøkere og ureturnerbare får rett til å arbeide. Ny setning: Fagforeningens rolle og viktigheten av å organisere seg blir en tidlig del av introduksjonsprogrammet for flyktninger.

Begrunnelse: Omformuleres på grunn av dårlig språk

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Språklig blir det ikke så mye bedre

5.249 fra NTL Ung Ivaretatt

Linjenummer: 749

Tilleggsforslag
Legge inn ny setning på linje 749 (slutten av avsnittet): Det må være opplæring i den norske arbeidslivsmodellen, tariffavtaler og partssamarbeid.

Begrunnelse: Tydeliggjøring av avsnittet

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i eksisterende tekst

5.250 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Delvis ivaretatt

Linjenummer: 749

Informasjon på flere språk
Etter setningen som ender med «organisere seg» på linje 749, tilføy en ny setning «informasjon om fagforeningen bør være på ulike språk»

Begrunnelse: Viktig å fremme det organiserte arbeidslivet også på andre språk.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.345
Begrunnelse: Det aktuelle avsnittet handler om introprogrammet. Informasjon om NTL på ulike språk ivaretas i kap. 7.

5.251 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 752

Legge til "for"
Linje 752: Legge til «for» mellom og og framtidige

Begrunnelse: Bedre språk

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.252 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 754

Bytte ut «og» med «samt»
Bytte ut «og» med «samt» mellom kompetanse og sterkere.

Begrunnelse: Bedre språk

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.253 fra NTL Ung

Tiltres ikke

Linjenummer: 755

Endringsforslag

Endre setningen på linje 755: Språkopplæring må ~~bør~~ være et gratis tilbud til …

Begrunnelse: Språkopplæring til alle med utenlandsk opprinnelse bosatt i Norge må være et gratis tilbud.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke (mot 4 stemmer)

Begrunnelse: Det blir en svært omfattende universell rettighet. Noen utlendinger som kommer til Norge trenger ikke gratis språkopplæring.

5.254 fra NTL Ung

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 756

Tilleggsforslag språkopplæring

Legge inn ny setning på linje 756: … bosatt i Norge. Retten til språkopplæring må være universell, tilpasset og livslang. Det er også …

Begrunnelse: Språkopplæring i seg selv er ikke nok, vi må sikre reell språkopplæring som er universell, tilpasset og livslang.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i eksisterende tekst

5.255 fra NTL NTNU

Tiltres ikke

Linjenummer: 759

Endringsforslag

Endringsforslag på setningen som starter på linje 759: Arbeidsgiver har ansvar for at representanter i ansettelsesråd og innstillingsråd skal få obligatorisk opplæring i likestillings- og diskrimineringslovverket.

Begrunnelse: Viser hvem NTL mener er ansvarlig for opplæringen

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Med dette ansvaret følger også makt som vi gjerne kan ha på arbeidstakersiden

5.256 fra NTL NTNU

Tiltres ikke

Linjenummer: 761

Legge til ordet "alle"

Legge til ordet «alle» mellom i og ansettelsesprosesser.

Begrunnelse: Det bør tilstrebes i alle ansettelsesprosesser, ikke at arbeidsgiver kan velge seg ut noen og være fornøyd med det.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Dette er ikke praktisk gjennomførbart i mange virksomheter.

5.257 fra NTL Ung Ivaretatt

Linjenummer: 761

Tilleggsforslag mangfold
Legge inn ny setning på linje 761 (slutten av avsnittet): Samtidig mener NTL at det er viktig å rekruttere tillitsvalgte med minoritetsbakgrunn og at de gis reell innflytelse.

Begrunnelse: Vi må også se internt i vår egen organisasjon, og sikre at vårt tillitsvalgtapparat også gjenspeiler det mangfoldet vi finner i vår medlemsmasse.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i kapittel 7

5.258 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres ikke

Linjenummer: 761

Ulike høytider
Legge inn en ny setning etter setningen som slutter med ‘’ i ansettelsesprosesser’’ på linje 761, setningen som tilføyes ‘’ Det bør utarbeides retningslinjer for felles feiringer av høytider som er viktige for ansatte, som del av en bredere satsing på mangfoldsledelse i virksomhetene.’’

Begrunnelse: Kan bidra til å tiltrekke flere kvalifiserte søkere til ulike jobber.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Dette handler ikke om rekruttering. Blir veldig detaljert

5.259 fra NTL Ung Tiltres delvis

Linjenummer: 770

Tilleggsforslag
Legge inn ny setning på linje 770: ...at alle skal behandles likeverdig. Kampen mot rasisme er en del av kampen for et trygt arbeidsliv. Det innebærer en nulltoleranse for rasisme på arbeidsplassen. NTL mener det bør satses på systematisk opplæring i antirasisme for ledere og tillitsvalgte – med fokus på å trygge den ansatte ved varsling og vern mot represalier. Retten til …

Begrunnelse: Vi må bekjempe rasisme på arbeidsplassen og sikre enda bedre opplæring for ledere og tillitsvalgte til å kunne håndtere varslingssaker bedre enn i dag.

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis
Begrunnelse: Varsling og gjengjeldelse er godt dekket andre steder i PHP, men nulltoleranse for rasisme tas inn.

5.260 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 770

Endre formulering
Endre "kjønnslige uttrykt" til "kjønnsuttrykk"

Begrunnelse: Eksisterende formulering betyr noe helt annet en det temaet er her.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.261 fra NTL Design og arkitektur Norge Tiltres ikke

Linjenummer: 775 - 776

Funksjonsnedsettelser
Avsnittet endres til «NTL krever at minst en arbeidssøker med minoritetsbakgrunn og/eller arbeidssøker med funksjonsnedsettelser som er kvalifisert og oppfyller kravene, skal innkalles til intervju i statlig heleide bedrifter, kommunale og private virksomheter.»

Begrunnelse: Stortinget har vedtatt å inkorporere FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettsloven, med virkning fra 1. januar 2026. Dette innebærer at CRPD nå gjelder som norsk lov og har forrang foran annen nasjonal lovgivning ved eventuell motstrid. Endringene sikrer styrkede rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Dette er også viktig med tanke på arbeidsmarkedet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke
Begrunnelse: Ønskelig å beholde fokus på flyktninger og innvandrere i dette avsnittet.

5.262 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 775

Flytte avsnitt
Flytte avsnitt fra linje 775 til linje 761

Begrunnelse: Mer helhetlig tekst

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.263 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 779 - 800

Samskriving av forslag til likestillingskapitlet

«Likestilling handler om grunnleggende maktstrukturer i samfunnet, om formelle rettigheter, og om lønn, stillingsprosent, utviklings- og karrieremuligheter og innflytelse. NTL vil kjempe for reell likestilling, uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. NTL mener at arbeidet for likestilling må bygge på et interseksjonelt perspektiv, der man anerkjenner at ulike former for diskriminering kan virke sammen og forsterke hverandre. . NTL mener at det er en styrke for alle virksomheter å ha medarbeidere av flere kjønn og hvor kjønnsmangfold blir respektert. De fleste i Norge kan leve gode og åpne liv uten å bli utsatt for intoleranse, trakassering og diskriminering. Vi ser likevel en økende politisering særlig av transpersoners liv og rettigheter. NTL står solidarisk med, og støtter LHBT+ bevegelsen i kampen for frihet. Bedrifter og arbeidsplasser skal være diskrimineringsfrie og derfor
er holdningsskapende arbeid essensielt»
for deltagelse og for å hindre forskjellbehandling. For å kunne bidra til dette skal temaet kjøn ns- og seksualitets-mangfold være en del av opplæringen for tillitsvalgte og verneombud. Foreldrepermisjon er et god for barn og foreldre, men også for norsk arbeidsliv. «Gunstige permisjonsordninger sikrer høy yrkesdeltakelse blant kvinner og er viktig for å sikre kvinners økonomiske frihet. NTL krever at retten til ammefri styrkes. En arbeidstaker som ønsker å ta ut ammefri skal ikke hindres, og arbeidsgiver plikter å legge til rette for at ammefri kan tas ut når mor og barn trenger det. Fedrekvoten bidrar til å fremme likestilling i arbeidslivet og i hjemmet. At alle foreldre har permisjon, øker ordningens legitimitet hos arbeidsgiverne.»

Begrunnelse: Ivaretar 5.267 fra NTL NTNU, delvis 5.264 fra NTL Ung og 5.268 fra NTL UiO

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.264 fra NTL Ung

Tiltres delvis

Linjenummer: 783

Tilleggsforslag - likestilling

Legge inn nytt avsnitt mellom linje 782 og 784: Likevel handler likestilling også om formelle rettigheter, men også om lønn, stillingsprosenter, utviklings- og karrieremuligheter og innflytelse. NTL mener spesielt at deltidsproblematikken i kvinnedominerte yrker må adresseres og at det legges til rette for lik arbeidsdeltagelse, uavhengig av kjønn. Det samme gjelder representasjon av kvinner i lederposisjoner.

Begrunnelse: Eksemplifisering av områder vi må gjøre en større innsats for å komme nærmere full likestilling.

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis

Begrunnelse: Den første setningen passer godt inn i kapitlet, men resten tilfører ikke politikken noe vesentlig nytt.

5.265 fra NTL Ung Ivaretatt

Linjenummer: 783

Tilleggsforslag

Legge inn nytt avsnitt mellom linje 782 og 784: NTL mener at arbeidet for likestilling må bygge på et interseksjonelt perspektiv, der man anerkjenner at ulike former for diskriminering og maktstruktur kan virke sammen og forsterke hverandre. Personer kan møte flere barrierer samtidig, for eksempel på grunn av kjønn, etnisitet, funksjonsvariasjon, alder, seksuell orientering, kjønnsidentitet, religion eller sosial bakgrunn. Slike sammensatte utfordringer krever tiltak som er tilpasset dem som rammes.

Begrunnelse: Dette er i tillegg til vårt andre forslag til samme linje.

Samfunnet endrer seg raskt, og flere grupper opplever at ulike former for diskriminering virker sammen og forsterker hverandre. Arbeidslivet blir mer mangfoldig, samtidig som polarisering, hatretorikk og sosiale forskjeller øker. Dette gjør at enkeltdimensjoner av likestilling ikke lenger er tilstrekkelig for å forstå hvordan barrierer oppstår i praksis. Et interseksjonelt perspektiv gjør NTL bedre rustet til å møte disse utviklingstrekkene. Vi mener derfor at det er nødvendig at NTL oppdaterer politikken slik at den gjenspeiler kompleksiteten i dagens samfunn og arbeidsliv.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.263

5.266 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 789 - 790

Ammefri

Tillegg: "NTL krever at retten til ammefri styrkes. En arbeidstaker som ønsker å ta ut ammefri, skal ikke hindres, og arbeidsgiver plikter å legge til rette for at ammefri kan tas ut når mor og barn trenger det."

Begrunnelse: Etter mors andel av foreldrepermisjonen tar 49% av kvinnene ut utlønnet permisjon bl.a. for å kunne amme lenger (https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/nyheter/enige-om-at-mor-skal-ha-mest-permisjon). Mange opplever at ammefri er en diskusjon heller enn en rettighet, og at mange arbeidsgivere ikke legger til rette for uttak av ammefri. Staten må gå foran som arbeidsgiver og sikre fleksible ordninger som gjør det mulig å kombinere arbeid og amming, og at kvinner kan amme i tråd med nasjonale anbefalinger for spedbarnsernæring. Dette er et nødvendig likestillingstiltak som styrker kvinners deltakelse i arbeidslivet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.267 fra NTL NTNU Ivaretatt

Linjenummer: 794

Hele kapitlet omformuleres

Hele avsnittet som starter på linje 794 flyttes opp til etter punktum på linje 781. Setningen som starter med «I Norge» på linje 781 starter på eget avsnitt og slås sammen med

setningen som starter på linje 784: Likestilling handler om grunnleggende maktstrukturer i samfunnet. NTL vil kjempe for at man skal ha reell likestilling og de samme lovfestede rettigheter, uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. De fleste i Norge kan leve gode og åpne liv uten å bli utsatt for intoleranse, trakassering og diskriminering. For personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet kan åpenhet by på en utfordrende arbeidshverdag. NTL mener at det er en styrke for alle virksomheter å ha medarbeidere av flere kjønn og hvor kjønnsmangfold blir respektert. Bedrifter og arbeidsplasser skal være diskrimineringsfrie og derfor er holdningsskapende arbeid essensielt for deltagelse og for å hindre forskjellbehandling. For å kunne bidra til dette skal temaet kjønns- og seksualitetsmangfold være en del av opplæringen for tillitsvalgte og verneombud.

Begrunnelse: Kapitlet blir mer helhetlig.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.263

5.268 fra NTL Universitetet i Oslo Delvis ivaretatt

Linjenummer: 794 - 800

Kjønn- og seksualitetsmangfold

Avsnittet strykes og erstattes med: Skeive arbeidstakere møter fortsatt diskriminering og barrierer i arbeidslivet. NTL mener at mangfold i kjønn og seksualitet er en styrke for arbeidsplasser, og at virksomheter aktivt må arbeide for et arbeidsmiljø der alle kan være åpne uten frykt for negative konsekvenser for deltagelse, lønn eller arbeidsvilkår. Fagbevegelsen skal være en diskrimineringsfri sone. For å få dette til, skal kunnskap om kjønn- og seksualitetsmangfold være en del av opplæringen av tillitsvalgte og verneombud. Transpersoner og ikke-binære er sårbare grupper; i samfunnet generelt, i mediene og arbeidslivet. Vi ser en økende politisering av transpersoners liv og rettigheter, og retorikk mot transpersoner brukes for å fremme tradisjonelle forestillinger om både kjønn og samfunn. NTL står solidarisk med transpersoner og ikke-binære, og støtter den skeive bevegelsen i kamp for frihet. Diskriminering skjer ikke i et vakuum. Kjønn, seksualitet, klasse, etnisitet og funksjonsvariasjon skaper sammensatte former for marginalisering. Nettopp derfor er fagbevegelsen og arbeidet for kollektive løsninger avgjørende. Når arbeidstakere har økonomisk sikkerhet og reell medbestemmelse, blir det også mindre rom for marginalisering og større rom for frihet til å leve åpne liv.

Begrunnelse: Bedre ivaretakelse av ulike perspektiver

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.263

5.269 fra NTL Studentsamskipnadene Tiltres ikke

Linjenummer: 801 - 809

Endringforslag

Ny tekst: Vold mot kvinner, barn og i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem som krever sterkere og mer målrettet forebygging. NTL vil arbeide for at forebygging av vold gis høyere prioritet gjennom økt kunnskap, tidligere innsats og bedre samordning mellom tjenester. I tillegg trengs bedre tverretatlig samarbeid, økt bruk av risikovurderingsverktøy og tydeligere ansvar for å avverge vold. NTL vil arbeide for et betydelig kompetanseløft i politi,

rettsvesen, barnevern og øvrige hjelpeinstanser, slik at alle former for vold identifiseres tidlig og tas på alvor. NTL vil arbeide for å styrke lavterskeltilbud, inkludert krisesentre og gratis juridisk rådgivning, slik at flere søker hjelp tidlig. Kampen mot menneskehandel og prostitusjon må fortsatt prioriteres, med styrket beskyttelse og rettigheter for ofre, inkludert reell mulighet for varig oppholdstillatelse.

Begrunnelse: Bytter ut gammel tekst med ny.

Bedre språk, mer sammenheng i teksten, er forskningsbasert og er tatt fra en organisasjon som sender jevnlig høringsinnspill på dette temaet. Konkret forankret i innspillet som ble sendt til Partnerdrapskommisjonen i høst fra HMSV. Tar også hensyn til forebygging og at de ulike etatene trenger ressurser og kunnskap for å jobbe med temaet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Intensjonen i forslaget ivaretas av eksisterende tekst.

5.270 fra Landsstyret **Tiltres**

Linjenummer 801-809

Ny vold i nære, versj. 2

Vold mot kvinner er et stort samfunnsproblem. NTL vil jobbe for at arbeidet med å bekjempe vold mot kvinner, vold mot barn, vold i nære relasjoner, netthets, seksuell trakassering og seksualisert vold intensiveres. ~~Ordningen med krisesentre må styrkes, og politiet og rettsvesenet må forsterkes og prioritere forebygging av vold, spesielt i nære relasjoner.~~NY setning inn her: «NTL vil arbeide for at forebygging av vold gis høyere prioritet gjennom økt kunnskap, tidligere innsats og bedre samordning mellom tjenester. I tillegg trengs bedre tverretatlig samarbeid, økt bruk av risikovurderingsverktøy og tydeligere ansvar for å avverge vold. NTL vil jobbe for at arbeidet for et betydelig kompetanseløft i politi, rettsvesen, barnevern, krisesenter og øvrige hjelpeinstanser styrkes, slik at alle former for vold identifiseres tidlig og tas på alvor.» For bedre hjelp og forebygging av kjønnsrelatert vold er det nødvendig med et kompetanseløft i voksenopplæringen. Tilbudet om gratis juridisk rådgiving for kvinner som utsettes for vold må bygges ut. Kampen mot prostitusjon og menneskehandel må prioriteres, sexkjøpsloven opprettholdes og hjelpetiltakene må styrkes. Ofre for menneskehandel må gis sterkere rettsvern og beskyttelse, samt varig oppholdstillatelse.

Begrunnelse: Bytter ut gammel tekst med ny. Når volden kommer til krisesentre, politi og rettsvesen er det for sent å forebygge. Derfor er det også tatt inn øvrige hjelpeinstanser og tverretatlig samarbeid. Dette er forskningsbasert og hentet fra et innspill som ble sendt til Partnerdrapskommisjonen i høst fra en organisasjon som har god kunnskap om vold. Tar hensyn til behov for forebygging og at det trengs ressurser og kunnskap for å jobbe med temaet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.271 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 801

Endre andre setningen

Til: NTL krever en kraftig intensivering av bekjempelsen av vold mot kvinner, mot barn, i nære relasjoner, netthets, seksuell trakassering og seksualisert vold.

Begrunnelse: Mer spisset setning.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.272 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres

Linjenummer: 801

Forebygge vold

Etter ordet «bekjempe» på linjen 801, tilføy «og forebygge».

Begrunnelse: Forebygging er alltid det beste og billigste

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.273 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres delvis

Linjenummer: 803

Seksualisert vold

Etter «seksualisert vold» på linje 803, tilføy «og æresmotivert vold».

Begrunnelse: Æresmotivert er vold er ødeleggende for den som rammes og familien rundt

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis

Begrunnelse: omformuleres for å passe i sammenhengen

5.274 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 803

Stryking

Stryk «Ordningen med» og endre til Krisesentrene må styrkes …"

Begrunnelse: Mer spisset setning.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.275 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Ivaretatt

Linjenummer: 812

Trakassering av minoriteter

Etter ordet «trakassering» på linje 812 tilføyes «av blant annet kvalifiserte arbeidssøkere med minoritetsbakgrunn i rekrutteringsprosesser».

Begrunnelse: Det er dokumentert at det er 25% mindre sjanse for å bli innkalt til intervju dersom man har et fremmedklingende navn.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i eksisterende tekst

5.276 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 814 - 818

Om LDO sine virkemidler

Endre setninger: Aktivitets- og redegjørelsesplikten må styrkes ved at Likestillings- og diskrimineringsombudet får utvidet oppfølgingsplikt og styrkede sanksjonsmuligheter overfor arbeidsgiverne. NTL mener dette vil bidra til mer aktivt likestillingsarbeid på norske arbeidsplasser.

Begrunnelse: Ivaretar forslag 5.278 fra NTL Ung

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.277 fra NTL Ung Ivaretatt

Linjenummer: 818

Tilleggsforslag diskriminering

Legge inn ny setning på linje 818 (slutten av avsnittet): Det er viktig å sikre et sterkere rettsvern for arbeidstakere som varsler om diskriminering.

Begrunnelse: Vi vet at varslere ofte utsettes for represalier av ulik karakter, selv om mye har endret seg siden MeToo, er det fortsatt en lang vei å gå for å sikre at det er trygt å varsle om diskriminering.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i eksisterende tekst

5.278 fra NTL Ung Ivaretatt

Linjenummer: 819

Tilleggsforslag

Legge inn nytt avsnitt under punkt 6.6: NTL mener at aktivitets- og redegjørelsespliktene ofte behandles som passive formaliteter. Vi mener derfor at Likestillings- og diskrimineringsombudet bør få utvidet oppfølgingsplikt, og styrkede sanksjonsmuligheter overfor arbeidsgivere som ikke følger opp arbeidet med aktivitets- og redegjørelsespliktene. Redegjørelsene bør gjøres offentlig og være sammenlignbare.

Begrunnelse: Styrke arbeidet med å aktivt jobbe for likestilling og bekjempe diskriminering. Det holder ikke bare å snakke om det, det må en innsats til for å endre kultur.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.276

5.279 fra Landsstyret

Tiltres

Linjenummer: 845

Retten på lærlingplass

Legge til setningen "Det er avgjørende at retten til lærlingplass sikres på lik linje med retten til å ta videregående utdanning." før det som handler om lærlinglønn i linje 845.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 6 stemmer)

5.280 fra NTL Ung

Tiltres ikke

Linjenummer: 845 - 846

Lærlinger og lønn

Legge til nytt og endre setningen på linje 845-846: Det er avgjørende at retten til lærlingplass sikres på lik linje med retten til å ta videregående utdanning. NTL krever at alle lærlinger i offentlige virksomheter skal ~~ha~~ lønnes med 50% av lønna til fagarbeider med fagbrev i hele lærlingperioden.

Begrunnelse: Det er viktig å sikre at også fagutdanningene har reell rett til å fullføre videregående opplæring.

Dagens fordeling av lærlingelønn gjør starten av lærlingperioden økonomisk vanskelig hvis man ikke bor hjemme hos foreldre. Spesielt for de som må flytte hjemmefra for lærlingeplassen. Derfor ønsker vi at ordningen endres til at man får 50% av årslønna til stillingskode 1203 i hele lærlingperioden.

Dagens fordelingsordning er basert på stillingskode 1203 fagarbeider med fagbrev, hvor lærlingene får utbetalt en prosentsats av årslønnen på 434 500 kroner: 30% første halvår, 40% andre halvår, 50% tredje halvår og 80% fjerde og siste halvår.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Lønna til lærlinger er ment å gjenspeile hva den enkelte lærling bidrar med til oppfyllelse av virksomhetens samfunnsoppdrag. Dette varierer både med virksomhet og den enkelte lærling, men det forutsettes en viss progresjon.

5.281 fra NTL Nasjonalarkivet

Tiltres

Linjenummer: 857 - 858

Livslang læring

Fra og med «For å fremme livslang læring …» på linje 857 til og med «viktig.» på linje 858 endres til «For å fremme livslang læring er styrking av opplæring i regi av bibliotek, arkiv og museum, frivillige og ideelle organisasjoner og studieforbund viktig.»

Begrunnelse: Arkiv og museum har tilsvarende, eller lignende rolle som bibliotek. De ses ofte sammen og utfyller hverandre innen bevaring, forskning og formidling av kulturarv i Norge. Det er på tide å fremheve også de andre ABM-institusjonene. (Bibliotek har fortsatt et eget avsnitt linje 893-895.)

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.282 fra NTL Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Tiltres delvis

Linjenummer: 878

Kvalifiserte tolker

Etter setningen som ender med «i skolen» på linje 878, tilføy en ny setning «NTL mener bruk av kvalifiserte tolker er essensielt for å ivareta prinsippet om likeverdige offentlige tjenester, og dette inkluderer tegnspråk».

Begrunnelse: Dette handler om likebehandling og viktige rettsstatsprinsipper

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis, med ny plassering på linje 757

Begrunnelse: med ny plassering (og uten tegnspråk for å passe i sammenhengen)

5.283 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 882

Samisk i barnehagen

Legg til "barnehagen". "...lære og bruke samisk i barnehagen, skolen, i arbeidslivet...".

Begrunnelse: Barnehagen er en sentral arena for språkutvikling og legger grunnlaget for videre læring og bruk av språk. Ved å inkludere barnehagen tydeliggjøres betydningen av å starte arbeidet med å lære og bruke samisk tidlig i oppveksten. Dette styrker muligheten for at språket videreføres og brukes i skole, arbeidsliv og samfunnsliv.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.284 fra NTL Nasjonalarkivet Tiltres

Linjenummer: 882

Styrk samiske institusjoner

Etter «Derfor skal NTL arbeide for å» på linje 882 tilføyes «styrke samiske institusjoner, og …» Da blir ny setning «Derfor skal NTL arbeide for å styrke samiske institusjoner, og synliggjøre samisk samfunn, språk og kulturarv.»

Begrunnelse: Arbeidet med synliggjøring bør skje gjennom samiske institusjoner og være forankret i samenes demokratisk valgte organ; Sametinget. Dette inkluderer samiske museer, kultur - og språksenter mv, samt Sametingets samarbeid med Nasjonalmuseet om Samisk arkiv.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.285 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 904 - 905

Språklig forbedring

Endring: For å dekke hele landet må NRK må være godt representert i distriktene.

Begrunnelse: Forbedring av eksisterende tekst

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.286 fra NTL Norsk Tipping Ivaretatt

Linjenummer: 906

Ansvarlig pengespillpolitikk

Pengespill kan ha store konsekvenser for enkeltpersoner, pårørende og samfunnet. En ansvarlig regulering av pengespill er derfor viktig for å forebygge spilleproblemer og sikre trygge rammer for spillerne. NTL vil arbeide for en pengespillpolitikk der hensynet til å forebygge spilleproblemer, beskytte sårbare grupper og sikre at verdiene tilfaller fellesskapet går foran kommersielle interesser. Dette forutsetter sterk offentlig kontroll med pengespillmarkedet. NTL vil arbeide for å videreføre og styrke enerettsmodellen som et sentralt virkemiddel i norsk pengespillpolitikk og for at overskuddet fra pengespill fortsatt skal gå til samfunnsnyttige formål som idrett, kultur og frivillighet.

Begrunnelse: Forslaget gjelder overordnede prinsipper for norsk pengespillpolitikk, og hvilke hensyn som skal ligge til grunn i møte med økende press for liberalisering og kommersialisering av markedet.

Norsk pengespillpolitikk er i dag regulert gjennom et strengt lovverk, der formålet er å forebygge spilleproblemer, sikre ansvarlig spill og legge til rette for at overskudd fra pengespill tilfaller samfunnsnyttige formål. Dette er forankret i pengespilloven med tilhørende forskrift og har bred politisk støtte.

Forskning og kunnskapsgrunnlag fra både norske og internasjonale miljøer viser at økt tilgjengelighet, markedsføring og kommersielt press i pengespillmarkedet kan føre til høyere risiko for problematisk spillatferd. Spilleproblemer kan ha omfattende konsekvenser, blant annet knyttet til økonomi, gjeld, psykisk helse og belastninger for familie og pårørende. Særlig barn og unge pekes på som en sårbar gruppe.

Dette understøttes også i regjeringens arbeid på feltet, blant annet gjennom "Handlingsplan mot speleproblem 2026–2029", hvor det legges til grunn at hensynet til trygghet og ansvarlighet skal gå foran profitt.

Samlet sett understreker dette behovet for en helhetlig og restriktiv regulering av

pengespillmarkedet. En modell basert på offentlig kontroll gir myndighetene bedre forutsetninger for å ivareta samfunnshensyn, begrense skadevirkninger og sikre at pengespill forvaltes innenfor trygge rammer.

For NTL er dette også et spørsmål om hvordan fellesskapets verdier forvaltes. Offentlig styring av pengespill bidrar til høy tillit i befolkningen og sikrer at overskudd fra pengespill går til samfunnsnyttige formål fremfor private aktører.

Forslaget løfter dermed fram behovet for en ansvarlig pengespillpolitikk basert på offentlig kontroll, forebygging og langsiktige samfunnshensyn.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.287

5.287 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 906

Nytt forslag (ansvarlig pengespillpolitikk til kultur 6.8)
Nytt avsnitt etter linje 906: NTL mener behovet for en ansvarlig pengespillpolitikk basert på offentlig kontroll, forebygging og langsiktige samfunnshensyn er tydelig. NTL vil derfor arbeide for å videreføre og styrke enerettsmodellen som et sentralt virkemiddel i norsk pengespillpolitikk og for at overskuddet fra pengespill fortsatt skal gå til samfunnsnyttige formål som idrett, kultur og frivillighet.

Begrunnelse: ivaretar forslag 5.286 fra NTL Norsk Tipping

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.288 fra NTL Forsvar

Delvis ivaretatt

Linjenummer: Nytt kapittel

Samfunnssikkerhet og beredskap
Samfunnssikkerhet og beredskap - En primæroppgave

Staten har det overordnede ansvaret for styringen av samfunnet. I dette ligger også ansvaret for å sikre egen befolkning, og sørge for at samfunnet har en forsvarlig beredskap. Dette ansvaret består så lenge staten eksisterer, og krever langsiktig prioritering av samfunnssikkerhet og beredskap gjennom tydelige oppdrag og forpliktende finansiering. NTL organiserer medlemmer på tvers av hele statsapparatet, og er dermed i en særstilling til å kunne bidra med et helhetlig perspektiv i det overordnede strategiske sikkerhets- og beredskapsarbeidet. NTL skal være en tydelig stemme i spørsmål om organiseringen av samfunnssikkerhet og beredskap, og en aktiv bidragsyter i arbeidet med å forvalte alle faser av krisespekteret.

NTL skal:
- Være et forbund det er naturlig å henvende seg til i spørsmål og saker om sikkerhet og beredskap
- Bidra med bredt forankrede innspill i det strategiske arbeidet med totalberedskapen. Totalberedskap, totalforsvar og planverk. I møte med den samlede risikoen Norge alltid vil stå overfor mener NTL det er nødvendig at alle virksomheter – statlige, kommunale, private

og frivillige – styrker sin beredskap. For å kunne håndtere hendelser som følger tett på hverandre, som skjer samtidig eller med overlapp, kreves det en sterkt koordinert og utholdende organisering. Evnen til å *forebygge*, *håndtere* og *gjenopprette* må være integrert i daglig drift gjennom styring, organisering og krav til kompetanse. Staten må sikre en robust bemanning basert på fast ansettelse, finansiering og realisering av nødvendig infrastruktur og utstyr, og sørge for en tydelig koordinering mellom ulike nivåer og aktører i offentlig forvaltning.

NTL krever:
- At det utvikles og vedtas en nasjonal langtidsplan for totalberedskap med tydelige avklaringer for ønsket kapabilitet og kapasitet, og forpliktende finansiering
- At arbeid med planverket for totalberedskap gis ressurser og prioriteres
- En robust bemanning , med fast ansatte, i alle virksomheter som jobber med forebygging, håndtering og gjenoppretting
- Tidlig involvering i arbeid med planverk og styringsdokumenter
- Prioritering av midler til kompetanseheving innen samfunnssikkerhet og beredskap

Politiets rolle i samfunnssikkerheten.
Politiet har en kritisk rolle i alle deler av krisespekteret. Et mangfoldig politi med sivilt preg er viktig for å ivareta trygghet og rettssikkerhet i håndhevingen av dagens og framtidens samfunnsoppdrag. Det er nødvendig å se hele straffesakskjeden under ett fra politiet, domstolen og kriminalomsorgen til konfliktråd og voldsoffererstatning.

NTL krever: -Stabil og langsiktig finansiering av politiet for å styrke evnen til å opprettholde trygghet og rettsikkerhet
Allmenn verneplikt og grunnopplæring for befolkningen. NTL mener allmenn verneplikt må opprettholdes. NTL legger til grunn at verneplikten skal være obligatorisk for alle, og at den kan avtjenes som førstegangstjeneste i Forsvaret eller som beredskapstjeneste i andre statlige etater eller i andre virksomheter som har en rolle innen beredskap. For å sikre en troverdig totalberedskap er det kritisk at alle får et bevisst forhold til hvilke krav som gjelder for rollen de skal bekle i en krise eller krig, samt trening i å løse disse oppgavene. Totalberedskapsvilje og -evne må styrkes gjennom systematisk arbeid med å sikre felles grunnleggende beredskapskompetanse, og forståelse for at samfunn utvikles og opprettholdes ved at vi tar ansvar for hverandre og bygger fellesskapsløsninger.

NTL vil jobbe for:
- Styrking av den allmenne verneplikten slik at den kan omfatte totalberedskapen – både tjeneste i Forsvaret eller andre virksomheter/institusjoner som er relevante
- Systematisk og livslang opplæring i hvilke krav som gjelder for den enkelte borger, og den enkeltes tildelte beredskapsrolle, i ulike faser av krisespekteret

Beredskapsreserve og felles disponeringsordning.
For å sikre helhetlig koordinering i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap mener NTL det bør utredes et system som gir styrende myndigheter kontroll på hvor alle ressurser skal brukes. NTL mener det må vurderes:
- Opprettelse av beredskapsreserver i alle etater som har en rolle inn i totalberedskapen
- En disponeringsordning for totalberedskap som hindrer samtidighetsutfordringer

Beredskapsportal.
En sikker beredskapsportal hvor den enkelte innbygger kan få relevant og korrekt

myndighetsinformasjon knyttet til sikkerhet og beredskap vil gjøre den enkelte, befolkningen som helhet, og styrende myndigheter bedre informert og rustet til å håndtere hendelser i krisespekteret. Beredskapsportalen bør gi informasjon om planverk, hvor den enkelte er disponert i beredskapsreserven, hvor det finnes tilgang til dekningsrom, hva som gjelder ved krigsutflytting, osv. Beredskapsportalen bør ha en funksjon for frivillig egenrapportering knyttet til status på egenberedskap. Portalen må sørge for høy grad av tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet – gjerne som en del av eller parallell til Helsenorge.no.

NTL mener: - at staten skal utvikle en sikker beredskapsportal
Lokal beredskap og tilstedeværelse. NTL mener en grunnleggende forutsetning for beredskap er lokal tilstedeværelse i hele landet. Dette gir en unik mulighet til å skape trygge relasjoner og få innsikt i lokale forhold, både sosiale og geografiske, som ikke kan oppnås ved en sentralisert organisering.

NTL krever at: - Totalberedskapen skal ha lokal forankring og tilstedeværelse
Internasjonal beredskap og forsvarsallianser. NTL mener vi må styrke internasjonale allianser for å øke vår motstandskraft og sikre vår evne til å ivareta sikkerhet og suverenitet. Vi må styrke vår forsvars- og beredskapsevne både selvstendig, og i samarbeid med de nordiske landene og andre allierte. Samtidig må Norge jobbe diplomatisk for å senke spenningsnivået i våre nærområder, bidra til arbeidet med avskaffelse av masseødeleggelsesvåpen og jobbe for ratifisering av FNs atomvåpenforbud.

NTL vil jobbe for:
- Et tettere forsvars- og beredskapsarbeid med våre nordiske allierte, og andre relevante forsvars- og beredskapsallianser
- At Norge sikrer robuste forsyningssystemer i samarbeid med allierte
- Et sterkt samarbeid med allierte innen forskning og utvikling, spesielt innen områder som favnes av totalberedskap
- At Norge må jobbe for et troverdig og forpliktende arbeid knyttet til nåværende og kommende internasjonale nedrustningsavtaler og –konvensjoner

Et velfungerende klareringssystem.
Staten har behov for et godt system der ansatte og andre kan sikkerhetsklareres, slik at norske interesser og rikets sikkerhet blir ivaretatt. NTL krever at det alltid skal gjøres individuelle helhetsvurderinger ved klarering av personell. Avgjørelsen er særdeles inngripende for den enkelte, og tydelige saksbehandlingskriterier må ligge til grunn for vedtakene. Dagens system har store utfordringer, blant annet med tanke på kapasitet Manglende ressurser hos klareringsmyndighetene og manglende åpenhet om hvordan regelverket håndteres, truer de ansattes rettssikkerhet. NTL mener at omfanget anmodninger om sikkerhetsklarering ikke er forholdsmessig i nærheten av antall personer som jobber med gradert informasjon. Det fremmes dermed svært mange unødvendige anmodninger om sikkerhetsklarering.

NTL krever:
- at det prioriteres ressurser til klareringsmyndigheter- at det gjøres individuelle helhetsvurderinger ved klarering av personell, og at disse utføres av mennesker
- kompetanseheving knyttet forskjell på autorisasjon og sikkerhetsklarering, og hvilken risikoaksept som faktisk ligger til grunn i lovverk og veiledere
- Digitalisering og forenkling av klareringsprosesser

- Økt rettssikkerhet og bedre klageadgang
- Fortrinnsrett på andre stillinger i Staten ved nedsatt eller bortfall av sikkerhetsklarering.

Begrunnelse: Den sikkerhetspolitiske situasjonen har endret seg dramatisk de siste 5 årene, NTL må utvikle sin politikk på området. En fornyelse kan styrke tydelighet, lesbarhet, struktur, begrepsbruk, formidlingseffekt og bruk i moderne kommunikasjonskanaler.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312 (mot 6 stemmer)

5.289 fra NTL Veg

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 907 - 913

Endra innleiing på 6.9 Samfunnssikkerheit og beredskap

Vi må være i stand til å verne samfunnet mot uønskede hendelser som kan true liv, kritiske samfunnsfunksjoner og viktig infrastruktur. Beredskapsetatene skal, i samarbeid med totalforsvaret og frivillige beredskapsorganisasjoner, hindre trusler mot nasjonal suverenitet, terror og digitale og hybride angrep. De skal sikre transport, energi-, mat- og vannforsyning, og utgjøre samfunnets beredskap for å håndtere hendelser i fred, krise og krig.
Samtidig stiller klimaendringer og et økende omfang av naturhendelser, som flom, skred og ekstremvær, samt langvarige bortfall av infrastruktur, nye og skjerpede krav til beredskapen. En ny pandemi er vurdert som svært sannsynlig, noe som ytterligere understreker behovet for en robust og utholdende beredskap. Utilstrekkelig finansiering av offentlige virksomheter som er avgjørende for beredskapen kan svekke både gjennomføringsevnen og befolkningens tillit til myndighetene. De må derfor sikres forsvarlig finansiering, inkludert midler til øvelser for å sikre at ressursene finner hverandre ved skarpe hendelser (samvirkeprinsippet).

Begrunnelse: Spissare og med transport som er ein kritisk samfunnsfunksjon. Det er i tillegg vektlagt finansiering og øvingar.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312 (mot 6 stemmer)

5.290 fra NTL Politiet

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 907 - 941

Samfunnssikkerhet og beredskap

Fra og med "6.9 Samfunnssikkerhet og beredskap" på linje 907 til og med "ansattes rettsikkerhet" på linje 941 erstattes med:
Samfunnssikkerhet og beredskap
En primæroppgave. Staten har det overordnede ansvaret for styringen av samfunnet. I dette ligger også ansvaret for å sikre egen befolkning og sørge for at samfunnet har en forsvarlig beredskap. Dette ansvaret består så lenge staten består, og krever langsiktig prioritering av samfunnssikkerhet og beredskap gjennom tydelige oppdrag og forpliktende finansiering.
NTL organiserer medlemmer på tvers av hele statsapparatet, og er dermed i en særstilling til å kunne bidra med et helhetlig perspektiv i det overordnede strategiske sikkerhets- og beredskapsarbeidet. NTL skal være en tydelig stemme i spørsmål om organiseringen av samfunnssikkerhet og beredskap, og en aktiv bidragsyter i arbeidet med å forvalte alle faser av krisespekteret.

NTL skal:
- Være et forbund det er naturlig å henvende seg til i spørsmål og saker om sikkerhet og beredskap.
- Bidra med bredt forankrede innspill i det strategiske arbeidet med totalberedskapen.

Totalberedskap, totalforsvar og planverk
I møte med den samlede risikoen Norge alltid vil stå overfor mener NTL det er nødvendig at alle virksomheter – statlige, kommunale, private og frivillige – styrker sin beredskap. For å kunne håndtere hendelser som følger tett på hverandre, som skjer samtidig eller med overlapp, kreves det en sterkt koordinert og utholdende organisering. Evnen til å *forebygge*, *håndtere* og *gjenopprette* må være integrert i daglig drift gjennom styring, organisering og krav til kompetanse. Staten må sikre en robust bemanning basert på fast ansettelse, finansiering og realisering av nødvendig infrastruktur og utstyr, og sørge for en tydelig koordinering mellom ulike nivåer og aktører i offentlig forvaltning.

NTL krever:
- At det utvikles og vedtas en nasjonal langtidsplan for totalberedskap med tydelige avklaringer for ønsket kapabilitet og kapasitet, og forpliktende finansiering.
- At arbeid med planverket for totalberedskap gis ressurser og prioriteres.

- En robust bemanning, med fast ansatte, i alle virksomheter som jobber med forebygging, håndtering og gjenoppretting.

- Tidlig involvering i arbeid med planverk og styringsdokumenter.

- Prioritering av midler til kompetanseheving innen samfunnssikkerhet og beredskap.

Politiets rolle i samfunnssikkerheten
Politiet har en kritisk rolle i alle deler av krisespekteret. Et mangfoldig politi med sivilt preg er viktig for å ivareta trygghet og rettssikkerhet i håndhevingen av dagens og framtidens samfunnsoppdrag. Det er nødvendig å se hele straffesakskjeden under ett fra politiet, domstolen og kriminalomsorgen til konfliktråd og voldsoffererstatning.

NTL krever:
- Stabil og langsiktig finansiering av politiet for å styrke evnen til å opprettholde trygghet og rettsikkerhet.

Allmenn verneplikt og grunnopplæring for befolkningen. NTL mener allmenn verneplikt må opprettholdes. NTL legger til grunn at verneplikten skal være obligatorisk for alle, og at den kan avtjenes som førstegangstjeneste i Forsvaret eller som beredskapstjeneste i andre statlige etater eller i andre virksomheter som har en rolle innen beredskap. For å sikre en troverdig totalberedskap er det kritisk at alle får et bevisst forhold til hvilke krav som gjelder for rollen de skal bekle i en krise eller krig, samt trening i å løse disse oppgavene. Totalberedskapsvilje og -evne må styrkes gjennom systematisk arbeid med å sikre felles grunnleggende beredskapskompetanse, og forståelse for at samfunn utvikles og opprettholdes ved at vi tar ansvar for hverandre og bygger fellesskapsløsninger.

NTL vil jobbe for:
- Styrking av den allmenne verneplikten slik at den kan omfatte totalberedskapen – både tjeneste i Forsvaret eller andre virksomheter/institusjoner som er relevante.

- Systematisk og livslang opplæring i hvilke krav som gjelder for den enkelte borger, og den enkeltes tildelte beredskapsrolle, i ulike faser av krisespekteret.
Beredskapsreserve og felles disponeringsordning

For å sikre helhetlig koordinering i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap mener NTL det bør utredes et system som gir styrende myndigheter kontroll på hvor alle ressurser skal brukes.

NTL mener det må vurderes:

- Opprettelse av beredskapsreserver i alle etater som har en rolle inn i totalberedskapen.

- En disponeringsordning for totalberedskap som hindrer samtidighetsutfordringer.
  Beredskapsportal
  En sikker beredskapsportal hvor den enkelte innbygger kan få relevant og korrekt myndighetsinformasjon knyttet til sikkerhet og beredskap vil gjøre den enkelte, befolkningen som helhet, og styrende myndigheter bedre informert og rustet til å håndtere hendelser i krisespekteret. Beredskapsportalen bør gi informasjon om planverk, hvor den enkelte er disponert i beredskapsreserven, hvor det finnes tilgang til dekningsrom, hva som gjelder ved krigsutflytting osv. Beredskapsportalen bør ha en funksjon for frivillig egenrapportering knyttet til status på egenberedskap. Portalen må sørge for høy grad av tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet – gjerne som en del av eller parallell til Helsenorge.no.

NTL mener:
- at staten skal utvikle en sikker beredskapsportal.
Lokal beredskap og tilstedeværelse. NTL mener en grunnleggende forutsetning for beredskap er lokal tilstedeværelse i hele landet. Dette gir en unik mulighet til å skape trygge relasjoner og få innsikt i lokale forhold, både sosiale og geografiske, som ikke kan oppnås ved en sentralisert organisering.

NTL krever at:
- Totalberedskapen skal ha lokal forankring og tilstedeværelse.

Internasjonal beredskap og forsvarsallianser.
NTL mener vi må styrke internasjonale allianser for å øke vår motstandskraft og sikre vår evne til å ivareta sikkerhet og suverenitet. Vi må styrke vår forsvars- og beredskapsevne både selvstendig, og i samarbeid med de nordiske landene og andre allierte. Samtidig må Norge jobbe diplomatisk for å senke spenningsnivået i våre nærområder, bidra til arbeidet med avskaffelse av masseødeleggelsesvåpen og jobbe for ratifisering av FNs atomvåpenforbud.

NTL vil jobbe for:
- Et tettere forsvars- og beredskapsarbeid med våre nordiske allierte, og andre relevante forsvars- og beredskapsallianser.

- At Norge sikrer robuste forsyningssystemer i samarbeid med allierte.
- Et sterkt samarbeid med allierte innen forskning og utvikling, spesielt innen områder som favnes av totalberedskap.

- At Norge må jobbe for et troverdig og forpliktende arbeid knyttet til nåværende og kommende internasjonale nedrustningsavtaler og -konvensjoner.

Et velfungerende klareringssystem
Staten har behov for et godt system der ansatte og andre kan sikkerhetsklareres, slik at norske interesser og rikets sikkerhet blir ivaretatt. NTL krever at det alltid skal gjøres individuelle helhetsvurderinger ved klarering av personell. Avgjørelsen er særdeles inngripende for den enkelte, og tydelige saksbehandlingskriterier må ligge til grunn for vedtakene. Dagens system har store utfordringer, blant annet med tanke på kapasitet. Manglende ressurser hos klareringsmyndighetene og manglende åpenhet om hvordan regelverket håndteres, truer de ansattes rettssikkerhet. NTL mener at omfanget anmodninger om sikkerhetsklarering ikke er forholdsmessig i nærheten av antall personer som jobber med gradert informasjon. Det fremmes dermed svært mange unødvendige anmodninger om sikkerhetsklarering.

NTL krever:
- at det prioriteres ressurser til klareringsmyndigheter.

- at det gjøres individuelle helhetsvurderinger ved klarering av personell, og at disse utføres av mennesker.
- kompetanseheving knyttet forskjell på autorisasjon og sikkerhetsklarering, og hvilken risikoaksept som faktisk ligger til grunn i lovverk og veiledere.

- Digitalisering og forenkling av klareringsprosesser.
- Økt rettssikkerhet og bedre klageadgang.

- Fortrinnsrett på andre stillinger i Staten ved nedsatt eller bortfall av sikkerhetsklarering.

Begrunnelse: Den sikkerhetspolitiske situasjonen har endret seg betydelig de siste årene. Dagens PHP tar i liten grad opp sentrale utfordringer i den nye situasjonen. NTL Politiet fremmer forslag om at nåværende kapittel om samfunnssikkerhet og beredskap erstattes med en ny tekst som bedre reflekterer dagens situasjon og behov, samtidig som meningsinnholdet i tidligere tekst ivaretas.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312 (mot 6 stemmer)

5.291 fra NTL Samfunnssikkerhet og beredskap **Delvis ivaretatt**

Linjenummer: 907 - 941

Nytt hovedkapittel: Samfunnssikkerhet og beredskap. Nåværende underkapittel 6.9 strykes i sin helhet og erstattes av et hovedkapittel med tema samfunnssikkerhet og beredskap, ettersom dette berører alle virksomheter.

Samfunnssikkerhet og beredskap - En primæroppgave
Staten har det overordnede ansvaret for styringen av samfunnet. I dette ligger også ansvaret for å sikre egen befolkning og sørge for at samfunnet har en forsvarlig beredskap. Dette

ansvaret består så lenge staten består, og krever langsiktig prioritering av samfunnssikkerhet og beredskap gjennom tydelige oppdrag og forpliktende finansiering. NTL organiserer medlemmer på tvers av hele statsapparatet, og er dermed i en særstilling til å kunne bidra med et helhetlig perspektiv i det overordnede strategiske sikkerhets- og beredskapsarbeidet. NTL skal være en tydelig stemme i spørsmål om organiseringen av samfunnssikkerhet og beredskap, og en aktiv bidragsyter i arbeidet med å forvalte alle faser av krisespekteret.

NTL skal:
-Være et forbund det er naturlig å henvende seg til i spørsmål og saker om sikkerhet og beredskap
-Bidra med bredt forankrede innspill i det strategiske arbeidet med totalberedskapen

Totalberedskap, totalforsvar og planverk
I møte med den samlede risikoen Norge alltid vil stå overfor mener NTL det er nødvendig at alle virksomheter – statlige, kommunale, private og frivillige – styrker sin beredskap. For å kunne håndtere hendelser som følger tett på hverandre, som skjer samtidig eller med overlapp, kreves det en sterkt koordinert og utholdende organisering. Evnen til å forebygge, håndtere og gjenopprette må være integrert i daglig drift gjennom styring, organisering og krav til kompetanse. Staten må sikre en robust bemanning basert på fast ansettelse, finansiering og realisering av nødvendig infrastruktur og utstyr, og sørge for en tydelig koordinering mellom ulike nivåer og aktører i offentlig forvaltning.

NTL krever:
-At det utvikles og vedtas en nasjonal langtidsplan for totalberedskap med tydelige avklaringer for ønsket kapabilitet og kapasitet, og forpliktende finansiering-At arbeid med planverket for totalberedskap gis ressurser og prioriteres-En robust bemanning , med fast ansatte, i alle virksomheter som jobber med forebygging, håndtering og gjenoppretting-Tidlig involvering i arbeid med planverk og styringsdokumenter-Prioritering av midler til kompetanseheving innen samfunnssikkerhet og beredskap

Politiets rolle i samfunnssikkerheten
Politiet har en kritisk rolle i alle deler av krisespekteret. Et mangfoldig politi med sivilt preg er viktig for å ivareta trygghet og rettssikkerhet i håndhevingen av dagens og framtidens samfunnsoppdrag. Det er nødvendig å se hele straffesakskjeden under ett fra politiet, domstolen og kriminalomsorgen til konfliktråd og voldsoffererstatning.

NTL krever:
-Stabil og langsiktig finansiering av politiet for å styrke evnen til å opprettholde trygghet og rettssikkerhet

Allmenn verneplikt og grunnopplæring for befolkningen
NTL mener allmenn verneplikt må opprettholdes. NTL legger til grunn at verneplikten skal være obligatorisk for alle, og at den kan avtjenes som førstegangstjeneste i Forsvaret eller som beredskapstjeneste i andre statlige etater eller i andre virksomheter som har en rolle innen beredskap. For å sikre en troverdig totalberedskap er det kritisk at alle får et bevisst forhold til hvilke krav som gjelder for rollen de skal bekle i en krise eller krig, samt trening i å

løse disse oppgavene. Totalberedskapsvilje og -evne må styrkes gjennom systematisk arbeid med å sikre felles grunnleggende beredskapskompetanse, og forståelse for at samfunn utvikles og opprettholdes ved at vi tar ansvar for hverandre og bygger fellesskapsløsninger.

NTL vil jobbe for:
-Styrking av den allmenne verneplikten slik at den kan omfatte totalberedskapen – både tjeneste i Forsvaret eller andre virksomheter/institusjoner som er relevante-Systematisk og livslang opplæring i hvilke krav som gjelder for den enkelte borger, og den enkeltes tildelte beredskapsrolle, i ulike faser av krisespekteret

Beredskapsreserve og felles disponeringsordning
For å sikre helhetlig koordinering i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap mener NTL det bør utredes et system som gir styrende myndigheter kontroll på hvor alle ressurser skal brukes.

NTL mener det må vurderes:
-Opprettelse av beredskapsreserver i alle etater som har en rolle inn i totalberedskapen-En disponeringsordning for totalberedskap som hindrer samtidighetsutfordringer

Beredskapsportal
En sikker beredskapsportal hvor den enkelte innbygger kan få relevant og korrekt myndighetsinformasjon knyttet til sikkerhet og beredskap vil gjøre den enkelte, befolkningen som helhet, og styrende myndigheter bedre informert og rustet til å håndtere hendelser i krisespekteret. Beredskapsportalen bør gi informasjon om planverk, hvor den enkelte er disponert i beredskapsreserven, hvor det finnes tilgang til dekningsrom, hva som gjelder ved krigsutflytting, osv. Beredskapsportalen bør ha en funksjon for frivillig egenrapportering knyttet til status på egenberedskap. Portalen må sørge for høy grad av tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet – gjerne som en del av eller parallell til Helsenorge.no.

NTL mener:
-at staten skal utvikle en sikker beredskapsportal

Lokal beredskap og tilstedeværelse
NTL mener en grunnleggende forutsetning for beredskap er lokal tilstedeværelse i hele landet. Dette gir en unik mulighet til å skape trygge relasjoner og få innsikt i lokale forhold, både sosiale og geografiske, som ikke kan oppnås ved en sentralisert organisering.

NTL krever at:
-Totalberedskapen skal ha lokal forankring og tilstedeværelse

Internasjonal beredskap og forsvarsallianser
NTL mener vi må styrke internasjonale allianser for å øke vår motstandskraft og sikre vår evne til å ivareta sikkerhet og suverenitet. Vi må styrke vår forsvars- og beredskapsevne både selvstendig, og i samarbeid med de nordiske landene og andre allierte. Samtidig må Norge jobbe diplomatisk for å senke spenningsnivået i våre nærområder, bidra til arbeidet med avskaffelse av masseødeleggelsesvåpen og jobbe for ratifisering av FNs atomvåpenforbud.

NTL vil jobbe for:
-Et tettere forsvars- og beredskapsarbeid med våre nordiske allierte, og andre relevante forsvars- og beredskapsallianser
-At Norge sikrer robuste forsyningssystemer i samarbeid med allierte
-Et sterkt samarbeid med allierte innen forskning og utvikling, spesielt innen områder som favnes av totalberedskap
-At Norge må jobbe for et troverdig og forpliktende arbeid knyttet til nåværende og kommende internasjonale nedrustningsavtaler og -konvensjoner

Et velfungerende klareringssystem
Staten har behov for et godt system der ansatte og andre kan sikkerhetsklareres, slik at norske interesser og rikets sikkerhet blir ivaretatt. NTL krever at det alltid skal gjøres individuelle helhetsvurderinger ved klarering av personell. Avgjørelsen er særdeles inngripende for den enkelte, og tydelige saksbehandlingskriterier må ligge til grunn for vedtakene. Dagens system har store utfordringer, blant annet med tanke på kapasitet Manglende ressurser hos klareringsmyndighetene og manglende åpenhet om hvordan regelverket håndteres, truer de ansattes rettssikkerhet. NTL mener at omfanget anmodninger om sikkerhetsklarering ikke er forholdsmessig i nærheten av antall personer som jobber med gradert informasjon. Det fremmes dermed svært mange unødvendige anmodninger om sikkerhetsklarering.

NTL krever:
-at det prioriteres ressurser til klareringsmyndigheter
-at det gjøres individuelle helhetsvurderinger ved klarering av personell, og at disse utføres av mennesker-kompetanseheving knyttet forskjell på autorisasjon og sikkerhetsklarering, og hvilken risikoaksept som faktisk ligger til grunn i lovverk og veiledere
-Digitalisering og forenkling av klareringsprosesser-Økt rettssikkerhet og bedre klageadgang
-Fortrinnsrett på andre stillinger i Staten ved nedsatt eller bortfall av sikkerhetsklarering.

Begrunnelse: Det nye kapittelet om samfunnssikkerhet og beredskap er nødvendig fordi Norge står overfor et mer komplekst og samtidig risikobilde enn noen gang. I en situasjon med økende geopolitisk uro, klimarelaterte hendelser og digitale trusler, må staten evne å ivareta sin primæroppgave: å beskytte befolkningen og sikre at samfunnet fungerer, også når det settes på prøve. Dette krever tydelige prioriteringer, god styring og langsiktig investering i kapasitet, kompetanse og organisering – og dette må være forankret i et oppdatert prinsipp- og handlingsprogram.

Forslaget er særlig viktig fordi NTL organiserer ansatte på tvers av hele statsforvaltningen og dermed har en unik innsikt i hvordan beredskap faktisk fungerer i praksis. Forbundet sitter tett på oppgaver som spenner fra politi og rettspleie til forvaltning, digital infrastruktur og krisehåndtering. At NTL tar en tydelig posisjon i nasjonale spørsmål om totalberedskap, planverk og organisering, er derfor i tråd med arbeiderbevegelsens tradisjon for å være en aktiv samfunnsbygger – ikke bare en forhandler av lønns- og arbeidsvilkår.

Kapittelet speiler også LO-bevegelsens grunnleggende verdier om solidaritet og fellesskapsløsninger. Beredskap handler ikke bare om teknologi og strukturer, men om mennesker: faste ansatte med kompetanse og forutsigbarhet, lokal tilstedeværelse i hele landet og et felles ansvar for å sikre at samfunnet står støtt. Kravene om robust bemanning,

livslang opplæring, allmenn verneplikt og gode rammer for samarbeid mellom virksomheter og nivåer i staten er direkte uttrykk for denne fellesskapstenkningen.

Forslaget styrker også de demokratiske verdiene som LO alltid har kjempet for. I kriser øker risikoen for at unntakstilstander kan gå på bekostning av rettssikkerhet, maktfordeling og åpenhet. Tydelige rammer for ansvar, styring, koordinering og kontroll – fra klareringssystemet til kriseråd og internasjonalt samarbeid– sikrer at demokratiet ikke svekkes, men styrkes når samfunnet står i pressede situasjoner. Dette er avgjørende for arbeidstakernes tillit, trygghet og mulighet til å bidra.

Til sammen gjør alt dette kapittelet til en naturlig og nødvendig del av NTLs prinsipp- og handlingsprogram. Det plasserer NTL som en tydelig aktør i samfunnssikkerhetsarbeidet, forankrer beredskapen i LO-bevegelsens kjerneverdier, og bidrar til å sikre en trygg, demokratisk og solidarisk håndtering av framtidens kriser.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.292 fra NTL Stortinget

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 908

Sikkerhetspolitisk situasjon - Før første avsnitt i kap. 6.9

Tilleggstekst linjenummer 908 før «Vi må være i stand til å verne samfunnet…» tilføyes: «Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa er betydelig skjerpet, med økt geopolitisk uro, krig i våre nærområder og økt risiko for hybride trusler som cyberangrep, påvirkningsoperasjoner og sabotasje. Dette stiller nye krav til offentlig sektor, beredskap og kompetanse hos ansatte.»

Begrunnelse: Forslaget oppdaterer programmet i tråd med dagens sikkerhetspolitiske situasjon og tydeliggjør behovet for styrket beredskap i offentlig sektor.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.293 fra NTL Stortinget

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 909

Tilføye setning om ansatte som beredskapsressurs - Første avsnitt i kap. 6.9

Etter «Vi må være i stand til å verne samfunnet fra uønskete hendelser som setter liv, viktige funksjoner og infrastruktur i fare.» tilføyes: «Ansatte i staten og offentlig sektor er en grunnleggende del av samfunnets beredskap, og deres kompetanse, kapasitet og arbeidsvilkår er avgjørende for robuste beredskapsfunksjoner.»

Begrunnelse: Synliggjør at beredskap ikke bare er struktur og systemer, men også avhenger av ansatte og deres arbeidsvilkår.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.294 fra NTL Universitetet i Oslo Delvis ivaretatt

Linjenummer: 909

Eierskap til infrastruktur

Ny setning etter ". i fare": Staten må derfor selv eie, drifte og vedlikeholde kritisk infrastruktur."

Begrunnelse: Statelig eierskap er viktig ifm beredskap

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.295 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 911 - 912

Tillegg: krig

legg til “krig” “....beredskap mot pandemier, klimaendringer, naturkatastrofer og krig.”

Begrunnelse: Sikkerhetssituasjonen i Europa er vesentlig endret de siste årene, blant annet som følge av Russlands krig mot Ukraina. Dette har aktualisert behovet for å styrke samfunnets beredskap også i tilfelle krig og væpnet konflikt. Totalforsvaret og beredskapsetatene skal ikke bare håndtere naturkatastrofer, pandemier og hybride trusler, men også bidra til å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner i en krigssituasjon. Å tydeliggjøre krig som en del av beredskapsbildet gjør teksten mer i tråd med dagens sikkerhetspolitiske situasjon og med utviklingen av totalforsvaret i Norge.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.296 fra NTL Stortinget Ivaretatt

Linjenummer: 912 - 913

Tydeliggjøring av tekst om å styrke beredskapen

Setningen «Det må derfor legges til rette for et godt samarbemellom disse virksomhetene og organisasjonene for å sikre beredskapen.» strykes og erstattes med: «Det må derfor sikres tilstrekkelig bemanning, kompetanse, opplæring og øvelser, samt reell involvering av tillitsvalgte, for å styrke beredskapen.»

Begrunnelse: Gjør teksten mer konkret og handlingsrettet ved å tydeliggjøre hvilke virkemidler som faktisk styrker beredskapen.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.297 fra NTL Stortinget Delvis ivaretatt

Linjenummer: 912

Tilføye setning om risikoer knyttet til KI og digitalisering

Etter setningen på linje 911: "De skal sikre energi, mat- og vannforsyning og være vår beredskap mot pandemier, klimaendringer og naturkatastrofer" tilføyes: "Økt digitalisering og

bruk av kunstig intelligens gjør offentlig sektor mer sårbar, og det er nødvendig å styrke kompetansen og sikkerheten i digitale systemer."

Begrunnelse: Reflekterer nye trusler og risikoer knyttet til digitalisering og KI, som i dag er en sentral del av beredskapsbildet.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.298 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 913

Samarbeid nordområdene

ny setning: "Det må derfor legges til rette for et godt samarbeid mellom disse virksomhetene og organisasjonene i Norge og i Nordområdene for å sikre beredskap.»

Begrunnelse: Nordområdene er en strategisk viktig og særlig utsatt region, der sikkerhets-, beredskaps- og forsyningsutfordringer i økende grad krysser landegrensene. Etter utvidelsen av NATO og en mer uforutsigbar sikkerhetssituasjon i våre nærområder, har samarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland fått økt betydning. Et styrket nordisk samarbeid bidrar til mer effektiv krisehåndtering, bedre utnyttelse av samlede ressurser og økt evne til å håndtere både sivile og militære hendelser, herunder søk og redning, atomsikkerhet og robuste forsyningslinjer. Forslaget tydeliggjør behovet for koordinert innsats på tvers av sektorer og landegrenser, og understreker at beredskap i nord forutsetter tett samarbeid mellom nasjonale og nordiske aktører.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.299 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Ivaretatt

Linjenummer: 914

Forsyningslinjer og beredskap

Den usikre verdenssituasjonen har tydeliggjort hvor sårbare markedsstyrte internasjonale forsyningslinjer er i kriser. Lokalt forankrede aktører innen forsyning og kompetanse må derfor inkluderes i den strategiske planleggingen av beredskap og totalforsvar, for å sikre robust beredskap i hele landet. Nasjonale og regionale beredskapslager for mat, medisiner og andre kritiske innsatsfaktorer må reetableres, både på fastlands-Norge og på Svalbard.

Begrunnelse: Forslaget tydeliggjør behovet for en mer robust og desentralisert beredskap i møte med økende geopolitisk usikkerhet. Norge hadde tidligere statlige beredskapslagre for blant annet korn og andre kritiske forsyninger, men mye av dette ble avviklet etter den kalde krigen, blant annet ble de statlige kornlagrene avviklet i 2003. Erfaringene fra pandemien, krigen i Ukraina og økende geopolitisk uro har vist hvor sårbare internasjonale forsyningslinjer kan være. Ved å inkludere lokalt forankrede aktører i planleggingen styrkes evnen til å håndtere kriser der de oppstår. Reetablering av nasjonale og regionale beredskapslager for mat, medisiner og andre kritiske innsatsfaktorer vil redusere sårbarheten og sikre tilgang til nødvendige ressurser i hele landet.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.300 fra NTL Ung

Ivaretatt

Linjenummer: 915

Tilleggsforslag forsvar

Legge inn ny setning på linje 915 (starten av avsnittet): Etter flere år med fred og nedbygging av forsvaret er vi nå nødt til å bygge opp forsvaret slik at vi kan trygge sikkerheten til våre innbyggere.

Begrunnelse: Den sikkerhetspolitiske situasjonen stiller oss ovenfor en større usikkerhet enn på lang tid, dette gjør det nødvendig å bygge opp forsvaret for å sikre vår felles frihet og trygghet. Det er viktig at dette står i tillegg til resten avsnittet, som mener at vi fortsatt vil at Norge internasjonalt skal jobbe for nedrusting, målet er fred. Men med kreftene som nå vokser frem er vi nødt til å styrke vår egen trygghet.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.301 fra NTL Ung

Tiltres ikke

Linjenummer: 920 - 921

Strykningsforslag

Fra og med linje 920 til og med linje 921 fjernes: ~~Utenlandske tropper skal ikke være fast stasjonert i Norge i fredstid.~~

Begrunnelse: Formuleringen er ikke i tråd med dagens sikkerhetspolitiske situasjon og Norges behov for alliert tilstedeværelse for avskrekking og beredskap. Programmet bør gi rom for fleksibilitet innenfor NATO-samarbeidet og norsk sikkerhetspolitikk.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke (mot 11 stemmer)

Begrunnelse: Faste stasjoneringer kan bli mer problematisk ettersom våre allierte viser seg å være ustabile

5.302 fra NTL NAV

Tiltres ikke

Linjenummer: 921

Nedrustning

Fjerne «og nedrustning» på linje 921.

Begrunnelse: Vi ønsker fred, men vi skal ruste opp vårt eget forsvar i tiden fremover for å sikre vår beredskap. Derfor passer det dårlig at vi ønsker ensidig nedrustning i dagens situasjon.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Det går fint an å jobbe for nedrustning, samtidig som vi sikrer vårt eget forsvar. Linjene flyttes til kapittel om internasjonalt samarbeid

5.303 fra NTL Ung Delvis ivaretatt

Linjenummer: 924

Tilleggsforslag sikkerhet- og beredskapssamarbeid Norden/EU

Legge inn ny setning på linje 924 (slutten av avsnittet): … rammer satt av folkeretten. Norge må fortsette satsningen på det felles sikkerhets- og beredskapssamarbeidet med de nordiske landene og EU.

Begrunnelse: Norge er avhengig av å skape allianser og jobbe felles med andre for å sikre vår trygghet, i en tid hvor det blir mer usikkerhet må vi finne sammen med venner og allierte i kampen for fred og demokrati.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.304 fra NTL Ruter Delvis ivaretatt

Linjenummer: 925

Robust infrastruktur

Nytt avsnitt etter linje 925: NTL mener at robust infrastruktur og effektive transportmuligheter er avgjørende for Norges sikkerhet og forsvarsevne. Det nordiske samarbeidet om transport og infrastruktur må styrkes for å støtte militær mobilitet, særlig i lys av utvidet NATO-medlemskap der Norge blir et viktig transittland for allierte forsterkninger til Finland og Sverige. Det er nødvendig å identifisere og forbedre flaskehalser i veier, jernbaner og havner for å muliggjøre rask vest-øst-transport. NTL krever at det prioriteres investeringer i kritisk transportinfrastruktur som E14, Ofotbanen og strategiske havner, og at det etableres felles nordiske strategier for infrastrukturutvikling som støtter forsvaret av Norden og Østersjøregionen. Effektiv transport og logistikk er avgjørende for å demonstrere og opprettholde alliert forsvarsevne og avskrekking mot trusler fra øst.

Begrunnelse: Nytt avsnitt som beskriver nødvendigheten av infrastruktur og transportmuligheter i et sikkerhetsperspektiv.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.305 fra NTL Veg Delvis ivaretatt

Linjenummer: 930

Nytt avsnitt

Nytt avsnitt: Styrket beredskap i samfunnskritisk transportinfrastruktur

Styrket beredskap i samfunnskritisk transportinfrastruktur
En trygg transportinfrastruktur og trafikksystemene er en samfunnskritisk funksjon, en del av den nasjonale beredskapen og må være et prioritert område i nasjonal beredskapsplanlegging og finansiering. Utbygging, drift og vedlikehold av kritisk infrastruktur må ta høyde for totalforsvarets behov, sikre fremkommelighet for nødetater, og sørge for at befolkningen kan evakueres eller forsynes raskt dersom situasjonen krever det. Samfunnssikkerhet innenfor transportsektoren forutsetter også robust digital infrastruktur og høy kompetanse i sivile etater som forvalter kritiske samfunnsfunksjoner. Digitale og hybride

angrep kan få direkte konsekvenser for fysisk infrastruktur og trafikksikkerhet, og må derfor ses i sammenheng med operativ beredskap og evnen til å opprettholde samfunnskritiske tjenester.

Oppsplittingen mellom riks- og fylkesveg etter regionreformen i 2020, og delingen av riksvegnettet mellom Statens vegvesen og Nye Veier, bidrar til fragmentering av vegsektoren. Det gir økte kostnader, mindre helhetlig styring og svekket samfunnssikkerhet og beredskap. Når eierskap, ansvar og forvaltning av vegnettet er delt på mange aktører, øker behovet for koordinering. Dagens fragmenterte organisering svekker både beredskapsevnen og den samlede effektiviteten i drift, vedlikehold og videreutvikling av vegnettet. NTL krever derfor at ansvaret for beredskap, og all planlegging, utbygging, drift og vedlikehold av riks- og europavegnettet må samles hos Statens vegvesen.

Begrunnelse: Utan vegnettet vil ingen andre beredskapsaktørar eller det sivile samfunnet komma seg fram. 90% av all transport på land skjer på veg, både mtp tonn, verdi og persontransport. Det er ein heilt grunnleggjande og kritisk infrastruktur og bør difor nemnast spesielt. Oppsplittinga av vegnettet aukar kravet til koordinering. Riksrevisjonen peika på at etter regionreformen auka kostnadene betydeleg utan at vegane har blitt tryggare eller meir framkomelege. Utskillinga av Nye Veier AS svekkar i tillegg den demokratiske styringa og kontrollen med ein kritisk infrastruktur.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.306 fra NTL Stortinget Ivaretatt

Linjenummer: 933 - 934

Erstatte setning for å presisere at beredskap krever ressurser og bemanning, ikke bare koordinering

Fra og med «Etatene og de statlige selskapene » til og med «…på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.» erstattes med: «Etatene og de statlige selskapene som ivaretar samfunnsberedskapen må styrkes gjennom økte ressurser, tilstrekkelig bemanning og bedre koordinering på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Tillitsvalgte må være tett involvert i beredskapsarbeidet, og ansatte må rutinemessig informeres om beredskapsarbeid og -retningslinjer.»

Begrunnelse: Presiserer at styrking av beredskap krever ressurser og bemanning, ikke bare koordinering. I tillegg understrekes viktigheten av at både tillitsvalgte og ansatte spiller en aktiv rolle i virksomhetens arbeid med beredskap. Når tillitsvalgte deltar aktivt i arbeidet, sikrer man at beredskapstiltakene tar hensyn til de ansattes behov og erfaringer. Det gir bedre forankring og mer realistiske planer.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.307 fra NTL Veg

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 933

Kapittel: Samfunnssikkerheit og beredskap, linje 933 etter punktum

Forsvaret av Norge er større enn det militære forsvaret i Norge. En nasjonal langtidsplan for totalberedskap må omfatte både militær og sivil sektor, inkludert direktorater og statlige virksomheter med ansvar for kritisk infrastruktur og samfunnsfunksjoner.

Begrunnelse: Spesifisering av sektorovergripande

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.308 fra NTL Stortinget

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 935

Ny setning om beredskap og arbeidslivspolitikk

Etter avsnittet om etater tilføyes: «Utrygge tilknytningsformer, høy bruk av konsulenter og manglende kontinuitet i kritiske funksjoner kan svekke samfunnets beredskap. NTL vil arbeide for faste ansettelser og sterke fagmiljøer i beredskapskritiske virksomheter.»

Begrunnelse: Kobler beredskap direkte til arbeidslivspolitikk og bemanningsformer – et viktig og tydelig NTL-perspektiv.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.309 fra NTL Sentralforvaltningen

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 935

Matberedskap og selvforsyning

Nytt avsnitt: Matberedskap er en viktig del av den totalberedskapen. Tilgang til nok, trygg og næringsrik mat er en grunnleggende forutsetning for samfunnssikkerhet og evnen til å håndtere kriser, på lik linje med strøm, vann, transport og helseberedskap. Økt selvforsyning, robuste forsyningslinjer og beredskapslagre gjør Norge mer selvstendig i kriser. Norge må styrke samarbeidet med de nordiske landene om matsikkerhet og matberedskap, og oppfylle forpliktelsene i FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.

Begrunnelse: Matsikkerhet betyr at alle har tilgang, både fysisk og økonomisk, til nok og trygg mat. Ifølge Totalberedskapskommisjonens utredning «Nå er det alvor» er mat en vesentlig del av totalberedskapen. I dag er Norge avhengig av å importere mat, men vi kan ikke stole på at de internasjonale forsyningslinjene alltid vil fungere som dag.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.310 fra NTL NTNU

Tiltres ikke

Linjenummer: 942

Flytte avsnitt til annet kapittel; linje 553-556.

Foreslår at avsnittet flyttes til 6.9, samfunnssikkerhet og beredskap. Fra linje 942.

Begrunnelse: Dette avsnittet handler ikke om klima, miljø og det grønne skiftet. Slik det er skrevet handler det om forsyningssikkerhet og ressurskontroll som er beredskapshensyn.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Viktig å ha med strøm, enøk og energi i klimakapitlet

5.311 fra NTL Veg

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 942

Nytt avsnitt i Kapittel: Samfunnssikkerheit og beredskap: Styrket beredskap gjennom stabile fagmiljø, klare roller og faste stillinger

Beredskap i sivile statlige etater kan ikke baseres på uforutsigbar overtid, midlertidige løsninger eller kontinuerlig ekstraordinær innsats. De ansattes rolle må være planlagt, bemannet og regulert, med klare rammer for arbeidstog kompensasjon, samtidig som helse og sikkerhet ivaretas i langvarige hendelser og vakt- og beredskapsordninger er forutsigbare og rettferdige.

NTL mener at sterk intern fagkompetanse, faste stillinger og reell medbestemmelse er grunnleggende for samfunnets beredskap. Effektiv krisehåndtering forutsetter klare roller, stabile fagmiljøer og tillit mellom ledelse og ansatte.

Begrunnelse: Sjølvforklarande

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.312

5.312 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: Nytt kapittel

Nytt kapittel om totalberedskap

Kap 4 Samfunnssikkerhet og totalberedskap

4.1 Ansvar og styring

Norge står overfor et mer komplekst og samtidig risikobilde enn noen gang, med geopolitisk uro, krig i våre nærområder, klimarelaterte hendelser og digitale trusler. Staten har ansvaret for vår nasjonale suverenitet, befolkningens sikkerhet, og gjennom styringen av samfunnet, sørge for god totalberedskap. Totalberedskap handler om teknologi og strukturer, men mest om folk. God beredskap krever faste ansatte med kompetanse og forutsigbarhet og lokal tilstedeværelse i hele landet. Et felles ansvar for å forebygge kriser, håndtere dem, og gjenopprette samfunnsfunksjoner i etterkant, må være integrert i daglig drift gjennom styring og organisering. NTL krever derfor en nasjonal langtidsplan for totalberedskap med tydelige avklaringer og forpliktende finansiering. NTL organiserer medlemmer på tvers av hele statsapparatet og også utenfor staten. Våre medlemmer er avgjørende for at folk kan ferdes,

leve og jobbe trygt. Myndighetene må sikre god bemanning i alle virksomheter som har en rolle i totalberedskapen. Det betyr faste ansettelser, tilstrekkelig finansiering og realisering av nødvendig infrastruktur og utstyr. Det betyr også tydelig koordinering mellom ulike nivåer og aktører både i og utenfor offentlig forvaltning, ikke oppsplitting av selskap, ansvar og fagmiljøer. Alle virksomheter har et ansvar for å trene og forberede seg på kritiske hendelser. Det må settes av både tog penger til øvelser og det er avgjørende å øve sammen med andre, slik at ressursene finner hverandre når det er nødvendig.

4.2 Tillit, motstandskraft og forsvarsberedskap

Velferdsstaten er grunnmuren i tillitssamfunnet og må virke til befolkningens beste. Ulikhet, polarisering og desinformasjon bidrar negativt til tryggheten. Liberale demokratier er avhengige av at ytringsfriheten respekteres og at rettsstaten fungerer. Tillit mellom folk gjør det enklere å ta vare på hverandre i en krise og tillit til myndighetene er viktig for at folk skal forholde seg til rådene som blir gitt i en krisesituasjon. Politiet har en kritisk rolle i alle deler av krisespekteret. Et mangfoldig politi med sivilt preg er viktig for å ivareta trygghet og rettssikkerhet i håndhevingen av dagens og framtidens samfunnsoppdrag. For NTL er stabil og langsiktig finansiering av hele straffesakskjeden viktig. Fra Politiet, domstolen og kriminalomsorgen til konfliktråd og voldsoffererstatning. Vi må styrke vår forsvars- og beredskapsevne både selvstendig, og i samarbeid. Det norske forsvaret bygges opp etter mange år med svak finansiering. For NTL er det viktig at det investeres i materiell og menneskelige ressurser, og at støttefunksjonene i forsvarssektoren prioriteres høyere. NTL ønsker å opprettholde den allmenne verneplikten og at den kan avtjenes som førstegangstjeneste i Forsvaret eller som beredskapstjeneste i andre statlige etater eller virksomheter som har en rolle i beredskapen. Det er nødvendig at alle får et bevisst forhold til hva de skal gjøre i en krise eller krig, og ikke minst at de får trening i å løse oppgavene.

4.3 Internasjonal beredskap og forsvarsallianser

NTL mener Norge er avhengig av å skape allianser og jobbe felles med andre for å sikre vår frihet, øke vår motstandskraft og sikre vår evne til å ivareta sikkerhet og suverenitet. I en tid hvor det blir mer usikkerhet må vi finne sammen med venner og allierte i kampen for fred og demokrati. De nordiske landene og andre allierte i Europa er særlig viktige. Et styrket nordisk samarbeid bidrar til mer effektiv krisehåndtering, bedre utnyttelse av samlede ressurser, og er særlig viktig for sikkerheten i Nordområdene. Et sterkt samarbeid med allierte må også inkludere forskning og utvikling. Det er viktig for totalberedskapen at Norge jobber diplomatisk for å senke spenningsnivået i våre nærområder. Utenlandske tropper skal ikke være fast stasjonert i Norge i fredstid.

4.4 Samfunnskritisk infrastruktur

Effektive transportmuligheter og robuste forsyningssystemer er avgjørende for Norges sikkerhet og forsvarsevne. Det handler både om befolkningens og samfunnets grunnleggende behov, og om samfunnets funksjonalitet. Digital utvikling kan gjøre hele samfunnet mer sårbart, og det er derfor nødvendig å styrke offentlig eierskap og sikkerheten i alle digitale systemer. Utbygging, drift og vedlikehold av kritisk infrastruktur må ta høyde for totalforsvarets behov, sikre fremkommelighet, og sørge for at befolkningen kan evakueres eller forsynes raskt i en krisesituasjon. NTL mener at det ikke kan eksporteres kraft på bekostning av forsyningssikkerheten og at det må reetableres nasjonale og regionale beredskapslager for mat, medisiner og andre kritiske innsatsfaktorer både på fastlandet og Svalbard. Det nordiske samarbeidet om transport og infrastruktur må styrkes. NTL krever at

det prioriteres investeringer i kritisk infrastruktur og at det etableres felles nordiske strategier som styrker forsvaret av Norden og Østersjøregionen. Effektiv transport og logistikk er avgjørende for å demonstrere og opprettholde alliert forsvarsevne.

4.5 Rettsikkerhet og rettigheter
Staten har behov for et godt system der ansatte og andre kan sikkerhetsklareres, slik at norske interesser og rikets sikkerhet blir ivaretatt. NTL krever at det alltid skal gjøres individuelle helhetsvurderinger ved klarering av personell. Avgjørelsen er særdeles inngripende for den enkelte, og tydelige saksbehandlingskriterier må ligge til grunn for vedtakene. I kriser øker risikoen for at unntakstilstander kan gå på bekostning av rettssikkerhet, maktfordeling og åpenhet. Tydelige rammer for ansvar, styring, koordinering og kontroll – fra lokalt partssamarbeid til kriseråd og internasjonalt samarbeid– sikrer at demokratiet ikke svekkes, men styrkes, også i pressede situasjoner. Dette er avgjørende for arbeidstakernes tillit, trygghet og mulighet til å bidra. NTL jobber derfor for tydelige avklaringer knyttet til lov og avtaleverk i krise og krig. Det er viktig å styrke partsrettigheter i krisespekteret slik at medbestemmelsen også kan fungere i en krisesituasjon.

Landsstyrets innstilling: Tiltres
Begrunnelse: Tenkt plassering som nytt kap 4. Ivaretar en rekke forslag på samfunnssikkerhet og beredskap. Kan også vurdere en uttalelse. (setningen om krafteksport er flyttet hit fra klimakapittel

5.313 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 943

Løfte 6.10 ut av kapittel 6
6.10 Internasjonal politikk og samarbeid blir et eget kapittel før "et sterkt NTL"

Begrunnelse: Handler ikke om noe av det som står i overskriften til kapitlet

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.314 fra NTL Utenriksdepartementet Tiltres

Linjenummer: 945

Støtte til en folkerettsstyrt verdensorden og FN
NTL UD foreslår å legge til: ‘’NTL støtter en verdensorden basert på folkeretten, med FN-pakten og menneskerettighetene i sentrum.’’

Begrunnelse: I dagens internasjonale politiske krisesituasjon, der folkeretten og FN er under historisk sterkt press, mener NTL UD at en slik klar støtteerklæring er viktig og nødvendig. Det er også et naturlig utgangspunkt for påfølgende språk om ILOs konvensjoner, bærekraftsmålene og så videre.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.315 fra NTL NTNU Ivaretatt

Linjenummer: 946

Oppdatering av tekst

Oppdatering av tekst: Linje 946 etter «… rettslig forpliktende avtaler.»: NTL må vise internasjonal solidaritet med våre fagforeningskamerater i land der fascismen og andre autoritære krefter er i fremmarsj.

Begrunnelse: Fascismen og andre autoritære krefter utgjør en trussel mot faglige rettigheter og grunnleggende demokratiske rettigheter. Kapittelet må oppdateres for å være i tråd med dagens verdenssituasjon.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.1

5.316 fra NTL Utenriksdepartementet Tiltres

Linjenummer: 947 - 948

Beskyttelse av barn er et innvandringspolitisk hensyn

''NTL krever at Norge skal prioritere å beskytte barn på flukt foran innvandringspolitiske hensyn.'' Foreslås endret til ''NTL krever at å beskytte barn på flukt skal være et sentralt innvandringspolitisk hensyn.''

Begrunnelse: Redaksjonelt. Beskyttelse er et innvandringspolitisk hensyn.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.317 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 949

Flytte fred og nedrustning til 6.10

Flytting, inn som eget avsnitt: Norge må bidra til fred og nedrustning gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid hvor vi jobber for avskaffelse av biologiske og kjemiske våpen og for å ratifisere FNs atomvåpenforbud. Norsk deltakelse i internasjonale operasjoner må bygge på et klart FN-mandat og være innenfor rammer satt av folkeretten

Begrunnelse: Bedre plassering enn i kapittelet om totalberedskap.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.318 fra NTL NTNU Tiltres delvis

Linjenummer: 951

Nytt 3. avsnitt i kapitlet Internasjonal politikk og samarbeid

Det er avgjørende at Norge og
den norske staten tar avstand fra grove folkerettsbrudd. Norske offentlige institusjoner må ik ke inngå internasjonalt samarbeideller investeringer som kan bidra til eller legitimere folkerett sbrudd.

Begrunnelse: Dagens kapittel er ikke oppdatert på nye store globale utfordringer

Landsstyrets innstilling: Tiltres delvis
Begrunnelse: Tiltres, men uten ordet grove og uten den norske staten. Norge bør ta avstand fra alle folkerettsbrudd.

5.319 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 953

Endring av tekst
Vi ser i tillegg en utvikling med økt bruk av direkte makt og trusler fra stormakter i handel og verdenspolitikken. NTL ønsker et sterkere internasjonalt samarbeid for mer rettferdige handelsregler, sletting av u-landsgjeld og økt bistand.

Begrunnelse: Kapittelet må oppdateres for å være i tråd med dagens verdenssituasjon

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.320 fra NTL Universitetet i Oslo Tiltres

Linjenummer: 957

Oljefondets investeringer
Legge til ny siste setning: Det etiske rammeverket for statens utenlandsinvesteringer må styrkes, og staten må trekke seg ut av investeringer som bryter med grunnleggende menneskerettigheter og folkerett.

Begrunnelse: Oljefondet må trekke investeringene ut av selskap som bidrar til brudd på folkerett og menneskerettigheter.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.321 fra NTL Ung Delvis ivaretatt

Linjenummer: 962 - 972

Endringsforslag EU/EØS
Fra og med linje 962 til og med linje 972 erstattes med: Norge er tett integrert i det europeiske samarbeidet gjennom EØS-avtalen. For å ivareta norske arbeidstakeres interesser, velferdsordninger og demokratiske rettigheter må Norge være en aktiv deltaker i det europeiske fellesskapet. Norge skal arbeide for å påvirke europeisk politikk i en retning som styrker faglige rettigheter, motvirker sosial dumping og sikrer gode offentlige tjenester. Samarbeid med europeiske fagforeninger og institusjoner er avgjørende for å møte felles utfordringer i arbeidslivet.

Begrunnelse: Dagens tekst gir et ensidig negativt bilde av Norges forhold til EU/EØS. Forslaget tydeliggjør at Norge bør være en aktiv deltaker i det europeiske samarbeidet for å påvirke politikk til fordel for arbeidstakerrettigheter, velferd og offentlige tjenester, samtidig

som det fortsatt vektlegges kamp mot sosial dumping og samarbeid med europeisk fagbevegelse.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.323

5.322 fra NTL Utenriksdepartementet Delvis ivaretatt

Linjenummer: 962

Støtte til et sterkt og uavhengig Europa

‘’Norge blir i økende grad styrt av EU.’’ Kan endres til ‘’NTL støtter et sterkt og uavhengig Europa, og tett europeisk samarbeid om felles verdier og interesser. EU er i økende grad premissleverandør for norsk politikkutforming, også når det gjelder arbeidstakerrettigheter og økonomisk fordelingspolitikk.’’

Begrunnelse: På grunn av det store presset Europa nå står under fra både øst og vest, og viktigheten for oss alle av at Norge bidrar til et sterkt europeisk fellesskap, framstår den Europa-kritiske tonen i dagens PHP som for ensidig. En klar støtteerklæring til et sterkt europeisk fellesskap trengs - ikke dermed sagt EU-medlemskap.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.323

5.323 fra Forbundsstyret Tiltres

Linjenummer: 962

Nytt forslag (EU og Europa)

NTL støtter et sterkt og uavhengig Europa, og tett europeisk samarbeid om felles verdier og interesser. Samtidig blir Norge i økende grad styrt av EU, også når det gjelder arbeidstakerrettigheter og økonomisk fordelingspolitikk.
Avsnittet slås i tillegg sammen med avsnittet under.

Begrunnelse: Ivaretar delvis forslag NTL UD 5.322, NTL UNG 5.321 og NTL NAV 5.326

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.324 fra NTL NTNU Tiltres

Linjenummer: 970

Stryk setning

Stryk setning på linje 970 «NTL går inn for at det gjennomføres en utredning om alternativer til EØS-avtalen.»

Begrunnelse: EØS-utredning har blitt gjennomført.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.325 fra NTL Ung

Tiltres

Linjenummer: 970

Strykningsforslag

Stryke setningen: ~~NTL går inn for at det utredes alternativ til EØS-avtalen.~~

Begrunnelse: Gjennomslag. Dette har blitt gjennomført.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.326 fra NTL NAV

Tiltres ikke

Linjenummer: 970

EU/EØS -avtalen

Endring: Setning på linje 970 endres Fra: NTL går inn for at det gjennomføres en utredning om alternativer til EØS-avtalen. Til: "NTL går inn for at det gjennomføres folkeavstemning om norsk EU-medlemskap».

Begrunnelse: Det har blitt utredet alternativer til EØS-avtalen. Det er ikke aktuelt i dagens situasjon. Det er 32 år siden forrige folkeavstemning om EU. Vi mener det nå er riktig tidspunkt at folket tar stilling til et norsk EU-medlemskap på nytt.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Slettingen ivaretas av innstillingen til andre forslag, men NTL bør ikke kreve folkeavstemning om EU i landsmøteperioden

5.327 fra NTL Utenriksdepartementet

Tiltres

Linjenummer: 970

Stryke alternativ til EØS-avtalen

‘’NTL går inn for at det gjennomføres en utredning om alternativer til EØS-avtalen.’’ Foreslås strøket.

Begrunnelse: I dagens geopolitiske og handelspolitiske klima, der Norges handelsrelasjoner til omverdenen er mer usikker enn på lang tid, framstår denne setningen anakronistisk, og det er unødvendig med et så Europa- og EU-kritisk tone i PHP. Tilknytningen til Europa er også vært gjenstand for en rekke utredninger og analyser.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.328 fra Forbundsstyret

Tiltres

Linjenummer: 971 - 972

Stryke setninger om EPSU osv

Stryke de to siste linjene i kapitlet (tre setninger)

Begrunnelse: Passer ikke inn i PHP og bidrar ikke til å tydeliggjøre standpunktene eller politikken.

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.329 fra NTL Veg

Ivaretatt

Linjenummer: 974

Samfunnssikkerheit og beredskap

Samfunnssikkerheit og beredskap må ha eit eige kapittel i PHP.

Begrunnelse: Det er ein heilt ny sikkerheitspolitisk situasjon i Noreg, Europa og verda. NTL sine medlemmar er avgjerande i handteringa av denne. Samfunnssikkerheit og beredskap må no ha eit eige kapittel.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.312

5.330 fra NTL Universitetet i Oslo

Ivaretatt

Linjenummer: 979 - 1015

Forslag til ny tekst 7.1

Erstatte dagens tekst med: Aktive, engasjerte og skolerte medlemmer i lokale fagforeninger er en forutsetning for vår kamp- og forhandlingsstyrke. NTL har som felles mål å være en organiserende fagforening, der medlemsdemokratiet står sterkt og deltagelse i lokale fagforeninger er en naturlig del av det å være medlem. For å få til dette må NTL som forbund og de lokale fagforeningene sammen jobbe etter prinsipper om organiserende fagforening. Det innebærer å skape styrke nedenfra, gjennom å fremme aktiv deltakelse og bredt engasjement blant medlemmer og tillitsvalgte, og jobbe for å mobilisere rundt saker lokalt på arbeidsplassene og nasjonalt i forbundet. NTLs bredde er vår styrke. Vi organiserer alle ansatte i våre virksomheter, uavhengig av utdannings- og yrkesbakgrunn. Denne bredden skaper samhold på tvers av yrkesgrupper og gir NTL et helhetlig perspektiv på hva som er nødvendig for å utvikle gode arbeidsplasser. For ytterligere å styrke NTL, og øke vår gjennomslagskraft og makt, må vi organisere flere arbeidstakere innenfor våre organisasjonsområder. Å jobbe etter prinsipper om organiserende fagforening handler om et helhetlig syn på fagforeningsarbeid, hvor saker som lønns- og arbeidsvilkår og organisering av både eksisterende og nye medlemmer forstås i sammenheng. Det er nettopp gjennom å mobilisere rundt lønns- og arbeidsvilkår, og andre saker som påvirker oss, at vi best kan både organisere flere og få gjennomslag for våre saker. Prinsipper for organiserende fagforening må derfor inn i alle deler av NTLs arbeid, lokalt og sentralt, inkludert i NTLs kurs- og skoleringsvirksomhet. En organiserende fagforening er en fagforening som har plass til alle. Organisasjonsleddene og forbundet må derfor strekke seg etter å være et inkluderende fellesskap hvor alle som deler NTLs grunnholdninger og verdier kan kjenne seg hjemme. Et godt og inkluderende felleskap innebærer en kultur som forebygger og slår ned på trakasserende atferd.

Begrunnelse: For å oppfylle vår felles ambisjon om å være organiserende fagforeninger må teksten som omhandler vår organisasjon og prinsipper i hvordan vi jobber i fagforeningene gjenspeiles i kapittelet om oss selv.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.345

5.331 fra NTL NTNU Ivaretatt

Linjenummer: 986 - 989

Stryk setning linje 986

Stryk setningen som starter med «Ved at NTL gjennom tillitsvalgte ..» og neste setning.

Begrunnelse: Disse setningene er merkelig formulert og det står bedre forklart i underkapittel 7.2

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.345

5.332 fra NTL NTNU Ivaretatt

Linjenummer: 990

Legge til setning linje 990

Fylkesutvalgene bør ha en større rolle i arbeidet med å tilby kurs og aktiviteter for alle medlemmer.

Begrunnelse: Det er ofte fullt på kursene på Sørmarka, og tillitsvalgte får ikke plass på relevante kurs. Ved at fylkesutvalgene får en større rolle i aktiviseringen av medlemmer på tvers av fylket vil det fortsatt være slik at medlemmer møtes på tvers av arbeidsplasser og det kan være lettere å delta på kurs i nærheten av der man bor. Dette kan gjøre at kursene på Sørmarka vil være mer tilgjengelige for tillitsvalgte.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.345

5.333 fra NTL NTNU Ivaretatt

Linjenummer: 991

Flytt første setning linje 991 opp til linje 986

Linje 991: Flytt første setning i dette avsnittet opp til linje 986. Legg til en setning bak punktum: NTL skal derfor være synlig i den offentlige debatten i saker som omhandler NTLs kjerneprinsipper.

Begrunnelse: For mange virker det som at NTL ikke er synlig i den offentlige debatten i det hele tatt. Dette gjør at vi mister mange potensielle medlemmer. Det er viktig at NTL er synlig i den offentlige debatten, og ved at det står i PHP viser vi en klar forventning om at dette skal skje.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.345

5.334 fra NTL Arbeidstilsynet Tiltres ikke

Linjenummer: 998

Organisering og rekruttering

NTL skal jobbe for at informasjon og opplæring tilbys på flere språk.

Begrunnelse: Legge til ny setning etter punktum på linje 998.

For å rekruttere flere medlemmer og tillitsvalgte med minoritets- og innvandrerbakgrunn vil et viktig bidrag i det arbeidet være å tilby informasjon og opplæring på noen flere språk.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Det er ikke realistisk at NTL kan tilby opplæring på flere språk. Det tilbys noe informasjon fra forbundet på engelsk og enkelte organisasjonsledd har informasjonsmateriale tilpasset sine fremmedspråklige medlemsgrupper.

5.335 fra NTL Skatt og DFØ Tiltres ikke

Linjenummer: 1016

Pkt 7.1 Organisering og rekruttering

Etter linje 1015 tilføyes et nytt avsnitt på linje 1016: «NTLs digitale plattformer må fornyes og forbedres. Forbundet skal derfor prioritere moderne, intuitive og interaktive digitale medlemsløsninger som gjør det enkelt å finne informasjon, få hjelp, delta i NTLs arbeid og utnytte medlemsfordeler.»

Begrunnelse: NTL har en uttalt ambisjon om å være førstevalget for ansatte i staten, og å være den største og beste fagforeningen på statlige arbeidsplasser. For å innfri dette må ambisjonsnivået være like høyt på de digitale plattformene våre som i det faglige og politiske arbeidet.

I dag er NTLs nettsider, medlemsportaler og fordelsinformasjon gode – men ikke bransjeledende. De fungerer, men de oppleves ikke som et «flaggskip» som andre fagforeninger forsøker å kopiere. Dersom NTL skal være førstevalget, må vi også være først når det gjelder digital brukervennlighet, tydelighet og tilgjengelighet.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Hører hjemme under kap. 7.1, men teksten hører ikke hjemme i et php

5.336 fra NTL UIT Norges arktiske universitet Tiltres

Linjenummer: 1016 - 1017

Samarbeid LO

Ny linje: «NTL skal styrke det systematiske arbeidet med politisk påvirkning, bedre koordineringen i organisasjonen og være tidlig på banen i viktige politiske prosesser. LO-fellesskapet og relevante allianser skal brukes aktivt for å øke gjennomslaget.»

Begrunnelse: Rapporten fra organisasjonsprosjektet NTL 2033 peker på at det ligger et stort potensial for økt gjennomslag gjennom LO-fellesskapet og samarbeid med andre aktører. Den anbefaler blant annet at NTL utvikler en tydeligere strategi for å bruke styrken i LO og andre allianser for å øke politisk innflytelse. Samtidig viser rapporten at NTL ofte kommer sent inn i politiske prosesser. Tillegget tydeliggjør derfor behovet for mer systematisk og koordinert arbeid med politisk påvirkning, og for å bruke LO-fellesskapet og relevante allianser mer aktivt for å øke gjennomslaget.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 14 stemmer)

5.337 fra NTL NTNU

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 1018

Legge til etter «skolerte tillitsvalgte»

Linje 1018. Legge til etter «skolerte tillitsvalgte»: Skolering starter ved Håndbok for tillitsvalgte for å danne en grunnleggende kunnskapsbase for alle nye tillitsvalgte.

Begrunnelse: Mange nye tillitsvalgte opplever å være helt alene når de blir valgt som tillitsvalgt. Å ha en grunnleggende generell Tillitsvalgthåndbok for tips og triks for oppstarten som tillitsvalgt. En tillitsvalgtshåndbok bør som minimum inneholde oversikt over regelverk i staten (HTA, arbeidsmiljøloven og statsansetteloven), beskrivelse av de vanligste begrepene som brukes i tillitsvalgsapparatet, oversikt over NTL og informasjon om hvor man finner mer informasjon.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i løpende arbeid

Begrunnelse: Det er ikke hensiktsmessig å spesifisere eller begrense hva som skal være formen for en grunnleggende kunnskapsbase for alle nye tillitsvalget.

5.338 fra NTL Universitetet i Oslo

Ivaretatt

Linjenummer: 1028-1029

Skolering av tillitsvalgte

Erstatte siste setning som begynner med "NTL krever at..." med: Dette betyr at skolering må være fundert i lov- og avtaleverk, men og i hvordan vi mobiliserer, aktiviserer og leder en fagforening.

Begrunnelse: Utdyper hva som ligger i setningen før om relevant skolering.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.345

5.339 fra NTL Norsk Tipping Tiltres ikke

Linjenummer: 1029

Likebehandling av turnusansatte ved kurs og skolering

NTL skal legge til rette for at medlemmer som arbeider turnus sikres like muligheter til å delta på kurs og skolering, og at slik deltakelse kompenseres gjennom tilpasning av arbeidstid eller avspasering, slik at deltakelse ikke medfører økt samlet belastning.

Begrunnelse: Foreslår et tillegg til teksten i linje 1025-1029. Mange medlemmer som arbeider turnus deltar på kurs og skolering i egen fritid, ofte i tillegg til ordinær arbeidstid. Dette gir en skjevhet sammenlignet med dagtidsansatte, som normalt får fri med lønn for tilsvarende deltakelse.

Konsekvensen er at en betydelig gruppe medlemmer i praksis får dårligere forutsetninger for å delta, noe som kan svekke både rekruttering, engasjement og representasjon i organisasjonen.

Forslaget handler om å sikre reell likebehandling og legge til rette for at alle medlemmer, uavhengig av arbeidstidsordning, har mulighet til å delta og bidra aktivt i organisasjonen.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke

Begrunnelse: Kurs er ikke å anse som arbeid. Forbundet kan ikke lønne kursdeltakere dersom de har fri fra arbeidsgiver i kurstiden.

5.340 fra NTL NTNU Ivaretatt

Linjenummer: 1029

Legge til «av arbeidsgiver» bak respekteres.

Linje 1029 legge til «av arbeidsgiver» bak respekteres.

Begrunnelse: Presisering av det skal respekteres av arbeidsgiver.

Landsstyrets innstilling: Ivaretatt i forslag 5.345

5.341 fra NTL Nav Vestland Delvis ivaretatt

Linjenummer: 1030

Lokale kurs i fylker og regioner.

Legge til på linje 1030: Det skal legges til rette for at det kan gjennomføres lokale kurs i fylker og regioner. Fylkesutvalgene i NTL skal få en sterkere rolle.

Begrunnelse: Vi ser et økende behov for lokale kurs. Mange opplever at de ikke får plass på de sentrale kursene og det kan være vanskelig med lange reiser i en travel hverdag. Vi trenger godt skolerte tillitsvalgte og medlemmer. Vi ser verdien av å samles fysisk ikke bare digitalt. Det blir nå færre kurs lokalt etter endringene i LO stat. Vi mener at NTL Fylkesutvalgene bør få en sterkere rolle. Kurs kan også gjennomføres gjennom samarbeid mellom landsforeninger og foreninger.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.345
Begrunnelse: Er allerede regulert i retningslinjer for fylkesutvalg

5.342 fra NTL Stortinget

Tiltres

Linjenummer: 1030

Ny setning om kursing i distriktene og fylkesutvalgenes rolle
Ny setning: Det skal legges til rette for å gjennomføre skolering og kurs ute i distriktene. Fylkesutvalget skal ha en sentral rolle inn i dette arbeidet, i samarbeid med foreninger og landsforeninger.

Begrunnelse: Fylkesutvalgene kan potensiellt være en stor ressurs for NTL ved at man når bredt ut i distriktene på tvers av arbeidsplasser. Ved å jobbe lokalt vil man også tilgjengeliggjøre kurstilbudet for flere. Dette forutsetter at man både har nok ressurser og kapasitet. Fylkesutvalgene er i dag driftet på frivillige verv uten hverken frikjøp eller noen formell forankring. Ved å samarbeide med landsforeningene/foreningene vil fylkesutvalgene kunne benytte seg av ekstra ressurser og kompetanse som spesielt de store landsforeningene innehar.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 15 stemmer)

5.343 fra NTL Ung

Tiltres ikke

Linjenummer: 1036

Tilleggsforslag - unge tillitsvalgte
Legge inn nye setninger på linjer 1036 (slutten av avsnittet): … i NTLs medlemsmasse. Det er viktig at vi har unge tillitsvalgte som møter unge nyansatte i våre virksomheter. Derfor er det viktig at det gjøres tiltak for å identifisere og fjerne formelle og uformelle hindre for unge til å ta på seg tillitsverv i organisasjonen.

Begrunnelse: NTL er avhengige av å vinne konkurransen om de unge. Av erfaring vet vi at det er viktig at vi da også har unge representanter for fagforeningen som møter de unge nye. Vi må treffe studentene før de starter å jobbe, vi må være der første dag til den nyansatte i vår virksomhet. Av erfaring vet vi at å ha tillitsvalgte som de unge også kan kjenne seg igjen i, er viktig for å være aktuelle. Da må vi også jobbe aktivt for å rekruttere tillitsvalgte i alle aldre som gjenspeiler medlemsmassen.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke (mot 15 stemmer)
Begrunnelse: Forslaget er for detaljert.

5.344 fra NTL Ung

Delvis ivaretatt

Linjenummer: 1036

Nytt delkapittel om teknologi og utvikling

Legge til nytt delkapittel: 7.3 Teknologi og utvikling.
Tillitsvalgtarbeidet i NTL er i dag ofte avhengig av arbeidsgivers digitale løsninger. Dette gjør organisasjonen sårbar dersom tilgang begrenses ved arbeidskonflikt, nedetid, sikkerhetshendelser eller andre situasjoner hvor arbeidsgivers systemer ikke kan brukes. I tillegg skaper ulike lokale løsninger et "digitalt lappeteppe" som gjør samhandling, overlevering og dokumentforvaltning mer krevende enn nødvendig. NTL skal derfor bruke en felles skybasert dokument- og samhandlingsplattform for organisasjonen. Dette vil sikre at viktige dokumenter, maler, rutiner, kontaktlister og saksgrunnlag er tilgjengelig på ett sted, og legge til rette for trygg og effektiv samhandling. Dette styrker både uavhengigheten i tillitsvalgtarbeidet og organisasjonens evne til å samarbeide og bygge kunnskap over tid. Vi ser også i dag at store, i hovedsak amerikanske leverandører misbruker markedsmakten sin til å presse ut konkurrenter, og at dette går på bekostning av personvern. Dette gjør at NTL må vurdere hvorvidt vi skal benytte oss av disse plattformene. NTL skal være ledende i å ta i bruk kommunikasjons- og lagringstjenester som når frem, men samtidig ikke bidrar til en monopolisering av industrien.

Begrunnelse: Vi ser i dag at store, hovedsakelig amerikanske leverandører misbruker deres markedsmakt til å presse ut konkurrenter, og at dette går på bekostning av kunders personvern. Samtidig ser vi at algoritmene i sosiale medier kan styres for å påvirke politiske debatter mot NTLs politikk. Dette gjør at man i NTL må vurdere hvorvidt vi skal benytte oss av, og delta i visse av disse plattformene.

Tillitsvalgtarbeidet i NTL er i dag ofte avhengig av arbeidsgivers digitale løsninger (e-post, Teams/SharePoint og lokale filområder). Dette gjør organisasjonen sårbar dersom tilgang begrenses ved arbeidskonflikt, nedetid, sikkerhetshendelser eller andre situasjoner hvor arbeidsgivers systemer ikke kan brukes. I tillegg skaper ulike lokale løsninger et "digitalt lappeteppe" som gjør samhandling, overlevering og dokumentforvaltning mer krevende enn nødvendig.

En felles, NTL-styrt skyplattform vil sikre at viktige dokumenter, maler, rutiner, kontaktlister og saksgrunnlag er tilgjengelig på ett sted, og legge til rette for trygg og effektiv samhandling på tvers av hele organisasjonen. Dette styrker både uavhengigheten i tillitsvalgtarbeidet og organisasjonens evne til å samarbeide og bygge kunnskap over tid.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.345

5.345 fra Forbundsstyret

Tiltres

Helhetlig endringsforslag kapittel 7

7.1 Organisering og rekruttering
NTLs hovedoppgave er å sikre medlemmene trygge, stabile og faste arbeidsforhold med rettferdige og forutsigbare lønns- og arbeidsvilkår. NTL skal være den beste fagforeninga på arbeidsplasser innenfor NTLs organisasjonsområde. Aktive, engasjerte og skolerte tillitsvalgte og medlemmer i lokale fagforeninger er en forutsetning for vår kamp- og

forhandlingsstyrke. NTL har som felles mål å være en fagforening der medlemsdemokratiet står sterkt, og deltagelse i lokale fagforeninger er en naturlig del av det å være medlem. For å oppnå dette må NTL som forbund sammen med de lokale fagforeningene jobbe etter felles prinsipper. Det innebærer å skape styrke nedenfra, gjennom å fremme aktiv deltakelse og bredt engasjement blant medlemmer og tillitsvalgte, samt å jobbe for å mobilisere rundt saker lokalt på arbeidsplassene og nasjonalt i forbundet. NTLs bredde er vår styrke. Våre medlemmer er organisert på tvers av yrkesgrupper uavhengig av utdannings- og yrkesbakgrunn. Denne bredden skaper samhold og legitimitet, og gir NTL et helhetlig perspektiv på hva som er nødvendig for å utvikle gode arbeidsplasser og et inkluderende arbeidsliv. Ved at NTL gjennom tillitsvalgte involverer og aktiviserer medlemmene, skal vi styrke vår evne til å gjennomføre målene vi setter oss. Systematisk tillitsvalgtarbeid over tgir resultater for det enkelte medlem, hvert enkelt organisasjonsledd og forbundet som helhet. NTL er en fagforening som bygger sin styrke på fellesskap, kunnskap og relasjoner. Som det største forbundet i staten og et av de største i LO, har NTL en sterk politisk og organisatorisk stilling. NTL skal derfor være synlige i den offentlige debatten i saker som omhandler NTLs kjernesaker. For ytterligere å styrke NTL og øke vår gjennomslagskraft og posisjon, må vi organisere flere arbeidstakere innenfor våre organisasjonsområder. Det er gjennom høyere organisasjonsgrad og aktive, godt skolerte tillitsvalgte vi skal være den ledende fagforeninga som ivaretar medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår best. En organiserende fagforening er en fagforening som har plass til alle. Organisasjonsleddene og forbundet må derfor strekke seg etter å være et inkluderende fellesskap hvor alle som deler NTLs grunnholdninger og verdier kan kjenne seg hjemme. Et godt og inkluderende felleskap innebærer en kultur som forebygger og slår ned på trakasserende atferd. Mulighetene til å varsle om trakasserende og uønsket atferd må være velkjent i organisasjonen og det skal oppleves som trygt å si fra. En stadig større andel av arbeidstakerne har høyere utdanning. For å øke organisasjonsgraden, er det avgjørende at vi styrker oss i denne gruppen. Som et ledd i dette arbeidet, vil vi verve flere studenter og unge arbeidstakere. Fortsatt prioritering av NTL Ung, satsing på konkrete vervetiltak i virksomhetene og samarbeid innad i LO er avgjørende for å få dette til.

7.2 Gode tillitsvalgte

NTL skal være et forbund med godt skolerte tillitsvalgte. Skolerte og aktive tillitsvalgte er det beste fundamentet for å verve og organisere nye medlemmer. Det er de tillitsvalgte som sammen med medlemmene ivaretar medlemmenes interesser og skaper aktivitet og engasjement på den enkelte arbeidsplass. Tillitsvalgtes rettigheter, vern og arbeidsbetingelser må styrkes i hovedavtalene. Det er viktig at tillitsvalgte rekrutteres bredt for å være representative og gjenspeile mangfoldet i NTLs medlemsmasse og være et forbund med godt skolerte tillitsvalgte. Prinsipper for vår organiserende fagforening må inn i alle deler av NTLs arbeid, lokalt og sentralt, inkludert i NTLs kurs- og skoleringsvirksomhet. NTL gjennomfører kurs og skolering som sikrer størst mulig deltakelse for tillitsvalgte og medlemmer i ulike livssituasjoner. Skoleringen må være relevant for oppgavene som skal utføres og de utfordringene man møter som tillitsvalgt. NTL krever at tillitsvalgtes og medlemmers rett til å delta på kurs og skolering respekteres av arbeidsgiver. NTL skal jobbe med å ta i bruk flere digitale verktøy i medlems- og tillitsvalgtopplæringen, for å støtte opp under målene om en relevant og tilgjengelig skolering. NTL skal kartlegge og definere behovene for digitale støtteverktøy til de tillitsvalgte. Nye digitale verktøy som anskaffes eller utvikles, må forenkle og støtte opp under arbeidet til de tillitsvalgte. Med gode digitale verktøy kan mest mulig tid brukes på å jobbe for medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår. NTL

skal sette de tillitsvalgte i stand til å ivareta sine oppgaver gjennom informasjon, skolering og støtte i det daglige arbeidet.

Begrunnelse: Ivaretar mange ulike forslag

Landsstyrets innstilling: Tiltres

5.346 fra Landsstyret Tiltres ikke

Endring/Tillegg 5.345 - ny setning inn

Legge inn setningen: Dette innebærer også å arbeide aktivt med å nå arbeidstakere som i dag er underrepresentert i organisasjonen. Inn etter ….kan kjenne seg hjemme.
Begrunnelse: Ønsker en tydeliggjøring av inkluderende fellesskap.

Landsstyrets innstilling: Tiltres ikke (mot 11 stemmer)

5.347 fra Landsstyret Tiltres

Endring/Tillegg 5.345 - ny setning inn

Bygger på forslag 5.250. Legge inn en setning: NTL skal sikre at informasjon om rettigheter, medlemskap og organisasjonen er tilgjengelig på relevante språk, slik at alle arbeidstakere har reell mulighet til å organisere seg. Plassert etter ….fagforening som har plass til alle. Og før Organisasjonsleddene ……. Dette er et gjentakende ønske fra flere avdelinger.

Begrunnelse: Det er et uttrykt ønske om informasjon på flere språk. Det opprinnelige forlaget er ikke innstilt som tiltrådt, men med nytt avsnitt, passer det fint inn der.

Landsstyrets innstilling: Tiltres (mot 12 stemmer)

5.348 fra NTL Universiteter og høgskoler Delvis ivaretatt

Ingen linjehenvisning

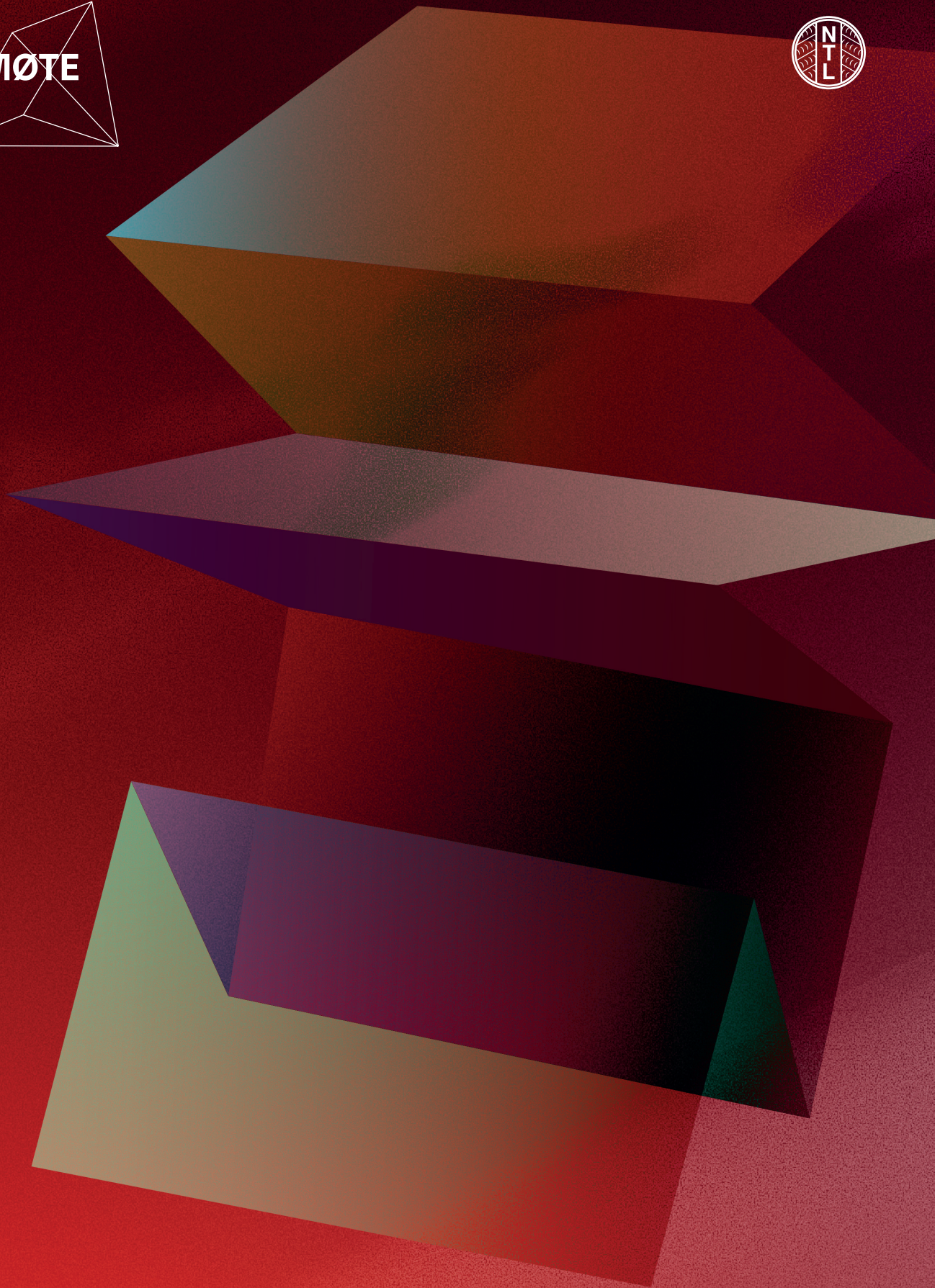
NTL skal styrke tilbudet om skolering og kompetanseutvikling for medlemmer og tillitsvalgte, blant annet gjennom:
• flere regionale kurs
• bedre tilgang til grunnkurs
• utvikling av kurs innen digitalisering og kunstig intelligens
• samarbeid med universiteter og høgskoler om kompetansetilbud

Begrunnelse: Et godt skoleringstilbud er avgjørende for medlemsengasjement og sterke tillitsvalgte.

Landsstyrets innstilling: Delvis ivaretatt i forslag 5.345

NTL LANDSMØTE 2026

Tidligere grunnlagsdokument sak 5

Prinsipp- og handlingsprogram

OM DOKUMENTET

Dette er et dokument som ble brukt under innsending av forslag til landsmøtes sak 5: Prinsipp- og handlingsprogram.

Dokumentet er en språkvasket og linjert versjon av nåværende prinsipp- og handlingsprogram. Det ble sendt ut i januar som grunnlag for forslagene fra organisasjonsleddene.

INNHOLDSFORTEGNELSE

Innledning 1

1. Trygghet for arbeid og inntekt 2
1.1 Faste, trygge jobber 2
1.2 Tariff og lønnsvilkår 2
1.3. Pensjon 3

2. Faglige rettigheter og krav 5
2.1 Lov- og avtaleverk 5
2.2 Medbestemmelse 5
2.3 Arbeidstid 6
2.4 Arbeidsplassutforming 7
2.5 Arbeidsmiljø og inkluderende arbeidsliv 7

3. En god forvaltning 8
3.1 Forvaltningens rammevilkår 8
3.2 Styring og ledelse av forvaltningen 9
3.3 Digitalisering 10

4. Klima, miljø og det grønne skiftet 11

5. Høyere utdanning og forskning 12

6. Velferd, like muligheter og fellesskapsløsninger 15
6.1 Velferd og like muligheter 15
6.2 Privatisering og utskilling 15
6.3 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi 16
6.4 Mangfold og likeverd 16
6.5 Likestilling 17
6.6 Aktivt og forebyggede arbeid for likestilling og mot diskriminering 18
6.7 Skole og barnehage 18
6.8 Kultur 19
6.9 Samfunnssikkerhet og beredskap 20
6.10 Internasjonal politikk og samarbeid 20

7. Et sterkt NTL 21
7.1 Organisering og rekruttering 21
7.2 Gode tillitsvalgte 22

INNLEDNING

NTLs arbeid bygger på arbeiderbevegelsens prinsipper om frihet, likhet, solidaritet og et demokratisk samfunn.

Mennesker må ha mulighet til selv å påvirke sin arbeids- og livssituasjon. Vi må derfor styrke og utvikle fellesskapsløsningene. NTL ønsker et samfunn som gir god livskvalitet for alle i form av trygghet og rettferdighet. Alle mennesker er avhengige av et felleskap som sikrer grunnleggende behov for utdanning, arbeid, bolig og helsetjenester. Velferdsstaten skal organiseres med mål om likeverdige tjenester uavhengig av bosted, sosial bakgrunn eller økonomisk evne. En sterk velferdsstat gir et trygt fundament hvor mennesker har gode forutsetninger for frihet til å skape sine egne liv.

Fagbevegelsen skal sette dagsorden og forme det norske samfunnet. Gjennom et organisert og regulert arbeidsliv og en sterk velferdsstat, skaper vi i fellesskap et godt samfunn. Den norske staten fungerer godt, med høy effektivitet og lite korrupsjon. Norge er et land preget av tillit mellom mennesker. Norske arbeidstakere er svært produktive. Vi skal være stolte av at vi er et av verdens mest likestilte land.

Det organiserte arbeidslivet er kjernen i den norske modellen. Samarbeid og tillit mellom partene muliggjør utvikling av gode arbeidsplasser og felles løsninger.

Sentralisert lønnsdannelse og et godt samarbeid mellom fagbevegelsen, arbeidsgivere og politiske myndigheter, bidrar til mindre lønnsforskjeller og tryggere arbeidsplasser.

Den norske modellen er under press. Fellesskapsløsninger i form av velferdsordninger strammes inn og den enkelte får mer ansvar for egen velferd. Vi ser en utvikling hvor forskjellene mellom folk øker. Norge er i dag et av landene i verden hvor det er minst ulikhet og hvor flest deltar i arbeidslivet. For å sikre dette, også i framtida, trenger vi et organisert og regulert arbeidsliv og en sterk velferdsstat slik at vi kan sikre et godt samfunn.

Interessemotsetningene i arbeidslivet har blitt tydeligere de siste årene. Økende bruk av midlertidige ansettelser, underleverandører, innleie og andre løse tilknytningsformer til en arbeidsgiver, gir rom for utnytting av arbeidstakerne. Det er et økende press på pensjons-ordninger, lov- og avtaleverk og arbeidsgivere ønsker å gjøre lønnsdannelsen langt mer individualisert. NTL skal være et forbund som bekjemper disse trendene og vi skal samarbeide med andre organisasjoner med samme formål.

I et globalt marked tilbyr multinasjonale selskap tjenester også i offentlig sektor. Dette kan undergrave finansieringen av velferdsstaten vår. Det bidrar også til å flytte beslutninger som angår den enkeltes arbeidshverdag lengre unna arbeidstakerne.

Digitaliseringen endrer arbeidslivet. Digitaliseringen av samfunnet må underlegges demokratiske prosesser og innføres på en måte som forbedrer tjenestene til innbyggerne og frigjør ressurser og arbeidskraft for å styrke velferden.

Klimaendringene er en realitet som truer millioner av menneskers eksistensgrunnlag og får ringvirkninger langt utover de hardest rammede områdene. Omlegging av forbruksmønstre og arbeids- og produksjonslivet skjer ikke fort nok til å dempe eller stoppe den globale oppvarmingen. Norges bruk av fossile energikilder gir oss et særlig ansvar for å gå i front for det grønne skiftet.

Det er et overordnet mål for NTL at alle skal sikres økonomisk uavhengighet og sosial tilhørighet, og at alle som har arbeidsevne kan få arbeid. NTL skal kjempe for likestilling og like muligheter for alle. Vi krever et godt og inkluderende arbeidsliv som bruker felles ressurser til beste for den enkelte og for samfunnet. NTL arbeider for å utvikle samfunnet i tråd med våre grunnprinsipper og vår politikk. Vi har de beste mulighetene i Norge, forutsatt at velferdsstaten og den norske modellen videreutvikles som fundament for et godt og demokratisk samfunn.

1. TRYGGHET FOR ARBEID OG INNTEKT

1.1 Faste, trygge jobber

Fast jobb er grunnsteinen i arbeidslivet. Det skaper trygghet for arbeidstakerne, stabilitet og kompetanse i virksomhetene og bidrar til at maktbalansen i arbeidslivet blir jevnere. Den utstrakte bruken av midlertidige ansatte og eksterne konsulenter svekker arbeidstakernes stilling på arbeidsplassen.

For å sikre arbeidstakernes faste tilknytning til arbeidslivet må lovverket styrkes. Løse tilknytningsformer og midlertidige ansettelser gir rom for utnytting av arbeidstakerne. Retten til fast ansettelse må styrkes i arbeidsmiljøloven, lov om statens ansatte og i tilhørende forskrifter. Stillingsvernet må styrkes. Arbeidsgiver- og arbeidstakerbegrepene må tydeliggjøres. Sosiale rettigheter og rammevilkår for oppdragstakere og frilansere må bedres. Arbeidstakere skal ikke bli presset til å bli selvstendig næringsdrivende. Intensjonen i lovverket om å begrense midlertidige ansettelser må følges for å motvirke at faste oppgaver utføres av andre enn egne ansatte.

Retten til heltid må styrkes. Deltidsansatte må sikres reell mulighet til å øke sin stillingsprosent og gis fortrinnsrett ved ledighet. Vikarer skal kun brukes ved ansattes fravær, ikke som erstatning for faste ansatte. Bemanningsbransjen må forbys. Fast jobb uten lønn mellom oppdrag må forbys.

Innleie skal som hovedregel ikke være tillatt. Den offentlige arbeidsformidlingen må gjenreises. Målet er at all arbeidsformidling skal skje vederlagsfritt i offentlig regi.

Deltakelse i arbeidslivet er nøkkelen til velstandsutvikling. Retten til arbeid må derfor være reell for alle. Det må rettes særskilte tiltak mot grupper hvor arbeidsledigheten er høy, eller hvor det er stor fare for langtidsledighet. Som arbeidsgiver har staten et særskilt samfunnsansvar i tilfeller hvor arbeidsledighet blir konsekvensen etter nedleggelser, sentralisering og konkurranse-utsetting.

1.2 Tariff og lønnsvilkår

Partene og myndighetene må arbeide for en samfunnsmessig fornuftig lønnsdannelse, der hensynet til sysselsetting og fordeling blir prioritert. Frontfagsmodellen er en hensiktsmessig måte å ivareta dette på. En viktig forutsetning for frontfagsmodellen er at arbeidstakerne får sin rettmessige del av verdiskapningen og at grupper som er blitt hengende etter over tid kan løftes spesielt. NTL ønsker en samordnet lønnsdannelse basert på kollektive tariffavtaler der fordelingen forhandles mellom sentrale parter. Dette er en forutsetning for å kunne bruke tariffoppgjørene til å gjennomføre eller understøtte sosiale reformer og likelønnstiltak. Det gjør det også mulig å sikre god fordeling mellom ulike grupper også på tvers av virksomheter og tariffområder. Kollektive, landsomfattende tariffavtaler er en viktig forutsetning for dette.

Alle skal ha en lønn de kan leve av, og alle skal sikres lønnsvekst over tid. NTL mener at utgangspunktet for avlønning først og fremst skal være arbeidsoppgaver og ansvar. Ansiennitet skal vektlegges. Tariffsystemet må utformes for å ivareta dette. Både formell utdanning og realkompetanse skal verdsettes. NTL vil fjerne lønnsforskjeller som skyldes kjønn, etnisk bakgrunn eller tilfeldigheter. Dette krever åpenhet om lønn og lønnsvilkår. Tillitsvalgte skal ha innsyn i lønnsopplysninger for hele virksomheten. Lønnstilleggene må fordeles slik at forskjellene fra høyest til lavest blir redusert. NTL vil arbeide for lik lønn for likt og likeverdig arbeid, og for utjevning av lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. Dette sikres best ved at lønnsdannelsen skjer sentralt med størst mulig generelle kronetillegg. NTL krever sentrale oppgjør som sikrer reallønnsvekst over tid.

Tariffsystemene er først og fremst en fordeling av verdiskapningen, ikke et belønningssystem for enkeltindivider. NTL vil motarbeide at lønnsfastsetting blir et ledd i arbeidsgivers mål- og resultatstyring.

Det er avgjørende at alle grupper omfattes av rammene for lønnsoppgjøret. Praksisen med å ta enkeltgrupper av arbeidstakere, herunder ledere, ut av den ordinære lønnsfastsettelsen, må derfor fjernes. All lønnsfastsettelse og lønnsendring skal være gjenstand for forhandlinger mellom partene. NTL vil motsette seg lønnssystem som baserer seg på individuelle lønnstillegg, og mener derfor at generelle lønns- og arbeidsvilkår må forhandles på et nivå hvor arbeidstakerne har streikerett.

Det er en forutsetning at lokal lønnsdannelse skjer i forhandlinger mellom likeverdige parter med reelle tvistemuligheter. Også lokale og virksomhetsvise lønnsoppgjør skal bidra til målet om å sikre alle en reallønnsvekst over tid. De lokale lønnskriteriene skal avtales mellom partene innenfor rammene av det kollektive avtaleverket. Kriteriene må være objektive, klare, forutsigbare og kjent for alle ansatte. Kriteriene skal ikke erstatte eller stå i motsetning til de kollektive lønnssystemene som er fastsatt i tariffavtaler. I perioder der sentrale tillegg ikke sikrer reallønnsvekst, er det enda viktigere å sikre de sentrale målene i den lokale lønnspolitikken.

Lønnssystemet i staten må ivareta statens særpreg og sikre sentrale verdier for rettsstaten og byråkratiets uavhengige rolle. NTL vil ha likelydende hovedtariffavtaler i staten med felles lønnssystem og felles arbeidsvilkår, så lenge dette kan sikres innenfor rammen av NTLs tariffpolitiske prinsipper. Mekanismene i lønnssystemet må ivaretas og forbedres og sikre lønnsutvikling over tid. Intervallene mellom lønnstrinnene må utjevnes. Det er viktig at det finnes pålitelig statistikk som viser lønnsutviklingen mellom grupper, kjønn og virksomheter. Dette bidrar til å sikre åpenhet om lønn i staten og muliggjør tiltak for grupper blant annet for å sikre likelønn.

1.3 Pensjon

Alle skal ha rett til en anstendig pensjon. Folketrygden, AFP og tjenestepensjonsordningene må sikre det økonomiske grunnlaget for en trygg og verdig alderdom for alle. NTL vil jobbe for et pensjonssystem med en sosial profil i tråd med folketrygdens opprinnelige intensjoner. NTLs krav og mål er fortsatt 66 prosent av sluttlønn ved 65 år og med 30 års opptjening.

NTL ønsker et pensjonssystem som ikke legger opp til privat, individuell sparing for å få en anstendig pensjon. NTL krever et spleiselag mellom myndighetene og partene i arbeidslivet for generell nivåheving av pensjonene.

Det må etableres brede, kollektive tjenestepensjonsordninger i privat sektor, med livsvarige og kjønnsnøytrale pensjonsytelser. Ordningene må reguleres i tariffavtale. Minstenivået i obligatorisk tjenestepensjon (OTP) må heves.

Pensjonsreformens levealdersjustering medfører at ytelsene fra folketrygden og de offentlige tjenestepensjonsordningene blir redusert. Ikke alle har mulighet til å jobbe lenger for å kompensere for effekten av levealdersjusteringen. NTL vil derfor jobbe for endringer i pensjonsordningene for å bøte på dette, herunder å fjerne levealdersjusteringen. Levealdersjusteringen er en usosial reform som favoriserer yrkesgrupper med høy utdanning, som har lange arbeidskarrierer og et yrkesliv som gjør det mulig å stå i jobb også i høy alder, og straffer tradisjonelle arbeideryrker der arbeidstakerne ofte har startet i jobb i ung alder, men har et yrkesliv som gjør at de må gå av med pensjon når de er noe yngre. De som er nødt til å gå tidlig ut av arbeidslivet må få en pensjon som gjør dette mulig. Mange kan ikke stå i jobb til de blir så gamle at de har kompensert for levealdersjusteringen. NTL mener derfor at pensjonene ikke skal avkortes for dem som går av når de er mellom 62 og 67 år. NTL skal jobbe for at det innføres et tillegg som sikrer dem som må gå av tidlig i offentlig sektor.

AFP-ordningen i offentlig sektor må være en reell tidligpensjon. AFP-ordningen i privat sektor må forbedres, slik at færre faller utenfor ordningen på grunn av endring av arbeidsgiver eller opptjeningskrav. Rettigheter tilsvarende betinget tjenestepensjon i offentlig sektor må også innføres i privat sektor. NTL krever at det settes i gang et arbeid med en nivåheving av pensjonene for dem som taper mest på å gå av tidlig.

NTL krever at uføres alderspensjon ikke levealdersjusteres. Folketrygden må gi uføre opptjening av alderspensjon til 67 år. Det må sikres fortsatt gode uførepensjonsordninger i offentlig sektor. Uførepensjonsordningene i offentlig sektor må kompensere for bortfall av arbeidsinntekt, gi opptjening til 67 år og sikre at uføre får en trygg og forutsigbar pensjon. Det er viktig at det etableres gode uførepensjoner også innenfor alle tariffområder i privat sektor.

Samfunnsmessige hensyn knyttet til sikkerhet, og belastning på den enkelte, gjør at det også i framtida vil være behov for at stillinger i offentlig sektor skal ha særaldersgrense. Arbeidstakere som må forlate arbeidslivet tidlig på grunn av særaldersgrense skal ikke komme dårligere ut sammenlignet med andre grupper. Særaldersgrenser må sikre at alle arbeidstakere som har store fysiske eller psykiske belastninger i jobben, eller som har jobber som stiller spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper, blir ivaretatt.

Kravet om minst 20 prosent stilling i staten for medlemskap i Statens pensjonskasse og kravet om minst ett års opptjeningstid for oppsatte rettigheter i offentlig tjenestepensjon må fjernes, slik at pensjon fra første krone blir gjeldende også for alle arbeidstakere i staten.

2. FAGLIGE RETTIGHETER OG KRAV

2.1 Lov- og avtaleverk

Lovene som regulerer arbeidslivet må bidra til å styrke arbeidstakernes innflytelse på arbeidsplassen og sørge for en jevnere maktbalanse i arbeidslivet. Medbestemmelse i arbeidslivet er en demokratisk rettighet.

Arbeidsmiljøloven må styrkes og videreutvikles for å sikre de ansattes vern og trygghet i arbeidsforholdet. NTL krever økt forebyggende innsats for å hindre diskriminering og trakassering, herunder seksuell trakassering. NTL krever tiltak og oppfølging når arbeidstakere melder fra om diskriminering, trakassering og mobbing, og andre kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Arbeidstakere som varsler skal sikres mot sanksjoner og gjengjeldelse.

Lov om statens ansatte innebærer en svekkelse av tjenestemannsretten og stillingsvernet. Et sterkt stillingsvern med adgang til rettslig prøving er avgjørende for å sikre innbyggernes tillit til forvaltningens faglige uavhengighet. Retten til mindretallsanke i ansettelsessaker må gjeninnføres. Adgangen til midlertidighet er for vid og må innskrenkes. Lov om statens ansatte må endres og rettighetene til statsansatte må styrkes.

Arbeidslivet trenger sterke og brede kollektive avtaler for å fungere godt. Kunnskapen rundt hovedavtalene må bli bedre for å sikre at de praktiseres riktig og for å sikre gode partsforhold. For å sikre god og felles forståelse av lov- og avtaleverket skal det jevnlig arrangeres felles skolering for arbeidstaker- og arbeidsgiversiden i virksomhetene.

Dagens sykelønnsordning med full lønn under sykdom må forsvares. NTL vil ikke akseptere noen former for kutt i ordningen.

2.2 Medbestemmelse

Hovedavtalene inneholder klare bestemmelser om arbeidstakernes medbestemmelse. NTL skal kjempe for at ansatte gjennom sine organisasjoner sikres medbestemmelse på arbeidsplassen. NTL krever at medbestemmelsen utvides og styrkes. Tillitsvalgte må gis tid til å kunne utføre oppgavene sine på en god måte. NTL krever at vervet som tillitsvalgt skal likestilles med vanlig tjeneste og at det vektlegges ved videre tjeneste og karriere.

Arbeidslivet er i stadig endring og utvikles best gjennom aktiv bruk av de ansattes faglighet og kunnskap. Medbestemmelse er avgjørende for å ivareta de ansattes interesser og samtidig opprettholde gode offentlige tjenester. NTL aksepterer ikke at innleide konsulenter eller eksterne utvalg fortrenger arbeidstakerorganisasjonenes medbestemmelse. NTL vil jobbe for at tillitsvalgte har et ekstra vern i omstillingsprosesser, slik at medbestemmelsen ikke blir forringet og at partsrepresentasjonen på arbeidsplassen forblir stabil.

NTL krever at utvikling av virksomhetene foregår på en måte som ivaretar de ansattes behov for stabilitet og trygghet. Virksomhetene må videreutvikle arbeidstakernes kompetanse og investere i egne ansatte, blant annet slik at de kvalifiserer seg til nye oppgaver i virksomhetene ved omstilling. Ansatte skal få tilbud om etter- og videreutdanning i arbeidstiden og rett til betalt permisjon. Effektiviseringsprosjekt må foregå innenfor rammene av medbestemmelsesapparatet. Virksomhetene bør som hovedregel få beholde effektiviseringsgevinstene og bruke dem i arbeidet med å utvikle bedre tjenester.

Avtaleverket må sikre at medbestemmelsen ivaretas og utøves på alle organisatoriske nivå, uavhengig av virksomhetens styringsmodell eller struktur. NTL aksepterer ikke at arbeidsgiver organiserer seg vekk fra medbestemmelse. Respekt for, og oppfølging av lov- og avtaleverket er en nødvendig forutsetning for å få til gode løsninger. NTL aksepterer ikke at arbeidsgiver svekker partssamarbeidet ved å ensidig beslutte at drøftinger og forhandlinger gjennomføres på digitale plattformer.

Overordnede myndigheter har en plikt til å ta tak i, og følge opp virksomheter som ikke følger bestemmelsene og intensjonene i avtaleverket. NTL krever reelle sanksjoner mot virksomheter som bryter hovedavtalene.

I statlig sektor fattes store og viktige beslutninger for arbeidstakerne i etatsstyringsdialogen mellom departement og underliggende etater, en styringslinje hvor arbeidstakerne ikke er representert. NTL krever at arbeidstakerorganisasjonene får en formalisert rett til å delta i etats-styringsdialogen. Medbestemmelse på tvers av departementsområder må sikres. Ensidige avgjørelser tatt av arbeidsgiver, eller løfting av beslutninger til politisk nivå, undergraver medbestemmelsen. Det er uakseptabelt at viktige beslutninger for arbeidstakerne tas uten medbestemmelse.

2.3 Arbeidstid

Normalarbeidsdagen skal fortsatt være utgangspunktet for organisering av arbeidstiden, og alt arbeid utover 07-17 skal kompenseres særskilt. Utviklingen de siste årene har vist at arbeids-givere, direkte og indirekte, i større grad krever tilgjengelighet og arbeid fra arbeidstakerne i deres fritid. Regelmessig lange arbeidsøkter og nattarbeid gir økt risiko for helseplager for den enkelte. NTL vil jobbe for å styrke den kollektive styringen og organisering av arbeidstiden.

Arbeidstidsreduksjoner er et bidrag til et mer inkluderende og likestilt arbeidsliv. Redusert arbeidstid vil føre til at flere kommer i arbeid gjennom deling av arbeidet. Flere kan jobbe heltid og mulighetene for å stå i arbeid til oppnådd pensjonsalder øker. NTL vil jobbe for en tariffestet og gradvis reduksjon i arbeidstiden, med mål om 6-timers normalarbeidsdag med full lønns-kompensasjon.

Balansen mellom arbeidstid og fritid er sentral i menneskers liv. Det er viktig for NTL å sikre at medlemmene våre kan opprettholde denne balansen.

Utviklingen i retning av et mer uklart skille mellom arbeid og fritid går på bekostning av nødvendig logistikk, familieliv og fritidsaktiviteter. Denne tidsklemma bør løses med arbeidstids-reguleringer, ikke med individuelle ordninger for hjemmearbeid.

Fleksitidsordninger utgjør arbeidstakernes rett til å regulere egen arbeidstid og skal ikke misbrukes til å pålegge merarbeid for å skjule et reelt bemanningsproblem eller behov for overtid. NTL vil jobbe for at opparbeidet fleksitid ikke kan strykes. Det må være strenge restriksjoner på søndags- og helligdagsarbeid. Ubekvem arbeidstid må vurderes opp mot ulemper for de ansatte.

Ferieloven må tilpasses skift- og turnuspersonell for å sikre at de ansatte får like lang sammen-hengende ferie/fritid som ansatte med ordinær femdagersuke.

2.4 Arbeidsplassutforming

NTL legger til grunn at alle arbeidsplasser utformes med hensyn til et forsvarlig arbeidsmiljø, i tråd med arbeidsmiljølovens formålsparagraf. Åpent landskap, aktivitetsbaserte arbeidsplasser og andre tilsynelatende kostnadseffektive løsninger ender ofte med dårligere arbeidsmiljø, lavere effektivitet og kvalitet og økt sykefravær. Dette er dyrere enn reduksjonen i arealkostnader. NTL krever at den fysiske utformingen av arbeidsplassene tilpasses oppgavene som skal gjøres, ikke at arbeidet må tilpasses lite gjennomtenkte kostnads- og arealbesparelser. Arbeidsplassutformingen må ivareta de ansattes helse, sikkerhet og velferd og dette må prioriteres over kortsiktige, økonomiske besparelser. Publikumsarealer må utformes slik at de minimerer risikoen for at ansatte blir utsatt for vold.

NTL krever at forskriften om arealnorm i statlige bygg oppheves, og at fagforeningene får utvidet forhandlingsrett knyttet til arbeidsplassutforming og arealendring, både i nye og i eksisterende bygg.

Økt bruk av hjemmekontor skal ikke medføre forventninger til digital tilgjengelighet utenfor arbeidstid og ved sykefravær og permisjoner. Samtidig som noe fleksibilitet i muligheten til å arbeide hjemmefra kan være positivt for enkeltpersoners livssituasjon, må det sikres gode, kollektive rammebetingelser.

NTL mener at alle arbeidstakere skal ha rett til fast, fysisk arbeidsplass med et fysisk arbeidsmiljø som har forsvarlige rammer og hvor de ansatte har gode arbeidsvilkår. Dette må gjelde også i en arbeidshverdag som i større grad er preget av digitale møter. Arbeid i arbeidstakers hjem er en frivillig ordning som skal avtales mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, ikke et effektiviseringstiltak.

NTL krever at både arbeid hjemmefra og mobile kontorløsninger skal være omfattet av faste omforente avtaler, retningslinjer og forsikringer.

NTL krever full kompensasjon og dekning av kostnader til utstyr, drift og abonnementer ved arbeid hjemmefra. Også når arbeid utføres i arbeidstakers hjem, må forsvarlige arbeidsforhold fullt ut ivaretas i tråd med arbeidsmiljølovens bestemmelser, herunder både fysisk og psykososialt arbeidsmiljø.

2.5 Arbeidsmiljø og inkluderende arbeidsliv

NTL vil arbeide for at alle virksomheter har en personalpolitikk som gir rom for tilpasninger til individuelle behov innenfor rammen av kollektive avtaler. Den enkelte arbeidstaker må gis økt innflytelse over utformingen av egen arbeidssituasjon.

For å nå dette målet må ulike tiltak prøves ut, som for eksempel radikal kvotering av funksjonshindrede i statlige virksomheter, eller å stille krav til hvor mange funksjonshindrede ansatte en statlig virksomhet må ha.

NTL krever at statlige virksomheter tar et særlig ansvar for å rekruttere funksjonshindrede. For at funksjonshindrede skal ha tilgang til arbeidslivet, er det en forutsetning at arbeidsplassene følger prinsippene om universell utforming. NTL skal være en pådriver for et universelt utformet samfunn der alle kan delta.

Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) bygger på en tradisjon for samarbeid og tillit mellom myndigheter, arbeidstakere og arbeidsgivere, både sentralt og lokalt. Avtalen bygger på en felles erkjennelse av at aktivitet gjennom arbeid fremmer helse og at tidlig iverksetting av aktive tiltak vil kunne forebygge frafall fra arbeid. Å få flere til å stå lenger i jobb, oppnås ikke kun gjennom økonomiske insentiver. Det må være et ansvar for den enkelte arbeidsgiver å tilrettelegge, slik at ansatte har en reell mulighet til å jobbe lenger.

Staten er landets største arbeidsgiver og har et særskilt ansvar for å være en rollemodell for det øvrige arbeidslivet. Forutsetningen for et inkluderende arbeidsliv er at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig og tilrettelagt både fysisk og psykisk. NTL skal bidra til et større fokus på psykisk helse i arbeidslivet med sikte på større åpenhet og toleranse for dette. NTL vil arbeide for en IA-avtale som har tiltak for redusert sykefravær, sysselsetting for funksjonshindrede og et godt arbeidsliv for seniorer. For å få et inkluderende arbeidsliv må sykelønnsordningen opprettholdes, tilretteleggingsplikten i arbeidsmiljøloven overholdes og arbeidsgiverne må føre en aktiv seniorpolitikk.

NTL krever at støtteordninger som for eksempel tilpasningstilskudd til virksomheter og tilskudd til funksjonsassistanse økes, og gis som varige tilskudd til faste stillinger.

3. EN GOD FORVALTNING

3.1 Forvaltningens rammevilkår

NTL vil kjempe for en sterk offentlig sektor for å sikre rettferdig omfordeling av verdiskapningen og god og effektiv bruk av våre felles ressurser. Dette ivaretas best ved at viktige samfunnsoppgaver løses i offentlig regi, av offentlig ansatte. Offentlig sektor må dimensjoneres slik at samfunnsoppdraget kan utføres med høy kvalitet og til fellesskapets beste.

Forvaltningens virksomhet bygger på sentrale forvaltningsverdier som likebehandling, rettssikkerhet, nøytralitet, faglig uavhengighet og effektivitet. For at forvaltningen skal kunne etterleve disse verdiene, må virksomhetene gis tilstrekkelige økonomiske rammer. NTL krever en sterk offentlig sektor som er underlagt politisk styring med basis i faglighet og tillit.

De siste tiårene har ideer basert på markedsstyring lagt viktige premisser for endrings- og styringsreformer i offentlig sektor. Sentrale elementer har vært mål- og resultatstyring, bestiller/utførermodeller, oppsplitting av virksomheter, økt grad av privatisering og konkurranseutsetting og svekkelse av det offentlige som tjenesteyter. Dette, kombinert med kutt i offentlig sektors driftsbudsjetter, men ikke nedprioritering av oppgaver, fører til utarming og en drift som går på sparebluss og vil over tid svekke sektorens handlingsrom og evne til å utføre samfunnsoppdraget. En slik systematisk nedbygging av kvaliteten i offentlig sektor kan undergrave tilliten til forvaltningen og støtten til velferdsstaten. Mål- og resultatstyring og andre markedsstyringsprinsipper må derfor avvikles.

NTL krever en tillitsreform for å styrke offentlig sektor. Markedsstyringen må erstattes med medbestemmelse, faglighet og tillit til de ansatte. Regjeringen har ansvar for å endre styringen, finansieringen, organiseringen og arbeidsgiverpolitikken i staten slik at tillitsbasert styring på alle forvaltningsnivåene blir mulig. Reformen må føre til at avtaleverket blir etterlevd, at lederopplæringen i staten gir kompetanse om statens særegenhet og avtaleverk og at mål- og resultatstyringen erstattes med politisk styring på overordnede målsettinger. Organisasjonsformer som undergraver medbestemmelse og som bygger på konkurranse og markedsstyring må avvikles.

NTL ønsker å sikre likeverdige og gode offentlige tjenester i hele landet som tar hensyn til mangfoldet i befolkningen. NTL går imot å flytte etablerte arbeidsplasser og virksomheter. Dersom arbeidsoppgaver flyttes, mener NTL at de ansatte skal gis mulighet til å arbeide med relevante arbeidsoppgaver på sitt nåværende arbeidssted og at virksomhetene gis tilstrekkelige midler til omstilling. Nye statlige virksomheter skal som hovedregel etableres utenfor de store byregionene slik at man sikrer statlige arbeidsplasser i hele landet.

Konsulenttjenester er kostbart, fortrenger ordinære arbeidsplasser og reduserer på sikt virksomhetens egen kompetanse. Bruk av konsulenter må begrenses mest mulig og staten må arbeide målrettet for å bygge kompetanse internt.

Norsk forvaltning skal utføres i Norge. NTL krever av sikkerhets- og styringshensyn at ingen oppgaver flyttes til utlandet der det ikke er nødvendig ut fra arbeidets art.

3.2 Styring og ledelse av forvaltningen

En god forvaltning er avhengig av gode prinsipper for styring og ledelse. Forvaltningen skal løse komplekse oppgaver og ivareta til dels kryssende hensyn og behov, og har medarbeidere med svært ulik bakgrunn og oppgaver. Statlige ledere må ha fagkunnskap om arbeidsområdene de er satt til å lede.

Markedsstyring i offentlig sektor er ikke kun et problem for de velferdsoppgavene offentlig sektor skal utføre, men bidrar til å undergrave partssamarbeidet og individualiserer krav til de ansattes arbeidsinnsats.

Markedsstyringsprinsipper svekker folkestyrte offentlige forvaltningsoppgaver, de ansattes medbestemmelse og fører til en mindre effektiv offentlig sektor, hvor et omfattende rapporterings-regime flytter fokus fra kvalitet og samfunnsoppdrag til kvantitet og produksjonsmål. Dette svekker ikke bare de ansattes rettigheter, men også innbyggernes mulighet til å fremme krav overfor forvaltningen og rett til tjenester fra det offentlige. NTL vil jobbe imot en slik utvikling og krever økt fokus på faglighet og kvalitet i utførelsen av samfunnsoppdraget. Det må utvikles alternativer til markedsstyringen.

NTL mener lederopplæringen må endres. Ledere på alle nivå må lære om sektorens særpreg og få opplæring i partssamarbeidet og gjeldende lov og avtaleverk. Ledelse i staten skal basere seg på demokratiske verdier, partssamarbeid og tillit til de ansatte. Kunnskapen om hvordan virksomheter som oppfyller et samfunnsoppdrag bør ledes må styrkes.

De ansattes kunnskap og kompetanse er offentlig sektors fremste ressurs og må tas bedre i bruk. I stedet for unødvendig måling og kontroll, må ansatte gis økt tillit til å styre sin egen arbeidshverdag. HR-trenden i offentlig sektor kjennetegnes av arbeidsgivere som vil utvide styringsretten på bekostning av arbeidstakernes medbestemmelse gjennom deres organisasjoner. Oppgaver som tidligere ble løst i medbestemmelsesapparatet og i parts-samarbeidet tas over av HR-systemene. NTL krever at det settes i gang et arbeid for å styrke partssamarbeidet på arbeidsplassen. For å lykkes må HR-trenden med individualisering av arbeidslivet fjernes.

Kvalitet og faglig skjønn er avgjørende for å sikre innbyggernes rettssikkerhet, og likeverdige tjenester. En økonomisering av de ansattes arbeidsoppgaver gjennom målstyring og produksjons-mål, representerer en mistillit som svekker de ansattes faglighet og uavhengighet. NTL vil derfor jobbe mot alle former for individualisering av produksjonsmål. Økonomireglementet i staten må endres i tråd med dette.

Arbeidstakerne må sikres mot ulovlig eller uønsket overvåking på arbeidsplassen. NTL vil arbeide mot rapporterings- og målstyringssystemer som identifiserer den enkelte og som fratar de ansatte innflytelse over egen arbeidshverdag. NTL går imot ulike former for individualiserte mål og vurderinger da de er subjektive, vilkårlige og hindrer et likeverdig partsforhold. Kartlegging av den enkelte ansattes personlighet og holdninger skal ikke forekomme.

Hovedavtalenes formålsparagrafer fastslår at partene skal finne løsninger i fellesskap. NTL ser at arbeidsgiverne i større grad søker å omgjøre saker som skal løses i medbestemmelses-apparatet til juridiske spørsmål. Denne rettsliggjøringen av partsspørsmålene undergraver hovedavtalenes formål. Dette svekker partssamarbeidet, som er en av bærebjelkene i den norske arbeidslivsmodellen. NTL krever at ansattes erfaring og kompetanse i større grad tas i bruk ved omstilling og i utviklingen av virksomhetene.

Arbeidsgivere stiller i økende grad krav til de tilsattes lojalitet og atferd gjennom verdiplattformer, leder- og medarbeiderplattformer, husregler og lignende. En slik utvikling er et forsøk på å utvide styringsretten. Bruken av såkalte faktaundersøkelser er økende. Faktaundersøkelser er arbeids-givers metode, som marginaliserer partssamarbeidet og vernetjenesten, og er en trussel mot de ansattes rettssikkerhet i tilsettingsforholdet. Konflikter må søkes løst på lavest mulig nivå i organisasjonen gjennom medbestemmelsesapparatet, arbeidsmiljøutvalg og verneombuds-ordningen. Faktaundersøkelser og lignende prosesser må forbys. NTL krever at arbeidsgiver må legge til rette for at alle ansatte skal kunne ytre seg fritt i faglige spørsmål på arbeidsplassen, også som privatpersoner, uten fare for gjengjeldelse eller sanksjoner.

3.3 Digitalisering

Offentlig sektor har gjennom mange tiår vært blant de fremste til å ta i bruk mulighetene som ligger i digitalisering. NTL støtter opp om en videre digitalisering av forvaltningen som ivaretar og videreutvikler innbyggernes tilgang til offentlige tjenester, rettssikkerhet, arbeidsmiljøet til de ansatte og hensynet til en mer effektiv forvaltning.

NTL mener utvikling og drift av offentlige IKT-tjenester må organiseres slik at de er underlagt demokratisk styring og kontroll. Forvaltning av IKT-systemene må anses som en statlig kjerne-oppgave. Statlige virksomheter bør utvikle og drifte sine fagsystemer i egen regi og ha eierskap til sin egen digitale struktur og arkitektur. NTL krever at det opprettes en statlig eid og drevet skytjeneste for behandling og lagring av offentlige data.

Den digitale utviklingen utfordrer forutsetningene for partssamarbeidet. Medbestemmelsen over IT-utviklingen i virksomhetene må styrkes. En vellykket digitalisering forutsetter at virksomhetene gis tilstrekkelige midler til utvikling og implementering, og at arbeidet er forankret i medbestemmelsesapparatet. Tverretatlige IT-løsninger må underlegges medbestemmelse i henhold til Hovedavtalen i staten.

NTL skal jobbe for en regulering og organisering som ivaretar arbeidstakernes rettigheter og sikkerhetsnett i det framtidige arbeidslivet.

For mange ansatte vil det være nødvendig med kompetanseheving eller -endring, og NTL krever at arbeidsgiverne iverksetter tiltak som gir de ansatte mulighet til å videreutvikle sin kompetanse.

Offentlig sektors fremste oppgave er å gi alle innbyggere god hjelp når de trenger det. For flertallet av innbyggerne kan dette i stadig større grad gjøres på digitale plattformer. De som ikke behersker disse, må få tilbud om brukeropplæring og veiledning. Digitaliserte løsninger må ikke uthule prinsippet om lik tilgang til offentlige tjenester. Det offentlige må tilrettelegge sine tjenester for innbyggere som ikke benytter digitale løsninger. Offentlige tjenester må innrettes slik at alle har mulighet til å få hjelp og bistand gjennom personlig oppmøte eller henvendelser via telefon. Veiledningsplikten må ivaretas uavhengig av hvordan man tar kontakt med det offentlige.

4. KLIMA, MILJØ OG DET GRØNNE SKIFTET

NTL ønsker en bærekraftig utvikling der hensynet til miljø og rettferdig fordeling mellom fattige og rike land setter rammen for økonomisk vekst og forbruk. Forbruks- og produksjonsmønstre må legges om i hele verden. Norges klimapolitikk og klimamål må være i tråd med Parisavtalens målsetninger. Bevaring av biologisk mangfold og reduksjon av klimagassutslipp er overordnede mål som må legge føringer på tvers av ulike sektorer også i Norge.

Som Norges største byggherre og innkjøper må offentlig sektor forplikte seg til klimavennlige løsninger i alle anbudsprosesser. Offentlig sektor skal være en pådriver for utvikling og bruk av ny og miljøvennlig teknologi innen bygg og produksjon. Som oppdragsgiver skal offentlig sektor innrette sin anskaffelsespraksis slik at den fremmer null- og lavutslippsløsninger og sirkulær-økonomi, samt unngår helse- og miljøfarlige stoffer. Offentlige oppdragsgivere må også utvikle tiltak for bedre oppfølging og etterlevelse av klima- og miljøvennlige anskaffelser.

Transportsektoren er sentral for å løse miljø- og klimautfordringene. Gods må over fra vei til sjø og bane og for å nå klimamålene må utslippene fra alle transportformer reduseres. Likevel er et åpent og trygt veinett avgjørende for bosetting og næringsutvikling over hele landet. Der det er sikkerhetsmessig forsvarlig bør vedlikehold av og klimatilpasningstiltak på eksisterende vei prioriteres framfor bygging av ny vei. NTL ønsker en omfattende utbygging og opprustning av miljøvennlig kollektivtrafikk, også utenfor byområdene. Virksomhetene må prioritere miljø-vennlige alternativer framfor økonomi når det gjelder jobbreiser. Utbygging av jernbanenettet nordover er avgjørende for bosetting og næringsliv i nord. Nord-Norgebanen må bygges.

I internasjonalt klimasamarbeid må Norge være en pådriver for forpliktende avtaler om utslippskutt. For å ivareta solidaritet med utviklingsland og de landene som rammes hardest av klimaendringer bør verdenssamfunnet bidra til klimatilpasning og grønn utvikling.

Av hensyn til klimaendringer må en rettferdig omstilling av olje- og gassnæringen planlegges med mål om en framtidig utfasing av fossile ressurser. Lofoten, Vesterålen, Senja og andre sårbare områder må varig vernes som petroleumsfrie soner. NTL vil jobbe for at det ikke åpnes nye olje- og gassfelt på norsk sokkel.

Klima- og miljøavgifter er en sentral bærebjelke i klimapolitikken. Dersom vi skal nå klima-målene, må det bli dyrere å slippe ut klimagasser. Den sosiale profilen i klimapolitikken må sikres gjennom et omfordelende skattesystem og en sterk velferdsstat, ikke kutt i avgiftene.

For å jobbe for et bedre miljø bør Norge være i front for å starte opprydning av plast i havet og begrense utslippet av mikroplast i havet. Norge skal jobbe aktivt for at alle lands militære utslipp telles med i de nasjonale klima- og miljøregnskapene.

På samme måte som staten har tilrettelagt for at oljenæringen har kunnet vokse gjennom en aktiv næringspolitikk og reguleringer, må staten nå legge til rette for en overgang til framtidsrettede, klimavennlige næringer. Norsk næringspolitikk må bygge videre på det beste av norsk industribygging for å kunne skape nye, grønne næringer. Næringspolitikken bør støtte opp under grønne næringer som på sikt vil bli lønnsomme.

Norsk næringspolitikk må ha som overordnet mål å bidra til omstilling til et nullutslippssamfunn og utnytte mulighetene omstillingen gir til verdiskapning og nye arbeidsplasser. Det er store muligheter i det grønne skiftet og Norge har både kompetanse, kapital og teknologi til å lykkes. Myndighetene må ta en aktiv rolle i omstillingen og legge til rette for innovasjon og næringsutvikling. Den grønne omstillingen må gjennomføres på en måte som ivaretar viktige naturverdier og hensynet til samiske næringer og interesser.

NTL krever minst 100 000 nye arbeidsplasser, for eksempel innen batteriproduksjon, havvind, hydrogen, karbonfangst og -lagring, prosessindustri og skog- og trenæringen. Når staten bidrar med kapital til næringsutvikling, må det være en forutsetning at de nye jobbene fører til store utslippskutt.

For å bidra til det grønne skiftet ønsker NTL at Statens pensjonsfond utland, kommunale fond og andre offentlige og private investorer trekker sine investeringer ut av fossilindustri, og heller satser på grønne alternativer og slik bidrar aktivt til bedre klimaløsninger. Det offentlige må sette av mer ressurser til forskning på, og utvikling av mer effektive, fornybare og miljøvennlige måter å framskaffe, omforme og forbruke energi på i omstillingen mot nullutslippssamfunnet.

Norges naturressurser og infrastruktur må eies og forvaltes av det offentlige. Strøm er et grunnleggende behov for både innbyggere og industri, og staten må sikre forutsetninger for at det grønne skiftet kan realiseres. Det kan ikke eksporteres kraft på bekostning av forsyningssikkerheten og en viss forutsigbarhet for pris for både husholdninger og bedrifter.

Arbeidsgivere og arbeidstakere bidrar sammen til en kontinuerlig kompetanseheving og utvikling av norske virksomheter. Skal vi lykkes med det grønne skiftet og framtidige omstillinger, må partene i arbeidslivet samarbeide godt, ha faste og trygge jobber og legge til rette for en kompetanseheving og -dreining som involverer, ikke ekskluderer, de ansatte. Staten må skape trygghet for omstilling, trygghet for virksomhetene, og trygghet for enkeltmenneskene. De som står i midten av omstillingen skal ikke måtte ta kostnadene selv, det er fellesskapets ansvar.

5. HØYERE UTDANNING OG FORSKNING

Utdanning og forskning er grunnlaget for videreutvikling av demokrati og velferd. Lik rett til utdanning er derfor et grunnleggende demokratisk prinsipp. Høyt utdanningsnivå og selvstendige fagarbeidere med høy kompetanse og et velferdssamfunn med små forskjeller er et konkurransefortrinn. Offentlig utdanning skal være gratis.

Overordnet styring og finansiering av utdannings- og forskningssektoren er et offentlig ansvar. Universitetene og høgskolene skal være demokratisk styrte statlige forvaltningsorgan. Andre tilknytningsformer med fokus på økonomiske insentiver undergraver sektorens samfunnsoppdrag. Prioritering må gjøres på bakgrunn av samfunnets behov og må ikke underordnes kommersielle hensyn. Internasjonalisering av utdanning og forskning må bygge på samarbeid mellom ulike nasjonale utdanningssystemer og utdanning må ikke gjøres til en handelsvare.

Universitetsdemokratiet må styrkes. NTL mener valgt ledelse skal være hovedmodellen i sektoren. Ansatte og studenter må fortsatt ha en betydelig rolle i styringen av universiteter og høgskoler.

Finansiering av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter må støtte opp under den frie forskningen. NTL krever at det med nye oppgaver følger friske midler. NTL krever at en større del av finansieringen gis som basisbevilgning, på bekostning av den resultatbaserte delen. Det må sikres finansiering som er uavhengig av konkurranse eller næringslivets prioriteringer. NTL krever at bevilgende myndigheter gir forskning et økonomisk løft, med sikte på at Norges samlede forsknings- og utviklingsinnsats blir på tre prosent av BNP.

Stipendiater, postdoktorer og andre midlertidige tilsatte i universitets- og høgskolesektoren har alle særlige utfordringer i sine arbeidsforhold. NTL mener derfor at sektoren må jobbe for bedre arbeidsvilkår for disse gruppene.

En større andel av forskningsmidlene må kanaliseres direkte til institusjonene og ikke gjennom Norges Forskningsråd eller EU. Den sterke vekten på resultatbasert finansiering har skapt usunn konkurranse som hindrer samarbeid både mellom institusjoner og innen institusjoner. NTL krever at en større andel av midlene i Norges Forskningsråd går til forskning som er satt i gang av forskerne selv.

Offentlig finansierte forskningsinstitusjoner som universiteter og høgskoler, samt forsknings-institutter, må være de største bidragsytere til forskning på vesentlige samfunnsoppgaver. Forskningsinstituttene må gis grunnbevilgninger som er tilstrekkelige til å ivareta forskernes faglige utvikling. Forskningsinstituttene må finansieres slik at de er konkurransedyktige, med tilstrekkelig og forutsigbar finansiering.

Ressurser og oppgaver må tilbakeføres fra direktorater til virksomheter. De selvforvaltende universitetene skal sikres eierskap til egne bygg.

Det er viktig at vårt utdanningssystem også tar hensyn til endringene i samfunnet, voksne studenters, næringslivets og offentlig sektors behov for utdanning, forskning og utvikling i distriktene. Dette for å sikre og videreutvikle en desentralisert forskningsaktivitet, slik at de desentraliserte utdanningene er forskningsbaserte og at distrikts- samfunnene blir inkludert i samfunnets forsknings- og utviklingsaktivitet. De store geografiske forskjellene i utdanningsnivå må motvirkes med aktive politiske tiltak. Finansiering av utdanningsinstitusjonene må bidra til å opprettholde et desentralisert studietilbud.

Hovedregelen må være at vitenskapelige stillinger er delt mellom undervisning, forsknings, utviklingsarbeid og formidling, slik at forskningsbasert undervisning sikres. Den individuelle forskningsretten må styrkes og den akademiske friheten må ivaretas både på universitetene og høgskolene og i instituttsektoren. NTL mener arbeidstid for vitenskapelige ansatte også bør omfattes av kollektive arbeidstidsbestemmelser. NTL er mot nasjonale prøver i høyere utdanning fordi det utfordrer prinsippet om faglig autonomi.

Et godt læringsutbytte krever et helhetlig og inkluderende læringsmiljø som tar hensyn til faglige, sosiale og velferdsmessige forhold. Studentene skal sikres rett til medvirkning. Deres primære velferd, inkludert et trygt bomiljø, gode helse- og rådgivingstjenester, sunn mat og et tilpasset barnehagetilbud, skal ivaretas av studentsamskipnadene. Studentene må sikres et billig og godt boligtilbud i tilknytting til studiestedet. For å få dette til må studentsamskipnadene bygge minimum 3000 nye studentboliger per år for å møte det reelle behovet, kostnadsrammene økes og indeksreguleres årlig også for gitte tilsagn. Tilsagn må også gis for å vedlikeholde allerede eksiterende studentboliger. Tilskuddsandelen settes til 50 prosent av kostnadsrammen. Kostnadsrammen og tilskuddsandelen skal være lik i hele landet.

En gunstig studiefinansiering må sikre at alle har lik rett til utdanning, uavhengig av alder, kjønn, økonomi eller sosial situasjon. NTL er motstander av skolepenger og søknadsgebyrer innen høyere utdanning, også for internasjonale studenter og etter- og videreutdanning. For å skape trygghet og forutsigbarhet må studiefinansieringen knyttes til grunnbeløpet i folketrygden. Å være student er fulltidsjobb. Det må være mulig å leve på studiestøtte fra Lånekassen.

NTL krever en politisk styrt rente på studielån og studiestøtte på minst 1,5 G, der 70 prosent skal gis som stipend. NTL mener at all utdanning har verdi, og at omgjøring av stipend ikke skal knyttes til gjennomføring av en grad. Ubalanse mellom kjønnene på ulike studieretninger forsterker kjønnsdelingen av arbeidsmarkedet. Tiltak for å motvirke denne ubalansen innen enkelte studieretninger, som for eksempel kjønnspoeng og kjønnskvotering ved opptak, er derfor positivt.

Funksjonshindrede er underrepresentert i høyere utdanning. Studiesteder og kommuner må bli bedre på å tilrettelegge studiehverdagen til funksjonshindrede studenter, både gjennom bedre tilrettelegging ved studiestedene, og ved at kommunenes tilbud er tilstrekkelig, særlig i form av brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

Folkehøgskolene er et viktig supplement til ordinære utdanningsløp og må sikres trygge rammevilkår.

Kunnskap er en viktig kilde til innflytelse og bidrar til at hvert enkelt menneske aktivt kan delta i samfunnet. NTL mener derfor at forskning og utdanning først og fremst er et fellesanliggende som bør skje i regi av offentlig sektor. Offentlig finansiert forskning bør i størst mulig grad publiseres åpent tilgjengelig.

NTL vil motsette seg at utdanning som finansieres av offentlige midler skal kunne gi grunnlag for utbytte.

Høyere yrkesfaglig utdanning er for lite utbygd og må i større grad gjøres likeverdig med annen høyere utdanning. Fagskole har en viktig rolle som selvstendig utdanning vei og som tilbyder av etter- og videreutdanning.

6. VELFERD, LIKE MULIGHETER OG FELLESSKAPSLØSNINGER

6.1 Velferd og like muligheter

Velferdsstaten er fundamentet for et godt og demokratisk samfunn. Velferdsstaten må være sterk og forutsigbar, samtidig som den stadig må utvikles for å imøtekomme folks behov. Alle skal ha like muligheter til deltakelse i skole og utdanning, tilgang til gode og tilpassede helse- og velferdstjenester og et sterkt sosialt og økonomisk sikkerhetsnett. Tannhelse må likestilles med øvrige helsetjenester.

Folketrygdens ytelser må opp på et nivå som gjør det mulig å leve et fullverdig liv. Ytelser fra folketrygden må være rettighetsbaserte og omfatte alle. Flere barn enn tidligere lever i familier med vedvarende lav inntekt. NTL skal arbeide for en uføretrygd som gir trygghet og forutsigbarhet og som bidrar til å utjevne forskjeller. En økning av barnetillegget i uføretrygden vil bidra til å bekjempe barnefattigdom. NTL vil øke barnetrygden og beholde denne som en universell ordning. NTL vil jobbe for at pleiepenger ikke skal være tidsavgrenset.

Tillit til skattesystemet er avgjørende for folks vilje til å betale skatt. Det offentliges inntekter avhenger av at skattleggingen oppfattes som rettferdig. NTL mener at skattesystemet i større grad bør bidra til utjevning, med økt skatt for de med høyest inntekt, formue og aksjeutbytte.

Skattlegging må skje i det landet inntektene oppstår, og norske myndigheter må ta initiativ til å utvikle folkeretten for å bekjempe skatteflukt og skatteparadiser.

Veksten i offentlig sektor bør minst være på nivå med veksten i privat sektor. Offentlig og privat sektor er gjensidig avhengige av hverandre for å fungere.

Velferdsstaten sikrer lik rett til utdanning, helse- og andre velferdstjenester, samtidig som den legger til rette for at privat sektor utvikler seg. Offentlig sektor legger til rette for at folk kan kombinere arbeid og omsorgsoppgaver. Dette fremmer likestilling og mer rettferdig fordeling.

Å ha et trygt sted å bo er en grunnleggende forutsetning for et godt liv. Stat og kommune må pålegges og gis økonomisk mulighet til å videreutvikle modeller for sosial boligbygging. Dette kan best gjøres i tett samarbeid med Husbanken og Statens pensjonskasse, slik at de har konkurransedyktige betingelser i forhold til private aktører. Eksempelvis gjennom modeller som «fra leie til eie» og insentiver for førstegangskjøpere.

6.2 Privatisering og utskilling

NTL vil kjempe for en sterk offentlig sektor, for å sikre rettferdig fordeling av verdiskapingen og god og effektiv bruk av våre felles ressurser. Dette ivaretas best ved at viktige samfunns-oppgaver løses i offentlig regi, av offentlig ansatte. Veier, jernbane, lufthavner, strømnett og bredbånd er eksempler på infrastruktur som best organiseres gjennom fellesskapsløsninger, samtidig som det er avgjørende for næringsutvikling i hele landet. NTL vil derfor kjempe for å styrke og utvide offentlig sektors ansvar for sentrale samfunnsoppgaver.

Privatisering av statlige tjenester eller myndighetsutøvelse skal ikke forekomme. Offentlige midler skal komme innbyggerne til gode og ikke gå til profitt hos private tjenestetilbydere. NTL vil forby profitt på velferdstjenester. Privatisering, nedsalg og reduksjon i offentlig eierskap og oppsplitting av virksomheter, fører til uforutsigbarhet for brukere og ansatte, svekket lønn og pensjon for ansatte, og dårligere demokratisk styring. NTL krever stans i all privatisering, utskilling og konkurranseutsetting av offentlige oppgaver, arbeidsplasser og infrastruktur. Der offentlige oppgaver allerede er privatisert, konkurranseutsatt eller skilt ut må dette reverseres. NTL er imot utstrakt bruk av kjøp av tjenester til erstatning for å løse oppgaver i egen regi og med egne faste ansatte.

Statlige virksomheter har et særskilt samfunnsansvar i forbindelse med anbudsprosesser. Dette gjelder ikke minst ansvaret for å sikre gode arbeidsbetingelser og vilkår. NTL mener at det skal være krav om tariffavtale i alle offentlige anskaffelser.

6.3 Arbeidslivskriminalitet og svart økonomi

NTL vil aldri akseptere svart økonomi, sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og menneskehandel. Sosial dumping gir dårlige arbeidsvilkår for de som rammes direkte, og fører til vekkelse av rettigheter i hele arbeidslivet. Offentlige virksomheter må styrke samordningen av arbeidet mot sosial dumping.

Offentlig sektor skal ikke anskaffe varer og tjenester fra virksomheter som driver sosial dumping, og bør kreve at leverandører i bransjer med behov for læreplasser benytter lærlinger. Staten har en særskilt rolle som Norges største innkjøper og byggherre. NTL krever at alle innkjøp av varer og tjenester skal gjøres fra leverandører som kontrollerer at lønns- og arbeidsvilkår hos sine underleverandører samsvarer med krav i lov, forskrift og avtaleverk.

Økonomisk kriminalitet fører til urettmessig og uønsket fordeling av samfunnets ressurser og er grunnlag for sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og annen alvorlig kriminalitet. Kampen mot skatteunndragelser og annen økonomisk kriminalitet må styrkes. Det er nødvendig med et bedre samarbeid mellom offentlige etater, og tilstrekkelige ressurser må prioriteres til dette arbeidet. NTL krever at kontrolletatene, politiet og straffesakskjeden sikres ressurser til å forfølge og stoppe arbeidslivskriminalitet og svart økonomi. NTL krever at A-krimsentrene får tilstrekkelige ressurser og lovhjemler til å innhente og dele nødvendig informasjon.

6.4 Mangfold og likeverd

Norge er et flerkulturelt samfunn hvor mangfold er en del av folks hverdag. God integrering er avgjørende for at kulturmangfoldet gjør samfunnet vårt rikere på kunnskap, språk, meninger og livssyn. NTL vil bekjempe en utvikling hvor arbeidsledighet og store økonomiske forskjeller mellom grupper skaper grobunn for sosiale underklasser, segregering, fremmedhat og rasisme. NTL krever at alle asylsøkere og ureturnerbare får rett til å arbeide, og at introduksjonsprogrammet for flyktninger styrkes på området fagforeningenes rolle og viktigheten av å organisere seg.

God språkopplæring er avgjørende for å få til et godt integreringsarbeid. Denne opplæringen bør være relevant ut fra kompetansen innvandrere har med seg til Norge og framtidige jobbmuligheter. Det skal være mulig å kombinere språkopplæringen med arbeidspraksis. NTL krever bedre kartlegging og bruk av asylsøkeres og flyktningers kompetanse og sterkere satsing på norskopplæring. Språkopplæring bør være et gratis tilbud til alle med utenlandsk opprinnelse som er bosatt i Norge. Det er også behov for bedre og raskere godkjenningsordninger for formell og uformell kompetanse for innvandrere.

Staten som arbeidsgiver har et særlig ansvar for å rekruttere arbeidstakere slik at det gjenspeiler samfunnet vårt. Diskriminering ved ansettelser er ulovlig og skal ikke forekomme. Representanter i ansettelsesråd og innstillingsråd må få opplæring i diskrimineringslovverket. Det bør tilstrebes at personer med minoritetsbakgrunn er med i ansettelsesprosesser.

NTL ønsker et åpent og inkluderende samfunn, og vil bekjempe alle former for diskriminering og rasisme. NTL ser med bekymring på framveksten av høyreekstreme organisasjoner som ytrer seg hatefullt mot grupper av mennesker i Norge. Slike organisasjoner og nettsteder bør ikke få støtte fra det offentlige. NTL skal være med på å bekjempe rasisme og fascisme, og vil også bidra til et politisk ordskifte som ikke bidrar til polarisering, fremmedfrykt og intoleranse gjennom negative framstillinger av urfolk, innvandrere og flyktninger. Ingen må utsettes for hatkriminalitet og vold på grunn av sin hudfarge, opprinnelse, legning, funksjonsvariasjon eller kjønnslige uttrykk. NTL skal arbeide målrettet for å sikre at alle behandles likeverdig. Retten til å søke om permanent oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag må ikke begrenses av inntekt. Arbeidsstyrken og de tillitsvalgte bør gjenspeile mangfoldet i befolkningen og vi må bidra aktivt til at alle behandles likeverdig. Formelle og faktiske hindringer må identifiseres og fjernes.

NTL krever at minst én arbeidssøker med minoritetsbakgrunn som er kvalifisert og oppfyller kravene, skal innkalles til intervju i statlig heleide bedrifter, kommunale og private virksomheter.

6.5 Likestilling

Likestilling handler om grunnleggende maktstrukturer i samfunnet. NTL vil kjempe for at man skal ha reell likestilling og de samme lovfestede rettigheter, uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. I Norge i dag har kvinner og menn stort sett de samme lovfestede rettigheter, men fremdeles er det langt igjen til full likestilling.

Lov om likestilling mellom kvinner og menn er svekket og omgjort til en allmenn diskriminerings-lov. Så lenge vi ikke har full likestilling mellom kjønnene vil NTL kreve at lov om likestilling mellom kvinner og menn gjeninnføres og styrkes.

Foreldrepermisjon er et gode for barn og foreldre, men også for norsk arbeidsliv. Gunstige permisjonsordninger sikrer høy yrkesdeltakelse blant kvinner. Fedrekvoten bidrar til å fremme likestilling i arbeidslivet. NTL krever at fedrekvoten minst opprettholdes på dagens nivå. At både mødre og fedre har permisjon øker ordningens legitimitet hos arbeidsgiverne. NTL krever at kontantstøtten fjernes.

De fleste i Norge kan leve gode og åpne liv uten å bli utsatt for intoleranse, trakassering og diskriminering. For personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet kan åpenhet by på en utfordrende arbeidshverdag. NTL mener at det er en styrke for alle virksomheter å ha medarbeidere av flere kjønn og hvor kjønnsmangfold blir respektert. Bedrifter og arbeidsplasser skal være diskrimineringsfrie og derfor er holdningsskapende arbeid essensielt for deltagelse og for å hindre forskjellbehandling. For å kunne bidra til dette skal temaet kjønns- og seksualitets-mangfold være en del av opplæringen for tillitsvalgte og verneombud.

Vold mot kvinner er et stort samfunnsproblem. NTL vil jobbe for at arbeidet med å bekjempe vold mot kvinner, vold mot barn, vold i nære relasjoner, netthets, seksuell trakassering og seksualisert vold intensiveres. Ordningen med krisesentre må styrkes, og politiet og rettsvesenet må forsterkes og prioritere forebygging av vold, spesielt i nære relasjoner. For bedre hjelp og forebygging av kjønnsrelatert vold er det nødvendig med et kompetanseløft i voksenopplæringen. Tilbudet om gratis juridisk rådgiving for kvinner som utsettes for vold må bygges ut. Kampen mot prostitusjon og menneskehandel må prioriteres, sexkjøpsloven opprettholdes og hjelpetiltakene må styrkes. Ofre for menneskehandel må gis sterkere rettsvern og beskyttelse, samt varig oppholdstillatelse.

6.6 Aktivt og forebyggede arbeid for likestilling og mot diskriminering

NTL krever økt forebyggende innsats for å sikre likestilling og hindre diskriminering og trakassering. Aktivitets- og redegjørelsespliktene (ARP) etter likestillings- og diskrimineringsloven gir arbeidsgivere en lovfestet plikt til å jobbe for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Aktivitets- og redegjørelsespliktene må styrkes. NTL krever at alder inntas som et grunnlag i aktivitets- og redegjørelsesplikten, og økt oppfølging av arbeidsgiveres aktive likestillingsarbeid. NTL må bidra aktivt til å hindre diskriminering og sikre likestilling. Vi vil bidra til økt kunnskap om aktivitets- og redegjørelsespliktene blant arbeidsgivere og tillitsvalgte.

6.7 Skole og barnehage

Gode barnehager er et viktig velferdsgode for å sikre barn en god start på livet. Kvaliteten i barnehagen må sikres ved at det er god bemanning, både tilstrekkelig antall barnehagelærere og barne- og ungdomsarbeidere, og gjennom stabile offentlige bevilgninger som holder maksprisen så lav som mulig. Et godt barnehagetilbud med lek, læring og sosialisering gir en god inngang til skolegang og utdanning. Studentsamskipnadenes barnehager må regnes som ideelle barnehager. NTL krever at det innføres løpende barnehageopptak over hele landet.

En sterk offentlig fellesskole er grunnlaget for et fritt og rettferdig samfunn med like muligheter for alle. Skolen må gi alle nødvendige kunnskaper til å kunne skape gode liv og bidra til samfunnet ved å støtte opp under hver enkelt elevs evner og behov. Første klasse skal primært være en arena for lek, fysisk utfoldelse og trivsel. NTL er for at det skal innføres gratis mat i grunnskolen. Arbeidslivskunnskap må inn i skolenes læreplaner. Skolen må være livssynsnøytral. Antallet privatskoler må holdes på et minimum. Samtidig må skoler som diskriminerer på bakgrunn av hudfarge, bakgrunn, tro, kjønn, seksuell orientering og kjønnsidentitet miste retten til statsstøtte. NTL er motstander av systemet med fritt skolevalg, og vil arbeide for at det innføres alternative opptaksmodeller der det ikke er den enkeltes karakterer som avgjør hvilken videregående skole man kan gå på.

Retten til 13-årig grunnopplæring må være reell ved at alle får mulighet til å fullføre utdanningsløpet, uavhengig av studieretning og sosial bakgrunn. Fagutdanning og studiespesialisering må sikre en bred og relevant inngang til arbeidsmarkedet som gir muligheter for å møte teknologisk utvikling og ruste den enkelte for et arbeidsliv i rask endring. Mulighetene til å ta fagbrev må gjøres tilgjengelig for flere, også de som har fullført videregående opplæring. NTL krever flere lærlingplasser i alle offentlige virksomheter, og at alle offentlige anbud der det er mulig har krav om lærlinger. NTL krever at alle lærlinger i offentlige virksomheter skal ha lønn i hele lærlingeperioden. Staten og alle virksomheter som er helt eller delvis finansieres av statlige midler må i større grad enn i dag legge til rette for at det utdannes flere fagarbeidere. Elever som har rett til videregående opplæring, må få gratis skolemateriell og fullstipendiert utdanning.

Representantene for arbeidstakerorganisasjonene må få fullverdig styrerepresentasjon i opplæringskontorenes styrer. Dimensjoneringen i videregående skole må i større grad ta hensyn til muligheter for å få lærlingeplass.

Fylkeskommunen må systematisk rekruttere nye lærebedrifter i samarbeid med partene i arbeidslivet gjennom Yrkesopplæringsnemnda. Elever og lærlinger må få samme rett til rådgiving. Det er behov for mer praksisopplæring i programfagene.

For å fremme livslang læring er styrking av opplæring i regi av bibliotek, frivillige og ideelle organisasjoner og studieforbund viktig. Livslang læring gir mennesker muligheter, styrker demokratisk deltakelse og bidrar til inkludering. NTL krever at lavterskeltilbud og ikke-formelle opplæringsarenaer styrkes.

6.8 Kultur

Et aktivt og mangfoldig kulturliv er viktig for å gi våre liv et rikere innhold. NTL vil arbeide for å øke forståelsen for kunstens og kulturens betydning i samfunnet og for økt kulturelt engasjement. Alle skal ha tilgang til, og mulighet for deltakelse i kulturlivet. Dette sikres best gjennom offentlige støtteordninger. Å sørge for et bredt og tilgjengelig kulturtilbud til barn og unge skal være et nasjonalt ansvar. NTL skal jobbe for å sikre gode ordninger som ivaretar dette ansvaret.

De nasjonale og regionale kulturinstitusjonene er sentrale for kunstnerisk utvikling og kontinuitet. For at institusjonene skal ha rom til å utvikle kulturen er det nødvendig med en stabil og tilstrekkelig finansiering. NTL ønsker at 1% av statsbudsjettet settes av til kulturformål. Ordnede lønns og arbeidsvilkår for kulturarbeidere og kunstnere er en forutsetning for et velfungerende kulturliv. NTL vil jobbe for å styrke disse gruppenes stilling ved å forhandle fram avtaler som sikrer faste ansettelser og gode lønnsvilkår.

Språklig mangfold er en styrke for Norge. NTL vil arbeide for å sikre reell likestilling mellom nynorsk og bokmål. Dette innebærer at språklova følges i praksis og at det blir gitt god språk-opplæring i skolen.

Den samiske kulturen og det mangfold som et flerkulturelt samfunn innebærer er en berikelse for hele samfunnet, og vi har et særskilt ansvar for å ivareta den samiske befolkningens språk og kultur. Derfor skal NTL arbeide for å synliggjøre samiske samfunn og språk. Framtida for de samiske språkene er avhengig av at den enkelte har muligheten til å lære og bruke samisk på skolen, i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig.

God forvaltning av areal, natur og kulturarv er viktig for å sikre bevaring og utvikling av samisk kultur. Folk må ha mulighet til å lære og bruke samiske språk. NTL krever at flere offentlige dokumenter oversettes til samisk, en styrking av samiske organisasjoner og interessegruppers arbeidsvilkår og en styrking av forskning på og formidling av samiske forhold. NTL vil arbeide for å øke forståelsen for de nasjonale minoritetenes situasjon og for å styrke rammene for videreføring av deres språk og kultur.

For å fremme livslang læring og leseglede er gratis bibliotek viktig. Gode bibliotek med et bredt tilbud ivaretar og styrker demokratisk deltakelse og integrering. NTL krever at bibliotekene styrkes som lavterskeltilbud til hele befolkningen.

Foreninger, lag og andre organisasjoner som i hovedsak drives ved frivillig arbeid gjør en uvurderlig innsats for Norges befolkning. NTL vil arbeide for bedre koordinering og tilgjengelig-het, samt sikre videreføring av støtteordninger innenfor frivilligheten.

Pressestøtten er sentral for å opprettholde mediemangfoldet i Norge, og må styrkes. NTL mener det er viktig med en sterk, ikke-kommersiell allmennkringkaster som har redaksjonell frihet. NRK er en bærende institusjon når det gjelder språk, kultur og forvalter av det frie ord. NRK må ha en finansiering som ivaretar uavhengigheten og gir forutsigbare økonomiske rammer. For å sikre et sterkt norsk fagmiljø for innholdsproduksjon må NRK styrkes som produksjonshus. NRK må være godt representert i distriktene for å være i stand til å speile hele Norge.

6.9 Samfunnssikkerhet og beredskap

Vi må være i stand til å verne samfunnet fra uønskete hendelser som setter liv, viktige funksjoner og infrastruktur i fare. Beredskapsetatene som sammen med totalforsvaret og frivillige beredskapsorganisasjoner skal hindre angrep på vår nasjonale suverenitet, terroranslag og digitale og hybride angrep. De skal sikre energi, mat- og vannforsyning og være vår beredskap mot pandemier, klimaendringer og naturkatastrofer. Det må derfor legges til rette for et godt samarbeid mellom disse virksomhetene og organisasjonene for å sikre beredskapen.

Det militære forsvaret av Norge må fortsatt bygge på allmenn verneplikt og desentraliserte militære anlegg som kan forsvare norsk territorium og medvirke til stabilitet og fredelig utvikling. For at den allmenne verneplikten skal være reell, må de som utfører tjeneste utgjøre et tverrsnitt av befolkningen med hensyn til kjønn og øvrig bakgrunn. Dette er avgjørende både av hensyn til demokratiet og Forsvarets legitimitet i befolkningen. Norsk base- og øvingspolitikk må ikke bidra til å øke spenningsnivået i våre nærområder. Utenlandske tropper skal ikke være fast stasjonert i Norge i fredstid. Norge må bidra til fred og nedrustning gjennom et forpliktende internasjonalt samarbeid og jobbe for avskaffelse av biologiske og kjemiske våpen og å ratifisere FNs atomvåpenforbud. Norsk deltakelse i internasjonale operasjoner må bygge på et klart FN-mandat og være innenfor rammer satt av folkeretten.

Politiet er en viktig beredskapsressurs. Et mangfoldig politi med sivilt preg er viktig for å ivareta trygghet og rettssikkerhet i håndhevingen av dagens og framtidas samfunnsoppdrag. Det er nødvendig å se hele straffesakskjeden under ett, fra politiet, domstolen og kriminalomsorgen til konfliktråd og voldsoffererstatning.

Etatene og de statlige selskapene som i fellesskap skal ivareta samfunnsberedskapen må styrkes og koordineres bedre på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Sivilforsvaret må fremdeles være desentralisert for å kunne ivareta hele landet. NTL mener det må utvikles en nasjonal, sektorovergripende langtidsplan for totalberedskap.

Staten har behov for et godt system der ansatte og andre kan sikkerhetsklareres, slik at norske interesser og rikets sikkerhet blir ivaretatt. NTL krever at det alltid skal gjøres individuelle helhets-vurderinger ved klarering av personell. Avgjørelsen er særdeles inngripende for den enkelte, og tydelige saksbehandlingskriterier må ligge til grunn for vedtakene. Manglende ressurser hos klareringsmyndighetene og manglende åpenhet om hvordan regelverket håndteres, truer de ansattes rettssikkerhet.

6.10 Internasjonal politikk og samarbeid

NTL ønsker en fri og rettferdig verden der alle mennesker har like muligheter til å skape seg gode liv. Faglige rettigheter og andre grunnleggende demokratiske rettigheter må sikres gjennom rettslig forpliktende avtaler. NTL skal arbeide for at ILOs konvensjoner videreutvikles, ratifiseres og etterleves. NTL krever at Norge skal prioritere å beskytte barn på flukt foran innvandringspolitiske hensyn.

Norge må være en pådriver for å finne internasjonale løsninger for å bekjempe fattigdom og utnytting og realisere FNs bærekraftsmål.

Liberaliseringen av verdensøkonomien har ført til at kapital og markedskreftene har styrket seg. NTL vil arbeide for en strengere regulering av finansmarkedet. Et sterkere internasjonalt samarbeid for mer rettferdige handelsregler, sletting av u-landsgjeld og økt bistand er derfor nødvendig. NTL skal fortsette alliansebygging med aktuelle partnere for fred og solidaritet. NTL krever at Norge taler de fattige landenes sak i WTO og IMF og påvirker Verdensbankens utlånspolitikk i en mindre markedsliberal retning.

NTL er motstander av internasjonale handelsavtaler som legger opp til å styrke kommersiell tjenesteyting på bekostning av det offentlige tilbudet.

Norge blir i økende grad styrt av EU. Vårt nasjonale regelverk gjennomgår omfattende endringer for å tilpasses EUs direktiver og handelspolitikk. Dette berører også de fleste tjenesteområder i offentlig sektor. For å påvirke denne utviklingen og forhindre sosial dumping er det nødvendig med samarbeid over landegrensene.

Regjeringen må bruke reservasjonsretten mot EU-direktiv som innskrenker nasjonale virkemidler mot sosial dumping og som svekker faglige rettigheter og velferdsordninger. ILO-konvensjoner, norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslovgivning må ha forrang foran EU/EØS-regler og EU/EØS-direktiver. NTL går inn for at det gjennomføres en utredning om alternativer til EØS-avtalen. NTL er tilknyttet EPSU, den europeiske sammenslutningen av forbund i offentlig sektor. NTL bidrar med innspill til EPSU. Videre bidrar forbundet til LOs arbeid på området.

7. ET STERKT NTL

7.1 Organisering og rekruttering

NTLs hovedoppgave er å sikre medlemmene trygge, stabile og faste ansettelsesforhold med rettferdige og forutsigbare lønns- og arbeidsvilkår. NTL skal være den beste fagforeninga på arbeidsplasser innenfor NTLs organisasjonsområde.

NTLs bredde er vår styrke. Vi organiserer alle ansatte i våre virksomheter, uavhengig av utdannings- og yrkesbakgrunn. Denne bredden skaper samhold på tvers av yrkesgrupper og gir NTL et helhetlig perspektiv på hva som er nødvendig for å utvikle et inkluderende arbeidsliv. Den gir NTL økt legitimitet, både på den enkelte arbeidsplass og nasjonalt. Ved at NTL gjennom tillitsvalgte involverer og aktiviserer medlemmene skal vi styrke vår evne til å gjennomføre målene vi setter oss. Systematisk tillitsvalgtarbeid over tid gir resultater for det enkelte medlem, hvert enkelt organisasjonsledd og forbundet som helhet.

Som det største forbundet i staten og et av de største i LO, har NTL en sterk politisk og organisatorisk stilling. For ytterligere å styrke NTL, og øke vår gjennomslagskraft, må vi organisere flere arbeidstakere innenfor våre organisasjonsområder. Det er gjennom høyere organisasjonsgrad og aktive, godt skolerte tillitsvalgte vi kan være den ledende fagforeninga, og best kan ivareta medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår. Systematisk vervearbeid må prioriteres på alle nivå i organisasjonen, blant annet gjennom skolering av tillitsvalgte og medlemmer. NTL skal organisere og rekruttere flere medlemmer og tillitsvalgte med minoritets- og innvandrerbakgrunn.

Jobben med å organisere arbeidstakere for å bygge faglig styrke starter på arbeidsplassen. Vellykket organisering og mobilisering er avhengig av en godt fungerende lokal fagforening eller avdeling med aktive medlemmer og dyktige tillitsvalgte som kan ivareta medlemmenes interesser.

NTL skal være et naturlig og attraktivt valg for potensielle medlemmer. Organisasjonsleddene og forbundet må derfor strekke seg etter å være et inkluderende fellesskap hvor alle som deler NTLs grunnholdninger og verdier kan kjenne seg hjemme. Et godt og inkluderende felleskap innebærer en kultur som forebygger og slår ned på trakasserende atferd.

Mulighetene til å varsle om trakasserende og uønsket atferd må være velkjent i organisasjonen og det skal oppleves som trygt å si fra.

En stadig større andel av arbeidstakerne har høyere utdanning. For å øke organisasjonsgraden er det avgjørende at vi styrker oss i denne gruppen. Som et ledd i dette arbeidet vil vi verve flere studenter og unge arbeidstakere. Fortsatt prioritering av NTL Ung, satsing på konkrete verve-tiltak i virksomhetene og samarbeid innad i LO er avgjørende for å få dette til.

7.2 Gode tillitsvalgte

NTL skal være et forbund med godt skolerte tillitsvalgte. Skolerte og aktive tillitsvalgte er det beste argumentet for å verve og organisere nye medlemmer. Det er de tillitsvalgte som sammen med medlemmene ivaretar medlemmenes interesser og skaper aktivitet og engasjement på den enkelte arbeidsplass. Både i ordinær drift og ved små og store omstillingsprosesser på arbeids-plassen, skal NTL være et forbund medlemmene kan stole på. Tillitsvalgtes rettigheter, vern og arbeidsbetingelser må styrkes i hovedavtalene.

NTL gjennomfører fysiske kurs og skolering som sikrer størst mulig deltakelse for tillitsvalgte og medlemmer i ulike livssituasjoner. Digitale kurs og møter arrangeres når det er hensiktsmessig. Skoleringen må være relevant for oppgavene som skal utføres og de utfordringene man møter som tillitsvalgt. NTL krever at tillitsvalgtes og medlemmers rett til å delta på kurs og skolering respekteres.

Å formulere krav sammen med medlemmene er en sentral del av å være en god tillitsvalgt. NTL skal sette de tillitsvalgte i stand til å ivareta sine oppgaver gjennom informasjon, skolering og støtte i det daglige arbeidet.

Det er viktig at tillitsvalgte rekrutteres bredt for å være representative og gjenspeile bredden i NTLs medlemsmasse.

Sak 5.2

Uttalelser

-landsstyrets innstilling

Forsvar velferdsstaten – ingen aksept for fattigdom

Folketrygdens formål er å bidra til utjevning av inntekt og levekår over den enkeltes livsløp og mellom grupper av personer. Alders- og uførepensjoner og arbeidsledighetstrygd har sammen med familieytelser som barnetrygd, foreldrepermisjon og overgangsstønad, sammen med tjenester som barnehage, sykehjem og sykehus og utdanningsinstitusjonene gjort landet til et sted hvor sykdom, omsorg for andre eller alderdom ikke samtidig fører til fattigdom. Velferdsstaten har vært og må forbli grunnstenen i den norske samfunnskontrakten.

Velferdsstaten har høy oppslutning i befolkningen, men er likevel truet. Den ble bygget skrittvis, men står i fare for å avvikles på en tilsvarende måte. Mange små grep kan til sammen svekke grunnmuren i velferdsstaten.

Regjeringen har det siste året kuttet i overgangsstønaden. Dermed blir tilgangen på ytelser som skal gjøre det mulig å opprettholde en akseptabel inntekt for aleneforsørgere vanskeliggjort. Fra Sverige har vi sett hvordan nedbyggingen av ytelser har bestått i å snevre inn inngangsvilkårene for blant annet sykepenger. Solbergregjeringen innførte karensår for arbeidsavklaringspenger som førte mottakere over til økonomisk sosialhjelp, det siste sikkerhetsnettet mot nød. Det er avgjørende at den brede venstresiden står stødig som garantist for universell velferd framfor å adoptere høyresidens individualisering. Landsmøtet vil styrke folketrygden og motsetter seg endringer av folketrygden som kutter ytelser eller innsnevrer vilkårene.

Barnefattigdommen har økt de siste ti-årene. I 2000 var fire prosent av barn tilhørende en husholdning med vedvarende lav husholdningsinntekt, mens tallet i dag er over ti prosent. Landsmøtet krever derfor at regjeringen legger frem en plan for å avskaffe barnefattigdom innen 2028.

Kommunene står fritt til å la kommersielle aktører overta driften av offentlige tjenester. Høyre-styrte kommuner har satt sykehjem ut på anbud. I Oslo utgjør andelen nå over halvparten av den samlede kapasiteten. Våre kamerater i Fagforbundet har advart mot at ansatte taper lønn og pensjon og mot tap av personell. De ansatte har varslet om uverdige forhold for brukerne etter at de kommersielle aktørene har overtatt driften.

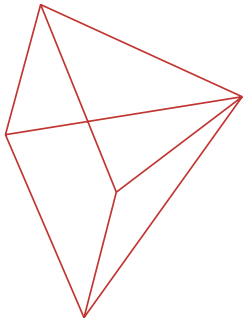
For få måneder siden ble det avdekket at tilbydere av kommersielle barneverntjenester har tilknytning til kriminelle miljøer. Forbundet har advart mot en slik utvikling når sårbare brukere settes ut på anbud. De samme forholdene er dokumentert også i Sverige. Landsmøtet krever derfor at all bruk av kommersielle tjenesteleverandører innen barnevern avvikles.

Økningen i bruken av private helseforsikringer har vært eksplosiv på hele 35 prosent de siste fem årene. Det utgjør en trussel mot prinsippet om at den enkelte skal motta hjelp ut i fra behov og ikke betalingsvilje. De undergraver det mest universelle prinsippet for helsehjelp og fører til at tilliten til helsevesenet svekkes. Landsmøtet mener at private helseforsikringer må underlegges en omsetningsavgift som reelt begrenser omfanget og bidrar til lik tilgang på helsehjelp.

Undersøkelser viser at tilliten til velferdsstaten er synkende i befolkningen. Tillitstapet henger sammen med underfinansiering, privatisering av tjenester, lange ventetider og et ensidig fokus på trygdeytelser som et onde fremfor et gode for befolkningen. Tilliten til velferdsstaten må gjenreises. Da må ytelsene opp til et nivå som gjør det mulig å leve fullverdige liv.

Vi bor i et rikt land. Denne rikdommen må fordeles til det beste for innbyggerne.
Det eneste vi ikke har råd til i dette landet er fattigdom.

Motstand mot fascisme – Fagforeningene slår tilbake!

Når høyreekstreme og antidemokratiske krefter er på frammarsj, må svaret fra fagbevegelsen og offentlig sektor være styrket, kollektiv motstand. Vårt motsvar til fascisme er å organisere seg i fagbevegelsen til kamp for solidaritet, felleskap og velferdsstat.

Sammen må vi nå forsvare viktige pilarer i demokratiet vårt. Vi, fagforeningene, er som grasrotbevegelser den største motkraften til fascismen. NTL vil være tydelige på våre standpunkt og aktivt organisere flere bak våre flagg og faner.

Statsforvaltningen er en avgjørende del av rettsstaten og en samfunnskritisk funksjon i et velfungerende demokrati. Sammen må vi holde faner høyt for ansvarlige og redaktørstyrte medier og bidra til et offentlig ordskifte preget av kunnskap, sannhet og solidariske verdier. Gode offentlige tjenester som fellesskolen, lik rett til utdanning og forskning er i tillegg til et sterkt sivilsamfunn, viktig for vår felles motstandskraft.

Som tillitsvalgte har vi et særlig ansvar for å bygge kultur og arbeidsmiljø som bidrar til å bekjempe rasisme, sexisme, homofobi og ekstremisme. Gjennom å jobbe mot økende forskjeller, all diskriminering og kjempe for at tilliten mellom folk ikke får forvitre, slår vi tilbake mot gryende fascisme. Vi godtar ikke høyreekstreme bevegelser og pengesterke aktører som undergraver folkestyret, angriper minoriteter og bruker vold og hatretorikk for å fremme sine mål. Vi vil forsvare både velferdsstaten og verdiene som ligger til grunn for den mot slike angrep.

Sammen med andre forbund i Norge, men også gjennom internasjonale samarbeid, skal vi fortsette å ta ansvar for å bygge tillitsbaserte, inkluderende og likestilte samfunn, og bruke vår samlede kampkraft til å stå opp for rettferdighet, menneskeverd og et demokratisk styresett.

Styrk tariffavtalene

Fagbevegelsen er arbeidsfolks viktigste verktøy i kampen for velferdsstaten. NTL vil bygge et mer demokratisk samfunn som setter menneskenes livskvalitet og naturens bæreevne foran kapitalens krav om stadig økende avkastning.

Tariffavtaler er avgjørende for å etablere et partsforhold og en rettferdig fordeling av verdiskapninga. Utformingen av tariffsystemene har stor betydning for maktforholdene mellom arbeidstaker og arbeidsgiver og for arbeidstakernes kollektive rettigheter.

Gjennom fagorganisering kjemper ansatte også for medbestemmelse på egen arbeidsplass enten de jobber i offentlig eller privat sektor. Dette er en kamp om frihet. Frihet fra å bli tvunget til å innordne seg, frihet over egen arbeidshverdag, frihet fra å være avhengig av arbeidskjøper.

Under de åtte årene med Solbergs høyreregjering brukte daværende KDD sin rolle som arbeidsgiver til å svekke kollektive avtaler, fragmentere staten og individualisere rettigheter. NTL registrerer at regjeringsskiftet ikke medførte vesentlige endringer i denne politikken.

Tyngdepunktet i statens tariffpolitikk er nå forskjøvet fra det kollektive og til det individuelle. Det vil føre til enda større ulikhet mellom de statsansatte og at forskjellene mellom virksomhetene i staten vil øke. Utviklingen i staten med individualisering av lønnsfastsettingen er et angrep på det organiserte arbeidslivet som vi ikke kan godta som en permanent ordning.

I andre sektorer svekkes tilknytningen til arbeidslivet, med omfattende bruk av midlertidighet, deltidsarbeid, innleie og arbeid via digitale plattformer. Samtidig erfarer vi at det nytter å kjempe. Når vi står sammen i kampen får vi resultater. Det nyeste eksemplet er tariffavtalen vi fikk på plass i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) etter nesten ti års iherdig arbeid fra medlemmer, lokale tillitsvalgte og hele forbundet og LO i fellesskap.

Vi har lykkes med å få lønnsvekst til de aller fleste i årets lokale lønnsforhandlinger i det statlige tariffområdet. Vårt arbeid for en rettferdig lønnsfordeling påvirker resultatene i alle lønnsforhandlinger der NTL-ere sitter ved bordet. NTL vil forsvare våre tariffavtaler, jobbe for å forbedre dem og kjempe for å opprette nye. Både arbeidsgiversiden og partene på arbeidstakersiden må ta et større ansvar for å sikre at alle kan ta del i verdiskapningen. Verken i staten eller i andre tariffområder klarer man å sikre rettferdighet hvis makt skyves bort fra partene og til den enkelte leder.

NTLs landsmøte krever at regjeringen bruker resten av inneværende periode som arbeidsgiver i staten til å vise vei mot et bedre organisert arbeidsliv i tråd med den norske modellens verdier og mål.

Totalberedskap i totalforsvarsåret

For å ruste samfunnet mot akutte kriser, og ikke minst for framtidens sammensatte utfordringer, trenger vi et sterkt, offentlig beredskapsapparat med tilstrekkelige ressurser, kompetanse og kapasitet til å håndtere både kriser, uønskede hendelser og et sammensatt risikobilde.

NATOs nye mål for byrdefordelingen blant medlemsland er at 5% av BNP skal gå til forsvars-relaterte formål. Forsvarsbudsjettet er tredoblet de siste seks årene. For Norges del vil flere sammensatte krisesituasjoner kreve tett samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunnet. Det er derfor viktig for NTL at en stor nok andel går til sivile formål, som bidrar til å styrke total-forsvaret. NTLs landsmøte har store forventninger til regjeringens varslede langtidsplan for sivil beredskap. Vi legger til grunn at en uavhengig forvaltning, en rettferdig rettsstat og forsvaret av demokratiske verdier er tema for langtidsplanen. For beredskapen har det betydning at forsvars-midlere brukes på defensive heller enn offensive midler/våpensystemer.

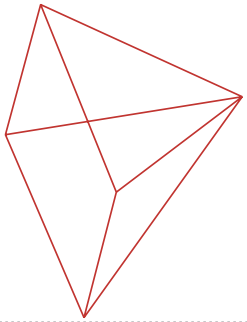
NTLs landsmøte har også tydelige forventninger til regjeringen og flertallet på Stortinget som forhandler om statsbudsjett. Totalforsvaret er avhengig av en velfungerende velferdsstat og det må ikke kuttes i annen beredskap for å gjøre innkjøp til Fforsvaret. Totalforsvaret avhenger av nok folk på jobb i hele landet. Det er avgjørende for å bygge god totalberedskap og for å trygge velferden gjennom hele krisespekteret.

Den sivile beredskapen som skal understøtte forsvaret er en helt grunnleggende del av total-forsvaret. Da er forutsigbar finansiering av virksomheter i den sivile beredskapen like viktig som finansieringen av virksomheter i forsvarssektoren.

NTLs landsmøte vil derfor understreke viktigheten av

- forutsigbar finansiering av alle virksomheter som sammen utgjør totalforsvaret
- at Sivilforsvaret, med sin desentraliserte struktur videreutvikles som statens forsterknings ressurs og en sentral aktør i den nasjonale beredskapen
- behovet for å styrke den digitale motstandskraften og sikre nasjonal kontroll over kritisk digital infrastruktur.
- at tillitsvalgte tas med i beredskapsplanleggingen - totalberedskap er ikke en skrivebords-øvelse på toppen av virksomhetene
- at det settes av tid og ressurser til øvelse og forebygging – alle må vite hvilke oppgaver de skal løse i en krisesituasjon, og ikke minst være trygge på sin egen mulighet til å løse disse
- at forsvarsbudsjettet disponeres på en slik måte at det fører til beroligelse og de-eskalering av det internasjonale konfliktnivået

Uten medbestemmelse, ingen kunstig intelligens!

I følge regjeringen skal 80 prosent av statlige virksomheter bruke kunstig intelligens før året er omme. For få år siden viste Riksrevisjonens til at mangelen på kunnskap, åpenhet og forklarbarhet i arbeidet med kunstig intelligens gir risiko for at de etiske prinsippene for kunstig intelligens ikke etterleves.

Medbestemmelse over planlegging, anskaffelse og bruk av kunstig intelligens er et viktig premiss for å sikre at forvaltningsprinsippene etterleves også i fremtiden. Forvaltningens verdier; demokrati, rettssikkerhet, faglig integritet og effektivitet endres ikke av ny teknologi. Heller ikke kravene til kontradiksjon, saklighet, etterprøvbarhet og likebehandling endres av nye KI-verktøy. Derimot trues alle disse verdiene når vi ikke har kontroll på hva som foregår i algoritmene i de store språkmodellene/KI som regjeringen krever at offentlig ansatte skal bruke. Den økende avhengigheten av store internasjonale teknologiselskaper understreker behovet for å bygge opp egen kompetanse og kapasitet i offentlig sektor, slik at vi får større kontroll over teknologien.

Dersom innbyggerne mister tilliten til forvaltningen, dens virkemåte og dens avgjørelser er velferdsstaten truet.

Vi har et avtaleverk som skal sikre en demokratisering av arbeidslivet. Partene i arbeidslivet har inngått avtaler om medbestemmelse og medvirkning ved anskaffelse og drift av nye systemer. Hovedavtalen i staten har en egen bestemmelse for kunstig intelligens. .

Men uten etterlevelse fra arbeidsgiversiden er disse bestemmelsene sovende. For mange tillits-valgte mottar ikke informasjon de har krav på fra arbeidsgiver, og det er for få reelle drøftinger ved planlegging, anskaffelse og bruk.

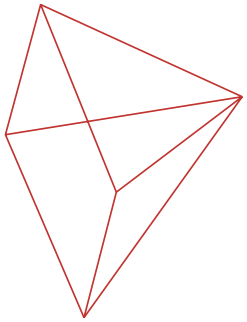
Uten medbestemmelse risikerer vi at systemer brukes å overvåke arbeidsinnsats og vi risikerer at systemer innføres uten den nødvendige faglige forankringen som sikrer en forsvarlig bruk. Det første undergraver de ansattes tillit til arbeidsgiver, det siste innbyggernes tillit til forvaltningen. Landsmøtet advarer på det sterkeste mot en slik utvikling.

Landsmøtet krever at digitaliserings- og forvaltningsministeren:

- pålegger virksomhetene i staten å rapportere på hvordan Hovedavtalen og arbeidsmiljølovens krav er oppfylt ved planlegging, anskaffelse og bruk av nye systemer
- setter av tilstrekkelige ressurser for å sikre medbestemmelse over KI i virksomhetene
- forbyr virksomhetene å benytte KI til automatisert kontroll, overvåking eller rangering av ansatte
- pålegger virksomhetene i staten å rapportere på hvordan Hovedavtalen og arbeidsmiljølovens krav er oppfylt ved planlegging, anskaffelse og bruk av nye systemer
- sikrer at skolering om KI og dets påvirkning på arbeidsforhold, personvern og forvaltnings-prinsipper tilbys alle tillitsvalgte og arbeidstakere

Utvikling forutsetter medbestemmelse!

En mindre oljeavhengig økonomi!

Den norske velferdsstaten, våre lokalsamfunn og mange arbeidsplasser lener seg på og er avhengig av inntektene fra petroleumssektoren. For å minske sårbarheten for samfunnet og øke tryggheten for innbyggerne gjennom det grønne skiftet må økonomien få flere bein å stå på. Velferdsstaten vår er ikke, og kan ikke være, en konjunkturutsatt struktur. Det er usikre tider, og krig både i Ukraina og Midtøsten, blant annet med stengingen av Hormuz-stredet, gjør at flere land ser viktigheten av å omstille seg bort fra olje.

Prognoser fra flere aktører viser tydelig etterspørselen etter fossil energi vil reduseres fram mot 2050 og merkbart allerede fra 2030. Flere av Norges viktige markeder har høye ambisjoner for omstilling.

NTLs landsmøte mener det er stor sannsynlighet for at norsk sokkel, med sine høye produksjonskostnader er utkonkurrert på pris før vi har kommet til den siste dråpen olje, selv om sterke premissleverandører legger til grunn at den siste oljen som pumpes opp i verden, skal være norsk.
For å sikre verdiskaping og inntekter til velferdsstaten, sysselsetting og trygghet for innbyggere og arbeidstakere, må den norske økonomien, samfunnet og arbeidslivet omstilles til å bli mindre avhengig av inntektene og verdiskapingen fra petroleumssektoren. Da er det helt nødvendig med en helhetlig tilnærming til omstillingen som ser alle sektorer i sammenheng, både offentlig og privat.

Omstillingen må bygges på kompetansen som norske arbeidsfolk allerede har, og ikke minst skje gjennom godt partssamarbeid og medbestemmelse.

NTLs landsmøte ber derfor om:

- at regjeringen venter på rådene fra sin egen omstillingskommisjon før den nye petroleumsmeldingen legges fram for Stortinget
- en troverdig plan for hva vi skal leve av etter olja. Planen må være bredere enn Energidepartementets ansvarsområde

Fritt Palestina – stopp Israels folkemord!

NTLs landsmøte krever handling mot Israels folkemord på det Palestinske folk. NTL og LO er en del av en stor, internasjonal solidaritetsbevegelse. Vi vil alltid stå opp mot undertrykkelse og brudd på menneskerettighetene.

NTLs landsmøte fordømmer på det sterkeste Israels krigshandlinger, og krever politisk handling og internasjonalt samarbeid for å stoppe krigen på Gaza og Israelsk bosettervold på Vestbredden. Løsningen må være en demokratisk to-statsløsning med Palestina som en egen stat innenfor grensene fra 1967.Israels folkemord på Palestinerne, folkerettsbrudd og aggresjon mot andre naboland som Libanon, må stoppes. Verdenssamfunnet må gjennom alle fredelige virkemidler, diplomatiske og økonomiske, kreve at aggresjonen opphører. Norge må gjøre mer.

De siste årene har vi sett en aggressivitet fra Israel mot det palestinske folket som ryster oss dypt. Gazastripen ligger i ruiner. Bosettervolden på Vestbredden eskalerer. Folk blir drept, trakassert og fordrevet fra hjemmene sine på brutalt vis. Uten konsekvenser for de skyldige. Mennesker og lokalsamfunn utryddes. Verdenssamfunnet viser total handlingslammelse. Folkeretten er ikke noe man kan velge å forholde seg til når det passer. Den kan ikke velges bort, og alle brudd på folkeretten må få konsekvenser.

NTLs landsmøte slutter seg til uttalelsen som LO-kongressen vedtok i 2025, men ønsker et tydeligere press overfor norske myndigheter og andre internasjonale samarbeidspartnere. Sammen med LO vil vi arbeide for at Norge tar initiativ til en internasjonal økonomisk boikott.

NTL vil også støtte en bred kultur-, sports- og akademisk boikott av israelske institusjoner og andre aktører. NTLs landsmøte mener at regelverk og praksis for offentlige anskaffelser må skjerpes slik at selskaper som bidrar til okkupasjon og krig utestenges fra anbudsprosesser.

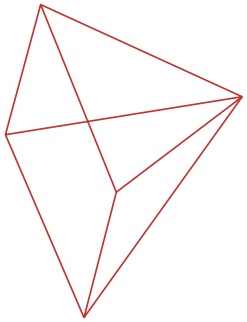
Det norske oljefondet er verdens største statlige investeringsfond, og investeringene påvirker mennesker, selskaper, markeder og natur globalt. Dette gir Norge et særlig ansvar for å sørge for at fondet ikke bidrar til menneskerettighetsbrudd, krigsforbrytelser, miljøødeleggelser eller økt konflikt, men heller fremmer en utvikling som er bærekraftig, fredelig og rettferdig.

Høsten 2025 vedtok Stortinget å sette Etikkrådets anbefalinger om observasjon og utelukkelser på pause inntil et offentlig utvalg nedsatt av Finansdepartementet hadde gjennomgått det etiske rammeverket for Oljefondet. Dette skaper stor usikkerhet om hvordan viktige etiske hensyn vil bli ivaretatt fremover.

NTLs landsmøte krever:

- ekte våpenhvile, at gisler og vilkårlig fengslede palestinere løslates, og at helt nødvendig nødhjelp, vann, drivstoff, medisiner og medisinsk utstyr kommer inn til sivilbefolkningen på Gaza
- at oljefondet etiske rammeverk ikke svekker fondets etiske standarder og at den er i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser
- at Israel må finansiere gjenoppbygningen av Gaza
- at Norge må lede an i arbeidet for at personer mistenkt for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten etterforskes og straffeforfølges

Solidaritet med Ukraina – forsvar for frihet, demokrati og folkerett

NTL uttrykker sin uforbeholdne støtte til Ukrainas befolkning i deres kamp for fred, frihet, selvstendighet og demokrati.

Russlands ulovlige og uprovoserte angrepskrig mot Ukraina er et grovt brudd på folkeretten, FN-pakten og grunnleggende demokratiske prinsipper. Krigen har påført millioner av mennesker enorme lidelser gjennom tap av liv, ødelagte hjem, ødelagt infrastruktur og tvungen flukt. Samtidig utfordrer den den internasjonale rettsorden som skal beskytte staters suverenitet og folks rett til selv å bestemme sin framtid.

Ukrainas kamp handler ikke bare om landets territorielle integritet. Den handler også om forsvar av demokrati, menneskerettigheter og retten til å leve i fred uten frykt for militær aggresjon. Når disse verdiene utfordres, angår det alle som ønsker et samfunn bygget på frihet, rettssikkerhet og internasjonalt samarbeid.

Som fagforening bygger NTL på verdier som solidaritet, demokrati og internasjonalt samarbeid. Vi står sammen med ukrainske arbeidstakere, deres fagforeninger og sivilsamfunnet som under svært krevende forhold jobber for å opprettholde demokratiske institusjoner, arbeidslivsrettigheter og grunnleggende samfunnsfunksjoner.

Ukrainas kamp er også vår kamp.

NTL :

- at Norge må lede an i arbeidet for at personer mistenkt for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten etterforskes og straffeforfølges
- fordømmer Russlands angrepskrig mot Ukraina
- krever at Russland trekker sine styrker ut av ukrainsk territorium
- uttrykker solidaritet med Ukrainas befolkning og ukrainsk fagbevegelse
- støtter fortsatt norsk politisk, humanitær, økonomisk og militær støtte til Ukraina
- oppfordrer internasjonal fagbevegelse til å styrke samarbeidet med og støtten til ukrainske arbeidstakere og fagforeninger

Solidaritet kjenner ingen grenser. NTLs landsmøte står sammen med Ukrainas folk i kampen for fred, frihet, demokrati og respekt for folkeretten

Lufthavnene er mer enn transportknutepunkter

NTL slår fast at luftfarten i Norge er samfunnskritisk infrastruktur. Hensynet til sikkerhet, beredskap, tilgjengelighet, bosetting og robuste fagmiljøer må veie tyngre enn kortsiktige økonomiske gevinster. NTL krever at det legges en tydelig føre-var-tilnærming til grunn ved alle framtidige vurderinger av flyplass- og rutestrukturen i Norge.

NTL vil understreke at lufthavnene er langt mer enn transportknutepunkter. De er en del av landets kritiske infrastruktur og har avgjørende betydning for helse- og pasienttransport, redningstjeneste, krisehåndtering, næringsliv, bosetting, regional utvikling og forsvarsrelaterte behov. Flyplasstrukturen er også viktig for å opprettholde viktige kompetansemiljøer, både i privat og offentlig sektor, men også innen luftfarten. Disse samfunnsverdiene lar seg ikke måle gjennom tradisjonelle kostnads- og nyttevurderinger.

Norge kjennetegnes av store avstander, krevende værforhold og begrensede alternative transportmuligheter. Vi ser økende behov knyttet til forsvar og totalberedskap. Denne totaliteten viser at det er avgjørende å opprettholde en robust lufthavnstruktur som sikrer samfunnets evne til å håndtere kriser, alvorlige hendelser og ekstraordinære situasjoner.

Eventuelle strukturendringer må behandles som en del av en helhetlig nasjonal transport- og beredskapspolitikk, blant annet gjennom arbeidet med Nasjonal transportplan. FOT-kontraktene har en varighet på fem år, og for hver kontraktsprosess oppstår det en diskusjon om lufthavnstrukturen på kortbanenettet. Dette skaper en betydelig usikkerhet for lokalsamfunn, innbyggere, næringsliv og ansatte og kan bidra til at bedrifter og organisasjoner ikke våger å etablere seg i distriktene eller flytter derifra.

Befolkningen og næringslivet behøver og fortjener en forutsigbar planleggingshorisont for bosetting og næringsutvikling!

NTL LANDS-MØTE 2026